

İPEK YOLU VE ÖTESİ
KONGRE SERİSİ
SILK ROAD AND BEYOND
CONGRESS SERIES

Ali Kuşçu'nun
Vefatının,
550. Yıl Dönümü
(UNESCO 2024 YILI)

SIRCON2024

BİR YOL BİR KUŞAK

DİL, BEŞERİ SERMAYE VE KÜLTÜREL MİRAS
ONE BELT ONE ROAD: LANGUAGE, HUMAN CAPITAL, AND CULTURAL HERITAGE

BİLDİRİ ÖZET KİTABI
ABSTRACT BOOK

neupress.org

pressneu

Necmettin Erbakan Üniversitesi Yayınları: 348
SILK ROAD AND BEYOND CONGRESS SERIES (SIRCON 2024)
ONE ROAD, ONE BELT: LANGUAGE, HUMAN CAPITAL AND
CULTURAL HERITAGE
ABSTRACT BOOK

Genel Yayın Yönetmeni/General Manager

Dr. Öğr. Üyesi Fatih KALECİ

Tasarım/Design

Bünyamin BIÇER

E-ISBN

978-625-6208-55-1

Baskı/Printing

Necmettin Erbakan University Press (NEU PRESS)

Yaka Mah. Yeni Meram Cad. Kasım Halife Sok. B Blok

No: 11 Meram / KONYA / TÜRKİYE

0332 221 0 575 - www.neupress.org

Sertifika No/Certificate No: 48888

NEU PRESS, Konya/TÜRKİYE

Aralık 2024, xvii + 266 sf., 16x24 cm

Kategori/Category

Sosyal, Beşeri ve İdari Bilimler

Lisans Türü | OA License: CC BY 4.0

Erişim | Access: neupress.org

Copyright 2024

*This book is published under a CC BY license, which means that you can copy, redistribute, remix, transform, and build upon the content for any purpose, even commercially, as long as you give appropriate credit, provide a link to the license, indicate if changes were made, and do not impose additional terms or conditions on others that prohibit them from exercising the rights granted by that license, including any effective technological measures.

GENEL BİLGİ

GENERAL INFORMATION

Necmettin Erbakan Üniversitesi (Türkiye), Alfraganus Üniversitesi (Özbekistan) ve Mersin Üniversitesi (Türkiye) iş birliğiyle bu yıl üçüncüsü düzenlenen "İpek Yolu ve Ötesi Kongre Serisi" (SIRCON 2024) "Bir Yol Bir Kuşak: Dil, Beşerî Sermaye ve Kültürel Miras" teması ile 23-24 Mayıs 2024 tarihleri arasında Mersin Üniversitesi (Türkiye) ev sahipliğinde Mersin'de gerçekleştirilmiştir.

Tarihsel süreçte kadim bir geçmişe sahip olan İpek Yolu, doğudan batıya doğru uzanan bir ticaret güzergahı olarak yüzyıllar boyunca çeşitli milletler tarafından kullanılmış ve geliştirilmiştir. Ana güzergahı Çin'den Orta Asya'ya, İran üzerinden Mezopotamya ile Akdeniz olan İpek Yolu ve çevresinde farklı topluluklar ve ananeler ile şekillenmiş zengin bir Dünya kültürü gelişmiştir. İpek Yolu, Çin bu yolun kendi tarihi mirası olduğu saiki ile hareket etmesine rağmen, M.Ö. II. Yüzyıldan bu yana Türklerin ana yurtları olan geniş bir coğrafyayı birbirine bağlayan yegâne ulaşım güzergahı olmuştur. Güzergâh ayrıca Müslüman tüccarların İslamiyet'i Çin'den Hindistan'a, Hint Adalarından Filipinler'e, İran'dan Anadolu'ya ve dahi Batıya dek yayması için de vesile olmuştur. Günümüzde ise İpek Yolu'nun, Türk coğrafyasını ekonomik, sosyal, siyasi ve kültürel olarak gelişmiş uluslar seviyesine taşıyacak her türlü uzlaş, iş birliği ve stratejide kilit bir rol üstleneceği görülmektedir.

SIRCON 2024 uluslararası ölçekte farklı disiplinlerden çok sayıda bilim insanı ve araştırmacıyı ortak bir platformda bir araya getirerek, İpek Yolu eksenindeki ekonomik, sosyal, kültürel ve tarihsel içerikli birçok meseleye yönelik önemli bir araştırma ve tartışma zemini hazırlamıştır. Bu kapsamda kongrenin İpek Yolu coğrafyasındaki çok sayıdaki ülkenin orta ve uzun vadeli kalkınma hedeflerine çeşitli politika ve strateji önerileri ile önemli bir katkı sağlaması beklenmektedir. Kongre aşağıda belirtilen konularda hazırlanmış İngilizce, Türkçe ve Özbekçe dillerindeki tüm özgün bilimsel çalışmalara açıktır.

SIRCON 2024, uluslararası ölçekte farklı disiplinlerden gelen bilim insanları ve araştırmacıları bir araya getirerek, İpek Yolu'nun sunduğu zenginlikleri ve fırsatları tartışma fırsatı sunmuştur. Kongremizde 125 yüz yüze sunum ve 41 online sunum yapılmıştır. Kongreye 115'i yabancı ve 95'i Türk olmak üzere 210 bilim insanı katılım sağlamıştır. Kongre, katılımcıların yeni bilgiler edinmelerine, yeni iş birlikleri kurmalarına ve İpek Yolu coğrafyasının geleceğine dair vizyonlarını paylaşmalarına olanak tanımıştır.

SIRCON2024 kongresinin düzenlenmesinde emeği geçen Mersin Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Erol Yaşar'a, Mersin Üniversitesi çalışanlarına, Alfraganus Üniversitesi Mütevelli Heyetine,, Alfraganus Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Muhammadismoil Mahmudov'a, desteklerinden dolayı Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Cem Zorlu'ya ve üniversitemiz çalışanlarına, paydaşlarımıza teşekkür ediyoruz.

Ayrıca kongremizde özveri ile çalışan Berdiyov Safakhonov, Behzod Shayzakov, Dr. Gulina Yusupova, Bahtiyar Nosirov, Gozal Ergasheva, Zebunniso Husayn Kamal, Gulchiroy Mirsoatova, Ahmet Harman, Beyzanur Aybakan, Emre Yardımcı, Furkan Gan, Mustafa Boz, Dr. Hürşide Kaşkarlı, Gamze Mercan, Ayşe Ceylan, Betül Gümüş, Feyza Özel ve Şerife Koç, Erol Akyıldırım, Bünyamin Biçer'e minnettarız.

SIRCON2024 Kongresinin Mersin'de düzenlenmesi için hastalığına rağmen yoğun çaba sarf eden ve yakın geçmişte vefat eden Prof. Dr. Erdal Baykan Hocamıza Allahtan rahmet diliyoruz.

SIRCON 2024 kongresinin yeni çalışmalara ve iş birliklerine ilham, bilgi ve yeni ufuklar getirmesini temenni ediyoruz.

Prof. Dr. Birol MERCAN
Düzenleme Kurulu Başkanı

DESTEKLEYEN KURUMLAR
PARTNERS OF ORGANIZATION

Merhum Prof. Dr. Erdal BAYKAN'ın anısına...

KURULLAR

BOARDS

ONUR KURULU

- Prof. Dr. Abdulhamit Avşar- İstanbul Ticaret Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Prof. Dr. Ahmad Valiyev- Odlar Yurdu Üniversitesi Rektörü, Azerbaycan
- Prof. Dr. Alpay Arıbaş- Aksaray Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Prof. Dr. Bayzhumanov Mukhtar- Dulaty Üniversitesi Rektörü, Kazakistan
- Prof. Dr. Cem Zorlu – Necmettin Erbakan Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Prof. Dr. Dilnoz Ro' ziyeva- Buhara İnovasyon Üniversitesi Rektörü, Özbekistan
- Prof. Dr. Erol Yaşar – Mersin Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Prof. Dr. M. Hakkı Alma- Iğdır Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Prof. Dr. Muhammadismoil Mahmudov – Alfraganus Üniversitesi Rektörü, Özbekistan
- Prof. Dr. Teshabayev To'liqin Zakirovich- Taşkent Devlet Ekonomi Üniversitesi Rektörü, Özbekistan
- Prof. Dr. Usmonov Botir- Taşkent Kimyasal Teknoloji Enstitüsü Rektörü, Özbekistan
- Prof. Dr. Kabyldinov Ziyabek Yermukhanuly- Ç.Ç. Ualikhanov'un Adının Taşıyan Tarih ve Etnoloji Enstitüsü Rektörü, Kazakistan
- Prof. Dr. Karimjon Axmedjanov- Taşkent Uluslararası Kimyo Üniversitesi Rektörü, Özbekistan
- Prof. Dr. Negmatova Shaxzoda Shuxratovna - Özbekistan- Finlandiya Pedegoloji Enstitüsü Rektörü, Özbekistan
- Prof. Dr. Orhan Aydın-Tarsus Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Prof. Dr. Sydikov Erlan Battashevich- Avrasya Milli Üniversitesi Rektörü, Kazakistan
- Prof. Dr. Turgay Uzun- Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Prof. Dr. Veysel Eren- Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Prof. Dr. Yücel Oğurlu- Balıkesir Üniversitesi Rektörü, Türkiye
- Doç. Dr. İrade Halilova- Hazar Üniversitesi Rektörü, Azerbaycan

DÜZENLEME KURULU BAŞKANLARI

Prof. Dr. Birol Mercan - Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Erdal Baykan – Mersin Üniversitesi, Türkiye

DÜZENLEME KURULU

Prof. Dr. Ahmet Şahbaz - Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Coşkun Özalp- Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Egamberdiyev Farmonkul Tursunkulovich - Alfraganus Üniversitesi, Özbekistan

Prof. Dr. Erşan Sever – Aksaray Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. F.S. Mammadov- Odlar Yurdu Üniversitesi, Azerbaycan

Prof. Dr. Khojayev Mominjon Isokhonivych - Alfraganus Üniversitesi, Özbekistan

Prof. Dr. Mehmet Turan- Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Muminov Nazım Ghaforivych - Alfraganus Üniversitesi, Özbekistan

Prof. Dr. Mustafa Demirci - Selçuk Üniversitesi, Türkiye

Prof. Dr. Numan Aruch – Makedonya Bilimler ve Sanatlar Akademisi, Makedonya

Prof. Dr. Rashid Cabbarov- Odlar Yurdu Üniversitesi, Azerbaycan

Prof. Dr. Safarov Akbar-Özbekistan- Finlandiya Pedegoloji Enstitüsü, Özbekistan

Prof. Dr. Zekeriya Mızırak - Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Erdal Bayrakçı - Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Doç. Dr. Guzal Ergasheva - Alfraganus Üniversitesi, Özbekistan

Doç. Dr. Sait Yıldırım- Iğdır Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Fatih Kaleci - Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Dr. Öğr. Üyesi Zebiniso Kamalova- İstanbul Ticaret Üniversitesi, Türkiye

Dr. Abdusattor Qodirov- Buhara İnovasyon Üniversitesi, Özbekistan

Dr. Berdiyev Safakhonov - Alfraganus Üniversitesi, Özbekistan

Dr. Gulina Yusupova, Türkiye

Uzm. Berdiyev Safakonov- Alfraganus Üniversitesi, Özbekistan

Uzm. Laylo Yakhshiboeva -Taşkent Devlet Ekonomi Üniversitesi, Özbekistan

Uzm. Resulbek Hojiyev- Alfraganus Üniversitesi, Özbekistan

Uzm. Şerife Koç - Necmettin Erbakan Üniversitesi, Türkiye

Emma Seidova- Vice-rector Assistant of Odlar Yurdu University, Azerbaycan

Utkirbek Butaev- Kimyo Uluslararası Üniversitesi, Özbekistan

İÇİNDEKİLER

CONTENTS

İSLAM MEDENİYETİ BİLİM GELENEĞİNİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİ -----	18
MAJOR CHARACTERISTICS OF THE SCIENTIFIC TRADITION IN ISLAMIC CIVILIZATION----	19
TÜRK-İSLAM FİLOZOFU FÂRÂBÎ'NİN FELSEFİ MİRASI-----	20
THE PHILOSOPHICAL LEGACY OF THE TURKISH-ISLAMIC PHILOSOPHER AL-FARABI --	22
CHINA'S DIGITAL SILK ROAD INITIATIVE AND ITS EFFECTS ON DEVELOPMENT IN SOUTHEAST ASIAN COUNTRIES -----	25
YAPAY ZEKA VE GELECEKTEKİ ÖĞRETMENLER-----	26
TÜRK CUMHURİYETLERİNİN BEŞERİ SERMAYE PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMALI ANALİZİ-----	27
COMPARATIVE ANALYSIS OF HUMAN CAPITAL PERFORMANCES OF TURKISH REPUBLICS-----	28
FİNANSAL İSTİKRARIN EKONOMİK BÜYÜME İÇİN ÖNEMİ: KIRILGAN BEŞLİ ÜLKELER ÜZERİNE İKİNCİ NESİL PANEL EŞBÜTÜNLEŞME TESTİ-----	29
THE IMPORTANCE OF FINANCIAL STABILITY FOR ECONOMIC GROWTH: SECOND GENERATION PANEL COINTEGRATION TEST ON FRAGILE FIVE COUNTRIES -----	30
TÜRK CUMHURİYETLERİNDE FİNANSAL DERİNLİK VE KENTSEL NÜFUSUN İNSANİ GELİŞMİŞLİK DÜZEYİNE ETKİSİ-----	31
THE IMPACT OF FINANCIAL DEPTH AND URBAN POPULATION ON THE LEVEL OF HUMAN DEVELOPMENT IN TURKIC REPUBLICS-----	32
ORTA ASYA TÜRK CUMHURİYETLERİ VE TÜRKİYE'DE İŞSİZLİK HİSTERİSİNİN KESİRLİ FOURIER BİRİM KÖK TESTİ İLE ANALİZİ-----	33
ANALYSIS OF UNEMPLOYMENT HYSTERESIS IN CENTRAL ASIAN TURKIC COUNTRIES AND TÜRKİYE WITH FRACTIONAL FOURIER UNIT ROOT TEST -----	34
TÜRKİ CUMHURİYETLERİNİN EKONOMİ BÜYÜME VE BEŞERİ SERMAYE İLİŞKİSİNE YÖNELİK AMPİRİK BİR ANALİZ: PANEL VERİ (1995-2019)-----	35
AN EMPIRICAL ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP BETWEEN ECONOMIC GROWTH AND HUMAN CAPITAL IN TURKIC REPUBLICS: PANEL DATA (1995-2019) -----	36
IMPORTANT STAGES OF BUSINESS COMPLETION -----	37
THE ROLE OF SHRINES IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL TOURISM -----	38
YENİLENEBİLİR ENERJİ DÖNÜŞÜMÜNDE EŞİTLİKÇİ BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ: ENERJİ DEMOKRASİSİ -----	39
A PROPOSAL FOR AN EQUITABLE APPROACH TO RENEWABLE ENERGY TRANSITION: ENERGY DEMOCRACY-----	40
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN TAHİL ÜRETİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN İNCELENMESİ -----	41
INVESTIGATION OF CLIMATE CHANGE IMPACTS ON CEREAL PRODUCTION -----	42
THE GREAT SILK ROAD OF OUR TIME THE TRANSPORT AND LOGISTICS POTENTIAL OF KAZAKHSTAN AND ITS ROLE IN THE INTERNATIONAL TRADE OF CENTRAL ASIA AND CHINA -----	43
EFFECTIVE USE OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF THE BORDER REGIONS OF KAZAKHSTAN AND CENTRAL ASIAN COUNTRIES -----	45

TÜRKİYE-UZBEKİSTAN RELATIONS FROM THE PAST UNTIL NOW -----	47
BİR YÜKSELEN ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ GÜCÜN KÜRESEL İLİŞKİLERİ: KAZAKİSTAN'IN LATİN AMERİKA POLİTİKASI -----	48
GLOBAL RELATIONS OF AN EMERGING MIDDLE POWER: -----	49
KAZAKHTAN'S LATIN AMERICA POLICY -----	49
TÜRK ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİSİNİN İMKANINI ARAŞTIRMAK -----	50
EXPLORING THE POSSIBILITIES OF TURKISH INTERNATIONAL RELATIONS THEORY---	51
MODERN YÖNETİMDE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ BEKLENTİLERİ -----	52
IMPACT OF CULTURAL HERITAGE ADVENTURE TOURS ON THE LOCAL ECONOMY DEVELOPMENT -----	54
THE IMPORTANCE OF LABOR DISCIPLINE AND FLEXIBLE FORMS OF EMPLOYMENT --	55
STATE POLICY IN REDUCING INFORMAL EMPLOYMENT IN UZBEKİSTAN -----	56
RESTORATION OF HISTORICAL, CULTURAL HERITAGE-----	57
THE INTERACTION OF MATURIDISM AND LOGIC-----	59
SOCIO-PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF PERSONALITY ATTITUDES TOWARD TREATMENT IN CHRONIC DISEASES-----	60
ENDÜLÜSLÜ ASTRONOMİ BİLGİNİ NÜRÜDDİN BİTRÜCÎ'NİN ASTRONOMİYE DAİR GÖRÜŞLERİ -----	61
ANDALUSIAN ASTRONOMY SCHOLAR NUREDDIN AL-BİTRÜJÎ'S VIEWS ON ASTRONOMY -----	62
BENİ MUSA KARDEŞLERİN İSLAM BİLİM TARİHİ VE TERCÜME FAALİYETLERİNE KATKILARI -----	63
CONTRIBUTIONS OF BANU MUSA BROTHERS TO THE HISTORY OF ISLAMIC SCIENCE AND TRANSLATION ACTIVITIES -----	64
İPEK YOLUNUN İSTANSYONLARI: RİBATLAR-----	65
STATIONS OF THE SILK ROAD: RIBATS -----	66
PEACE CARE AS A MORAL VALUE AND A MORAL NEED -----	67
YUSUF KHOS HAJİB'İN "KUTADGU BİLİĞ" ESERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE İÇİNDEKİ SOSYAL-FELSEFİ FİKİRLER-----	68
THE IMPORTANCE OF THE PHILOSOPHY AND VALUES SYSTEM OF THE TURKISH PEOPLE IN THE GLOBAL WORLD -----	69
GELENEKSEL KAZAK DÜNYA GÖRÜŞÜNDE 'KUT' KAVRAMININ ROLÜ VE ÖNEMİ -----	71
DEVELOPING LISTENING AND SPEAKING SKILLS IN TEACHING TOURISM TERMS IN ENGLISH-----	72
PSYCHOLINGUISTIC FOUNDATIONS OF AGRAMMATISM IN THE SPEECH OF BILINGUAL CHILDREN -----	73
EXPLORING SPEECH PROBLEMS THROUGH A NEUROPSYCHOLINGUISTIC LENS -----	74
EXPLORING CULTURAL-HISTORICAL RELATIONS BETWEEN TURKEY AND UZBEKİSTAN THROUGH INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TURKISH-UZBEK LANGUAGES -----	75
URGENT ISSUES OF CONDUCTING BANKING ACTIVITIES AND BANK SUPERVISION IN THE CONDITIONS OF THE COMPLEX POLITICAL AND ECONOMIC SITUATION IN TODAY'S WORLD-----	76
TÜRKİYE VE TÜRKİSTAN ARASINDA KÜLTÜREL ORTAKLIK -----	77
CULTURAL PARTNERSHIP BETWEEN TÜRKİYE AND TURKESTAN-----	78
TÜRK DEVLETLERİ'NDE ORTAK BİLİNÇ İNŞASI: DİL, KÜLTÜR VE KİMLİK -----	79

ETHICAL VALUES IN THE PHILOSOPHICAL OUTLOOK OF THE REPRESENTATIVES OF THE MASSHOYIUNA DIRECTION-----	80
SAİDÜDDİN FERĠÂNÎ'NİN İNSAN ANLAYIŞI: İNSANIN YARATILIŞINDA HZ. PEYGAMBER'İN MANEVİ HAKİKATİNİN YERİ VE TESİRİ -----	82
SAİDÜDDİN FERĠÂNÎ'S UNDERSTANDING OF HUMANITY: IN THE CREATION OF HUMAN, PLACE AND IMPACT OF THE PROPHET'S SPIRITUAL TRUTH-----	83
MICROBIOLOGICAL RESULTS AT ONE-STAGE DENTAL IMPLANTATION -----	84
CONDUCTIVITY OF COMPOSITE POLYMER MATERIALS CONTAINING NICKEL NANOPARTICLES -----	85
THE MECHANISMS OF THE TOXIC EFFECT OF INTRAUTERINE AND EARLY POSTNATAL EXPOSURE TO PESTICIDES ON THE DEVELOPMENT OF THE IMMUNE SYSTEM OF OFFSPRING-----	86
APPLICATION OF IBN SINA'S (AVICENNA) TEACHINGS IN THE FIELD OF PHARMACY IN THE MODERN MEDICINE -----	87
GEKSAHİDROKSİDİFENOİL-1-(O-2-O-GALLOYL-b-D-GLUCOPIRANOSİD)-1-(O-b-D-XYLOPIRANOSİD) NİNG ANTİRADİKALLIK HOSSASI -----	88
THE ROLE OF MINIMALLY INVASIVE TREATMENT OF PURULENT INFLAMMATORY DISEASE OF THE RETROPERITONEAL SPACE -----	89
SURGICAL INTERVENTION FOR CHRONIC DISCOMFORT IN THE SECOND CARPOMETACARPAL JOINT -----	91
USE OF LOGICAL TESTS IN CHEMISTRY LESSONS -----	92
FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE -----	93
IMPROVING THE METHODOLOGY OF READING ENGLISH TO ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS BASED ON THE INNOVATIVE PEDAGOGICAL EDUCATIONAL CLUSTER -----	94
A COMPARATIVE STUDY ON SUSTAINABLE TOURISM MODELS IN KARAKALPAKSTAN: CHALLENGES AND PROSPECTS -----	95
THE PROBLEM OF REDUCING LOSSES OF AGRICULTURAL PRODUCTS -----	96
YENİ BİR İKTİSADİ HİPOTEZİN TANITILMASI: YÜK KAPASİTE FAKTÖRÜ HİSTERİ HİPOTEZİ'NİN YAPAY ZEKA AĞLARI İLE TEST EDİLMESİ-----	97
INTRODUCING A NEW ECONOMIC HYPOTHESIS: TESTING IT WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE NETWORKS-----	98
TÜRKİYE'DE PANDEMİ SONRASI GERİ TOPARLANMA SÜRECİNDE İHRACAT TEŞVİKLERİNİN ÖNEMİ-----	99
THE IMPORTANCE OF EXPORT INCENTIVES IN TURKEY'S POST-PANDEMIC RECOVERY -----	101
INSTAGRAM KISKANÇLIĞI VE KULLANICILARIN KISKANÇLIĞA PSİKOLOJİK TEPKİLERİ: BİR SİSTEMATİK LİTERATÜR İNCELEMESİ -----	103
INSTAGRAM ENVY AND PSYCHOLOGICAL RESPONSES OF USERS TO ENVY: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW -----	104
ESTATE IS AN EFFECTIVE WAY OF PROVIDING LIVELIHOOD, ADDITIONAL INCOME, EMPLOYMENT AND AFFORDABILITY-----	105
EMLAK, GEÇİM KAYNAĞI, EK GELİR, İSTİHDAM VE SATIN ALINABİLİRLİK SAĞLAMANIN ETKİLİ BİR YOLUDUR -----	106
İMAM EBU HANİFE'NİN HAYAT AKTİVİTESİ VE FETVA TARZLARI -----	107
INTERPRETATION OF SULTANS CROPS IN ISLAMIC VALUES-----	108
HICRI İLK ÜÇ ASIRDA SEMERKANTLI HADİS ALİMLERİ VE İSLAM MEDENİYETİNE KATKILARI -----	110
SOME ISSUES IN STRATEGIC MANAGEMENT OF ENTERPRISES -----	111

RİZE/HEMŞİN GELENEKSEL KADIN VE ÇOCUK GIYSİLERİNİN GİYİM KÜLTÜRÜ AÇISINDAN İNCELENMESİ-----	112
INVESTIGATION OF RİZE/HEMŞİN TRADITIONAL WOMEN'S AND CHILDREN'S CUMHURİYETİN İLANINDAN SONRA TÜRK SİNEMASININ KÜLTÜREL BELLEĞİ VE MODERNLEŞME ADIMLARI -----	113
CULTURAL MEMORY OF TURKISH CINEMA AND MODERNIZATION STEPS AFTER THE PROCLAMATION OF THE REPUBLIC -----	114
ESKİ ÇAĞ VE ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİNİN KAVŞAĞINDA FERGANA BÖLGESİ-----	115
POLITICAL AND ETHNOCULTURAL PROCESSES THAT TOOK PLACE IN THE CENTRAL ASIAN REGION IN THE EARLY MIDDLE AGES, AND THEIR INFLUENCE ON COINAGE ---	117
THE IMPORTANCE OF FAMILY LEGAL CONTRACTS IN THE REGULATION -----	118
OF FAMILY DISPUTES AND ISSUES OF IMPROVING THE LEGISLATION IN THIS REGARD -----	118
DOMESTIC VIOLENCE IS A THREAT TO SOCIETY'S DEVELOPMENT -----	120
GENDER DIFFERENCES AND GAMIFICATION -----	122
TÜRK HALKLARININ DEĞERLERİNDE "(ALP) KAHRAMAN ANNE" KAVRAMININ PSIKOLOJİK YORUMU -----	123
IMPORTANCE OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN HUMAN CAPITAL -----	124
SÖZLÜ İLETİŞİM OLARAK YAZMAK-----	125
PREREQUISITES FOR THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY IN COUNTRIES OF DIFFERENT ECONOMIC LEVELS -----	126
FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN UZBEKISTAN SINCE INDEPENDENCE: A CONTEMPORARY PERSPECTIVE-----	127
DIŞ TİCARET DENGESİNDE TEKNOLOJİNİN ROLÜ: TÜRKİYE ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA-----	128
ROLE OF TECHNOLOGY IN FOREIGN TRADE BALANCE: -----	129
A RESEARCH ON TURKEY -----	129
KÜRESEL EKONOMİK REKABETTE BEŞERİ SERMAYENİN DEĞİŞEN ROLÜ: ULUSLARARASI TİCARET ÖRGÜTLERİNDEKİ UYARLAMALAR -----	130
THE EVOLVING ROLE OF HUMAN CAPITAL IN GLOBAL ECONOMIC COMPETITIVENESS: ADAPTATIONS IN INTERNATIONAL TRADE ORGANIZATIONS -----	131
HUKUKİ VE EKONOMİK BİLEŞENLERİ BOYUTUYLA ORTA KUŞAK İPEK YOLU ÜLKELERİNDE EKONOMİK ÖZGÜRLÜK ÜZERİNE BİR DURUM DEĞERLENDİRMESİ -----	132
A SITUATION ASSESSMENT OF ECONOMIC FREEDOM IN THE MIDDLE BELT SILK ROAD COUNTRIES WITH ITS LEGAL AND ECONOMIC COMPONENTS -----	133
VASATLIK ÇERÇEVESİNDEN ÖRGÜTSEL PERFORMANSI VE İNSAN SERMAYESİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK -----	134
RETHINKING ORGANIZATIONAL PERFORMANCE AND HUMAN CAPITAL -----	135
FROM THE FRAMEWORK OF MEDIOCRITY -----	135
LİSE ÖĞRENCİLERİNDE OKUL TÜKENMİŞLİK DÜZEYİNİN İNCELENMESİ -----	136
INVESTIGATION OF SCHOOL BURNOUT LEVEL IN HIGH SCHOOL STUDENTS -----	137
İMAM HATİP LİSESİ MÜDÜRLERİNİN EĞTİM GEÇMİŞİ VE KAZANÇ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ-----	138
INVESTIGATION OF THE İMAM HATİP HIGH PRINCIPALS' PERCEPTIONS ABOUT THEIR EDUCATIONAL BACKGROUND AND THEIR LEVELS OF İNCOME -----	139

SÖZEL MANTIK/MANTIKSAL MUHAKEME SORULARININ 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ YERİ VE ULUSLARARASI SINAVLAR BAĞLAMINDA KATKILARI -----	140
THE PLACE OF VERBAL LOGIC/LOGICAL REASONING QUESTIONS IN THE 2018 TURKISH CURRICULUM AND THEIR CONTRIBUTIONS IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL EXAMINATIONS-----	142
TÜRKÇEDE YABANCI KÖKENLİ SÖZCÜKLERİN TÜRKÇE -----	144
KARŞILIKLARIYLA BİRLİKTE KULLANIMI -----	144
TURKISH WORDS OF FOREIGN ORIGIN IN TURKISH -----	145
USE IN CONJUNCTION WITH ITS PROVISIONS-----	145
İBN FADLAN'IN YOLCULUKÇUNDA BÜYÜK İPEK YOLU ÜZERİNDE YER ALAN TÜRKİSTAN'IN TARİHİ VE KÜLTÜRÜHAKKINDA BİLGİLER -----	146
"NE OLDUM" DEMEMELİ "NE OLACAĞIM" DEMELİ:-----	147
TÜRK KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA İNSAN FELSEFESİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME -----	147
ONE SHOULD NOT SAY "WHAT I HAVE BECOME", BUT RATHER "WHAT WILL I BECOME": AN EVALUATION OF HUMAN PHILOSOPHY IN TURKISH CULTURE-----	148
MÂVERÂÜNNEHİR HAVZASININ İKİ HADİS İMAMI BUHARÎ VE TİRMİZÎ'NİN SAHİH TERİMİNE YÜKLEDİKLERİ ANLAM-----	149
THE USE OF THE TERM SAHİH HADİTH BY THE TWO HADİTH IMAMS OF THE TRANSOXIANA, AL-BUKHARÎ AND AL-TİRMİZÎ -----	150
AHMED ZEKI VELİDİ TOĞAN BARAJI'NIN BİLİMSEL MİRASINDA MÜSLÜMAN DOĞU-BATI İLİŞKİLERİNİN FELSEFİ ANALİZİ-----	151
AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE NUFUS YAŞLANMASININ EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE MEKANSAL KANITLAR -----	153
A SPATIAL EVIDENCE ON THE IMPACT OF POPULATION AGEING ON ECONOMIC GROWTH IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES -----	154
FROM CENTRAL ASIA TO THE FAR EAST: TATAR IMMIGRANTS AND TOKYO MOSQUE---	155
İKAMET ETİĞİ VE GÖÇE DAİR VAROLUŞSAL BİR DEĞERLENDİRME -----	156
ETHICS OF RESIDENCE AND AN EXISTENTIAL EVALUATION OF MIGRATION-----	157
YENİ ÇAĞDA BÖLGESEL KALKINMA: DÖNÜŞEN DİNAMİKLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR YAKLAŞIMLAR -----	158
REGIONAL DEVELOPMENT IN THE NEW ERA: TRANSFORMING DYNAMICS AND SUSTAINABLE APPROACHES-----	159
REPETITION METHODS IN POETRY AND ITS ANALYSIS (IN TWO DIFFERENT LANGUAGES UZBEK AND ENGLISH)-----	161
LEGAL AND MORAL BASIS OF PILGRIMAGE TOURISM DEVELOPMENT -----	162
CULTURAL HERITAGE TOURISM CONTRIBUTION TO SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT -----	163
TURKIY TILLI DAVLATLAR O'RTASIDA ETNOTURIZM MADANIYATINING TARIXIY QIYOSI: MUAMMO VA YECHIMLAR -----	164
ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MEDYA ZİHNİYETİNİN GELİŞİMİ BAĞLAMINDA HAYATİ BİLGİLER-----	165
SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS AFFECTING THE FORMATION OF MIGRATION MOTIVATION IN WOMEN -----	166
ÖZBEK MÜMTAZ EDEBİYATINDA BİDİL EKOLÜ-----	167
STRATEGY FOR DEVELOPING SCIENTIFIC RESEARCH PROCESS AT ALFRAGANUS UNIVERSITY -----	168
THE MIDDLE TURKISH LANGUAGE AND THE ROLE OF MIDDLE BRITISH IN THE DEVELOPMENT OF TURKISH LANGUAGES -----	170

TRACING THE EVOLUTION OF PORTRAIT DESCRIPTIONS FROM THE EARLY 20TH CENTURY TO THE LATE 20TH CENTURY, EXAMINING SHIFTS IN LINGUISTIC STYLES AND INTERTEXTUAL REFERENCES -----	171
IMPROVEMENT OF MECHANISMS FOR THE FORMATION OF GENDER CULTURE IN THE COOPERATION OF FAMILY AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS-----	172
PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE FORMATION OF VOLITIONAL QUALITIES IN ADOLESCENCE -----	173
FORMATION OF CONCEPTS RELATED TO ECOLOGICAL CULTURE IN YOUNGER STUDENTS -----	174
TEACHING FOREIGN LANGUAGES ON THE BASIS OF MODERN METHODOLOGY -----	175
CONDUCTIVITY OF COMPOSITE POLYMER MATERIALS CONTAINING NICKEL NANOPARTICLES -----	176
COMPARATIVE ANALYSIS OF PROSTATE BIOPSY AND OTHER METHODS OF PROSTATE EXAMINATION IN EARLY DETECTION OF PROSTATE CANCER-----	177
YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARI BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA PSIXOLOGIK BUZILISHLARNI NEYROPSIXOLOGIK TAHLIL QILISH -----	178
ATTITUDES TOWARDS FITNESS PRACTICES AS A RESEARCH PROBLEM. INVOLVEMENT IN FITNESS PRACTICES IN THE CONTEXT OF BODY PSYCHOLOGY -----	179
DÜŞÜK KARBONLU EKONOMİYE GEÇİŞTE YEŞİL ENFLASYON RISKİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER-----	180
ASSESSMENTS ON THE RISK OF GREEN INFLATION IN THE TRANSITION TO A LOW CARBON ECONOMY -----	181
SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ KORUMAK: G10 ÜLKELERİNDE DOĞAL KAYNAKLARIN ENTEGRE YÖNETİMİ, ENERJİ GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI VE ÇEVRESEL ETKİLERİN AZALTILMASI-----	182
SAFEGUARDING SUSTAINABILITY: INTEGRATED MANAGEMENT OF NATURAL RESOURCES, ENSURING ENERGY SECURITY, AND MITIGATING ENVIRONMENTAL IMPACT IN G10 COUNTRIES-----	183
GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YEŞİL EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: BRIC ÜLKELERİNDEN KANITLAR-----	184
THE RELATIONSHIP BETWEEN INCOME INEQUALITY AND GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM BRIC COUNTRIES -----	185
IDEAS THAT İNFLUENCED THE FORMATION OF KARL POPPER'S VIEWS -----	186
KALKINMA YOLU PROJESİ VE MUHTEMEL BÖLGESEL ETKİLERİ -----	187
DEVELOPMENT ROAD PROJECT AND ITS POTENTIAL REGIONAL IMPACTS -----	188
İPEK YOLU VE BİR YOL- BİR KUŞAK İNİSİYATİFİNİN KURUMLAR BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI-----	189
COMPARISON OF SILK ROAD AND ONE ROAD-ONE BELT INITIATIVE IN THE CONTEXT OF INSTITUTIONS-----	190
XİN JİN PİNG DÖNEMİNDE ÇİN'İN TÜRKİSTAN POLİTİKASI -----	191
MODERN YÖNETİMDE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ BEKLENTİLERİ-----	192
SHAMOL YO'NALISHI VA TEZLIGI SHAHAR KO'CHA YO'LLARIDA AVTOMOBİLLAR HARAKATLANISHI NATIJASIDA HOSIL BO'LADIGAN ZARARLI ZARRACHALARNING TARQALISHIGA TA'SIRI -----	194
MATHEMATICAL MODELING OF SWITCHING NETWORKS-----	196
NUMERICAL METHODS FOR THE DIFFERENTIAL EQUATIONS FRACTIONAL ORDER ---	197
TÜRK CUMHURİYETLERİNDE GÖÇ: TERCİH Mİ? ZORUNLULUK MU?-----	198

MIGRATION IN THE TURKIC REPUBLICS: PREFERENCE OR NECESSITY? -----	199
TÜRKİ CUMHURİYETLERDE KALDOR BÜYÜME YASASI GEÇERLİ Mİ? -----	200
IS KALDOR GROWTH LAW VALID IN TURKIC REPUBLICS? -----	201
DIŞ BORÇLARIN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNE ETKİLERİ: TÜRK CUMHURİYETLERİ İÇİN EKONOMETRİK BİR ANALİZ -----	202
EFFECTS OF EXTERNAL DEBT ON ECONOMIC GROWTH: AN ECONOMETRIC ANALYSIS FOR TURKISH REPUBLICS-----	203
EKOVERSE: ÇEVRE VERGİLERİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNE ETKİSİ -----	204
AB ÜYE ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME -----	204
ECOVERSE: THE IMPACT OF ENVIRONMENTAL TAXES ON ECONOMIC GROWTH A STUDY ON EU MEMBER STATES-----	205
MEDIA AND DEVELOPMENT OF DIGITAL CITIZENSHIP -----	206
LOJİSTİK OPERASYONLARDA YAPAY ZEKA: RİSK ÖLÇÜMÜ VE VERİMLİLİK DEĞERLENDİRMESİ -----	207
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LOGISTICS OPERATIONS: RISK MEASUREMENT AND EFFICIENCY EVALUATION -----	208
LOGİSTİKA OPERATİSYALARIDA SUN'Y İNTELEKT: XAVFNI O'LCHASH VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH -----	209
LOJİSTİK PERFORMANS VE GÜMRÜK: GÜMRÜK VE SINIR GEÇİŞ İŞLEMLERİ ETKİNLİĞİ ÜZERİNE İNCELEME -----	210
LOGISTICS PERFORMANCE AND CUSTOMS: A REVIEW ON THE EFFECTIVENESS OF CUSTOMS AND BORDER CROSSING PROCEDURES-----	212
YEŞİL LİMAN KAVRAMININ BİLİMSSEL HARİTALAR TEKNİĞİYLE ANALİZİ-----	214
ANALYSIS OF THE GREEN PORT WITH SCIENTIFIC MAPS TECHNIQUE-----	215
O'ZBEKİSTONNING BARQAROR İQTİSODİYOTGA O'TISHDA YER RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH MUAMMOLARI-----	216
ÖĞRENCİLERDE SOSYO-KÜLTÜREL YETERLİLİK GELİŞİMİNİN AKSYOLOJİK BİLGİYE DAYALI DİL-PEDAGOJİK MODELİ-----	218
LINGUISTIC-PEDAGOGICAL MODEL OF DEVELOPMENT OF SOCIO-CULTURAL COMPETENCE IN STUDENTS BASED ON AXIOLOGICAL KNOWLEDGE -----	219
O'ZBEKİSTON RESPUBLİKASI KASID ZİYORAT TOURİZMİNİ RİVOJLANTIRISH YOLLARI -----	220
BİN HÜZÜNLÜ HAZ'DA BİRLEŞİK FİİLLER VE DURUM EKLİ TAMLAYICILARI-----	222
COMPOUND VERBS IN BİN HÜZÜNLÜ HAZ AND THEIR COMPLEMENTS -----	223
KÜLTÜREL MİRASIN AKTARIMINDA YÜZ YÜZE ÖĞRENMEDEN MEDYA ÖĞRENMESİNE: "KANKA"-----	224
FROM FACE-TO-FACE LEARNING TO MEDIA LEARNING IN TRANSFER OF CULTURAL HERITAGE: "KANKA" -----	225
GÖZ HEKİMLERİ VE OFTALMOLOJİ TİBBİNİN ESKİ ROMA ORDU SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: MEDICUS OCULARIUS -----	226
THE IMPACT OF EYE PHYSICIANS AND OPHTHALMOLOGICAL MEDICINE ON ANCIENT ROMAN ARMY HEALTH: MEDICUS OCULARIUS -----	227
BİZANS İMPARATORLUĞU'NDA TIP KÜLTÜRÜ -----	228
THE MEDICAL CULTURE IN THE BYZANTINE EMPIRE-----	229
GİPOTİREOZ HÖLATIDAGI AYOLLARNING REPRODUKTİV A'ZOLARINING MORFOLOGİYASI-----	230
OILADA BOLALARNI ESTETİK TARBIYASINI RİVOJLANTIRISH. -----	231

DEVELOPMENT OF AESTHETIC EDUCATION OF CHILDREN IN THE FAMILY -----	232
VERGİ TARHİYATLARI KARŞISINDA MÜKELLEFLERİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ -----	233
RIGHTS AND OBLIGATIONS OF TAXPAYERS AGAINST TAX ASSESSMENTS -----	234
ADLİ VE İDARİ YARGI BAKIMINDAN VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ -----	235
EVALUATION OF TAX DISPUTES IN TERMS OF JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE JURISDICTION -----	236
GEÇMİŞTEN ÇİN'İN YENİ İPEK YOLU GİRİŞİMİ VE ORTA ASYA-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME -----	237
AN EVALUATION OF CHINA'S NEW SILK ROAD INITIATIVE FROM THE PAST AND THE FUTURE OF CENTRAL ASIA-TURKEY RELATIONS -----	238
SUUDİ ARABİSTAN'DAKİ ÖZBEKLER: BİTMEYEN BİR GÖÇ HİKAYESİ -----	239
UZBEKS IN SAUDI ARABIA: AN UNENDING STORY OF MIGRATION -----	240
BEŞERİ SERMAYENİN TÜRKİYE DÜZEY 1 BÖLGESİ ÜZERİNE KATKILARI: ÇOK KRİTERLİ KARAR VERME YÖNTEMİYLE BİR ANALİZ -----	241
THE CONTRIBUTIONS OF HUMAN CAPITAL TO TURKEY'S LEVEL 1 REGION: A MULTICRITERIA DECISION MAKING ANALYSIS-----	242
GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE KARBON EMİSYONLARI ARASINDAKİ DİNAMİK İLİŞKİ: PANEL REGRESYON ANALİZİYLE BAĞLANTININ İNCELENMESİ -----	243
THE DYNAMIC RELATIONSHIP BETWEEN INCOME INEQUALITY AND CARBON EMISSIONS: EXAMINING THE LINK WITH PANEL REGRESSION ANALYSIS-----	244
İPEK YOLU'NUN BÖLGESEL KALKINMAYA VE İŞBİRLİĞİNE STRATEJİK KATKISI: -----	245
GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BAKIŞ -----	245
THE STRATEGIC CONTRIBUTION OF THE SILK ROAD TO REGIONAL DEVELOPMENT AND COOPERATION: -----	246
A HISTORICAL PERSPECTIVE -----	246
IMPROVING THE FINANCING ACTIVITIES OF INVESTMENT PROJECTS IN SPECIAL ECONOMIC ZONES-----	247
İSRAİL'DE MERKEZ-SOL BİR PARTİ OLARAK MAPAI: İDEOLOJİ, KURUM VE ELİTLER ---	248
MAPAI: THE IDEOLOGICAL, INSTITUTIONAL, AND ELITE DYNAMICS OF A CENTER- LEFT ISRAELI PARTY -----	249
SOSYALİST VE MİLLİYETÇİ BİR POLİTİKACI OLARAK DAVID BEN-GURION'DA SINIF, ULUS VE DEVLET -----	250
DAVID BEN-GURION: AN EXAMINATION OF SOCIALIST AND NATIONALIST PERSPECTIVES ON CLASS, NATION, AND STATE CONCEPTS-----	251
PROTO-SİYONİST SÜREÇLER, OLUŞUMLAR VE AKTÖRLER: HİBBAT SİYON VE HASKALA -----	252
PROTO-ZIONIST PROCESSES, FORMATIONS, AND ACTORS: HIBBAT ZION AND HASKALAH-----	253
KAZAKİSTAN'IN KÜLTÜREL MİRAS BEŞİĞİ -----	254
KAZAKHSTAN'S CRADLE OF CULTURAL HERITAGE-----	255
KIRSAL BÖLGELERDE SULU TARIMIN YAYGINLAŞTIRILMASININ GÖÇ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ -----	256
EFFECTS OF EXPANDING IRRIGATE AGRICULTURE IN RURAL AREAS ON MIGRATION -----	257
TÜRK ÇİMENTO VE BETON SEKTÖRÜ ŞİRKETLERİNDE ÇALIŞANLARA SAĞLANAN FAYDALARIN KARLILIĞA OLAN ETKİSİ -----	258

COĞRAFI İŞARETLER VE KÜLTÜREL MİRAS: SOFRADAN OYUNA SİLİFKE YOĞURDU ÖRNEĞİ -----	259
GEOGRAPHICAL INDICATIONS AND CULTURAL HERITAGE: THE EXAMPLE OF SILIFKE YOGHURT FROM TABLE TO FOLK DANCE-----	260
IKKINCHI JAHON URUSHI YILLARIDA O'ZBEKISTONDA RASSOMLAR FAOLIYATINI SAFARBAR ETISH JARAYONLARI -----	261
PROCESSES OF MOBILIZATION OF THE ACTIVITY OF ARTISTS IN UZBEKISTAN DURING THE YEARS OF THE SECOND WORLD WAR -----	262
PSYCHOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF COGNITIVE LINGUISTICS-----	263
ÖZBEKÇE VE İNGİLİZCEDEKİ KÜÇÜLTME EKLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ-----	264
A COMPARATIVE ANALYSIS OF DIMINUTIVE SUFFIXES IN UZBEK AND ENGLISH -----	265
MAVZU: "O'ZBEKISTON VA QOZOG'ISTON CHEGARALARIDA TRANSCHEGARAVIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH" -----	266
"DEVELOPMENT OF CROSS-BORDER TOURISM ON THE BORDERS OF UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN"-----	267
DIGITAL MARKETING PERSPECTIVES IN E-COMMERCE-----	268
KHOJA AHMAD YASSAVIY AND HIS PHILOSOPHICAL IDEAS -----	269
CURRENT ISSUES OF LINGUISTICS AND PEDAGOGY -----	270
QUTADG'U BILIG ASARIDAGI AXLOQIY MASALALAR TALQINI" MAZMUNI -----	271
CONTENTS OF "THE INTERPRETATION OF ETHICAL ISSUES IN THE WORK OF QUTADG'U BILIG"-----	272
OSMANLIDA BUHARALI DEVLET ADAMLARI -----	273
STATESMEN FROM BUKHARA IN THE OTTOMAN EMPIRE -----	274
THE ROLE OF FOLKLORE IN THE PERCEPTION OF HISTORICAL PROCESSES -----	275
ALIXONTO'RA SOG'UNIYNING ILMIY VA IJODIY FAOLIYATI XUSUSIDA -----	277
GÖÇ VE KADIN: TÜRK DÜNYASINDA KADIN GÖÇ HAREKETLERİ-----	278
MIGRATION AND WOMEN: WOMEN'S MIGRATION IN THE TURKISH WORLD -----	279
TÜRK KÖKENİ SORUNU ÜZERİNE X-XIV YÜZYILLARDA KULE TEZGAHLAR-----	280
THE ROLE OF THE STATE IN REGULATING INFORMAL EMPLOYMENT -----	281

SIRCON2024

Abstract Book

İSLAM MEDENİYETİ BİLİM GELENEĞİNİN BAŞLICA ÖZELLİKLERİ

Bilal KUŞPINAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Genelde ilmin –bilginin- ve özelde ilim talebinin, İslam’da çok eşsiz bir yeri vardır. Hatta o kadar ki İslam’ın kendisini bile, Franz Rosenthal (ö. 2003) gibi, öne çıkan bazı Batılı bilim insanları –onun alanında en çok okunan şaheseri, *Knowledge Triumphant (Bilginin Zaferi)*, tam bu hakikat için açık bir delil olarak durmaktadır- ilimle özdeşleştirmişlerdir. Kur’an’ın sık sık ilime müracaatı, Peygamber’in öğrenmeye güçlü teşviki ve onun öğrenenleri övmesinin yanında âlimlere en şerefli mertebeyi vermesi, başlangıçta birkaç önemli ilimlerin ve disiplinlerin zuhur etmesine zemin hazırlamış ve daha sonra, İslam’ın dünya görüşünden ilham alan ve rehberliğiyle çalışan Müslüman âlimlerin özverili gayretleri sayesinde sağlam bir bilim geleneğinin gelişmesine kadar götürmüştür. Kendine özgü ayırıcı epistemolojik özellikleri nedeniyle, bu önemli gelenek bazı çağdaş Müslüman yazarlar tarafından ‘İslam Bilim Geleneği’ şeklinde tanımlanmaktadır. Nasıl adlandırılırsa adlandırılısın, şüphesiz İslam medeniyetinin bütün yapısı, bu hâkim geleneğin temeli üzerinde ve etrafında tekâmül ederek, gelişip büyümüştür. Bu bilimsel gelenek, bilgi kavramı, ilim anlayışı, ilimlerin sınıflandırılması açısından olduğu kadar, usul ve metot, rehberlik ve çalışma ilkeleri ve diğer epistemolojik özellikleri bakımından, başka medeniyetlerde gelişen diğer bilim geleneklerinde oldukça farklı gözükmektedir. Bütün bu önemli ve farklı epistemolojik özellikler bu çalışmada incelenecektir.

Anahtar kelimeler: ilim, bilgi, bilim, bilim geleneği, medeniyet, İslam medeniyeti.

MAJOR CHARACTERISTICS OF THE SCIENTIFIC TRADITION IN ISLAMIC CIVILIZATION

Bilal KUŞPINAR
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

Knowledge (*'ilm*) in general and the pursuit of knowledge (*talab al-'ilm*) in particular occupies a very unique place in Islam. So much so that even Islam itself has been identified with knowledge by certain prominent Western scholars, such as Franz Rosenthal (d. 2003), whose most read masterpiece in the field, *Knowledge Triumphant*, stands as a clear proof for this very fact. The Qur'an's frequent reference to knowledge and the Prophet's strong urge for learning, as well as his praising of learners and his conferring of a most estimable rank upon scholars, initially prepared the ground for the emergence of several important sciences and disciplines, and later led all the way to the development of a solid scientific tradition, thanks to the genuine efforts of Muslim scholars, who have been inspired and guided by the *weltanschauung* of Islam. Because of its own distinct epistemological features, this significant tradition has been designated by several contemporary Muslim writers as 'Islamic scientific tradition'. Regardless of how it might be termed, undoubtedly it is on the basis of and around this dominant tradition that the entire edifice of Islamic civilization has evolved and flourished. In terms of its conception of knowledge, understanding of science, classification of sciences, as well as its *modus operandi*, guiding and working principles, etc., this scientific tradition appears quite different from other scientific traditions developed in other civilizations. All of these epistemological characteristics will be examined in this essay.

Keywords: knowledge, science, scientific tradition, civilization, Islamic civilization

TÜRK-İSLAM FİLOZOFU FÂRÂBÎ'NİN FELSEFİ MİRASI

Hasan Hüseyin BİRCAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Bütün insanlık için kültürel ve medeni mirasın geleneksel unsurlar tarafından oluşturulduğu ve kültür ve medeniyetin bu unsurların toplamı olduğu kabul edilir. Bu geleneksel unsurların içinde din, felsefe ve bilimin en başat kültürel belirleyiciler olduğu açıktır. Gerçekten de herhangi bir kültürel başarıyı veya kazanımı dine, felsefeye veya bilime döndürmek mümkündür. Bu demektir ki herhangi bir kültürel mirasın temel motivasyonu din, felsefe veya bilimdir. Şüphesiz bunlardan her birinin neliği, aralarındaki ilişkisellik biçimleri ve motivasyon dereceleri farklı olabilir. Fakat bu ayrı çalışmaların konusudur. Ancak şunu belirtelim ki bu alanları, kültürü belirlemeleri konusunda, birbirlerinden mahiyet ve kapsam itibariyle keskin çizgilerle ayırmanın güçlüğü bir yana insanlar için sağladıkları motivasyon derecelerini yarıştırmak da anlamsız gözükmektedir. Zira böyle bir yaklaşım, söz konusu değerleri birbirleriyle karşı karşıya getirerek onların yaratıcılıklarını örselemektedir.

Bu genelleme İslam kültür ve medeniyeti için daha çok kapsayıcı ve geçerlidir. Zira gerçekten de İslam kültür ve medeniyetinin “altın çağı” olarak kabul edilen yüzyıllarda dinin, felsefenin ve bilimin hepsi birden Müslümanları motive ettiğini görmekteyiz. Başka bir şekilde söylersek bilimleri de kapsayan “felsefe”, dini açıklamayı ve savunmayı üstlenen “kelam” ve bunları da göz önünde tutarak bir yaşama bilgeliği ve pratiği amaçlayan “tasavvuf”, bir üçlü sacayağı gibi İslam medeniyetinin altın çağını temin etmişlerdir. Ne var ki daha sonraki süreçte, bunların her birini aynı zamanda yetkinleştiren aralarındaki eleştirel ve karşılıklı etkileşimsel ilişki bozulmuştur. Birini ya da ikisini “gelişemez” hale sokmuş ve sonuçta “yok olma” ile karşı karşıya getirmiştir. Sonuçta kültürün ve medeniyetin temeli olan bu üçlü motivasyondan geriye kalan biri ya da ikisi beklenen karşılığı sağlamakta yetersiz kalmışlardır. Bugün gelinen noktada İslam kültür ve medeniyetinin *bu* “düzeyinin” ya da “düzeysizliğinin” en başta gelen nedenin söz konusu dinamizmini yitirmiş olması olduğunu söylemek mümkündür.

Ancak öte yandan “her şey düştüğü yerden kalkar” ise, İslam medeniyeti de düştüğü yerden kalkmak gibi bir mecburiyetle karşı karşıya olduğu aşıkardır. Yani kendine özgü kişilik, kimlik ya da söz konusu motivasyon unsurlarını hak ettiği yere oturtmalı, birbirine karıştırmamalı, birbiriyile yarıştırmakla diğerini yok edecek bir kavga içine düşürmemelidir. Yani “hakikat”in keşfine ve insanların “mutluluğu”na katkı yapacak gerçek bir “eleştirel yaklaşım” ile birbiriyle “diyaloga” sokulması gerekmektedir. İslam kültür medeniyeti için “düştüğü yerden kalması” demek bu olsa

gerektir. Öyleyse bir kültürün belirleyici ve taşıyıcı dinamiklerine bakmak, skolastiğe düşme tehlikesinin her zaman farkında olarak “köklere inmek” bir zorunluluk gibi gözükmektedir.

Bu İslam medeniyeti ve kültürünün altın çağını oluşturan felsefe-bilim ayağının kurucu filozofu, neredeyse bütün önemli araştırmacılarında teslim ettiği üzere, Türk olan İslam filozofu Fârâbî’dir. İşte burada biz, Fârâbî’nin “felsefi mirası”nın kimi belli başlı yönlerini gündeme getirmek istiyoruz. Bu bağlamla ilgili olarak onun dil, mantık, metafizik, etik ve siyasete dair temel tezlerinin bir serimini ortaya koymaya çalışacağız. Bundan amacımız bir yandan bu büyük filozofu böyle bir ortamda yad etmektir. Diğer yandan ise son yüzyıllarda Türk ve Müslüman toplumlarda değişik saiklerin sonucu ihmal edilen ve bir türlü gerçek güç ve değeri ortaya konulamayan “felsefe”ye dikkat çekmektir.

Anahtar terimler: Farabi, kültür, gelenek, medeniyet, felsefe.

THE PHILOSOPHICAL LEGACY OF THE TURKISH-ISLAMIC PHILOSOPHER AL-FARABI

Hasan Hüseyin BİRCAN
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

It is agreed that the cultural and civil heritage of all humanity is formed by traditional elements, and culture and civilization are the sum of these elements. Within these traditional elements, it is clear that religion, philosophy, and science are the most dominant cultural determinants. Certainly, it is possible to trace any cultural achievement or gain back to religion, philosophy, or science. This means that the fundamental motivation of any cultural heritage is either religion, philosophy, or science. Undoubtedly, each of these may differ in their essence, the forms of their interrelationships, and degrees of motivation, however, this subject is beyond the scope of this study. Nevertheless, it should be noted that comparing the degrees of motivation they provide for people, in terms of defining culture, seems meaningless aside from the difficulty of sharply distinguishing these fields from each other in nature and scope. Because such an approach undermines the creativity of the values in question by pitting them against each other.

This generalization is more inclusive and applicable to Islamic culture and civilization. Indeed, during what is considered the 'Golden Age' of Islamic culture and civilization, we observe that religion, philosophy, and science collectively motivated Muslims. To put it differently, "philosophy" encompasses the sciences, "kalam" undertakes the explanation and defense of religion, and "Sufism" which aims for wisdom and practice of life while considering these elements, have together served as a tripod that secured the Golden Age of Islamic civilization. However, in subsequent periods, the critical and interactive relationship that simultaneously empowered each of these elements deteriorated. This led to the stagnation of one or two of the elements and ultimately *vanish* them. Consequently, the remaining one or two elements of this tripartite motivation, which are the foundation of culture and civilization, have failed to deliver the expected response. At the present juncture, it is possible to say that the primary reason for the current "level" or "lack thereof" of Islamic culture and civilization is the loss of the aforementioned dynamism.

However, on the other hand, if "everything rises from where it falls", it is evident that Islamic civilization also has to rise from where it has fallen. That is to say, it must properly place its unique personality, identity, or the aforementioned motivational elements where it deserves, without confusing or destroying them while contesting with each other. In other words, they must be engaged in a "dialogue" with a true "critical approach" that will

contribute to the discovery of "truth" and the "happiness" of people. For Islamic culture and civilization, "to rise from where it has fallen" must mean this. Therefore, looking at the defining and sustaining dynamics of a culture, and "going back to the roots" while always being aware of the danger of falling into scholasticism, is necessary.

The founding philosopher of the philosophy-science aspect that constituted the Golden Age of Islamic civilization and culture, as almost all prominent researchers agree, is the Turkish Islamic philosopher Al-Farabi. Here, we want to bring up some of the main aspects of Al-Farabi's "philosophical legacy". In this context, we will present a series of his fundamental theses on language, logic, metaphysics, ethics, and politics. We aim to commemorate this great philosopher in such an environment on the one hand. On the other hand, it is to draw attention to "philosophy", which has been neglected in Turkish and Muslim societies in recent centuries due to various reasons and has never been able to reveal its true power and value.

Keywords: Al-Farabi, culture, tradition, civilisation, philosophy.

ÇİN'İN DİJİTAL İPEK YOLU GİRİŞİMİ VE BU GİRİŞİMİN GÜNEYDOĞU ASYA ÜLKELERİNİN KALKINMASI ÜZERİNE ETKİLERİ

Ramazan UCTU¹ - Hassan ESSOP² - Ahmet ŞAHBAZ³

¹*Irak Amerikan Üniversitesi - Süleymaniye*

²*Stellenbosch Üniversitesi*

³*Necmettin Erbakan Üniversitesi*

ÖZET

Çin'in kalkınma stratejisinin arkasındaki temel itici güçlerden biri, Kuşak ve Yol Girişimi'nin bir bileşeni olan Dijital İpek Yolu Girişimi'dir (DSR). DSR, akıllı şehirler, e-ticaret ve ödemeler, telekomünikasyon altyapısı ve daha fazlası dahil olmak üzere alıcı ülkelerin dijital altyapısını geliştirmek için dijital teknolojileri kullanarak dijital uçurumu kapatmayı amaçlamaktadır. Çin, yakınlığı ve güçlü ticari ilişkileri nedeniyle son yıllarda Güneydoğu Asya ülkelerine büyük yatırımlar yapmıştır. DSR aracılığıyla, birçok Çinli devlet şirketi ve özel şirket, rakiplerine kıyasla daha düşük maliyetle Güneydoğu Asya'da dijital altyapı projeleri geliştirmek için teknoloji sözleşmelerini kullanıyor. Bu araştırmanın amacı, Çin'in DSR stratejik hedeflerini, dijital yatırımlarını ve Batı'nın Güneydoğu Asya ülkelerindeki teknoloji hakimiyetine meydan okumadaki rolünü analiz etmenin yanı sıra DSR'nin Çin'in kendisi ve Güneydoğu Asya ülkeleri üzerindeki etkisini değerlendirmektir.

Anahtar Kelimeler: Kuşak ve Yol Girişimi (BRI), Dijital İpek Yolu (DSR), Çin, Güneydoğu Asya Ülkeleri (SEA)

CHINA'S DIGITAL SILK ROAD INITIATIVE AND ITS EFFECTS ON DEVELOPMENT IN SOUTHEAST ASIAN COUNTRIES

Ramazan UCTU¹ - Hassan ESSOP² - Ahmet ŞAHBAZ³

¹American University of Iraq-Sulaimani

²Stellenbosch University

³Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

One of the key driving forces behind China's development strategy is the Digital Silk Road Initiative (DSR), a component of the Belt and Road Initiative. The DSR aims to bridge the digital divide by utilizing digital technologies to improve recipient countries' digital infrastructure, including smart cities, e-commerce and payments, telecommunications infrastructure, and more. Because of its close proximity and robust commercial relations, China has made major investments in Southeast Asian countries in recent years. Through the DSR, several Chinese state-owned and private companies are using technology contracts to develop digital infrastructure projects in Southeast Asia at a lower cost compared to competitors. The objective of this research is to analyze China's DSR strategic goals, digital investments, and its role in challenging the West's tech dominance in Southeast Asian nations as well as considering the impact of the DSR on China itself and Southeast Asian countries.

Keywords: Belt and Road Initiative (BRI), Digital Silk Road (DSR), China, Southeast Asian countries (SEA)

YAPAY ZEKA VE GELECEKTEKİ ÖĞRETMENLER

Dilnoz RUZIEVA

Buxoro University of Innovation

ÖZET

Yapay zeka (YZ), veri analizi, öğrenme, problem çözme, dil anlama ve karar verme gibi bilişsel işlevleri yerine getirebilen algoritmalar ve modeller içeren gelişmekte olan bir teknolojidir. Eğitimde, YZ, kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunmak, öğrenci ilerlemesini izlemek ve değerlendirmek ve öğretmenlerin iş yükünü hafifletmek için kullanılabilir. Bu çalışma, yapay zekanın öğretmenlerin gelecek çalışmalarındaki temel bulgularını ve önerilerini sunmaktadır. Yapay zekanın (YZ) eğitim ve öğretim üzerindeki etkisine ve gelecekteki öğretmenlerin sahip olması gereken becerilere odaklanılmıştır. Geleceğin öğretmenleri, YZ'yi etkili bir şekilde kullanabilen, öğrencilere bireysel rehberlik sağlayabilen ve eleştirel düşünme, yaratıcılık ve problem çözme becerilerini geliştirmeye odaklanabilen eğitim liderleri olmalıdır. Ayrıca, sürekli öğrenmeye ve değişen teknolojilere uyum sağlamaya istekli olmalıdırlar. Geleceğin okulları, YZ'yi entegre ederek öğrenci ihtiyaçlarına göre uyarlanmış, kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunan ve analitik veri kullanarak öğretim süreçlerini optimize eden eğitim modelleri olacaktır. Bu okullar, öğrencilerin 21. yüzyılda ihtiyaç duydukları becerileri geliştirmelerine yardımcı olmak için tasarlanacaktır. YZ, eğitim ve öğretimi dönüştürme potansiyeline sahip güçlü bir teknolojidir. Geleceğin öğretmenleri, bu dönüşümün ön saflarında yer almak ve öğrencilere 21. yüzyılda ihtiyaç duydukları becerileri kazandırmak için hazır olmalıdır.

TÜRK CUMHURİYETLERİNİN BEŞERİ SERMAYE PERFORMANSLARININ KARŞILAŞTIRILMALI ANALİZİ

Gülşah ŞEN KÜÇÜK¹ - Tahsin KARABULUT²

¹Sosyal İnovasyon Ajansı

²Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Beşeri sermaye kavramı, bir ülkede yaşayan bireylerin sahip olduğu nitelikleri ve bu nitelikler sayesinde ekonomik faaliyetler sonucu ortaya koyacağı üretkenliği ifade etmektedir. Beşeri sermaye miktarı yüksek olan ülkeler, daha iyi eğitim ve sağlık imkânlarına ve daha iyi yaşam standartlarına sahip olmaktadır. Bir ülkede nitelikli ve üretken bireylerden oluşan beşeri sermaye miktarı, ekonomik büyümeyi ve sürdürülebilir kalkınmayı teşvik etmektedir.

Bu çalışmada, Türk Cumhuriyetleri'nin beşeri sermaye açısından karşılaştırılması amaçlanmıştır. Bu amaçla, beşeri sermaye hakkında yayınlanan endekslerden biri olan ve Dünya Bankası tarafından hazırlanan "İnsan Sermayesi Endeksi" incelenmiştir. Bu endeks, son yayınlanan rapora göre 174 ülke ekonomisini sağlık ve eğitim alanında çeşitli göstergeler bakımından incelemektedir. Çalışmada, Dünya Bankası tarafından yayınlanan insan sermayesi endeksi raporunda yer alan; "Türkiye," "Kazakistan", "Özbekistan", "Kırgızistan" ve "Azerbaycan" ülkeleri ele alınmıştır. Türkmenistan verileri raporda yer almadığı için analize dâhil edilmemiştir. Ele alınan ülkeler açısından, insan sermayesi bakımından performansı en yüksek ülke Türkiye'dir. Türkiye'yi, Kazakistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Azerbaycan takip etmektedir. Çalışmanın, ele alınan Türk Cumhuriyetleri açısından beşeri sermaye göstergeleri bakımından aralarındaki farklılıkların belirlenmesini sağlayarak literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Beşeri Sermaye, İnsan Sermayesi Endeksi, Türk Cumhuriyetleri

Çalışma Alanı: Beşeri Sermaye.

COMPARATIVE ANALYSIS OF HUMAN CAPITAL PERFORMANCES OF TURKISH REPUBLICS

Gülşah ŞEN KÜÇÜK¹ - Tahsin KARABULUT²

¹*Social Innovation Agency*

²*Necmettin Erbakan University*

ABSTRACT

The concept of human capital refers to the qualities possessed by individuals living in a country and the productivity they will produce as a result of economic activities thanks to these qualities. Countries with high amounts of human capital have better education and health opportunities and better living standards. The amount of human capital consisting of qualified and productive individuals in a country promotes economic growth and sustainable development.

In this study, it is aimed to compare the Turkish Republics in terms of human capital. For this purpose, the "Human Capital Index", one of the indices published about human capital and prepared by the World Bank, was examined. According to the latest published report, this index examines the economies of 174 countries in terms of various indicators in the field of health and education. In the study, the countries of "Türkiye," "Kazakhstan," "Uzbekistan," "Kyrgyzstan" and "Azerbaijan" included in the human capital index report published by the World Bank are discussed. Since "Turkmenistan" data is not included in the report, it is not included in the analysis. In terms of the countries discussed, the country with the highest performance in terms of human capital is Turkey. Turkey is followed by Kazakhstan, Uzbekistan, Kyrgyzstan and Azerbaijan. The study is expected to contribute to the literature by determining the differences between the Turkish Republics in terms of human capital indicators.

Keywords: Human Capital, Human Capital Index, Turkish Republics

Research Area: Human Capital.

FİNANSAL İSTİKRARIN EKONOMİK BÜYÜME İÇİN ÖNEMİ: KIRILGAN BEŞLİ ÜLKELER ÜZERİNE İKİNCİ NESİL PANEL EŞBÜTÜNLEŞME TESTİ

Şerife ÖZŞAHİN¹ - Çiğdem KARTER²

¹*Necmettin Erbakan Üniversitesi*

²*Selçuk Üniversitesi*

ÖZET

2008 Küresel Finans Krizinin ardından Merkez Bankalarının fiyat istikrarı ile birlikte ortak hedeflerinden biri olarak ilan edilen finansal istikrar, ekonomi literatüründe daha sık tartışılan bir konu haline gelmiştir. Finansal gelişme sayesinde işlem maliyeti ve süresinin kısalması, aynı zamanda finansal kurumlar ve katılımcılar arasında daha sıkı bir etkileşim ortamı yaratmıştır. Finansal sistemin bu bileşenleri arasındaki bağımlılık, kurumların birinde ortaya çıkacak bir sorunun sistemik risk haline dönüşmesine sebep olabilmektedir. Bu nedenle finansal istikrar veya istikrarsızlığın önceden fark edilmesi veya ne boyutta olduğunun tespiti oldukça önemlidir. Konuyla ilgili mevcut yazında finansal istikrar için tek ve genel kabul gören bir ölçüt bulmak mümkün değildir. Birtakım çalışmalar bazı makro değişkenlerle finansal istikrarı ölçmeye çalışırken bir kısım çalışmalarda finansal sistemin bazı bileşenleri çerçevesinde istikrar veya istikrarsızlık öngörülme çalışılmaktadır. Bu kapsamda bankacılık kesimi ve borsaya ait bazı değişkenler ve parasal kurumların bilançolarına ait birtakım ölçütler finansal istikrar için önemli kıstaslar olmaktadır. Bu çalışmanın amacı Kırılgan Beşli olarak tanımlanan ülkelerde finansal istikrarın ekonomik büyüme üzerinde uzun dönem etkisinin varlığını araştırmaktır. Bu kapsamda finansal istikrar; takipteki krediler, borsa oynaklığı ve Z-skoru olmak üzere 3 farklı gösterge yardımıyla ölçülürken ekonomik büyüme için kişi başı reel gelirdeki artış oranı kullanılmıştır. IMF ve Dünya Bankasından derlenen 2000-2020 dönemine ait veriler yatay kesit bağımlılığı ve heterojenliği dikkate alan ikinci nesil panel veri yöntemleri ile ekonometrik analizde yer almıştır. AMG yönteminden elde edilen uzun dönem katsayı tahminlerine göre Kırılgan Beşli ülkelerde farklı finansal istikrar göstergelerinin ekonomik büyüme üzerinde anlamlı etkilere sahip olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal İstikrar, Ekonomik Büyüme, Kırılgan Beşli, İkinci Nesil Panel Eşbütünleşme.

Araştırma Alanı: Finans, Para ve Bankacılık

THE IMPORTANCE OF FINANCIAL STABILITY FOR ECONOMIC GROWTH: SECOND GENERATION PANEL COINTEGRATION TEST ON FRAGILE FIVE COUNTRIES

Şerife ÖZŞAHİN¹ - Çiğdem KARTER²

¹Necmettin Erbakan University

²Selcuk University

ABSTRACT

In the aftermath of the 2008 Global Financial Crisis, financial stability, which has been declared one of the common objectives of central banks along with price stability, has become a more frequently discussed topic in economic literature. Financial development, through the reduction of transaction costs and time, provides a framework for interactions between financial institutions and market participants. The dependency between these components of the financial system can cause a problem in one of the institutions to become a systemic risk. It is therefore very important to be able to identify financial stability or instability in advance or to determine its extent. It is not possible to find a single and generally accepted criterion for financial stability in the existing literature on the subject. While some studies attempt to measure financial stability on the basis of some macro variables, other studies try to predict stability or instability within the framework of some components of the financial system. In this context, some variables of the banking sector and the stock market as well as some measures of the balance sheets of monetary institutions are important criteria for the stability of the financial system. The aim of this study is to investigate the existence of a long-run effect of financial stability on economic growth in the countries defined as the "Fragile Five". Financial stability is measured by three different indicators: non-performing loans, stock market volatility and the Z-score, while economic growth is measured by the rate of increase in real income per capita. The econometric analysis uses second-generation panel data methods, which allow for cross-sectional dependence and heterogeneity, on data compiled by the IMF and the World Bank for the period 2000-2020. The long-run estimates of the cointegration coefficients using the AMG approach show that various indicators of financial stability have a significant impact on economic growth in the Fragile Five.

Keywords: Financial Stability, Economic Growth, Fragile Five, Second Generation Panel Cointegration.

Research Area: Finance, Money and Banking

TÜRK CUMHURİYETLERİNDE FİNANSAL DERİNLİK VE KENTSEL NÜFUSUN İNSANİ GELİŞİMİŞLİK DÜZEYİNE ETKİSİ

Muhammed Ahmet ÖZDOĞAN - Tahsin KARABULUT
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

İnsani Gelişmişlik Endeksi (İGE), ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin analizinde kullanılan en önemli göstergelerden birisidir. İGE değerinin hesaplanmasında; Yaşam Beklentisi Endeksi, Eğitim Endeksi ve Refah Endeksi olmak üzere üç alt endeks kullanılmaktadır. Yaşam beklentisi endeksinde; doğuştan yaşam beklentisi, eğitim endeksinde; yetişkin okur-yazarlık oranı ve okullaşma oranı, refah endeksinde ise kişi başına GSYİH değerleri veri olarak kullanılmaktadır. 0-1 arasında değişen değerler alan İGE'ne göre ülkeler gelişmişlik düzeyleri açısından üç kategoriye ayrılmaktadır. İGE değeri 0-0,499 arasındaki ülkeler "Düşük İnsani Gelişmişlik", 0,500-0,799 arasında yer alan ülkeler "Orta İnsani Gelişmişlik" ve 0,800-1 değerleri arasında yer alan ülkeler "Yüksek İnsani Gelişmişlik" kategorisinde bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP) tarafından düzenli olarak dünya ülkelerinin tamamına yönelik olarak İGE hesaplanmakta ve elde edilen değerlere göre ülkelerin gelişmişlik düzeyleri İnsani Gelişme Raporları (İGR) aracılığı ile yayınlanmaktadır.

Ülkelerin insani gelişme düzeyi ile beşeri sermaye düzeyleri arasında pozitif bir ilişki söz konusudur. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi açısından İnsani Gelişmişlik Düzeyi ile Beşeri Sermaye ilişkisi son derece önemlidir. Zira bu iki gösterge pozitif anlamda birbirini desteklemektedir.

Bu çalışma, 2000-2020 yılları arasında; Türkiye, Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Tacikistan'dan oluşan Türk Cumhuriyetleri'nde insani gelişme endeks düzeyleri karşılaştırmalı olarak analiz edildikten sonra söz konusu ülkelerde finansal derinlik düzeyi ile kentsel nüfusun insani gelişmişlik düzeyi üzerine etkisi incelemektedir. Türkmenistan ilgili verilerin eksikliği nedeniyle analize dahil edilmemiştir. Çalışmada kullanılan veriler, ulusal istatistik ofisleri ve uluslararası kuruluşların veri tabanlarından elde edilmiş olup, insani gelişme endeksi beşeri sermayenin bir göstergesi olarak ele alınmıştır. Analiz yöntemi olarak panel veri analizi tercih edilmiş, Ön analizler, finansal derinliğin ve kentsel nüfusun insani gelişme üzerinde pozitif bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgular, Türk Cumhuriyetleri'nde ekonomik ve sosyal politikaların geliştirilmesi sürecinde önemli bir referans noktası sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İnsani Gelişme Endeksi, Finansal Derinlik, Türk Cumhuriyetleri

Çalışma Alanı: Beşeri Sermaye

THE IMPACT OF FINANCIAL DEPTH AND URBAN POPULATION ON THE LEVEL OF HUMAN DEVELOPMENT IN TURKIC REPUBLICS

Muhammed Ahmet ÖZDOĞAN - Tahsin KARABULUT
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

The Human Development Index (HDI) is one of the most significant indicators used in analyzing the development levels of countries. The calculation of the HDI value utilizes three sub-indices: the Life Expectancy Index, the Education Index, and the Income Index. In the Life Expectancy Index, life expectancy at birth is used; in the Education Index, the adult literacy rate and gross enrollment ratio are utilized; and in the Income Index, Gross National Income (GNI) per capita values are employed. According to the HDI, which ranges between 0 and 1, countries are classified into three categories based on their levels of development. Countries with an HDI value between 0 and 0.499 are categorized as having “Low Human Development,” those between 0.500 and 0.799 are considered to have “Medium Human Development,” and countries with values between 0.800 and 1 are placed in the “High Human Development” category.

The United Nations Development Programme (UNDP) regularly calculates the HDI for all countries worldwide, and the levels of development are published through Human Development Reports (HDRs) based on the obtained values.

There is a positive relationship between a country’s level of human development and its level of human capital. The relationship between the Human Development Level and Human Capital is of utmost importance for countries’ levels of development. Indeed, these two indicators positively support each other.

This study analyzes the levels of human development index in the Turkic Republics, comprising Turkey, Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan, and Tajikistan, for the years 2000-2020, and then examines the impact of financial depth and urban population on the level of human development in these countries. Turkmenistan was not included in the analysis due to the lack of relevant data. The data used in this study were obtained from national statistical offices and databases of international organizations, and the human development index was considered an indicator of human capital. Panel data analysis was chosen as the analysis method, and preliminary analyses show that financial depth and urban population have a positive effect on human development. These findings provide an important reference point for the development of economic and social policies in the Turkic Republics.

Keywords: Human Development Index, Financial Depth, Turkic Republics

Research Area: Human Capital

ORTA ASYA TÜRK CUMHURİYETLERİ VE TÜRKİYE'DE İŞSİZLİK HİSTERİSİNİN KESİRLİ FOURIER BİRİM KÖK TESTİ İLE ANALİZİ

Zekeriya MIZIRAK¹ - Selim KAYHAN² - Tayfur BAYAT³

¹⁻²*Necmettin Erbakan Üniversitesi*

³*İnönü Üniversitesi*

ÖZET

İşsizlik olgusu gerek ekonomik aktörler gerekse politika yapıcılar açısından dikkate alınan önemli bir makroekonomik göstergedir. İktisat teorisindeki varsayımsal ve teorik tartışmalar, büyüme ve kalkınma politikalarında işsizlik oranını ön plana alan süreçler işsizlik olgusunu sürekli olarak gündemde tutmaktadır. Bu çalışmada 1991-2022 döneminde Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Türkmenistan ve Özbekistan'da işsizlik histerisi Bahmani-Oskooee vd. (2017) tarafından geliştirilen kesirli fourier birim kök testleri ile incelenmektedir. Tanımlayıcı istatistiklerde ilk göze çarpan husus Türkiye hariç diğer Türki Cumhuriyetlerde işsizlik oranının en düşük değerine 1991 yılında ulaşmış olmasıdır. Kesirli fourier birim kök testi sonuçlarına göre Azerbaycan ve Kazakistan'da doğal oranı hipotezi, Kırgızistan, Türkiye, Türkmenistan ve Özbekistan'da işsizlik histerisi geçerlidir. Fourier fonksiyonlardan elde edilen kesirler ise Azerbaycan'da 1.2, Kazakistan'da 1.1, Kırgızistan'da 0.1, Türkiye'de 0.4, Türkmenistan ve Özbekistan'da ise 1.2 olarak tespit edilmektedir. Azerbaycan, Kazakistan, Türkmenistan ve Özbekistan'da işsizlik oranı fourier fonksiyonlara uyum göstermektedir. Kırgızistan ve Türkiye'de fourier fonksiyonlar işsizlik oranının artan trendde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İşsizlik Histerisi, Fourier Kesirli Birim Kök

ANALYSIS OF UNEMPLOYMENT HYSTERESIS IN CENTRAL ASIAN TURKIC COUNTRIES AND TÜRKIYE WITH FRACTIONAL FOURIER UNIT ROOT TEST

Zekeriya MIZIRAK¹ - Selim KAYHAN² - Tayfur BAYAT³
¹⁻²*Necmettin Erbakan University*
³*Inonu University*

ABSTRACT

The phenomenon of unemployment is an important macroeconomic indicator taken into consideration by both economic actors and policy makers. Hypothetical and theoretical discussions in economic theory and processes that prioritize the unemployment rate in growth and development policies constantly keep the phenomenon of unemployment on the agenda. In this study, unemployment hysteresis in Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Türkiye, Turkmenistan and Uzbekistan in the period 1991-2022 is examined with fractional Fourier unit root tests developed by Bahmani-Oskooee et al (2017).

The first thing that stands out in descriptive statistics is that the unemployment rate in all Turkic Republics except Turkey reached its lowest value in 1991. According to the results of the fractional Fourier unit root test, the natural rate hypothesis is valid in Azerbaijan and Kazakhstan, and unemployment hysteresis is valid in Kyrgyzstan, Türkiye, Turkmenistan and Uzbekistan.

The fractions obtained from Fourier functions are determined as 1.2 in Azerbaijan, 1.1 in Kazakhstan, 0.1 in Kyrgyzstan, 0.4 in Türkiye, and 1.2 in Turkmenistan and Uzbekistan. Unemployment rates in Azerbaijan, Kazakhstan, Turkmenistan and Uzbekistan comply with Fourier functions. Fourier functions show an increasing trend in the unemployment rate in Kyrgyzstan and Turkey.

Keywords: Unemployment Hysteresis, Fourier Fractional Unit Root, Turkic Countries.

TÜRKİ CUMHURİYETLERİNİN EKONOMİ BÜYÜME VE BEŞERİ SERMAYE İLİŞKİSİNE YÖNELİK AMPİRİK BİR ANALİZ: PANEL VERİ (1995-2019)

Merve ÇELİK¹ - Reyhan BOZKURT²

¹Kilis 7 Aralık Üniversitesi

²Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Beşeri sermaye ve ekonomik büyüme ilişkisi, ülke ekonomileri için sıklıkla araştırılan konulardan biridir. Beşeri sermaye ve ekonomik büyüme ilişkisine yönelik teoriler ortaya atılmış ve bu teoriler çeşitli çalışmalarda sınanmıştır. Lucas'ın beşeri sermaye teorisi ile Mankiw-Romer-Weil'in (MRW) beşeri sermaye ekleyerek genişlettikleri Solow modeli içsel büyüme teorilerine örnektir. Bu teorilere yönelik yapılan çalışmaların sonucunda, çoğunlukla teorilerin doğruluğu kabul edilmiştir. Bu çalışma, Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla kurularak Türkî Cumhuriyetleri olarak bilinen ve Türk Devletleri Teşkilatı içerisinde bulunan Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan'ı kapsamaktadır. Çalışmada, 1995- 2019 yıllarına ait reel gayri safi yurt içi hasıla (GYSİH- bağımlı değişken), beşeri sermaye (devlet eğitim harcamaları), toplam iş gücü ve reel sabit sermaye stokunun yıllık verileri kullanılmıştır. Ekonomik büyüme üzerine seçili değişkenlerin etkisi panel ARDL-AMG tahmincisi ile analiz edilmiştir. Çalışmanın hipotezi, beşeri sermaye değişkeninde yaşanacak artışların ekonomik büyüme üzerinde pozitif etkisi olduğunu belirten teorilerle uyumlu olmasıdır. Bu çalışma, Türkî Cumhuriyetlerini birlikte inceleyen çalışmalara literatürde çok rastlanmamasından dolayı iktisadi büyüme literatürüne katkıda bulunmayı amaçlanmakta ve Türk Devletleri Teşkilatı üyeleri için beşeri sermaye ve iktisadi büyüme ilişkisinin araştırılmasına da katkı sağlayacaktır. Yapılan analizler neticesinde çalışmanın hipotezinin geçerli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ekonomik büyüme, Beşeri sermaye, İstihdam, Sabit sermaye, Panel veri

Çalışma Alanı: Beşeri Sermaye

**AN EMPIRICAL ANALYSIS OF THE RELATIONSHIP
BETWEEN ECONOMIC GROWTH AND HUMAN CAPITAL IN
TURKIC REPUBLICS: PANEL DATA (1995-2019)**

Merve ÇELİK¹ - Reyhan BOZKURT²

¹*Kilis 7 Aralık University*

²*Necmettin Erbakan University*

ABSTRACT

The relationship between human capital and economic growth is one of the most frequently researched topics for national economies. Theories on the relationship between human capital and economic growth have been put forward and these theories have been tested in various studies. Lucas's human capital theory and Mankiw-Romer-Weil's (MRW) Solow model extended by adding human capital are examples of endogenous growth theories. As a result of the studies on these theories, the theories are generally accepted to be correct. This study covers Azerbaijan, Kazakhstan and Kyrgyzstan, which were established after the dissolution of the Soviet Union and are known as the Turkic Republics and are included in the Organization of Turkic States. The study uses annual data on real gross domestic product (GDP - the dependent variable), human capital (government education expenditures), total labor force and real fixed capital stock from 1995 to 2019. The impact of selected variables on economic growth is analyzed with the panel ARDL-AMG estimator. The hypothesis of the study is that increases in human capital variables have a positive effect on economic growth. This study aims to contribute to the economic growth literature since there are not many studies examining the Turkic Republics together in the literature and contributes to the investigation of the relationship between human capital and economic growth for the members of the Organization of Turkic States. As a result of the analyzes, it is concluded that the hypothesis of the study is valid.

Keywords: Economic growth, Human capital, Employment, Fixed capital, Panel data

Research Area: Human Capital

IMPORTANT STAGES OF BUSINESS COMPLETION

Radjabbay DUSMURATOV
Alfraganus University

ABSTRACT

This article is devoted to the important stages of business liquidation and the organizational and methodological aspects of their implementation. It describes the work that needs to be done before the initial liquidation balance. The article contains the author's definitions of the concepts of initial liquidation balance (ILB) and interim liquidation balance (InLB), and also develops methodological recommendations for their design. Also, in order to provide users of the interim liquidation balance sheet with the necessary information, have been developed methodological recommendations on the content of the explanatory letter to the financial statements and their preparation.

Keywords: business liquidation, liquidation commission, temporary manager; register of creditors' claims, initial liquidation balance sheet, interim liquidation balance sheet.

THE ROLE OF SHRINES IN THE DEVELOPMENT OF NATIONAL TOURISM

Shaxnoza TUYCHIYeva
Alfraganus University

ABSTRACT

The question of religious and worldly beauty is one of the relevant and interesting topics of philosophical thought. From ancient religious worldviews to modern world religions, the issue of religious and worldly beauty is reflected in a dark state and manifests itself in different aspects. Religious and secular beauty is interpreted as a multifaceted, complex concept.

In particular, Avesta explores the observation of the dualistic nature of Zoroastrian aesthetics: beauty in man, nature and society is understood as the victory of Ahura Mazda, the beginning of good. It is said that the restriction and violation of the laws of virtue leads to the weakening of beauty, the appearance of deformities and evil vices in various forms. The reflection of beauty in religious teachings, religious sources, problems of beauty, the presence of beauty in Judaism, Christianity, Islam, and paganism are comparatively analyzed. Philosophical reflections on beauty are carried out on the basis of the holy books of these religions and many other sources. Beauty clarifies a person's thinking, strengthens his love and affection, visual beauty influences the rise of a person's spiritual world, this is called self-organization, beauty preserves the divine and sacred in a person's heart, provides. Even in ancient written sources, special attention was paid to the beautiful writing and decoration of laws and it was believed that beautiful writing adds value to laws and commandments, increases their influence, and increases their effectiveness.

Islam talks about things and events, people, divine concepts and pure deeds that are considered beautiful. People follow the path of fine virtues, and the smallest actions and deeds that show a healthy personality are sometimes more effective than open words. Among the people whose hearts are adorned with the beauties of Islam, there are those who embody honest, pure, just, generous, sweet-tongued, truthful, loving and kind virtues. What does the hadith say about the beauty of a person, what stories are given, that is, about people who are half beautiful, half ugly, what information is given about their good deeds mixed with bad ones, their spiritual significance in educating young people is discussed. The concept of beauty in various religious views and religious teachings recognizes the concept of beauty of one God, which is common at the same time as its own individuality.

Keywords: Religious beauty, worldly beauty, Avesta, beauty in Zoroastrianism, man, religious sources.

YENİLENEBİLİR ENERJİ DÖNÜŞÜMÜNDE EŞİTLİKÇİ BİR YAKLAŞIM ÖNERİSİ: ENERJİ DEMOKRASİSİ

Mustafa Necati ÇOBAN - Ahmet YALÇIN
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ÖZET

Küresel ısınma, beraberinde çevresel sürdürülebilirliğe ilişkin endişelerin artmasına yol açmıştır. Bu artan endişelerle beraber uluslararası kuruluşlar fosil yakıt kullanımının azaltılmasına yönelik eylem planları oluşturmuş ve bu eylem planlarına katılımın geniş düzeyde olması için harekete geçmişlerdir. Yine küresel düzeyde çevresel sürdürülebilirlikle ilgili en önemli girişimlerden birisi olarak 2015 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi kapsamında 196 ülkenin taraf olduğu Paris İklim Anlaşması imzalanmıştır. Tüm bu gelişmeler ve öncesindeki Kyoto Protokolü vb girişimlerle beraber dünya genelinde yenilenebilir enerji kullanımında önemli artışlar gerçekleşmiştir. Ülkeler, yenilenebilir enerji dönüşümünü sağlamaya yönelik politikalara ağırlık vermeye başlamışlardır. Yenilenebilir enerji dönüşümü ile beraber yeni bir kavram olarak enerji demokrasisi fikri ortaya atılmıştır. Yenilenebilir enerji kaynaklarına evrensel ve ucuz erişimi esas alan enerji demokrasisi yaklaşımı, aynı zamanda yenilenebilir enerji ile ilgili alınacak kararlarda ve uygulanacak politikalarda toplumların karar verici olmasını savunmaktadır. Yenilenebilir enerji dönüşümü ile aynı zamanda refahın yeniden dağıtımını ve böylelikle eşitsizliklerin önüne geçilmesini de amaçlayan enerji demokrasisi kavramının önem taşıdığı düşünülmektedir. Dolayısıyla bu çalışmada enerji demokrasisi yaklaşımının kavramsal olarak tartışılması amaçlanmaktadır. Yeni bir kavram, yeni bir yaklaşım olarak enerji demokrasisi kavramından tüm yönleriyle bahsedilecek ve uygulanabilirliği değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Yenilenebilir Enerji Dönüşümü, Enerji Demokrasisi, Çevresel Sürdürülebilirlik

Çalışma Alanı: Enerji İktisadı ve Enerji Kaynaklarının Yönetimi

A PROPOSAL FOR AN EQUITABLE APPROACH TO RENEWABLE ENERGY TRANSITION: ENERGY DEMOCRACY

Mustafa Necati ÇOBAN - Ahmet YALÇIN
Tokat Gaziosmanpaşa University

ABSTRACT

Global warming has led to increased concerns about environmental sustainability. With these growing concerns, international organisations have developed action plans to reduce the use of fossil fuels and have taken action to ensure broad participation in these action plans. Again, as one of the most important initiatives related to environmental sustainability at the global level, the Paris Climate Agreement, to which 196 countries are parties under the United Nations Framework Convention on Climate Change, was signed in 2015. With all these developments and previous initiatives such as the Kyoto Protocol, there has been a significant increase in the use of renewable energy worldwide. Countries have started to focus on policies to ensure renewable energy transformation. With the renewable energy transition, the idea of energy democracy has been introduced as a new concept. The energy democracy approach, which is based on universal and cheap access to renewable energy resources, also advocates that societies should be the decision-makers in the decisions to be taken and policies to be implemented regarding renewable energy. The concept of energy democracy, which aims to redistribute prosperity and thus prevent inequalities at the same time as the renewable energy transition, is considered to be important. Therefore, this study aims to discuss the energy democracy approach conceptually. As a new concept and a new approach, the concept of energy democracy will be discussed in all its aspects and its applicability will be evaluated.

Keywords: Renewable Energy Transition, Energy Democracy, Environmental Sustainability

Research Area: Energy Economics and Management of Energy Resources

İKLİM DEĞİŞİKLİĞİNİN TAHİL ÜRETİMİ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİNİN İNCELENMESİ

Nisa Şansel TANDOĞAN AKTEPE
Hacettepe Üniversitesi

ÖZET

İklim değişikliğinin etkileri doğrudan veya dolaylı olarak pek çok alanda gözlemlenmekle birlikte tarım sektöründe de derinden hissedilmektedir. Bu anlamda bu makale, iklim değişikliğinin tarımsal üretim üzerindeki etkilerini, üç önemli üretici ülkeyi ve temel gıda maddesi olan tahıl ürünlerini temel alarak analiz etmeyi amaçlamaktadır. İklim değişikliği etkilerinin ölçümü; sıcaklık, yağış ve CO2 emisyonu ile yapılmaktadır. Ülkeler Çin, Hindistan ve ABD olarak belirlenmiş, tarım ürünleri ise mısır, pirinç ve buğday olarak seçilmiştir. Analiz için 1992-2022 yıllarını kapsayan dönem ve ARDL modeli kullanılmıştır. Bulgular, Çin için yağıştaki bir birim artışın kısa ve uzun vadede yalnızca mısır üretimiyle pozitif yönde ilişkili olduğunu, CO2 emisyonundaki bir birim artışın ise mısır üretimini uzun vadede olumlu, kısa vadede ise olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Benzer şekilde yağışın olumlu etkisi Hindistan'da mısır ve pirinç üretiminde de görülmektedir. Ayrıca Hindistan için CO2 emisyonundaki bir birimlik artış uzun vadede tüm tahılların üretimini olumlu yönde etkilemektedir. Bu bulgulardan farklı olarak ABD analizinden elde edilen sonuçlar, sıcaklığın uzun vadede pirinç üretimini olumlu etkilediğini fakat buğday üretimi olumsuz etkilediğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: İklim değişikliği, Tarımsal üretim, Temel gıda ürünleri, ARDL Model

Çalışma Alanı: Mikroekonomi ve Makroekonomi, Uluslararası İktisat ve Ticaret

INVESTIGATION OF CLIMATE CHANGE IMPACTS ON CEREAL PRODUCTION

Nisa Şansel TANDOĞAN AKTEPE
Hacettepe University

ABSTRACT

The impacts of climate change have been observed directly or indirectly in many fields but it has been deeply felt in the agriculture sector. In this sense, this paper aims to analyze the impacts of climate change on agricultural production by taking three important producing countries and cereal products being the staple goods as a base. The measurement of climate change impacts is carried out with the temperature, precipitation and CO₂ emission. The countries are determined as China, India and the USA and the agricultural products are chosen as maize, rice and wheat. For the analysis, the period covering 1992-2022 and the ARDL model are used. The findings reveal that for China, a unit increase in precipitation is positively related to only maize production in the short and long term, while a unit increase in CO₂ emissions affects corn production positively in the long term and negatively in the short term. Similarly, the positive effect of precipitation is also seen on maize and rice production in India. Moreover, for India, a one-unit increase in CO₂ emissions positively affects the production of all grains in the long run. Unlike these findings, the results obtained from the US analysis show that temperature positively affects rice production in the long term, but negatively affects wheat production.

Keywords: Climate change, Agricultural production, Staple crops, ARDL model

Research Area: Microeconomics and Macroeconomics, International Economics and Trade

THE GREAT SILK ROAD OF OUR TIME THE TRANSPORT AND LOGISTICS POTENTIAL OF KAZAKHSTAN AND ITS ROLE IN THE INTERNATIONAL TRADE OF CENTRAL ASIA AND CHINA

Iskakova GULZAT
Taraz Regional University

ABSTRACT

Transport is an important element in the socio-economic development of a country and region, ensures the development of a country and region, ensures the development of international trade, helps meet production needs, create conditions for economic growth, and increase the competitiveness of the national economy. The transport-transit potential of the region depends on its geostrategic location. The “Great Silk Road” is the shortest route that connects large modern international markets.

The Silk Road Economic Belt and the Maritime Silk Road of the 21st century are being developed within the framework of the One Belt, One Road initiative. The development of this project is aimed at the formation and strengthening of the infrastructure of a modern land route to the West through the countries of Central Asia and Europe, as well as a sea route to the South through the countries of the Southeast Asia, to South Asia, Africa and Europe. This approach ensures the development of both trans regional and intraregional transport and logistics networks. The countries of Central Asia are actively integrating into the implementation of the concept of “One Belt, One Road”. The process of connecting national development strategies is actively expanding, there is a positive trend in the development and implementation of a regional approach to strengthening transport connectivity and improving the transit potential of the region (Maigeldinov, Ordabaev A. 2019).

The purpose of our research is to identify directions and develop recommendations for expanding the transport and logistics potential of Kazakhstan within the framework of the “One Belt, One Road” initiative. The study will use a comprehensive analysis methodology, which includes quantitative and qualitative parameters. A quantitative analysis will be carried out based on statistical data on the dynamics of the growth of cargo transportation and the volume of international trade in the countries of Central Asia and China using transport logistics in Kazakhstan. Qualitative parameters will be examined using SWOT analysis.

In order to increase the capabilities of transport logistics in Kazakhstan, as a factor in the growth of international trade in Central Asia and China, there are a number of prerequisites:

-Kazakhstan, as a country located in the center of Eurasia, connects North and South, West and East, plays an important role within the framework of the initiative.

-Being a large inland state with common borders with the countries of Central Asia and China, Kazakhstan is interested in becoming an international transport and logistic center.

-In modern conditions, almost 85 percent of land transits from China to Europe are carried out through Kazakhstan. To this end, there are such large infrastructure projects as the Kazakh-Chinese logistics center in Lianyungang, the Khorgos dry port, the Western Europe – Western China transit highway, the railway corridor from China to Iran, the Kuryk seaport with its terminals and ships (Head of State of the Republic of Kazakhstan. 2023).

- According to the World Bank's analytical data, at the current growth rate of the "One Belt, One Road" project, it will become a prerequisite for increasing Kazakhstan's gross domestic product by almost 21t%.

-In 2022 Kazakhstan's transit cargo transportation by rail within the framework of the Trans-Caspian international route increased to almost 1.1 million tons and reached 9.4 million tons. Chinese road transit cargo transportation doubled, reaching a level of almost 980.6 thousand tons.

Nevertheless, although there are positive aspects in transit transport, there are a number of problems, which include difficulties in modern infrastructure, and lack of transparency in transport logistics. To implement an integrated approach to the development of this economic sector, it is necessary to resolve a number of issues that impede the joint integrated development of the transport and logistics industry and the development of transit potential:

-insufficient development of existing cross-border hubs, a network of terminals to serve a larger volume of transit and timely provision of uninterrupted multimodal transportation;

-low throughput of transport hubs, international transit and transport corridors, checkpoints, logistics terminals;

-poor supply and high degree of wear and tear of the existing fleet of vehicles (among them air, railway, cargo, road and sea);

-the presence of barriers in international transport communications: a long, complex cycle of customs management of the process of multimodal freight transport in international transport;

-gaps in the legislative framework within transportation activities;

-non-compliance of transport and logistics services with modern international requirements;

-low level of development of "soft infrastructure", digitalization and automation of the process of managing multimodal transportation, mechanism for exchanging data and documents among participants in the transportation process.

Solving the problems listed above will allow expanding the transport and logistics potential of Kazakhstan and intensifying international trade in the countries of Central Asia and China.

Keywords: Kazakhstan, Great Silk Road, Central Asia, China

EFFECTIVE USE OF THE ECONOMIC POTENTIAL OF THE BORDER REGIONS OF KAZAKHSTAN AND CENTRAL ASIAN COUNTRIES

Abildaev SULTAN¹ - Bolat KUANSHALIYEV²

¹*Taraz Regional University*

²*Kyrgyz National University*

ABSTRACT

Border regions and border effects currently attract a lot of attention in political practice and economic research. Considerable interest in regions located along the borders of integrating countries is mainly caused by the assumption that their specific geographical location may determine the characteristics of economic adaptation to integration.

In these conditions, cross-border cooperation is based on the competitive advantages of the economies of each of the partners, which is based on the comparative advantage of industries and areas of activity. The governments of Central Asian countries are taking active measures to intensify cross-border economic cooperation. These relations are regulated in the operating regulations of the Comprehensive Program for 2020 – 2023 on cooperation between Kazakhstan and the countries of Central Asia. At the 11th meeting of the Kazakh-Kyrgyz Intergovernmental Council in 2023, a number of measures were discussed to strengthen trade and economic cooperation, implement cooperative projects in industry and the agro-industrial complex, expand the transit and transport potential of the Republics, etc.

The purpose of the article's research is to develop recommendations aimed at the effective use of the economic potential of the border regions of Kazakhstan and the countries of Central Asia.

The main hypothesis of the article is confirmation of the economic theory of the absolute and comparative advantage of international trade of border countries based on empirical studies of economic potential in border regions.

The study suggests that there is a need for theoretical and empirical analysis that will clarify the conditions and opportunities for expanding economic potential in border regions.

Removing barriers to cross-country trade will expand the economic potential of the border regions of Kazakhstan and Central Asian countries

Keywords: economic potential, cross-border trade, Central Asia, Kazakhstan

DÜNDEN BUGÜNE TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN İLİŞKİLERİ

M. Cüneyt ÖZŞAHİN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Sovyetlerin çözülüşü, bağımsızlığını yeni kazanan Orta Asya ülkeleri için yeni bir dış politika ufku oluşturmuştur. Soğuk Savaş sonrası ulus inşası sürecindeki Özbekistan, Kırgızistan, Kazakistan, Türkmenistan ve Tacikistan gibi ülkelerin her biri farklı ülkeler ile yeni ilişkiler geliştirme yoluna gitmiştir. Kuşkusuz bu ülkelerden biri de ortak tarih ve kültür vurgusuyla bölge siyasetinde önemli bir aktör olarak ortaya çıkan Türkiye'dir. Türkiye'nin Orta Asya açılımının en önemli ayaklarından biri de Türk- Özbek ilişkilerinin geliştirilmesi olmuştur. Bölgenin en önemli ülkelerinden biri olan Özbekistan ile Türkiye'nin ilişkileri Soğuk Savaşın sonundan bugüne uzanan süreçte çok yönlü bir nitelik arz etmiştir. Bu doğrultuda, bu çalışmada ilişkilerin ekonomik, siyasal ve sosyal boyutları analiz edilmeye çalışılacaktır. Bunun yanında başlangıcından bu yana ülkeler arası diplomasinin seyrine yön veren uluslararası ve iç dinamikler araştırılacaktır. Son olarak bu analiz ile ikili bağların derinleşmesinin önündeki engeller ve fırsatlar ortaya koyulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Dış Politika, Orta Asya, Özbekistan

Araştırma Alanı: International Relations

TÜRKİYE-UZBEKİSTAN RELATIONS FROM THE PAST UNTIL NOW

M. Cüneyt ÖZŞAHİN
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

The dissolution of the Soviet Union opened up new foreign policy horizons for the newly independent Central Asian countries. Uzbekistan, Kyrgyzstan, Kazakhstan, Turkmenistan, Tajikistan, and Kyrgyzstan, all of which have been in the process of nation-building in the post-Cold War period, have forged new connections with various countries. Among these countries, Türkiye has emerged as a significant player in regional politics based on its shared history and cultural roots. One of the most important pillars of Türkiye's Central Asia initiative is the development of Turkish-Uzbek relations. Türkiye's relations with Uzbekistan, one of the most critical countries in the region, have been multifaceted since the end of the Cold War. Accordingly, this study will try to analyze the economic, political, and social dimensions of their relations. Moreover, the international and domestic dynamics that have shaped the course of country-to-country diplomacy since its inception will be investigated. Lastly, the opportunities and obstacles to the deepening of the bilateral ties will be uncovered.

Keywords: Türkiye, Foreign Policy, Central Asia, Uzbekistan

Research Area: International Relations

BİR YÜKSELEN ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ GÜCÜN KÜRESEL İLİŞKİLERİ: KAZAKİSTAN'IN LATİN AMERİKA POLİTİKASI

Segâh TEKİN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Sovyetler sonrası dönemde Kazakistan, aşamalı olarak Orta Asya'da bir orta büyüklükte güce dönüşmüştür. Kazakistan, coğrafi büyüklüğü ve zengin doğal kaynaklarının yanı sıra Çin ile Rusya arasında tampon bölge oluşturması nedeniyle bağımsızlığından bu yana Orta Asya'ya yönelik küresel ilginin odağı olmuştur. Avrasya bölgesindeki diğer birçok ülke gibi Kazakistan da geçtiğimiz on yıllar içinde Latin Amerika'ya yönelik bir açılım politikası başlatmıştır. Latin Amerika ülkeleri tarafından memnuniyetle karşılanan bu politika, Kazakistan'ı Orta Asya'daki diplomatik ve ekonomik genişleme politikalarında birincil ortak haline getirmiştir. Kazakistan ve Latin Amerika ülkeleri arasındaki ikili ve çok taraflı ilişkiler o tarihten bu yana derinleşmiştir. Akademik literatüre ve karar vericilerin söylemlerine dayanan çalışma, Kazakistan'ın Latin Amerika ve Karayipler'e yönelik güncel dış politikasına odaklanmaktadır. Çalışma, Kazakistan'ın yükselen Latin Amerika politikasının altında yatan nedenleri, zorlukları ve fırsatları incelemektedir. Çalışmanın sonuçları, coğrafi mesafeye ve diplomatik ilişkilerin kısa geçmişine rağmen, ortak sömürge geçmişinin, saygın uluslararası statü talebinin, savaşmama eğiliminin ve yeni ekonomik ortaklar bulma arzusunun yanı sıra kaynak bolluğunun, bu uzak çok kültürlü ülkeleri hayal edilenden daha yakın kıldığını ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kazakistan, Latin Amerika, Orta Büyüklükte Güç, Bölgesel Güç, Diplomasi

Çalışma Alanı: Uluslararası İlişkiler

GLOBAL RELATIONS OF AN EMERGING MIDDLE POWER: KAZAKHTAN'S LATIN AMERICA POLICY

Segâh TEKİN
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

Kazakhstan has gradually emerged as a middle power in Central Asia during the post-Soviet period. Due to its geographical size and rich natural resources, as well as constituting a buffer zone between China and Russia, Kazakhstan has been at the center of global attention for Central Asia since its independence. Like many other countries in the Eurasia region, Kazakhstan has launched an opening policy towards Latin America in the last decades, which was welcomed by Latin American countries, establishing Kazakhstan as their primary partner for diplomatic and economic expansion in Central Asia. Bilateral and multilateral ties between Kazakhstan and Latin American countries have deepened since then. Based on academic literature and the discourses of the decision-makers, the study focuses on contemporary Kazakh foreign policy toward Latin America and the Caribbean. The study examines the underlying reasons, challenges, and opportunities for Kazakhstan's rising Latin America policy. The conclusions of the study reveal that despite geographical distance and the short history of the establishment of diplomatic relations, shared history of colonial past, demand for respected international status, tendency for non-belligerency, and desire to find new economic partners as well as resource abundance bring these distant multicultural countries closer than imagined.

Keywords: Kazakhstan, Latin America, Middle Power, Regional Power, Diplomacy

Research Area: International Relations

TÜRK ULUSLARARASI İLİŞKİLER TEORİSİNİN İMKANINI ARAŞTIRMAK

Serkan KEKEVİ
Düzce Üniversitesi

ÖZET

Uluslararası İlişkiler (Uİ) henüz bir asırlık genç bir disiplindir. I. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da doğmuş ve Batı merkezli bir kimlik üzerine gelişmiştir. II.Dünya Savaşı sonrasında Uİ disiplini bir Amerikan sosyal bilimi olarak da görülmüş ve eleştirilmiştir. Uİ disiplininde eleştirel dönüşümün başlamasının ardından Uİ'de Batı merkezilik sorunsal haline gelmiştir. Bu meyanda Batı-dışı Uİ teorisinin imkânı üzerine pek çok tartışma ortaya çıkmıştır. 2000'li yıllardan itibaren çok kutuplu uluslararası sistemin gelişimine bağlı olarak dünyanın farklı bölgelerinden Batı-dışı Uİ teorileştirmesine yönelik savlar geliştirilmiştir. Bilhassa Batılı olmayan dünyanın kendisine has tarih, kültür ve ekonomik yolculukları özelinde dış politika ve Uİ deneyimlerinin incelenmesi ve teorileştirilmesine dönük girişimler başlamıştır. Çin, Japon, Hint, Rus, Brezilya örnekleri en bilinenleridir. Bu çalışmanın kalkış noktası *"Türkler kendine has bir medeniyet havzası meydana getirmesine; geniş ve derinlikli düşünce alt yapısına rağmen neden bir Türk Uİ teorisi oluşturamamıştır?"* sorusudur. Ardından Türk Uİ teorisinin imkânı tartışılacaktır. Çalışmada, yöntemsel olarak, Türk düşünce tarihindeki Uİ ile ilgili fikirler, görüşler ve savlardan yararlanılacaktır. Uİ teorisi inşasına uygun bağlamlar tespit edilecek; imkânlar ve zorluklar incelenecektir. Sonuç kısmında Türk düşüncesi merkezli epistemolojik konum ve teorileştirme olanağı serimlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk düşüncesi, Uluslararası İlişkiler Teorisi, Epistemolojik konum.

Çalışma Alanı: Uluslararası İlişkiler.

EXPLORING THE POSSIBILITIES OF TURKISH INTERNATIONAL RELATIONS THEORY

Serkan KEKEVİ
Düzce University

ABSTRACT

International Relations (IR) is a young discipline, barely a century old. It emerged in Europe after the WW I and developed around a Western-centered identity. After the WW II, IR was also seen and criticized as an American social science. After the beginning of the critical transformation in the discipline, Western-centrism in IR became problematic. In this context, many debates have emerged on the possibility of a non-Western theory of IR. Since the 2000s, due to the development of the multipolar international system, arguments for a non-Western IR theorization have been developed from different parts of the world. In particular, efforts are made to theorize and study the foreign policy and IR experiences of the non-Western world in the context of their unique historical, cultural, and economic journeys. Chinese, Japanese, Indian, Russian, and Brazilian examples are the most prominent. The starting point of this study is the question, *“Why is there no theory of Turkish IR, although Turks have created a unique civilization and have a broad and deep intellectual background?”* Then, the paper will discuss the possibility of a Turkish IR theory. Methodologically, the study will draw on ideas, opinions, and arguments related to IR in the history of Turkish thought. The appropriate contexts for making IR theory will be determined; opportunities and challenges will be examined. Finally, the epistemological position oriented on Turkish thought and the possibility of theorizing will be exposition.

Keywords: Turkish thought, International Relations Theory, Epistemological position.

Research Area: International Relations.

MODERN YÖNETİMDE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ BEKLENTİLERİ

Bobircan HOŞIMOV
Alfraganus University

ÖZET

Özbekistan Cumhuriyeti'nin "Eğitim Hakkında" Kanunu ve "Ulusal Personel Eğitimi Programı", eğitimi Özbekistan Cumhuriyeti'nin sosyal kalkınmasında öncelikli bir alan olarak ilan etmektedir. Eğitim ve öğretimin görevi, vatandaşların ve gençlerin en temel anayasal haklarından biri olan her bireyin entelektüel ve uygulamalı yeteneklerini gerçekleştirmek, yaratıcı yeteneklerini ortaya koymak, entelektüel gelişimlerini sağlamak ve hangi alanda faaliyet göstereceklerini ve istedikleri mesleği seçmeği belirlemektir. Eğitim sürecinin başarısı yalnızca biçimine değil aynı zamanda kullanılan yöntemlerin etkinliğine de bağlıdır. Öğretme yöntemleri eğitim teorisinde merkezi bir yer tutar. Eğitim yöntemi, öğretmen ve öğrencilerin eğitim sürecinde belirli bir hedefe ulaşmayı amaçlayan ortak faaliyetleridir. Öğrencinin yaratıcılığının, iletişim yeteneğinin, eğitim sürecinin her aşamasında eğitim kültürünün ve benzerlerinin verimliliğini ve kalitesini artırarak, bilgili bir toplum inşa ederek sosyal toplumun gelişimi için en uygun seçeneklerin seçilmesinde umut verici sonuçlar elde etmek. Süreçler girişi garanti eder. Bunun için yenilikçi teknolojilerin eğitimde yaygın olarak tanıtılması gerekir ve bunun sonucunda aktif bir eğitim süreci uygulanabilir. Aktif eğitim, öğretmenin ve öğrencinin eğitim sürecine bilinçli ve aktif katılımını, bağımsızlığını ve yaratıcı yeteneklerini sağlayan sistem-pedagojik bir süreçten oluşur. Aktif eğitim koşullarında edinilen bilgi ve eylem yöntemleri, içerik açısından mükemmel bir şekilde sistematik, mantıksal olarak eksiksiz ve çeşitli üretim durumlarında kullanıma uygun olacaktır.

Bunda esas olarak aşağıdaki eğitim yöntemleri kullanılır: Tartışma, Düşünmeye katılım, Tahtada pekiştirme, Çeşitli eğitsel ve profesyonel oyunların uygulanması vb. Öğrencilerde aktif öğrenme yeteneği, yani öğrencilerin araştırmaya ve öğrenmeye ilgi duymasını sağlayan aktif bir yaklaşım, eğitim yöntemlerinin etkinleştirilmesinin ana didaktik temeli olabilir. Eğitim yöntemlerinin etkinleştirilmesi, aşağıdaki eğitim yasalarına daha fazla dikkat edilmesini gerektirir. Eğitimde entelektüel alanın geliştirilmesine ilişkin yasa. Bu kanuna göre öğrencinin düşünme, hafıza, dikkat, zihin nitelikleri, düşünme becerisi, bilgi, öğrenme, konu ile ilgili bilgileri düzenleme, eğitim ve becerilerini geliştirmeye yönelik ileriye dönük yöntemler geliştirilir ve uygulamada kullanılır formlar oluşturulur. Eğitimde irade alanının gelişim yasası. Bu yasaya göre öğrencinin hedefe yönelik arzusunun oluşma süreci dikkate alınır. Temel olarak sinir ve

kasların gerginliğini hatırlama, inisiyatif alma, kişinin kendi gücüne inanma, öz kontrolü geliştirme, bilgi öğretme, bir aktivite geliştirme, bunun nasıl gerçekleştirileceği ve dışsal beceriler olmadan denetimi gerçekleştirme yeteneğini dikkate alır. Eğitimde duygusal bağlantının gelişim yasaı. Bu yasa, öğrencinin duygularını ve zihinsel durumunu yönetmesi için gerekli becerilerin oluşturulması sürecinden oluşur; burada aşırı kaygının üstesinden gelme yeteneğini geliştirmenin ve kendini objektif olarak değerlendirme yeteneğini kazanmanın önemli olduğu. Eğitimin Bilişimleştirilmesi Yasası Bu yasaya göre, öğrencileri bilgili bir toplum koşullarında kamusal ve mesleki faaliyetlere daha etkin katılıma hazırlamak amacıyla eğitim sisteminin tüm bileşenleri bilgisayar ve bilgi teknolojileri yardımıyla iyileştirilecektir. Eğitimde bağımsızlık yasası. Bu yasaya göre, eğitim sürecini aktif bir düşünme sürecine dönüştürmek temelinde, öğrencilerin bilgilerini hayata uygulamak amacıyla, yaratıcı inisiyatif ve bağımsız düşünme, konuşma, kültür ve bilimsel dünya görüşü, inanç için en uygun seçenekler belirlenecektir. Yukarıda belirtilen eğitim yöntemlerinin etkinleştirilmesini sağlayan eğitim yasaları, bağımsız ve örnek eğitimin uygulamada kullanılmasına geniş bir fırsat yaratmaktadır. Bu özellikle öğrencilerle düzenlenen bağımsız eğitimde belirgindir. Modern eğitimde pedagojik teknolojilerin temel amacı, lisans ve yüksek lisans öğrencilerini öğretim sistemindeki öğretim sürecinin merkezine getirmek, lisans ve yüksek lisans öğrencilerini eğitim materyallerini basitçe ezberlemekten ve otomatik olarak tekrar etmekten uzaklaştırmak, bağımsız ve yaratıcı kişiliklerini geliştirmek ve etkinlikleri yaparak onları dersin aktif katılımcısı haline getirmektir.

Anahtar Kelimeler: Özbekistan, Eğitim, Eğitimde yeni yöntemler, Eğitim yasaları

IMPACT OF CULTURAL HERITAGE ADVENTURE TOURS ON THE LOCAL ECONOMY DEVELOPMENT

Dostonbek TILOVMURODOV
Alfraganus University

ABSTRACT

The term “adventure tourism” has expanded quickly since its conception. People who enjoy physical activities at the same time culture and heritage have been especially drawn to cultural heritage adventure tours in recent years. The following fact could be the source of the problem. Cultural heritage adventure tours (CHAT) can be a local economic asset for infrastructure development, but they also assist local communities and many other areas of the economy. Cultural heritage adventure tours and activities benefit the local economy by building ties and boosting locals’ living standards. Furthermore, travelers interested in cultural heritage adventure tours are often healthier, more financially affluent, have a better education, and have a stronger need for novelty, escape from a hectic lifestyle, and real experiences that may be acquired at places. Today’s tourists are more interested in physical, cultural heritage-demanding, and adrenaline-pumping activities. They favor robust cultural heritage adventure activities over sedentary ones. The goal of this study is to determine why visitors want to engage in cultural heritage adventure tours and to make recommendations to tour operators to improve cultural heritage adventure tours in Uzbekistan. The study used qualitative research to obtain information from 35 foreign visitors to Uzbekistan’s cultural heritage site.

Keywords: Tourism, travel, tourism market, cultural heritage, adventure tours, local economy, heritage sites, tour operators.

THE IMPORTANCE OF LABOR DISCIPLINE AND FLEXIBLE FORMS OF EMPLOYMENT

Sayyora AZIZOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

The article interprets the concept of labor discipline as a legal and economic category and flexible forms of employment, and examines its principles of implementation and methods of promotion. Scientific and practical suggestions for improving the effectiveness of labor discipline were developed, and all labor laws were created based on the provisions of the International Labor Organization convention and were approved by the state. Based on the article every employee has the right to be paid for his work in an amount not less than the minimum monthly wage established by law, to use the specified working hours, rest and annual leave, to work in conditions that meet safety and hygiene requirements, to improve his qualifications, to receive a pension and other required rights. The issues of labor discipline have been studied by many researchers. In the literature, the essence of the concept of "Labor Discipline" is well studied, mainly in the textbooks "Management of Labor Resources", "Personnel Management", "Management of Labor Discipline". From the first days when the head of our state was elected president, he paid great attention to the issue of labor discipline and employment, and emphasized that all our affairs are carried out in earnest, but only then will there be no problems and shortcomings. Labor legislation, taking into account the interests of employees, employers, and the state, ensures the effective operation of the labor market, fair and safe working conditions, the protection of the labor rights and health of employees, increases labor productivity, improves the quality of work, and on this basis, the material well-being of all residents and contribute to the rise of the cultural standard of living. In the republic, effective measures are being taken to implement annually approved programs for ensuring the employment of the population, to improve the employment mechanisms for vacant and quota jobs, and to develop effective forms of self-employment. It is aimed at stimulating the population's work activity and entrepreneurial initiatives, ensuring the employment of socially vulnerable groups, and increasing the access, quality and speed of public employment services.

Keywords: discipline, labor discipline, technological discipline, degradation, self-education.

STATE POLICY IN REDUCING INFORMAL EMPLOYMENT IN UZBEKISTAN

Behzod TAGAEV - Bekhzod SHAYZAKOV
National University of Uzbekistan

ABSTRACT

The situation related to the informal employment of the population is a phenomenon that exists in many countries of the world, including Uzbekistan. The employment status of this type of population is mainly outside of formal labor relations and is often characterized by low-income work and lack of social protection. In Uzbekistan, informal employment has its own characteristics and causes a number of socio-economic problems. The labor market in Uzbekistan, in particular the informal employment of the population, is characterized by high demographic growth in the country, labor resources exceeding the demand for it and its strong pressure on the labor market. The article examines the causes, factors, trends and negative consequences of informal employment in Uzbekistan, as well as measures aimed at reducing it in recent years. The current state of informal employment, which is a component of the hidden economy, and its impact on the socio-economic development of the country are analyzed. On the basis of world experience, the state implemented comprehensive measures aimed at reducing informal employment, in particular, work on improving labor legislation, regulating labor relations, and ensuring flexibility. The state's employment policy in Uzbekistan is aimed at creating conditions for the promotion of formal, decent and stable employment of the population, as well as strengthening the inclusiveness of the labor market policy.

Keywords: employment, state policy, informal employment

RESTORATION OF HISTORICAL, CULTURAL HERITAGE

Mashrab BERDİKULOV - Manzura BERDİKULOVA
Kimyo International University in Tashkent

ABSTRACT

In this article the author gives the definition of cultural objects and their essence in Uzbekistan. The author tries to give information about the efforts of Uzbekistan in restoration of historical and cultural heritage in the country. The land of Uzbekistan is a peculiar precious achievement, preserving unique historical and archaeological monuments of various epochs from evolution of the Homo sapiens to formation of large ancient states. It is no mere chance that large archeological explorations in Uzbekistan have made archeology a separate field of historical science, a development marked with a series of remarkable discoveries of international significance. In line with obtaining the state sovereignty, revival of spirituality and culture, restorations of true history have become one of the priorities for the country. Besides, some tangible and intangible cultural heritage of Uzbekistan were outlined and explained in detail. At the end, some conclusions and offers were given in order to save further such heritage in the future.

Keywords: heritage, archeological, ancient, culture, tangible, UNESCO, Silk Road.

MATURİDİLİK VE MANTIK ETKİLEŞİMİ

Harun TAKCI
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Aristoteles'in kurup sistemli hale getirmiş olduğu mantık bilimi, muallimi sani Farabi tarafından İslam düşünce ve felsefe geleneğinde Arapça olarak yeniden kurulmuştur. Mantık İslam dünyasına aktarıldığı esnada önemli itirazlarla karşılaşmış ancak ilerleyen süreçte Gazzali'nin de işaret etmesiyle dini ilimler için bir miyar/ölçüt olma niteliği kazanmıştır. Bununla birlikte zaman zaman mantığa karşı mesafeli ve eleştirel yaklaşımın devam ettiği de görülür. Bu bağlamda İmam Maturidi'nin mantık bilimine karşı tutumu, kendinden sonraki mantıkçıları önemli ölçüde etkilemiş olması bakımından kaydadeğerdir. Onun yaklaşımı İbn Teymiye'nin tutumu kadar sert olmamakla birlikte bazı konularda nispeten ılımlı fakat belli konularda ciddi eleştiri barındıran bir yapıdadır. Bu çalışmada özellikle İmam Maturidi ve maturidi kelim geleneğine mensup mantıkçıların mantık bilimine olan yaklaşımları ve katkıları ele alınacaktır. Bu bağlamda maturidi geleneğe mensup kelimci-mantıkçı alimlerin gelenek içerisinde öne çıkan eserleri üzerinden mantık ilmine dair görüşleri ortaya konulacaktır. Bu temel görüşler bağlamında İslam Kelam geleneğinin ana ekollerinden biri olan maturidi gelenek ile İslam Mantık geleneği arasındaki etkileşimin niteliğine dair sonuçlar değerlendirilecektir.

Anahtar Kelimeler: Mantık, Maturidilik, Kelam, Felsefe

Çalışma Alanı: Bilim Tarihi, Kültürel Miras.

THE INTERACTION OF MATURIDISM AND LOGIC

Harun TAKCI
Mersin University

ABSTRACT

The science of logic, founded and systematized by Aristotle, was re-established by al-Farabi in the Arabic language within the tradition of Islamic philosophy. While logic was transferred to the Islamic world, it encountered significant objections, but in the following period, as al-Gazzali pointed out, it became a criterion for religious sciences. However, it is also seen that a distant and critical approach towards logic continues in some periods. In this context, Imam al-Maturidi's attitude towards the science of logic is noteworthy in that it significantly influenced the logicians after him. Although his approach is not as harsh as Ibn al-Taymiyyah's approach, it is relatively moderate on some issues but contains harsh criticism on certain issues. In this study, especially the approaches and contributions of Imam al-Maturidi and logicians belonging to the Maturidi kalam tradition to the science of logic will be discussed. In this context, the views of theologian-logic scholars belonging to the Maturidi tradition on the science of logic will be revealed through their prominent works within the tradition. In the context of these basic views, the results regarding the nature of the interaction between the Maturidi tradition, one of the main schools of the Islamic Kalam tradition, and the Islamic Logic tradition will be evaluated.

Keywords: Logic, Maturidisizm, Kalam, Philosophy

Research Area: History of Science, Cultural Heritage

**SOCIO-PSYCHOLOGICAL PECULIARITIES OF
PERSONALITY ATTITUDES TOWARD TREATMENT IN
CHRONIC DISEASES**

Nozimakhon KHASANOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

With the increasing incidence of diabetes and rheumatological diseases worldwide, research to improve the health of patients with these diseases remains relevant. Diabetes mellitus and rheumatological diseases are considered somatic diseases for which patients must receive continuous treatment for a long time or for the rest of their lives.

1.71 billion people worldwide suffer from musculoskeletal disorders and diseases. Musculoskeletal disorders and diseases-it causes more than 150 health problems affecting the musculoskeletal system. The priority of studying the attitude of the individual to health as a value in statistical data, as well as in psychological studies is due to the changing lifestyle of modern man and the high incidence of chronic diseases.

In our country great attention is paid to the health of citizens, which is one of the basic values of mankind, and human health is one of the priorities in our society.

President of the Republic of Uzbekistan S.M. Mirziyoyev noted that “in order to strengthen the gene pool of our people, it is necessary to improve the quality and expand the scope of medical services. Our main goal is not only to cure a disease, but also to prevent it”.

Thus, in treatment, the compliance of the patient’s cognitive, emotional and behavioural levels with the doctor’s recommendations and the treatment process will be positive if these components are contained in the person. The concept of treatment attitude has been studied by many scholars and this concept is used in modern psychological literature with the expression compliance. Despite changes and profound reforms in medical practice, the problem of compliance with doctor’s recommendations remains relevant even nowadays, in the last decade this direction has become the subject of independent scientific research not only in medical practice, but also in clinical psychology. It is important to define complementarity, adhering to the psychological approach. Taking into account the structure of human mental activity, of course, it consists in a person responding to treatment, following the doctor’s instructions and fulfilling the recommendations.

Keywords: Health, compliance, chronic diseases, diabetes mellitus, rheumatological diseases.

ENDÜLÜSLÜ ASTRONOMİ BİLGİNİ NÜRÜDDİN BİTRÛCÎ'NİN ASTRONOMİYE DAİR GÖRÜŞLERİ

Bayram TAMTÛRK
Millî Eğitim Bakanlığı

ÖZET

Endülüslü astronom Ebû İshâk Nürüddîn el-Bitrûcî, Batlamyus'un hareket teorisine yaptığı eleştirilerle tanınmaktadır. Aristocu hareket teorisi bağlamında kendi düşüncelerini kaleme aldığı günümüze ulaşan tek eseri Kitâb fi'l-Hey'e bu bağlamda büyük önem arz etmektedir. Çalışmamızın konusunu üzerinde ayrıntılı bir çalışma yapılmamış olan bu eseri merkezinde belirledik. Bitrûcî'nin astronomik ilkelerin matematiksel ve fiziksel gerçeklere uygun olmasına dayanan rasyonel yöntemini inceleyeceğiz. Bu fikirlerin Rönesansa uzanan etkileri olduğuna dair bulguları müzakere edeceğiz. Evrenin hareketi ile ilgili teoriler, astronomi bilginlerinin üzerinde durduğu, tartıştığı önemli bir konudur. Ayrıca Meşşâî Gelenek başta olmak üzere İslam Felsefesinde kozmolojik görüşlerin temellendirilmesi de evrene dair bilgilere dayanmaktadır. İbn Bacce, İbn Tufeyl gibi filozofların başlattığı bu sürecin salt mistik varsayımlardan öte bir sistem kurma çabası olduğuna dikkat çekilmek istenmektedir. Bitrûcî'nin astronomiye dair görüşleri iyi bir şekilde analiz edilirse Endülüs aydınlanmasının daha iyi anlaşılabilceği kanaatindeyiz. Çalışmamızda Bitrûcî'nin astronomi ile ilgili görüşlerinde önemli bir yeri olan iki Aristoteles yorumcusu İbn Rüşd ve İbn Sînâ'ya da atıflarda bulunulmuştur. Astronomi ile ilgili eserlerde tartışılan küresel cisimlerin hareketleri, sabit yıldızlar küresi ve dokuzuncu küre, hareketin nedeni olarak nefis kavramı ve tutarlılığı müzakere edilmiştir. Kapsamlı incelemesi yapılan kitap aynı zamanda alanında önemli bir kaynaktır. Endülüs'ün en parlak dönemlerinin felsefi ve bilimsel tavrının günümüz dünyasında okunabileceği makalenin olası katkıları arasında değerlendirilebilir.

Anahtar Kelimeler: İslam Felsefesi, Astronomi, Nürüddîn Bitrûcî, Kitâb fi'l-Hey'e, Batlamyus.

Çalışma Alanı: Bilim Tarihi

ANDALUSIAN ASTRONOMY SCHOLAR NUREDDIN AL-BITRÛJÎ'S VIEWS ON ASTRONOMY

Bayram TAMTÛRK
Ministry of National Education

ABSTRACT

Andalusian astronomer Ebû İshâk Nureddin el-Bitrûjî is known for his criticisms of Ptolemy's theory of motion. In this context, his only extant work, Kitâb fi'l-Hey'e, is of great importance, in which he wrote his thoughts in the context of the Aristotelian theory of motion. We determined the subject of our study as the center of this work, which has not been studied in detail. We will examine Bitrûjî's rational method, which is based on the compliance of astronomical principles with mathematical and physical facts. We will discuss findings that these ideas had an impact dating back to the Renaissance. Theories about the movement of the universe are an important issue that astronomers focus on and discuss. In addition, the basis of cosmological views in Islamic Philosophy, especially in the Peripatetic Tradition, is based on knowledge about the universe. It is wanted to point out that this process initiated by philosophers such as Ibn Bajjah and Ibn Tufail is an effort to establish a system beyond mere mystical assumptions. We believe that the Andalusian enlightenment can be better understood if Bitrûjî's views on astronomy are analyzed well. In our study, references were also made to two Aristotelian commentators, Ibn Rushd and Avicenna, who have an important place in Bitrûjî's views on astronomy. The movements of spherical bodies discussed in works on astronomy, the sphere of fixed stars and the ninth sphere, the concept of the Nafs as the cause of movement and its consistency have been discussed. The book, which has been comprehensively reviewed, is also an important resource in its field. It can be considered among the possible contributions of the article that the philosophical and scientific attitude of the brightest periods of Andalusia can be read in today's world.

Keywords: Islamic Philosophy, Astronomy, Nûrûddîn Bitrûjî, Kitâb fi'l-Hey'e, Ptolemy.

Research Area: History of Science.

BENİ MUSA KARDEŞLERİN İSLAM BİLİM TARİHİ VE TERCÜME FAALİYETLERİNE KATKILARI

Hayriye VURAL
Selçuk Üniversitesi

ÖZET

IX. asır İslam Rönesansı'nın tercüme ve ilmi faaliyetler açısından en yoğun olduğu dönem olarak görünmektedir. Bu dönemi ilmi anlamda önceki dönemlerden ayıran en önemli özellik tercüme ve ilmi faaliyetlerin devlet tarafından maddi olarak cömertçe desteklenmesinin yanı sıra şahıslar tarafından da maddi olarak desteklenmiş olmasıdır. Beni Musa ya da Şakiroğulları olarak adlandırılan üç kardeş ise tercüme faaliyetleri için şahsi servetlerinden Halife Me'mûn ile yarışacak astronomik rakamlar harcıyarak bu dönemin en önde gelen isimleri arasında yer almışlardır. Kardeşler maddi katkılarının yanında bu döneme ilmi anlamda katkı sağlayan önemli isimlerden olmuşlardır. Matematik, felsefe, Astronomi, geometri ve hiyel (mekanik) gibi alanlarda da çalışan ve eser veren kardeşler Halife'nin evlatlık oğulları olarak Merv'den Bağdat'a gelerek ilim sahasına adlarını yazdırmışlardır. Orta Asya kökenli bu üç kardeş ilmi sahada yaptıkları ciddi faaliyetler ile kaynaklarda bahsediliyor olsalar da haklarındaki bilgiler birkaç cümle ile sınırlı kalmıştır. Yaptıkları büyük katkılara rağmen gölgede kalan Beni Musa'nın faaliyetleri ve ilmi sahaya olan katkılarını ortaya çıkarmak çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bu çalışma sırasında ana kaynaklardan mümkün olduğunca yararlanılmış, araştırma eserler de mümkün olduğunca takip edilmiştir. Fakat üzerinde pek çalışma yapılmayan kardeşler hakkında elimizdeki bilgiler kısıtlı olmasından dolayı özellikle ana kaynaklar başta olmak üzere tüm kaynaklar satır aralarındaki bilgileri toplayıp gerektiğinde eleştiri ve yorum süzgecinden geçirilerek ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu anlamda Halife Me'mûn döneminde yapılan ilmi faaliyetlere ciddi katkıda bulunan bu kardeşlerin hayatları, çalışmaları, yaşadıkları dönem ve sonraki dönemlere olan etkileri ele alınarak Halife Me'mun dönemindeki şahsi anlamda ilerleme kaydedilen tercüme ve ilmi faaliyetler de çalışmanın sonucunda ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beni Musa, Halife Me'mûn, Tercüme Faaliyetleri, Hiyel (Mekanik), Astronomi

CONTRIBUTIONS OF BANU MUSA BROTHERS TO THE HISTORY OF ISLAMIC SCIENCE AND TRANSLATION ACTIVITIES

Hayriye VURAL
Selçuk University

ABSTRACT

IX. The 11th century seems to be the period when the Islamic Renaissance was at its peak in terms of translation and scientific activities. The most important feature that distinguishes this period from previous periods in scientific terms is that translation and scientific activities were generously supported financially by the state as well as by individuals. The three brothers, called Banu Musa or Şakiroğulları, became among the most prominent names of this period, spending astronomical amounts from their personal wealth for translation activities, rivaling that of Caliph Me'mûn. In addition to their financial contributions, the brothers were important figures who contributed scientifically to this period. Mathematics, philosophy. The brothers, who worked and produced works in fields such as astronomy, geometry and hiyal (mechanics), came to Baghdad from Merv as the adopted sons of the Caliph and made their names in the field of science. Although these three brothers of Central Asian origin are mentioned in the sources for their serious activities in the scientific field, the information about them is limited to a few sentences. The aim of the study is to reveal the activities and scientific contributions of Beni Musa, who remained in the shadows despite their great contributions. During this study, main sources were used as much as possible and research works were followed as much as possible. However, since the information we have about the siblings, who have not been studied much, is limited, all sources, especially the main sources, have tried to collect the information between the lines and put it forward by passing it through the filter of criticism and comment when necessary. In this sense, the lives and works of these brothers, who contributed significantly to the scientific activities carried out during the reign of Caliph Me'mûn, the period in which they lived and their effects on the following periods, were discussed and the translation and scientific activities that made personal progress during the period of Caliph Me'mûn were also revealed as a result of the study.

Keywords: Banu Musa, Caliph Ma'mûn, Translation Activities, Hiyal (Mechanics), Astronomy

İPEK YOLUNUN İSTANSYONLARI: RIBATLAR

Mustafa DEMİRÇİ
Selçuk Üniversitesi

ÖZET

Çin'den uzanan yan yollardan Antakya ve Akdeniz'e uzanan İpek yolu geride bir dizi müessese ve bunlara dair mimari yapılar da bıraktı: kaleler, kuleler, değirmenler, mezarlar ve şehirlerarası Ribatlar. İslam'ın ilk yüzyıllarında (MS 8., 9. ve 10. yüzyıllar) özellikle de Abbasiler döneminde 10.000 ribatın yapıldığı biliniyor. Sadece Beykent şehrine bağlı 1000 ribat bulunuyordu. Buralar ticaret kervanlarının önemli istasyonları olmasının yanında, aynı zamanda askeri ve tasavvufi işlevleri de vardı. Ticari işlevleri ile birlikte askeri amaçlı olarak kullanılmasının yanında tasavvufi eğitim merkezleri olarak da vazife görmüştü. Sufi Ribatların İpek Yolu üzerinde özel bir yeri vardı; batılı manada manastırlar anlamına gelir. Tasavvuf tarihçileri ve araştırmacıları bu Ribatlar hakkında pek çok rivayet kaydetmelerine rağmen Orta Asya'da tasavvufun bu denli gelişiminin söz konusu Ribatlar ile alakası hala kurulmamıştır.

Ribatların mimari tarzı askeri kaleye benziyordu ve çoğu dört gözetleme kulesi olan dikdörtgen bir binadan oluşuyordu. İpek Yolu ana güzergahları incelendiğinde, mimari form ve planının medrese ve kervansaraylara çok benzediği görülecektir. Bir anlamda bu yapılar erken İslam mimarisinin en güzel örneklerini teşkil ediyordu. Günümüze gelen ribatların tanıtımını, uygulamasını ve konumunu detaylı bir şekilde incelendiğinde İpek Yolunda gelişen medeniyetde dair oldukça değerli bilgiler bırakmışlardır. Bu bakımdan tarih kitapları ve tasavvuf eğitim kitapları ile tasavvuf literatüründe, İpek Yolu'nun ana yolu ve yan yolları başta olmak üzere, esas olarak ana yol üzerinde inşa edilen şehir içi ve şehirlerarası Ribatlar dair zengin bir bilgi mirası bulunmaktadır. Bu makalede bu ribatların İpek Yolu üzerindeki ticari, dini, askeri ve mimari rollerine değinilecektir.

Keywords: Ribat, İpek Yolu, Ticaret, Tasavvuf, Abbasiler, Samaniler

STATIONS OF THE SILK ROAD: RIBATS

Mustafa DEMİRCİ
Selçuk University

ABSTRACT

The silk road, extending from the side roads extending from China to Antakya and the Mediterranean, left behind a series of institutions and their architectural structures: castles, towers, mills, tombs and intercity Ribats. It is known that 10,000 ribats were made in the first centuries of Islam (8th, 9th and 10th centuries AD), especially during the Abbasid period. There were 1000 ribats connected to the city of Beykent alone. In addition to being important stations of trade caravans, these places also had military and Sufi functions. In addition to being used for military purposes along with its commercial functions, it also served as Sufi education centers. Sufi Ribats had a special place on the Silk Road; It means monasteries in the western sense. Although Sufism historians and researchers have recorded many narrations about these Ribats, the relationship between the development of Sufism in Central Asia and the Ribats in question has still not been established.

The architectural style of the Ribats was similar to a military fortress, and most consisted of a rectangular building with four watchtowers. When the main routes of the Silk Road are examined, it will be seen that the architectural form and plan are very similar to madrasahs and caravanserais. In a sense, these buildings were the best examples of early Islamic architecture. When the introduction, application and location of the ribats that have survived to this day are examined in detail, they left very valuable information about the civilization that developed on the Silk Road. In this regard, there is a rich heritage of information in history books, Sufi education books and Sufi literature about the urban and intercity Ribats built mainly on the main road, especially the main road and side roads of the Silk Road. In this article, the commercial, religious, military and architectural roles of these ribats on the Silk Road will be discussed.

Keywords: Ribat, Silk Road, Trade, Sufism, Abbasids, Samanids

PEACE CARE AS A MORAL VALUE AND A MORAL NEED

Ahmad JO'RAYEV
Alfraganus University

ABSTRACT

This article analyzes issues related to the influence of peacekeeping on the moral image of society and their role in ensuring the development and stability of society in the context of globalization, as well as the application of peacekeeping ideas in the development of a new society. Uzbekistan. Studying the causes and analyzing the consequences of threats aimed at disrupting the stability of regions and states, civil peace, and the well-being of society are noted as important factors of social and moral development. Each country's system of governance is unique, but it takes the lead in terms of the importance of ensuring political governance focused on peace. This situation is observed especially in the experience of countries that have not yet achieved independence, and the general renewal process is being carried out in the following two interrelated directions. There is no nation, state, or nation in the world that does not think far ahead, does not live without goals and plans, does not strive for the future. Peace and stability is an important condition for the development of the human community, and it is gaining more concrete meaning that it is a guarantee of sustainable development even in the current era of globalization.

Keywords: Peacefulness, peace, value, globalization, social development, humanitarianism, justice, patriotism, patriotism, democracy, culture of peace, social harmony, moral security, creativity.

YUSUF KHOS HAJIB'İN “KUTADGU BİLİG” ESERİNİN ORTAYA ÇIKIŞI VE İÇİNDEKİ SOSYAL-FELSEFİ FİKİRLER

Asror MUHAMEDOV
Alfraganus University

ÖZET

Kimliğimizin farkına vardığımız ve kendi gelişim yolumuza sahip olduğumuz günümüzde Yusuf Khos Hajib'in "Kutadgu Bilig" adlı eseri çok önemlidir. Makalede ayrıca 11. yüzyılda bölgedeki sosyo-politik ve kültürel süreçler analiz edilmiş ve Yusuf Khos Hajib'in "Kutadgu Bilig" adlı eseri bu dönemde gerekli bilgilere ithaf edilmiştir. Eserde özellikle toplum, siyaset, ahlâk, felsefe, dil bilimi, edebiyat ve matematik bilgilerine odaklanılmış ve mükemmel insan fikri merkeze yerleştirilmiştir. Türk halklarının gelenek ve göreneklere, yaşam tarzı ve değerleri. Yusuf Khos Hajib, İslam felsefesini kadim geleneksel Türk felsefesiyle karıştırma ve uyumlaştırma yoluna gitti ve bunu başardı. Ancak onun geleneksel Türk felsefi dünya görüşünün kabuğundan çıkamamış olması ve destanın kahramanlarına Oytoldi, Kuntugdi, Oğdülmiş, Özgürmiş gibi adlar vermesi de anlaşılmaktadır. Ancak kanaatimizce Yusuf Khos Hajib amacına ulaşmış ve eski Türk felsefesini İslam felsefesiyle birleştirmeyi başarmıştır. Yusuf Khos Hajib'in bu eşsiz eserinin dünyanın farklı bölgelerinde ve farklı dillerde kopyaları bulunmaktadır. Bu nüshaların duyurulması bilim camiası tarafından büyük ilgiyle karşılandı. Eserin tarih, dil ve edebiyat çalışmaları açısından pek çok yorumu ve incelemesi bulunmaktadır.

Anahtar kelimeler: Türk halkları, Yusuf Khos Hacib, "Kutadgu Bilig", toplum, felsefe

THE IMPORTANCE OF THE PHILOSOPHY AND VALUES SYSTEM OF THE TURKISH PEOPLE IN THE GLOBAL WORLD

Pulatov SHERDOR
Alfraganus University

ABSTRACT

Today there are many societies in the world, these societies are distinguished by different cultures, and the societies of the Turkic peoples have a common history, religion, traditions and customs that have lived for centuries. There is a long-standing trade, economic, historical and cultural connection between these peoples. In the 21st century it is developing at a more modern stage. But Western culture is increasingly taking over our culture, values, religion and even our entire worldview. Today, in a society that lives by media and information technology, at a time when conflict between nations is intensifying due to information promoting all types of violence, we are strengthening our relations in the political, economic, social and cultural fields, as well as the field of science needs to educate the youth of the Turkic peoples. There is also an increasing need to take into account the sociocultural and philosophical-political significance of studying the philosophy of the Turkic peoples. It is necessary to study the philosophy and value system of the Turkic peoples in order to educate our youth, form them on the basis of new common ideas, implement and develop international projects of the Turkic states located in the Eurasian region in the cultural context of East and West in the 21st century. At the same time, in order to preserve and develop the culture and traditions of the Turkic peoples, it is necessary to preserve national identity, national values and national mentality in a globalizing world and pass them on to future generations and peoples. To preserve and develop the philosophy and value system of the Turkic peoples, it is necessary to study general historical processes. Historical sources about the life and activities of the Turkic peoples: archaeological and written, ancient Turkic sources, Arabic, ancient Turkic and Persian sources, ancient writings from these regions also include sources in Sugdian, Khorezmian, Old Uyghur, Aramaic and Turkic languages there is a need to appeal.

When studying historical processes, it is necessary to understand the essence of the concept of Turan-Turkestan, to study the life and culture of the ancient Turkic peoples. In this process, from the ancient states of the Turkic peoples, activities began, which began with the study of the Hunn Empire, the Hephthalite Empire, the Great Turkic Khanate, the Khazar Khanates, relationships that began with the study of the interaction of states, Administration and cultural communication in the formation of

Turkish philosophy after Islamization, which began in the Arab Caliphate, In the 21st century, it is necessary to determine the main directions for the development of culture, science and art of the Turkic peoples. Objectives of the International Turkish Academy in the development of science and education of the Turkic peoples. Defining the tasks of the international organization "Turksoy" in the development of the culture of the Turkic peoples. It is necessary to study mechanisms for increasing the role of the Union of Turkic States in preserving the philosophical and cultural heritage of the Turkic peoples. To preserve and continue the great historical, scientific and cultural heritage of the Turkic world, it is important to create a single socio-cultural space.

Keywords: Turkish philosophy, Education, the role of philosophy in education, Turkish culture

GELENEKSEL KAZAK DÜNYA GÖRÜŞÜNDE 'KUT' KAVRAMININ ROLÜ VE ÖNEMİ

Aigul TURSUNBAYEVA

L. N. Gumilev Eurasian National University

ÖZET

Günümüzde Türk halkları arasında ortak bir entegrasyon yolunda ilerlemek için, manevi, bilgi ve eğitim alanlarını içeren kültürel değerlerin, dünya görüşü ve felsefi bilgiyle birleştirilmesi önemlidir. Ayrıca, bilimsel materyallerin ve araştırma sonuçlarının da bu entegrasyonu tamamlaması gerekmektedir.

Dünya halkları ne kadar farklı olursa olsun, kültürlerinin ve en iyi dünya görüşlerinin uyum sağlamanın bir yolunu bulacağı bilinmektedir. Türk dünyasının felsefi fikirlerini, maneviyatını ve kelime dağarcığını analiz etmek, bu kültürel mirasın derinlemesine anlaşılmasını ve akademik alanda önemli bir araştırma alanı sunmaktadır.

Türk dünyası, zengin bir dünya görüşüne ve felsefi kelime hazinesine sahiptir. İsmail Gaspralı'nın "Dilde, işte, fikirde birlik!" mefkuresi her zaman temel bir kavram olmuştur [1]. Türk dünyasının dünya görüşü ve felsefi kelime dağarcığı, insan yaşamının gizemlerini anlamaya ve tanımaya yönelik Türk halklarının manevi arayışına dayanmaktadır. Bu, Türk halklarının bağlamı ve yetenekleri çerçevesinde şekillenen, asırlık bir dünya algılama sürecine dayanan bir dünya görüşünü ifade eder.

Türk halklarının dünya görüşü ve felsefi kelime dağarcığı, dünya felsefi kavramlarında tekrarlanmayan (KUT, TÖVBE, DAULET (*zenginlik, varıllık*), RIZK, NESIBE (*nimet*), vb.) gibi benzersiz doğa kavramlarından oluşur. Göçebeler, sözkonusu kavramın felsefi düzeyinde eğitilir ve yaşarlar; bu, en önemli ilkedir.

Günümüzde Kazak felsefesi Türk halkının manevi kaynağı olan Türk felsefi mirasının temel bir önemine sahiptir. Kazak göçebelerinin felsefesini, dil, geleneğin, halkbilimin, yaşam tarzının, dinlerin, ahlaki durumların, uygulamanın, insan kalitelerinin incelenmesi önemlidir. Bu, metodolojik bir ilkedir ve Türk bütünlüğünü temsil eder. Türk ruhunu, Türk dünya görüşünü, Türk kimliğini ve Türk dünyasını metodolojik bir hedef olarak benimseyerek Türk kişiliğimizi koruruz. Dünya görüşümüzü, felsefemizi, ahlaki ve manevi yapılarımızı Türk bütünlüğü çerçevesinde değerlendirirsek, felsefemiz de bu bütünlüğün etkisi altında olacaktır. Bu makalenin amacı, Orta Çağ'da aynı dili konuşan Türk halkların dünya felsefi kelime dağarcığında yaygın olan "KUT" kelimesinin Kazak halkının dünya görüşündeki felsefi önemini vurgulamak ve ortak değerleri teşvik etmektir.

Anahtar Kelimeler: Kazaklar, Kut geleneği, Kazak felsefesi, Türk Dünyası

DEVELOPING LISTENING AND SPEAKING SKILLS IN TEACHING TOURISM TERMS IN ENGLISH

Raximberdi AYATOV
Alfraganus University

ABSTRACT

This article explores effective strategies for developing listening and speaking skills in teaching tourism terms in English. It discusses the importance of these skills in the context of the tourism industry and provides practical tips and techniques for instructors. The article also highlights the role of authentic materials and interactive activities in enhancing students' comprehension and communication abilities. This paper explores the significance of developing listening and speaking skills in teaching tourism terms in English. With the global tourism industry burgeoning, the demand for proficient communication in English within this sector has escalated. Despite the recognition of the importance of language skills, there remains a gap in understanding how to effectively teach tourism-specific vocabulary. This article delves into methodologies and strategies for enhancing listening and speaking abilities tailored to the acquisition of tourism terminology. Drawing from pedagogical theories and practical approaches, it offers insights into optimizing language instruction to meet the demands of the contemporary tourism landscape.

Keywords: Listening skills, speaking skills, tourism terms, English language teaching, interactive activities.

PSYCHOLINGUISTIC FOUNDATIONS OF AGRAMMATISM IN THE SPEECH OF BILINGUAL CHILDREN

Shoxista SULTONOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

In this article, agrammatisms in the speech of bilingual children, its psycholinguistic foundations and agrammatisms features are discussed. Agrammatism is a violation of grammatical rules in speech activity. In this work we believe that the causes of this type of error are not developmental physiological or psychological disorders, but the bilingualism of children based on the idea that it develops in the environment and speech interference. In the article, the Turkic languages of the Russian language, in particular interaction with the Uzbek language is considered. In the article, the 3rd stage of ontogenesis, i.e. children of preschool age observations were made, and examples of their live speech were given. This stage is the phonemic hearing of children development of abilities, growth of vocabulary and enrichment of lexical meanings of words, difficulty in constructing sentences constructions are characterized by mastering and others. Have an idea of grammatical categories and rules different levels of language in children without: word formation (word creation), morphology, syntax, etc. – with Related speech errors are common. Agrammatisms are speech interference and are new and complex in the language being studied related to familiarization with concepts and constructions. As a result, agrammatisms in the speech of bilingual children are speech that it often occurs in the early stages of development and is an inevitable step in learning a foreign language was determined.

Keywords: psycholinguistics, bilingualism, agrammatism, bilingual children, ontogenesis, speech activity, bilingual environment, speech interference.

**EXPLORING SPEECH PROBLEMS THROUGH A
NEUROPSYCHOLINGUISTIC LENS**

Mavlanbek SAPAROV
Alfraganus University

ABSTRACT

Speech problems pose significant challenges to individuals' communication abilities and overall quality of life. A neuropsycholinguistic approach provides a comprehensive framework for understanding the underlying mechanisms of these disorders, integrating insights from neuroscience, psychology, linguistics, and cognitive science. This abstract explores the neurobiological basis of speech problems, including developmental disorders such as phonological disorders and childhood apraxia of speech, as well as acquired conditions like aphasia, dysarthria, and apraxia of speech. Neuroimaging studies have identified key brain regions and neural pathways involved in speech production and comprehension, shedding light on the neural substrates of these disorders. Assessment and diagnosis of speech problems rely on a combination of standardized language tests, neuroimaging techniques, and behavioral observations, allowing clinicians to identify specific deficits and tailor interventions accordingly. Speech therapy interventions draw upon neuropsycholinguistic principles to target underlying deficits and promote functional communication skills through techniques such as articulation drills, phonological awareness activities, and augmentative communication strategies. Psychosocial support and counseling play a crucial role in addressing the psychosocial impact of speech problems, mitigating feelings of frustration, isolation, and low self-esteem. Future research directions include leveraging advances in neuroimaging technology and computational modeling to further elucidate the neurobiological basis of speech disorders and develop personalized treatment approaches. By advancing our understanding of the neural mechanisms underlying speech problems and optimizing intervention strategies, a neuropsycholinguistic approach holds promise for improving communication outcomes and enhancing the quality of life for individuals affected by these challenges.

Keywords: Neuropsycholinguistic, psychology, apraxia, dysarthria

EXPLORING CULTURAL-HISTORICAL RELATIONS BETWEEN TURKEY AND UZBEKISTAN THROUGH INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN TURKISH-UZBEK LANGUAGES

Mavlanbek SAPAROV
Alfraganus University

ABSTRACT

This study investigates the cultural-historical relations between Turkey and Uzbekistan through the lens of innovative technologies in Turkish-Uzbek languages. By employing cutting-edge technological tools, including machine translation, language processing algorithms, and digital archives, this research aims to delve into the intricate interplay of language, technology, and cultural exchange between these two nations. Through an interdisciplinary approach, the study seeks to uncover hidden connections, linguistic influences, and historical narratives that have shaped the relationship between Turkey and Uzbekistan over time. By shedding light on these dynamics, this research contributes to a deeper understanding of the complex web of interactions between societies, languages, and technologies in the contemporary world. The principal goal of this article is to investigate the effects of technology on language instruction. Learning Turkish and Uzbek languages with the use of technology is crucial. This contributes to the resource's beneficial provision. When used properly, technology advances educational objectives. When humans can make wise decisions about what information to gather, evaluate, integrate, and convey, technological integration can be useful. Using new technologies, there have been major advancements in the ways both Turkish and Uzbek languages are taught. Technology is developing rapidly and non-stop. Student-teacher platforms have been extensively developed to optimize progressive language acquisition outcomes.

Keywords: Technology, cultural-historical, interdisciplinary, educational

**URGENT ISSUES OF CONDUCTING BANKING ACTIVITIES
AND BANK SUPERVISION IN THE CONDITIONS OF THE
COMPLEX POLITICAL AND ECONOMIC SITUATION IN
TODAY'S WORLD**

Nurali KHALMURATOV¹ - Şabanov Cumali KAZIMOVIÇ²

¹Central Bank of Uzbekistan

²Tashkent State Sharkshunoslik University

ABSTRACT

Some problems in conducting economic activity, banking activity and bank supervision in current political and economic environment. 1. Considerably slowdown of helping countries with economic problems as well as implementation of best practices, plus consultative and reforming activities of international organizations, specifically international financial organizations. They are also influenced by political contradictions. Conclusions of international auditing organizations do not reflect the real situation in many cases and their responsibility is extremely low. The subjectivity of the evaluations given by international rating companies, as well as the dependence on the position of big countries, the presence of their influence on some countries.

The presence of the human factor, namely, personal interest, the struggle not to lose the client in order to protect the interests of the company; -non-observance and deviation from methodological recommendations and standards of audit work. Many people probably remember that during the 2008 crisis, the companies that received the conclusions of the International Auditing Organizations fell under a difficult situation. Information war is a set of actions aimed at harming and putting pressure on the opponent, causing material and moral damage to him by means of disseminating false information, including discrediting him. It is also called undeclared war. It doesn't have exact rules, and its opponents can sometimes be unclear. It can also be done by other people. There are those who understand that information warfare is only attacks on websites. It is more than that. The main reason for information wars is the desire of some countries (companies) to establish their dominance over others, mainly in the political and economic spheres. In the complex situation currently unfolding in the world, cooperation in the field of finance and banking is of great importance, particularly in assessing the activities of financial and credit organizations. We consider it important to exchange experience in the field of economic education, establish the training of financial and credit specialists in accordance with the emerging conditions and demands of employers, and promptly abandon ineffective standards.

TÜRKİYE VE TÜRKİSTAN ARASINDA KÜLTÜREL ORTAKLIK

Bekir BİÇER
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Türkler Asyalı bir millettir ve anavatanları Türkistan'dır. Türkler İslamiyet'ten önce Asya'da ve Avrupa'da çok sayıda devlet kurmuştur. Ancak Türklerin Müslüman olduktan sonra kurdukları devletlerin kültür ve medeniyete katkıları daha fazla olmuştur. Türkler Müslüman olduktan sonra Volga Bulgarları, Karahanlılar, Gazneliler, Harzemşahlar ve Büyük Selçuklular gibi devletler kurmuşlardır. Büyük Selçuklular XI. yüzyılın başlarından itibaren İran ve Kafkasya üzerinden Anadolu'ya gelmiş ve 1071 Malazgirt Savaşı ile Anadolu'yu vatan edinmiştir. Türkler burada Anadolu Selçuklu Devleti, Osmanlı Devleti ve Türkiye Cumhuriyeti gibi devletler kurmuştur. Orta Asya'da yaşayan Türk kavimleri ise farklı bir siyasal süreç takip etmiştir. Asya'da önce Moğollar hâkim olmuş, sonra Asya'da Timur Devleti egemen olmuş ve Timurlulardan sonra ise hanlıklar devri başlamıştır. Böylece Türkistan ile Türkiye arasında siyasî, coğrafi, kültürel ve sosyal farklılıklar doğmuştur.

Müslüman Türk devletleri farklı zamanlarda ve farklı coğrafyalarda çok sayıda devlet kurmuş olmalarına rağmen aralarında siyasî, dini, kültürel ve sosyal ilişkiler devam etmiştir. Başlangıçta bu devamlılığı sağlayan ana unsur Orta Asya'dan Anadolu'ya yapılan göçlerdir. Ayrıca hac güzergâhı için Anadolu'nun kullanılması, Nakşibendi tarikatının bütün Türk dünyasında örgütlenmesi, eğitim amacıyla hoca ve öğrencilerin karşılıklı gidip gelmeleri çok iki toplum arasında çok etkili olmuştur. XVI. başlarında İran'da Şii Safevi Devleti'nin kurulması iki coğrafya arasındaki ilişkileri kesintiye uğratmış ve zorlaştırmıştır. Diğer yandan Rus Çarlığı Kafkasya ve Orta Asya'ya egemen olmuştur. Bu engellemelere rağmen Anadolu ile Türkistan'da yazılan her türlü yazılı birikim bütün Türk- İslam dünyasında yayılma imkânı bulmuştur. Coğrafi ve siyasî ayrılıklar kültürel iletişimi ve ortak değer üretimini yok edememiştir. XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başlarında Türkiye'de ve Türkistan'da hazırlanan kütüphane kayıtları bu gerçeğin en somut belgeleridir.

Anahtar kelimeler: Türkiye, Türkistan, Kültürel İlişki, Sosyal benzerlik
Cultural Partnership between Turkey and Turkestan

CULTURAL PARTNERSHIP BETWEEN TÜRKIYE AND TURKESTAN

Bekir BİÇER
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

Turks are an Asian nation and their homeland is Turkestan. Turks established many states in Asia and Europe before Islam. However, the states established by Turks after they became Muslims contributed more to culture and civilisation. After the Turks became Muslims, they established states such as Volga Bulgarians, Karakhanids, Ghaznavids, Khwarzemshahs and Great Seljuks. The Great Seljuks came to Anatolia through Iran and the Caucasus from the beginning of the 11th century and made Anatolia their homeland with the Battle of Malazgirt in 1071. Turks established states such as Anatolian Seljuk State, Ottoman Empire and Republic of Turkey here. Turkish tribes living in Central Asia followed a different political process. First, the Mongols dominated in Asia, then the Timurid State dominated in Asia, and after the Timurids, the era of khanates began. Thus, political, geographical, cultural and social differences arose between Turkestan and Turkey.

Despite the fact that there were numerous Muslim Turkic states at different times and in different geographies, their political, religious, cultural and social relations between them continued. In the beginning, the main factor that ensured this continuity was the migrations from Central Asia to Anatolia. In addition, the use of Anatolia for the pilgrimage route, the organisation of the Naqshbandi order in the whole Turkic world, and the mutual exchange of teachers and students for the purpose of education were very effective between the two societies. The establishment of the Shiite Safavid State in Iran in the early 16th century interrupted and complicated the relations between the two geographies. On the other hand, the Russian Tsardom dominated the Caucasus and Central Asia. Despite these obstacles, all kinds of written accumulation written in Anatolia and Turkestan had the opportunity to spread throughout the Turkish-Islamic world. Geographical and political separation could not destroy cultural communication and the production of common values. Library records prepared in Turkey and Turkestan at the end of the 19th century and the beginning of the 20th century are the most concrete documents of this fact.

Keywords: Turkey, Turkestan, Cultural Relationship, Social similarity

TÜRK DEVLETLERİ'NDE ORTAK BİLİNÇ İNŞASI: DİL, KÜLTÜR VE KİMLİK

Ali CAN - Rakhat SOLTOEVA - Melike ATEŞ
Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi

ÖZET

Özellikle son 50 yıl içinde iletişim teknolojilerindeki değişim ve gelişme ile birlikte bütün ülkeler iletişim ağları üzerinden ekonomik, siyasal ve kültürel olarak birbirine eklenmiştir. Küreselleşme olarak adlandırılan bu yeni yapısal olgu içinde dünya çapında fırsatlar yeniden dağıtılmaktadır. Bu yapının getirmiş olduğu olanaklar sonucunda ulus devlet sınırlarının göreceli hale gelmesi ve bütün devletlerin kendilerini mümkün olan en iyi konuma getirme ve bunun sürdürülmesi çabası içine girmişlerdir. Küreselleşme ve kültürel çeşitlilik, dinamik yapısal değişim ve giderek kısalan teknik yenilik döngüleri, geleneksel iş yapılarında, iş süreçlerinde ve organizasyon birimlerinde bu hızlı değişimlere yol açmaktadır. Küreselleşme, ulusal sınırların ve zaman sınırlarının ötesinde rekabetin yeni bir boyutu ve niteliği anlamına geliyor. Avrupa'da ve dünyanın geri kalanında küreselleşmenin kazananları ve kaybedenleri olduğu bariz bir şekilde görülmektedir. Bu bağlamda devletler diğer devletlerle her alanda daha iyi rekabet edebilmek için diğer devletlerle iş birliklerini ve belirli alanlarda ortak çıkarlar doğrultusunda beraber hareket etmektedirler. Ülkeler ve toplumlar arasında bu tür ilişki ve iş birliklerinin sağlıklı kurulabilmesi ve sürdürülebilir olması için, ekonomik ilişkiler kurulmadan önce kültürel ilişkilerin var olması gerekir. Küresel iş birlikleri ortak çıkarlardan ziyade karşılıklı bir güvene dayanmaktadır. Bu güveni sağlayacak olan temel olgu kültürdür. Kültür, bir grubun, bir halkın veya bir topluluğun, tarihi boyunca iç bütünleşme (uyum) ve dış uyum (hayatta kalma) sorunlarıyla baş etmek için geliştirdiği inançların toplamıdır. Kültür bu anlamda devletlerarası iş birlikleri için olmazsa olmaz bir işleve sahiptir. Türk Devletler Teşkilatı, Türkçe konuşan ülkeler arasında oluşturulan bir örgüt olarak kültürel anlamda oldukça büyük bir avantaja sahiptir. Dini, dili, örf ve adetleri aynı ortak geçmişe dayanan Türk Cumhuriyetleri sahip oldukları bu kültürel bakiyeyi daha işlevsel ve rasyonel kullanarak çok güçlü ve etkin olarak hedeflerine kolayca ulaşma şansına sahiptirler. Bu bağlamda bu çalışma, dil, kültür ve kimlik kavramlarının birbiri ile olan ilişkisini akademik olarak tanımlamayı ve açıklanmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dil, Kültür, Kimlik.

Çalışma Alanı: Kültür, Dil.

ETHICAL VALUES IN THE PHILOSOPHICAL OUTLOOK OF THE REPRESENTATIVES OF THE MASSHOYIUNA DIRECTION

Dildor PULATOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

The Middle Ages entered the history of mankind as the “golden age” of the development of science and culture of the Muslim East. In the 9th-12th centuries, socio-cultural, scientific-spiritual, educational life flourished in the Near, Middle East and Central Asia, great achievements and important scientific discoveries were made, along with religious sciences, scientific knowledge was also highly developed. For this reason, this period was called “Eastern Renaissance” or “Muslim Renaissance” by some experts. One of its important differences from the Western Renaissance is that it happened almost five centuries before the Western Renaissance. In Central Asia, this process continued in the 14th and 15th centuries.

The philosophy of Islam played an important role in the development of social, cultural and spiritual life in the Muslim East of the Middle Ages.

Islamic philosophy can be divided into the following main areas: 1. Philosophy of the Word. 2. Mashshoiyyun or natural philosophy. 3. Sufism philosophy. 4. Enlightenment philosophy. Along with their unique aspects, they also have common aspects.

In particular, representatives of the Mashshoiyyuna movement, formed in the early Middle Ages, tried to reveal the essence of human, nature and social life based on the rational aspects of ancient philosophy and logic within the framework of Islamic religion and ideology. They were characterized by looking at the issues of the universe, man and his thinking from the point of view of the mutual harmony of religious and natural sciences, and highly evaluating the spiritual, educational, and educational importance of science and religion in society. They have encyclopedic knowledge. They made a great contribution to the development of natural science, the classification of scientific knowledge and scientific research methods, and the formation of the European renaissance. Those who developed the models of a just virtuous society and its management. The great representatives of Mashsha’iyyuna philosophy, such as Abu Nasr Farobi, Abu Rayhan Beruni, Abu Ali Ibn Sina, who grew up in Central Asia, are encyclopedic scientists, and their scientific and spiritual heritage is the future of world science, culture and civilization. was important in its development.

The article analyzes the moral values in the philosophy of Abu Nasr Farobi, Abu Rayhan Beruni, and Abu Ali ibn Sina, representatives of the Mashshoiyyuna direction.

In writing this article, the works of great scientists of Central Asia and scientific research works dedicated to the study of their rich spiritual heritage were used.

Keywords: Mashshaiyyuna philosophy, Farabi, Ibn Sina, Beruni, moral values.

SAİDÜDDİN FERĠÂNÎ'NİN İNSAN ANLAYIŞI: İNSANIN YARATILIŞINDA HZ. PEYGAMBER'İN MANEVİ HAKİKATİNİN YERİ VE TESİRİ

Merdan HANYEEV
İstanbul Medeniyet Üniversitesi

ÖZET

Vahdet-i vücüt düşüncesi insana, felsefe ve metafizik tarihinin çehresini değiştirecek bir yön kazandırır. Bu ilk olarak İbnü'l-Arabî'nin düşüncesinde şekillenir. Ardından Konevî tarafından akli ve nakli temellendirmelerle sistematik hale getirilir. FerĠânî ise insan anlatısını, bu iki düşünürün temellendirmelerinden, farklı bir yoruma taşır. Bunların en önemlisi insanın varlığını ve hakikatini, Hakikat-i Ahmedî ve Hakikat-i Muhammedî anlayışı çerçevesinde ele almasıdır. Bu FerĠânî'de insanın varlığının/küllî ruhunun ezelde nasıl ve ne şekilde yaratıldığı sorularına bir cevap arayışı olarak karşımıza çıkar. Ki bu yaratılıő süreci birlik ve çokluk üzerinden ruhun ve beden hakikiliği ve itibariliğini tartıőmaya açar. FerĠânî insan ruhunun hakiki, insan bedeninin ise itibari hakikatinin olduğunu düşünür. Ruhun hakikati, beden de tüm oluşumlarını önceleyecek şekilde, insanda birlik vasfını oluşturur. Bu birlik vasfı zahiri ve batini varlıkların bilgisini kendinde toplar. Bundan dolayı insan kevn-i cami olarak tanımlanır. Hem ay üstü alemi bilmesi hem de ay altı alemin bilgisine sahip olması, insanı varlığın/alemin özü kılar. Özün bedenle birlikte ikinci bir vasıf kazanması insana ikinci bir isim kazandırır: Nefis/beşer. Böylece soyut ve saf idrak olan ruh, perdelenmeye/unutmaya müsait bir mizaç üzerinden bedene kavuőur. Âlemin özü olan insan, bu perdeleri ahlakı bir köprü olarak kullanarak aőabilecektir. Beden ruhun kuőandığı bilgileri benimsediğinde tam/kâmil, nefsin sonradan edindiği bilgileri hakikat zannettiğinde ise nakıs/eksik kalacaktır. İnsan bu durumu FerĠânî'ye göre kendi hakikatini arama ve ilahi isimlerle ahlaklanmayla dengeleyebilecektir. İnsan hayatında Hz. Peygamberin yeri ve etkisi, hakikatle (ahlak üzerinden) bu dengeyi yakaladığında anlaşılacaktır.

Anahtar Kelimeler: FerĠânî, İnsan, Hakikat-i Muhammedî, Âlem, Ahlak,

Çalışma Alanı: Kültür ve Kültür Antropolojisi, Kültürel Miras

SAİDÜDDİN FERĠĀNÎ'S UNDERSTANDING OF HUMANITY: IN THE CREATION OF HUMAN, PLACE AND IMPACT OF THE PROPHET'S SPIRITUAL TRUTH

Merdan HANYEEV
İstanbul Medeniyet University

ABSTRACT

The idea of *wahdet-i wujûd* gives man a direction that will change the face of the history of philosophy and metaphysics. This first takes shape in the thought of Ibn Arabi. Then, it is systematized by Konevi with mental and narrative justifications. Fergānî, on the other hand, carries the human narrative to a different interpretation than the foundations of these two thinkers. The most important of these is that it deals with the existence and reality of man within the framework of the understanding of the Hakikat-i Ahmedî (Truth of Ahmedi) and the Hakikat-i Muhammedî (Truth of Muhammad). This appears in Fergānî as a search for answers to the questions of how and in what way the human being's existence/universal soul was created in eternity. This process of creation brings into question the authenticity and dignity of the soul and body through unity and multiplicity. Fergānî thinks that the human soul has a real reality and the human body has a nominal reality. The truth of the soul creates the quality of unity in humans, prioritizing all formations of the body. This quality of unity gathers within itself the knowledge of apparent (*zahir*) and inward (*batın*) beings. For this reason, human beings are defined as universe (*kevn-i câmî*). Knowing both the above-lunar world and the sub-lunar world makes man the essence of existence/world. The fact that the essence acquires a second quality along with the body gives the human being a second name: soul/human (*beşer*). Thus, the soul, which is abstract and pure perception, attains the body through a temperament that is susceptible to being concealed/forgotten. Man, who is the essence of the universe, will be able to overcome these curtains by using morality as a bridge. When the body adopts the information acquired by the soul, it will be complete/perfect, and when the soul assumes the information acquired later by the soul to be true, it will remain incomplete/incomplete. According to Fergānî, man can balance this situation by searching for his own truth and being moralized by divine names. In human life, place and influence of the Prophet will be understood when he achieves this balance with truth (through morality).

Keyword: Fergānî, Human, Hakikat-i Muhammedî, Morality, Cosmos

Research Area: Culture and Cultural Anthropology, Culture of Heritage

MICROBIOLOGICAL RESULTS AT ONE-STAGE DENTAL IMPLANTATION

Klara BOLATEVA¹ - Sanobar KURBANNOVA² - Dusmukhamedov S.M.³

¹*Alfraganus University*

^{2,3}*Tashkent State Dental Institute*

ABSTRACT

The analysis of bacterial communities began with an assessment of the quantitative and qualitative composition of symbionts and opportunistic flora in the oral fluid in the study groups.

To solve the problem of determining the qualitative and quantitative composition of the microflora of periodontal fluid in patients using dental implants, an analysis was carried out in two study groups (n=46):

The results of the study showed that a wide range of microorganisms were detected in the oral cavity of patients with dental implants.

The results obtained indicate that patients with chronic periodontitis showed significant impairments in the indicators of local nonspecific resistance in the oral cavity. As usual, this is accompanied by the development of hypertrophy of the alveolar mucosa against the background of edentia, changes in the vascular pattern and color of the oral mucosa. Such violations can lead to a complicated course of reparative regeneration processes during planned surgical interventions of dental implantation. To optimize the course of the postoperative period, it is necessary to use prophylactically in the preoperative period drugs that affect the level of local immunity in the oral cavity.

Keywords: Symbionts, opportunistic flora, dental implants, tooth extraction, reparative regeneration, local immunity.

CONDUCTIVITY OF COMPOSITE POLYMER MATERIALS CONTAINING NICKEL NANOPARTICLES

Fakhriddin BOYMURATOV¹ - Umarbek ABDURAKHMANOV²

¹*Alfraganus University*

²*National University of Uzbekistan*

ABSTRACT

The behavior of conductivity σ and permittivity ϵ of metal-polymer composites comprising Ni particles dispersed in the phenilon was studied. It is found that the percolation like behaviour of σ and ϵ , which is observed when the Ni particles are the sizes of 1-3 μm (micro-dispersed particles), gave way to another behaviour characterized by an additional contribution to σ and ϵ below the percolation threshold when the Ni particles are the sizes of ≤ 30 nm (nanoparticles). This peculiarity of the behaviour of σ and ϵ of the composites can be explained in the frame of the network hierarchy model of composites, which was proposed by Balberg et al. In this paper, we present the results of a study of the effect of filler particle size on the conductivity and static dielectric constant of metal-polymer composites containing Ni particles dispersed in a phenylone polymer matrix.

Keywords: Metal-polymer composites; Nanoparticles; Conductivity; Permittivity

THE MECHANISMS OF THE TOXIC EFFECT OF INTRAUTERINE AND EARLY POSTNATAL EXPOSURE TO PESTICIDES ON THE DEVELOPMENT OF THE IMMUNE SYSTEM OF OFFSPRING

Nargiza ZOKIROVA¹ - Klara BOLTAEVA²

¹*Alfraganus University*

²*Department of Histology, Pathology and Embryology*

ABSTRACT

The aim of the study was to identify the mechanisms of the toxic effect of intrauterine and early postnatal exposure to pesticides on the development of the immune system of offspring. Experiments were performed on white adult female rats, which are obtained respectively pesticides cyhalothrin or fipronil during the pregnancy and lactation periods. The offspring from experimental and control animals have been studied on days 3, 7, 14, 21 and 30 days after birth using morphology, electron microscopy, immunohistochemistry and biochemistry methods. It was shown, that the toxic effect of pesticide exposure through the maternal organism during pregnancy and lactation is manifested in the form of a violation of the growth and formation of the thymus, as well as thymus-dependent zones of the peripheral organs of the immune system. In the mechanism of immunotoxic effect of pesticides a leading role plays the imbalance between proliferation and cells apoptosis of the thymus, caused both by direct toxic effects of drugs, and by the development of hypothyroidism and oxidative stress.

Keywords: pesticides; developmental immunotoxicity; postnatal ontogenesis; thymus; immune system; apoptosis; cells proliferation

APPLICATION OF IBN SINA'S (AVICENNA) TEACHINGS IN THE FIELD OF PHARMACY IN THE MODERN MEDICINE

Madina ALIKHODJAEVA - Mohiya RIKHSIBOEVA - Fazliddin JALILOV

Lola PULATOVA - Tolib MUSTANOV

Alfraganus University

ABSTRACT

The study of Ibn Sina's scientific heritage has never lost its importance and the topic is still actual in present times. It is undoubtedly true that the teaching of safe and harmless treatment by preparing medicines via effective selection of medicinal plants as raw materials in maintaining human health has an important place in modern medicine. The article presents the application of this teachings in effective treatment and solving the problems of modern medicine as well as pharmaceuticals. In particular, the analysis of medicinal plants mentioned in the writings of Ibn Sina and their use in scientific medicine is presented. Avicenna's instructions regarding the relationship between the effect of drugs on the dose used and the duration of treatment correspond to modern concepts of the therapeutic and toxic dose of drugs. The ideas about the need to prescribe medications depending on a person's "nature" and "mijaze" are consonant with modern ideas about personalized medicine - carrying out therapeutic monitoring of drugs, prescribing drugs based on the individual characteristics (sensitivity) and genotype of the patient.

Issues of rational use of drugs, factors of combined use of medicines, interaction of drugs in the human organism and the side effects are described along with explanation of the methods of monitoring the treatment by identifying the drug substance from the blood by focusing on the specifics of the drugs and their effective treatment. Therapeutic drug monitoring is a solution to the problem regarding to side effects of drugs and aiming to control substance concentration in biological fluids. Using the example of the antiarrhythmic drug Allapinin, obtained from the medicinal plant Aconite whitemouth, the determination of the drug in the blood of volunteers by HPLC is shown. A liquid-liquid extraction method was used to isolate allapinin from blood and chloroform was used as an extraction agent. High-performance liquid chromatography (HPLC) methodology for identification and quantitative determination of allapinin was established.

Keywords: Ibn Sina (Avicenna), medicinal plants, human health, interaction of drugs, effective treatment, mijaz, blood, extraction, allapinin, high-performance liquid chromatography (HPLC).

GEKSAHIDROKSIDIFENOİL-1-(O-2-O-GALLOYL-b-D-GLUCOPIRANOSID)-1-(O-b-D-XYLOPIRANOSID) NING ANTIRADIKALLIK HOSSASI

Xamida SAYFIEVA
Alfraganus University

ANNOTASIYA

Ba'zi gidrolizlanadigan taninlarning 2,2-difenil-1-pikrilgidrazil erkin radikaliga qarshi antiradikal faolligi (APA) o'rganildi. Ular APA ni tuzilishga bog'liq holda namoyish qilishlari ko'rsatilgan. Shuni ta'kidlash kerakki, mono-glyukozil guruhiga ega Heksagidroksidifenoil guruhlarini o'z ichiga olgan tuzilishdagi gidrolizlanadigan taninlar eng yuqori APA faolligini ko'rsatdi. Tabiiy polyphenollar keng sinflarga bo'linuvchi o'simlik ikkilamchi metabolitlari bo'lib, odam rationidagi yuqori antioksidant komponent tashkil qiladi. Tanninlar tabiiy polifenollarning muhim guruhi hisoblanadi. Tanninlar – gidrolizlanuvchi va gidrolizlanmaydigan taninlar guruhlariga bo'linadi.

Inson to'qimalarida erkin radikal jarayonlarning ko'plab endogen va ekzogen yo'llar orqali rivojlanishi insonning turli kasalliklariga olib keladigan keng oksidlovchi zararni keltirib chiqaradi [4]. LPO zharayoni nofermentativ va fermentativ yillar bilan amalga oshadi. Dastlab tykimalarda LPO jarayonida superoxid radikallar yoki uning protonlangan shakli peroksid radicali shakllanadi. Bunda superoxid radikallar yoki uning protonlangan shakli peroksid radicali bevosita fermentativ sintezlanish (amine oxidase, glucose oxidase va boshka fermentlar ishtirokida) hisobiga hosil bo'lib, LPO jarayonini avj olishida juda muhim o'rin tutadi.

Kalit so'zlar: erkin radikallar, DPPH, reaksiya doimiysi, gidrolizlanadigan taninlar.

THE ROLE OF MINIMALLY INVASIVE TREATMENT OF PURULENT INFLAMMATORY DISEASE OF THE RETROPERITONEAL SPACE

Akmal KUCHKAROV - Iskandar AKROMOV
Alfraganus University

ABSTRACT

In the surgical treatment of purulent-inflammatory diseases of the retroperitoneal space, surgical approaches and locations of abscesses in the retroperitoneal space are of important importance. Diagnosis of the latter causes difficulties due to the small size of the formations and the erased clinical picture.

Material and methods: In this study, we analyzed the results of treatment of 80 patients with purulent diseases of the retroperitoneal space, who received inpatient treatment in the department of purulent surgery of the multi-profile clinic of the Tashkent Medical Academy in 2019-20233. The age of patients among women ranged from 21 to 67 and averaged 5 to 2.5 years; among men, the age ranged from 22 to 72 and amounted to 58 years. 48 (60.4%) patients had diabetes mellitus. All patients were consulted by an endocrinologist when they arrived at the clinic, and appropriate treatment for blood glucose correction was recommended. Along with general clinical laboratory studies, to verify the diagnosis, patients underwent multislice computed tomography (MSCT) to determine the localization and architectonics of the pathological focus, as well as ultrasonography (ultrasound) to identify the optimal access point. Some patients (33.3%) before our clinic were initially operated on in other medical and preventive institutions for a disease or with complications of retroperitoneal space surgery. 31 (46.7%) patients out of 80 had concomitant diseases of coronary heart disease (CHD), diabetes mellitus (DM), acute cerebrovascular accident (ACVI), etc. Patients with retroperitoneal abscesses underwent surgical drainage of the AP abscess.

Results: The intervention performed in 4-8 patients using this method was final in all patients. Only 3 (3.75%) patients had repeated operations. During the procedure, no expansion of the intervention volume was required. During the postoperative period, the patients were in a satisfactory condition in the hospital. The average duration of treatment was

4.2±5.6 k/d. No deaths were observed.

Discussion: The presented method showed a higher and more reliable efficiency in comparison with the method of puncture drainage under ultrasound control that we used. This method allows simultaneous sanitation and drainage of abscesses containing dense necrotic tissues in the lumen, in addition to purulent masses. Minimal invasiveness of the access made it possible to avoid wound complications (suppuration of the surgical wound), which are frequent with open interventions.

Conclusions: the main direction of surgical treatment of patients with purulent-inflammatory diseases of the retroperitoneal space is to improve the minimally invasive method, depending on the localization of the pathological process. In our opinion, adequate sanitation and drainage of the retroperitoneal space in patients with diabetes mellitus is the key to a positive result and thereby improve the quality of life of patients.

Keywords: retroperitoneal abscesses and phlegmons, classification and diagnosis. Treatment of retroperitoneal phlegmon and abscesses.

SURGICAL INTERVENTION FOR CHRONIC DISCOMFORT IN THE SECOND CARPOMETACARPAL JOINT

Akmal KUCHKAROV - Iskandar AKROMOV
Alfraganus University

ABSTRACT

This study aims to elucidate the clinical features of individuals experiencing enduring discomfort in the second carpometacarpal (CMC) joint, devoid of evident bony irregularities like the carpal boss, and to evaluate the clinical effectiveness of surgically stabilizing the second CMC joint [1,5]. Eleven patients exhibited prolonged wrist pain characterized by tenderness over the second CMC joint, exacerbation of symptoms upon placing the affected hand on a surface or exerting strong grip, positive metacarpal stress test results, and temporary relief following intra-articular lidocaine injection. Subsequently, these patients underwent arthrodesis of the second CMC joint, resulting in radiologically confirmed fusion in all cases. Upon final follow-up, satisfactory clinical outcomes were observed in 10 out of 11 patients, with one patient reporting residual pain and restricted wrist motion. This study underscores the necessity of meticulous evaluation of patients presenting with persistent second CMC joint pain in the absence of bony abnormalities such as carpal bossing. Surgical stabilization of the second CMC joint may offer symptomatic improvement in cases where conservative interventions prove ineffective[8,4,2].

Keywords: Second carpometacarpal joint, carpal boss, wrist pain, surgical treatment, arthrodesis.

USE OF LOGICAL TESTS IN CHEMISTRY LESSONS Nilufar XASANOVA¹ - Saida NIZAMOVA²¹*Alfraganus University*²*Student of Turin PU academic high school***ABSTRACT**

The most important indicator of the quality of education is an objective assessment of students' knowledge. This indicator is important both for the entire educational system and for each student. The purpose of controlling academic results, including test results, is to obtain information about the quality of mastering educational materials by students in accordance with the requirements of the state educational standard. The Test allows you to quickly and efficiently determine the knowledge of students. The use of logic tests in order to improve efficiency in teaching chemistry will work well. The article describes author's use of logic tests in a test experiment between shooters and his results. Logic tests increase students' interest in creative thinking, reasoning, and chemistry. From logical tests in Chemistry Lessons the use helps academic Lyceum students develop the ability to observe, generalize, compare, draw conclusions and substantiate them. Logic tests are effective for current and final control of students' knowledge. This form of testing can be used for all subjects in the academic Lyceum chemistry course. Tests can be used in-depth study of the subject, as well as for extracurricular activities (quizzes, contests, Olympiads). The number of tasks in the test on various subjects of the academic Lyceum chemistry course should be at the level that proportionally reflects the main content of the topic. The combination of test assignments of different difficulty should ensure the equality of different test options and ensure a reliable differentiation of the level of training of different students. The same training according to the material, various levels of difficulty tests can be constructed, expanding the possibilities of implementing an individual-oriented approach to teaching. The teacher offers three types of tests (know, use, Apply) of different levels. The main purpose of these logic tests is to determine the degree to which students can think logically, be able to fully use the knowledge gained, and be able to apply it. Logical tests teach knowledge, use, application, comparison, analysis, generalization, classification, inference. Well-structured tests will help to correctly assess the student's knowledge. The purpose of the article is to provide information about the work done in the process of studying chemistry on the use of logical tests in pedagogical practice as a means of diagnosing the knowledge of its students.

Keywords: Test types, international evaluation system, control types

FORMATION OF A HEALTHY LIFESTYLE

Farida YAKUBOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

Formation of a healthy lifestyle is a process aimed at preserving and enhancing an individual's health. It encompasses a range of activities and habits that contribute to maintaining physical and mental well-being. A healthy lifestyle (HLS) is a person's way of life aimed at preventing diseases and promoting health. This includes all areas of human existence - from nutrition to emotional mood. A healthy lifestyle is a way of life aimed at completely changing previous habits regarding food, physical activity and rest. The relevance of a healthy lifestyle is due to the increase and change in the nature of the stress on the human body due to the increase in technogenic and environmental risks and the complication of the social structure. In the current situation, concern for the health and well-being of the individual is associated with the survival and preservation of humans as a species. No healthy life schedule can include going to bed after midnight and waking up at 2 pm on weekends. If you don't have enough time to do things during the day, you need to either reduce the number of tasks or do them faster. This requires a systematic approach to time management. A rational regime of work and rest involves a reasonable alternation of periods of physical and mental stress with periods of complete relaxation. In other words, sleep should be complete (7-8 hours for an adult) and rest on weekends should be just as complete.

Keywords: Health Prevention Physical activity Nutrition Sleep Stress
Daily routine Harmful habits Meditation Relaxation

IMPROVING THE METHODOLOGY OF READING ENGLISH TO ELEMENTARY SCHOOL STUDENTS BASED ON THE INNOVATIVE PEDAGOGICAL EDUCATIONAL CLUSTER

Mirbabayeva Sabina SOBIRJONOVNA
Alfraganus University

ABSTRACT

This article deals with the importance and necessity of using reading methods in a period of teaching English in elementary schools with the help of new method that relies on the innovative pedagogical educational cluster. Reading is one of the main skills that a pupil must acquire in the process of mastering a foreign language in school. Reading is about understanding written texts. It is a complex activity that involves both perception and thought. Reading consists of two related processes: word recognition and comprehension. Word recognition refers to the process of perceiving how written symbols correspond to one's spoken language. Comprehension is the process of making sense of words, sentences and connected text.

Keywords: intellectual work, graphemic-phonemic, cluster, structural-information, semantic-communicative.

A COMPARATIVE STUDY ON SUSTAINABLE TOURISM MODELS IN KARAKALPAKSTAN: CHALLENGES AND PROSPECTS

Nozima ZUFAROVA
Tashkent State University of Economics

ABSTRACT

This study embarks on a comparative analysis of sustainable tourism models within Karakalpakstan, a region distinguished by its rich cultural heritage and ecological significance. Amidst the burgeoning interest in sustainable tourism, Karakalpakstan emerges as a focal point for examining the viability of tourism models that prioritize environmental integrity, cultural preservation, and economic viability. This research delineates the multifaceted challenges confronting the region, including environmental degradation, cultural dilution, and infrastructural limitations, while simultaneously spotlighting prospective opportunities for fostering a sustainable tourism ecosystem. Utilizing a qualitative methodology, the paper draws on a blend of primary interviews with local stakeholders, including tourism operators and community leaders, and secondary data encompassing tourism statistics and policy analysis. This dual approach facilitates a comprehensive understanding of the current tourism landscape and its impact on both the community and the environment. The findings reveal a juxtaposition of potential and peril: while Karakalpakstan's unique cultural and natural assets offer a solid foundation for sustainable tourism, significant barriers such as inadequate policy frameworks and limited investment in sustainable practices hinder progress. The study concludes with a set of tailored recommendations aimed at enhancing the region's tourism infrastructure, promoting community-based tourism initiatives, and reinforcing policy measures to safeguard cultural and environmental assets. This paper contributes to the burgeoning discourse on sustainable tourism, providing insights that could inform policy-making, enhance community engagement, and guide the development of sustainable tourism models not only in Karakalpakstan but also in similar contexts globally.

Keywords: Sustainable Tourism, Ecotourism Development, Cultural Heritage, Aral Sea Region

THE PROBLEM OF REDUCING LOSSES OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Nozim MUMINOV
Alfraganus University

ABSTRACT

The main aspect of the study is the assessment and analysis of the structure of agricultural production and the total volume of losses during its transportation, sales and processing.

The purpose of the study is to develop recommendations for reducing losses of agricultural products as an important factor in increasing the efficiency of its use.

The project uses methods of sample and mass surveys, structural analysis, inter-industry balance, a systematic approach to the study of problems of the agro-industrial complex, and methods of target forecasting.

Analysis of the structure of consumption and processing of produced agricultural products reflected the presence of a certain share of product losses in the process of movement and sale. Crop losses represent food waste, which, in addition to general environmental pollution, requires additional costs for its disposal. This requires a search for new mechanisms and ways to sell manufactured products.

The most problematic links in the entire chain from “field to counter” were analyzed: cleaning and transportation; product storage; recycling; sales and consumption. Thus, it was concluded that losses of products and raw materials can occur at every stage of the chain “from field to counter”, therefore, to minimize this indicator it is necessary to clearly synchronize the work of the entire chain. In addition, it is necessary to develop new technologies to reduce losses of agricultural products and increase their shelf life, which will be available to producers.

Fluctuations in the volume of reduction of losses and waste determine the state of the global agri-food system due to the impact on production volumes and prices for agri-food products. Among the most effective measures to reduce losses of agri-food products at the stage of primary production and processing are improvements in infrastructure and investments in R&D aimed at reducing post-harvest losses, and at the stage of household consumption - educational work in the field of sustainable consumption practices, the introduction of innovative solutions in urban facilities infrastructure.

Keywords: agricultural products, processing, storage, agricultural losses, food security

YENİ BİR İKTİSADİ HİPOTEZİN TANITILMASI: YÜK KAPASİTE FAKTÖRÜ HİSTERİ HİPOTEZİ'NİN YAPAY ZEKA AĞLARI İLE TEST EDİLMESİ

Abdullah Emre ÇAĞLAR
Atatürk Üniversitesi

ÖZET

Birleşmiş Milletler'in tasarladığı Sürdürülebilir Gelişme Amaçları ülkelerin sürdürülebilir bir çevre yönetimine ulaşmaları konusunda rehberlik etmektedir. Özellikle İklim Eylem'ini gösteren 13. Amaç günümüzde yeşil büyüme için önem arz etmektedir. Bu konuda iktisadi literatür incelendiğinde, karbon histeri hipotezinin ekonomilere SDG 13'ü gerçekleştirme yolunda pozisyon almalarına yardımcı olabileceği görülmektedir. Bu çalışma iktisadi teoride yer edinen karbon histeri hipotezini ileri bir aşamaya götürmeyi hedefler. Daha açık bir ifade ile, bu çalışma çevrenin hem arz hem de talep tarafını dikkate alan yük kapasite faktörünü bir çevresel kalite göstergesi olarak ele alarak yük kapasite faktörü histeri hipotezini literatüre tanıtır. Ampirik analizde, Türkiye için yük kapasite faktörü histeri hipotezinin geçerli olup olmadığı 1961-2022 yılları arasında yeni geliştirilen Yapay Zeka Ağları yaklaşımıyla araştırılır. Yük kapasite faktörünün patika bağımlılığı varsa veya birim köke sahipse, yük kapasite faktörüne yönelik bir şok uzun vadede dengeyi yeni bir düzeye getirecektir. Bu durumda yük kapasite faktörü histeri hipotezi geçerli olacaktır. Öte yandan, Yük kapasite faktörü serisinin durağan olması durumunda, Yük kapasite faktörü değişkeni uzun vadede şoklara karşı direnç gösterecek, dolayısıyla histeri etkisi olmayacaktır. Böylece gelişmekte olan ülke konumunda olan Türkiye için SDG 13 hedefine yakınlaştıracak politikalar sunulması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Karbon histeri hipotezi, Yük kapasite faktörü, Yük kapasite faktörü histeri hipotezi, İklim eylemi, Sürdürülebilir gelişme amaçları

Çalışma Alanı: Çevre Ekonomisi ve Çevre Yönetimi

INTRODUCING A NEW ECONOMIC HYPOTHESIS: TESTING IT WITH ARTIFICIAL INTELLIGENCE NETWORKS

Abdullah Emre ÇAĞLAR
Atatürk University

ABSTRACT

The Sustainable Development Goals designed by the United Nations provide guidance for countries to achieve sustainable environmental management. Goal 13, which refers to climate action, is especially important for green growth today. When the economic literature on this issue is analysed, it is seen that the carbon hysteria hypothesis can help economies take a position towards the realisation of SDG 13. This study aims to take the carbon hysteria hypothesis, which has gained a place in economic theory, to an advanced stage. More specifically, this study introduces the load capacity factor hysteresis hypothesis to the literature by considering the load capacity factor as an environmental quality indicator that considers both the supply and demand side of the environment. In the empirical analysis, the validity of the load capacity factor hysteresis hypothesis for Turkey is investigated for the period 1961-2022 with the newly developed Artificial Intelligence Networks approach. If the load capacity factor is path-dependent or has a unit root, a shock to the load capacity factor will bring the equilibrium to a new level in the long run. In this case, the load capacity factor hysteria hypothesis will be valid. On the other hand, if the series of Load capacity factor is stationary, the Load capacity factor variable will be resistant to shocks in the long run, so there will be no hysteria effect. Thus, it is aimed to provide policies that will bring Turkey, which is a developing country, closer to the SDG 13 target.

Keywords: Carbon hysteresis hypothesis, Load capacity factor, Load capacity factor hysteresis hypothesis, Climate action, Sustainable development goals

Research Area: Environmental Economics and Environmental Management

TÜRKİYE'DE PANDEMİ SONRASI GERİ TOPARLANMA SÜRECİNDE İHRACAT TEŞVİKLERİNİN ÖNEMİ

S. Altunay NURAY

Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

ÖZET

2019 yılı Aralık ayı sonunda Çin'in Wuhan kentinde görülen Covid-19 virüsü, başlangıçta Çin ve Güneydoğu Asya'nın sorunu olarak algılanmış olsa da virüs hızla küreselleşerek daha önceki salgınlarda hiç olmadığı kadar dünyanın diğer bölgelerine yayılmıştır. Ülkeler arasındaki birbirine bağlılık bu yayılmayı kolaylaştırmış ve sonucunda 11 Mart 2020'de Dünya Sağlık Örgütü Covid-19'un bir pandemi olduğunu açıklamıştır. Pandemi ağır küresel ekonomik maliyetleri de beraberinde getirmiştir. Küresel ekonominin hem arz hem de talep yönünü etkilemiş olması aynı zamanda uluslararası tedarik zinciri ağlarında ortaya çıkan aksamalar hatta durmalar bu durumun başlıca nedenleri arasında yer almıştır. Pandeminin ne kadar süreceğine dair belirsizlikler, tüketici ve yatırımcıları olumsuz etkilemiştir. Bunun sonucunda tüketim ve yatırım malları taleplerinin ertelenmesine yol açmıştır. Tedarik zincirinde yaşanan aksaklıklar ve pandeminin yayılmasına karşı önlem almak için zorunlu olmayan üretim tesislerinin hükümetler ya da şirketler tarafından kapatılması iş gücü arzındaki düşüşe neden olmuştur. Bu gelişmeler doğrudan uluslararası ticareti ve bununla bağlantılı olarak ihracatı da etkilemiştir. Yapılan literatür taraması sonucunda Covid-19 pandemi sürecinin Türkiye'nin ihracatına yönelik daraltıcı etkilerinin, 2020 yılının ilk aylarında başladığı ancak özellikle Nisan ve Mayıs aylarında daralmanın en yüksek düzeye ulaştığı gözlemlenmiştir. Dünya Bankası tarafından yayınlanan rapora göre uluslararası ticaret 2020 yılında %9,5'lik bir daralma yaşamıştır. Türkiye'nin Geniş Ekonomik Gruplar (BEC) sınıflamasına göre ihracat göstergelerine bakıldığında toplam ihracat, yatırım ve tüketim malları ihracatı, 2019 yılının Nisan ve Mayıs aylarına göre 2020 yılının aynı dönemlerinde %40-%50 oranında daralma göstermiştir. Sonraki aylarda iyileşme yaşanmasına rağmen Dünya Bankası tarafından hazırlanan rapora göre Türkiye'nin 2019 yılı ihracat oranı % 32,74 iken 2020 yılı ihracat oranı % 28,56 olarak bir önceki yıla göre -12.7'lik bir oranla ihracatta daralma yaşanmıştır.

İhracat teşvikleri ile ihracatın ve istihdamın arttırılması, üretim metotlarının geliştirilmesi, bölgesel gelişimin sağlanması, uluslararası rekabetin güçlendirilmesi gibi konularda kullanılmakla birlikte yerli üreticiye destek sağlayarak ihracata özendirmek ve üretici firmanın ihracatta karşılaşılabileceği problemleri en aza indirmek amaçlanmaktadır. 1 Haziran 2020 tarihinde vaka sayılarında yaşanan azalmanın açıklanması ile kontrollü sosyal yaşam uygulamalarına geçilmiş ve normalleşme süreci başlamıştır.

SIRCON2024

Çalışmanın amacı normalleşme sürecinin başlaması ve beraberinde gelen toparlanma sürecinde ihracat teşviklerinin karşılaştırmalı analiz ile pandemi öncesi ve sonrasında teşviklerin önemini ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Uluslararası ticaret, İhracat, İhracat teşvikleri

THE IMPORTANCE OF EXPORT INCENTIVES IN TURKEY'S POST-PANDEMIC RECOVERY

S. Altunay NURAY
Nevşehir Hacı Bektaş Veli University

ABSTRACT

In late December 2019, the Covid-19 virus was detected in Wuhan, China, and although it was initially perceived as a problem of China and Southeast Asia, the virus rapidly globalized and spread to other parts of the world as never before in previous outbreaks. The interconnectedness between countries facilitated this spread, and as a result, on 11 March 2020, the World Health Organization declared Covid-19 a pandemic. The pandemic has brought heavy global economic costs. The fact that the global economy has affected both the supply and demand sides of the economy, as well as the disruptions or even stoppages in international supply chain networks, have been among the main reasons for this situation. Uncertainties about how long the pandemic would last negatively affected consumers and investors. As a result, demand for consumption and investment goods was postponed. Disruptions in the supply chain and the closure of non-essential production facilities by governments or companies to take measures against the spread of the pandemic led to a decline in labor supply. These developments directly affected international trade and, by extension, exports. As a result of the literature review, it was observed that the contractionary effects of the Covid-19 pandemic process on Turkey's exports started in the first months of 2020, but the contraction reached the highest level especially in April and May. According to the report published by the World Bank, international trade contracted by 9.5% in 2020. Looking at Turkey's export indicators according to the Broad Economic Groups (BEC) classification, total exports, investment and consumption goods exports contracted by 40%-50% in the same periods of 2020 compared to April and May 2019. Although there was an improvement in the following months, according to the report prepared by the World Bank, Turkey's export rate for 2019 was 32.74%, while the export rate for 2020 was 28.56%, a contraction in exports with a rate of -12.7% compared to the previous year.

Export incentives are used to increase exports and employment, improve production methods, ensure regional development, strengthen international competition, as well as to encourage exports by providing support to domestic producers and to minimize the problems that the producer company may encounter in exports. On June 1, 2020, with the announcement of the decrease in the number of cases, controlled social life practices were started and the normalization process started. The aim of the study is to reveal the importance of incentives before and after the

pandemic with a comparative analysis of export incentives during the start of the normalization process and the accompanying recovery process.

Keywords: Covid-19, Pandemic, International trade, Exports, Export incentives

Research Area: International Trade and Logistics

INSTAGRAM KISKANÇLIĞI VE KULLANICILARIN KISKANÇLIĞA PSİKOLOJİK TEPKİLERİ: BİR SİSTEMATİK LİTERATÜR İNCELEMESİ

Cemil AKKAŞ
Aksaray Üniversitesi

ÖZET

Kıskançlık oldukça eski bir olgu olmasına rağmen, son yıllarda sosyal ağlarda kıskançlık ile ilgili akademik araştırmalar ilgi çekmektedir. Bu çalışmada, sosyal ağlar arasında oldukça öne çıkan Instagram'daki kıskançlık davranışının (1) diğer sosyal ağ sitelerinden farklılıkları, (2) bu fenomenin kavramsal olarak daha iyi anlaşılmasına katkıda bulunmak için, Instagram bağlamında kıskançlık üzerine yapılan akademik araştırmalar sistematik derleme yöntemiyle ele alınmaktadır. Bunların yanısıra, Instagram bağlamında kıskançlık kavramını ve kullanıcıların bu ortamında yaşadıkları kıskançlığa nasıl tepki verdiğini ortaya koyulmaktadır. Çalışma sonucunda (1) Instagram bağlamında kıskançlığın kavramsallaştırılmasını ve kuramsallaştırılmasını ve (2) kullanıcıların kıskançlığa verdikleri tepkilerin özelliklerinin açığa kavuşturulmasını sağlamaktadır. Bunların yanısıra çalışma ile Instagram kaynaklı kıskançlığın kaynakları ve sonuçları, nihayetinde kullanımı bırakma, depresyon, sosyal karşılaştırma ve özyetersizlik gibi psikolojik durumlara potansiyel ilişkileri ortaya konmaktadır. Instagram kıskançlığının kullanıcıların satın alma davranışları ile ilişkisini inceleyen çalışmalar da bu kapsamda incelenerek çalışmaya dahil edilmiştir. Instagram kıskançlığı olgusuna ilişkin gelecekteki araştırmalar için çıkarımlar ve tavsiyelerin yanısıra, kullanıcılara Instagram kıskançlığının raporlanmış zararlarından korunmak için çeşitli önerilerde bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Instagram, Kıskançlık, psikolojik tepkiler, sosyal ağlar

Çalışma Alanı: İletişim araştırmalar

**INSTAGRAM ENVY AND PSYCHOLOGICAL RESPONSES OF
USERS TO ENVY: A SYSTEMATIC LITERATURE REVIEW**

Cemil AKKAŞ
Aksaray University

ABSTRACT

Although envy is a very old phenomenon, academic research on envy in social networks has attracted attention in recent years. In this study, we present a systematic review of academic research on envy in the context of Instagram in order to contribute to (1) the differences of envy behavior on Instagram from other social networking sites and (2) a better conceptual understanding of this phenomenon. In addition, the concept of envy in the context of Instagram and how users react to the envy they experience in this environment are revealed. As a result, the study provides (1) conceptualization and theorization of envy in the Instagram context and (2) clarification of the characteristics of users' reactions to envy. In addition, the study reveals the sources and consequences of Instagram-induced jealousy and its potential relationships to psychological outcomes, such as discontinuation, depression, social comparison, and self-efficacy. Studies examining the relationship between Instagram envy and users' purchasing behavior are also included in the study. In addition to implications and suggestions for future research on the phenomenon of Instagram envy, various recommendations are made for users to protect themselves from the reported harms of Instagram envy.

Keywords: Instagram, Envy, Psychological responses, social networks

Research Area: Communication research.

**ESTATE IS AN EFFECTIVE WAY OF PROVIDING
LIVELIHOOD, ADDITIONAL INCOME, EMPLOYMENT AND
AFFORDABILITY**

Telman URINOV
Neighborhood And Family Institute

ABSTRACT

In this article, the comprehensive studies carried out to reduce poverty and ensure a comfortable life for the people in the country as a result of the fundamental reforms implemented in the new phase of democratic reforms in the Republic of Uzbekistan are mentioned. Additionally, opinions on systematic studies that need to be done on this subject are included.

Key words: poverty, welfare, field, pandemic, rural area.

EMLAK, GEÇİM KAYNAĞI, EK GELİR, İSTİHDAM VE SATIN ALINABİLİRLİK SAĞLAMANIN ETKİLİ BİR YOLUDUR

Telman URINOV
Mahalle ve Aile Enstitüsü

ÖZET

Bu makalede Özbekistan Cumhuriyeti'nde demokratik reformların yeni aşamasında uygulamaya konulan temel reformlar sonucunda ülkede yoksulluğun azaltılması ve halkın rahat bir yaşam sürmesinin sağlanması amacıyla yapılan geniş çaplı çalışmalardan bahsedilmektedir. Ayrıca bu konuda yapılması gereken sistematik çalışmalara ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: yoksulluk, refah, tarla, pandemi, kırsal kesim.

İMAM EBU HANİFE'NİN HAYAT AKTİVİTESİ VE FETVA TARZLARI

Adkhamjon MIRZACHAEV
Alfrganus University

ÖZET

Büyük bir düşünürün hayatını anlatan tarihi, edebi ve dini kaynakların yazarı İmam Ebu Hanife'nin, çevresindekilerle yaşama ve ilişkilerde kendine has bir üslubu ve tavrı vardı. Her zaman Müslüman toplumu, kişilikleri veya ülkeleri için bir şeyler yapmaya çalıştılar. Bu bakış açısıyla her zaman Müslümanların sorun ve sorunlarına çözüm arıyorlardı. İmam Ebu Hanife (r.a.) dediğimiz gibi ömrünün 52 yılını Emeviler döneminde, 18 yılını ise Abbasi döneminde geçirmiştir. Yani İmam Ebu Hanife (Allah onu kutsasın ve ona huzur versin), iki devletin veya iki Müslüman grubun hükümetini kurdu. Bu iki dönemde eşitsizliklere rağmen toplumun huzur ve istikrarı korunmaya çalışıldı. Cahil yöneticiler zulme izin vermesine rağmen imam sabrını kaybetmedi. İmam Ebu Hanife'nin (Allah onu kutsasın ve ona huzur versin) hayat yolu, mükemmel bir insanın en güzel örneğidir ve okuyuculara kendini tanıma ve ilim ruhu konusunda ilham verir. Kendini tanıma onları eğitir ve iki dünyanın saadetine ulaşmaları için doğru yola yönlendirir. Hem Emeviler hem de Abbasiler olmak üzere dönemin hükümdarları, İmam'ın ilmini ve şöhretini devletlerini güçlendirmek için kullanmak istiyorlardı.

Anahtar kelime. İmam, toplum, eğitim, dünya, kitap.

INTERPRETATION OF SULTANS CROPS IN ISLAMIC VALUES

Feruza MAMADALIYEVA
Tashkent State Agrarian University

ABSTRACT

The problems of human dignity and responsibility of the individual have become important for every era. The problems of human dignity and responsibility of the individual through the means of Islamic values are analyzed in depth in this article. It is said that in the thinking of the minds of young people, it is possible to use Islamic values directly effectively when deciding on feelings of responsibility, humanity.

The sacred sources of Islam, the Qur'an karim and the sahih Hadith, have been studied as the primary source for illuminating the problem of human destiny and individual responsibility. Such works, which form the basis of Islamic teaching, are for a person both faith and morality, spirituality and enlightenment. Islamic doctrine is devoid of any subversion and intrigue. Thematic problems in Imam Bukhari's works such as "Jome as-sahih", "Al-adab ul - mufrad" (the masterpieces of Adab), "Kitabi AF'ol il-ibod" (the manners of the servants of Allah) have been interpreted. What is the meaning and meaning of a person's life in the world? Why did he come into the world? What life does it lead to the happiness of the two worlds? - such questions are answered in the main content of the article.

The spiritual world of the person who was brought up and formed on the basis of Islamic values is enriched with deep life examples, the strengthening of faith and faith. Islam is the religion of our ancestors, it is considered for us both faith and morality, faith and enlightenment. Islamic values, such as faith, morality, faith, Enlightenment, responsibility, have made and are making a tremendous contribution to the upliftment of popular spirituality, enlightenment. These values encourage people to unite and unite in the path of kindness. We cannot imagine the life of our nation without our Islamic values.

In Islamic teaching, special attention is paid to the issue of human dignity. This attitude is first manifested in the affection and care that others receive. Indeed, looking at the way of life and thinking of our people, one has learned a number of distinctive features that are unlike others, formed over thousands of years, manifested not only as mutual treatment, but also as an integral part of our life. These characteristics are based on the responsibility of caring for human beings, helping those with disabilities, being consequential to the underprivileged, being the possessor of the word humane when put into a common whole system.

It has been shown that a spiritual and educational worldview based

on the ideas of humanity, hurficrity and tolerance, a positive solution to the current era of great socio-political changes in the Islamic world, an ideological struggle against the harmful ideas of religious fundamentalism and extremism can be waged.

Keywords: Religious value, responsibility of the individual, enlightenment, Islam, religious sources, humanity.

HICRI İLK ÜÇ ASIRDA SEMERKANTLI HADİS ALİMLERİ VE İSLAM MEDENİYETİNE KATKILARI

Otabek MUKHAMMADİEV
İmam Buhari Uluslararası Araştırma Merkezi

ÖZET

Makale, Hicri ilk üç asırda Semerkant'ta yetişen yetmişten fazla muhaddis alimi hakkında bilgiler içermektedir. Hadis ilminin Maveraünnehir Bölgesi'ne giriş sürecini, rihlenin bölge hadisçiliğine katkılarını ve hadis eğitim mekânları incelenmiştir. Ayrıca Semerkantlı muhaddislerin tasnif dönemi ve sonrası yazdıkları hadis ilmi ile ilgili eserleri tespit ettilecektir. Daha sonra bu eserleri türlerine göre ayrılıp, Semerkantlı raviler incelenecek. Buhara ve Semerkant şehirlerinde hicri ilk üç asra göre hadis ilminin gelişim sürecini incelediğimizde hicri birinci asır, bölgenin fethi ayrıca tabiin nesli ile başlayan bölgeye hadis ilminin ulaşma asırınıdır. Hicri ikinci asır ise Buhara ve Semerkant şehirlerinde muhaddislerin yetiştiği ve diğer ilim merkezlerinden bölgeye hadis âlimlerinin geldiği asırınıdır. Maveraünnehir Bölgesinde özellikle Buhara ve Semerkant şehirlerinde hadis ilminin en önemli gelişim gösterdiği asır, hicri üçüncü asır olmuştur. Buharalı ve Semerkantlı muhaddislerin cinsiyet dağılımını incelediğinde Fatıma bt. Ali b. Numan el-Kebuzencekesi (ö.380/990) adlı bir kadın ravi bulunduğu görülmektedir.

Anahatar Kelimeler: Semerkand, İslam Alimleri, Hadisler, İslam Medeniyeti

SOME ISSUES IN STRATEGIC MANAGEMENT OF ENTERPRISES

Abdurakhman MIRISAEV
Alfraganus University

ABSTRACT

This article examines the effectiveness of strategic management of enterprises, the factors affecting it, methods for increasing the competitiveness of enterprises and the issues of improving the organizational and economic management mechanism. As a result, their authority is increasing and the level of responsibility for their economic situation is increasing. The quality of modern management determines the efficiency of enterprises. Using most modern equipment and technologies to enterprises is considered one of the most important tasks today. The demand of the time dictates that most of the enterprises need to develop their own development concept, business strategy and development programs.

Keywords: strategic management, enterprise activity, innovation, integration indicators, strategy, estimation, sustainability of enterprise.

RİZE/HEMŞİN GELENEKSEL KADIN VE ÇOCUK GIYSİLERİNİN GİYİM KÜLTÜRÜ AÇISINDAN İNCELENMESİ

Nurhan ÖZKAN KUŞ - Betül YAZICI
Selçuk Üniversitesi

ÖZET

Kültür, bir toplumun değerleri, inançları, gelenekleri ve sanatsal ifadeleri gibi birçok unsuru içeren, maddi-manevi değerler bütünü olarak açıklanabilir. Bu değerler, dil, giyim tarzı, yemekler, müzikler ve daha birçok ögeyi içerir. Türkiye'nin kuzeyinde yer alan Karadeniz bölgesine özgü Karadeniz yöresi kültürü zengin bir kültürdür. Bölge kendine has doğal güzellikleri, müziği, giyim-kuşamları, dansları, yemeklerinden oluşan gelenekleriyle tanınmaktadır. Kültürün bir dalı olan özel günler içerisinde yer alan şenlikler, düğünler ve bugünlerde giyilen özel gün giysileri kültürün vazgeçilmez unsurlarındandır. Fakat adetlerimizin toplumsal normların değişimiyle uygulanmasının gün geçtikçe azalması ve geleneksel giysilerimize olan alakanın da azami düzeylere inmesi kültürümüzün önemli bir dalını oluşturan özel gün adetleri ve giysilerimizi yok olma tehdiidiyle karşı karşıya bırakmaktadır. Bu çalışma geleneksel giysi çeşitliliğimizi bilimsel yollarla incelemek, belgelemek ve yok olma tehlikesini engellemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada Rize ili kadın ve çocuk giysilerinin tanımı, tarihçesi ve Rize ili özel günleri konularına yer verilmiştir. Konu ile ilgili kaynaklar taranmıştır. Saha çalışması yapılmış, giysiler ve özel günler ile ilgili Rize/Hemşin'in yaşlılarıyla röportajlar yapılmıştır. Hemşin İlçesi Halk Eğitim Merkezi'nde bulunan kadın ve çocuk giysileri incelenmiştir. Giysilerin model ve kesim özelliklerini belirten fotoğraflara yer verilmiş, birebir kalıpları çıkartılmıştır. Hemşin Halk Eğitim Merkezi'nde bulunan ve inceleme kapsamına alınan giysilerin özellikleri, fotoğraflardan ve kalıplarından elde edilen bilgiler ışığında belirlenmeye çalışılmıştır. Bu çalışmanın Hemşin giyim kültürünün önemli bir parçası olan kadın ve çocuk giysilerinin belgeleneşine ve yaşatılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hemşin, Kültür, Kadın ve Çocuk Giyimi

Çalışma Alanı: Kültürel Miras

INVESTIGATION OF RİZE/HEMŞİN TRADITIONAL WOMEN’S AND CHILDREN’S CLOTHES IN TERMS OF CLOTHING CULTURE

Nurhan ÖZKAN KUŞ - Betül YAZICI
Selçuk University

ABSTRACT

Culture can be explained as a set of material and spiritual values that include many elements such as a society’s values, beliefs, traditions and artistic expressions. These values include language, clothing style, food, music and many more. Every culture is unique and adds diversity with its difference. The Black Sea region culture, unique to the Black Sea region located in the north of Turkey, is a rich culture. The region is known for its unique natural beauties, music, clothing, dances, food and traditions. Special days, festivities and festivities, which are a branch of culture, and the special day clothes worn these days are indispensable elements of culture. However, as the practice of our customs decreases day by day with the change in social norms and the interest in our traditional clothes decreases to maximum levels, our special day customs and clothes, which constitute an important branch of our culture, face the threat of extinction. This study was carried out in order to introduce our traditional diversity to the next generations and to prevent it from the danger of extinction. In the research, the definition and history of women’s and children’s clothing in Rize and the special days of Rize are included. Sources related to the subject have been scanned. Interviews were conducted with the elderly of Rize about clothes and special occasions. Women’s and children’s clothes in the Hemşin District museum were examined. Photographs indicating the model and cut features of the clothes are included, and exact patterns are created. The characteristics of the clothes in the Hemşin public education center and included in the scope of examination were tried to be determined in the light of the information obtained from the photographs and patterns. It is thought that this study will contribute to the promotion and survival of women’s and children’s clothing, which is an important part of Hemşin clothing culture.

Keywords: Hemşin, Culture, Traditional Women’s and Children’s Clothes

Research Area: Cultural Heritage

CUMHURİYETİN İLANINDAN SONRA TÜRK SİNEMASININ KÜLTÜREL BELLEĞİ VE MODERNLEŞME ADIMLARI

Osman ADAY
Selçuk Üniversitesi

ÖZET

Cumhuriyetin ilan edilmesiyle beraber sinema sektöründe önemli modernleşme adımları atılmıştır. Cumhuriyet dönemi sonrasında, ülkedeki sinema estetiği ve tekniği dünya standartlarına erişimi için önemli yollar kaydetmiştir. Sinemanın Türkiye'deki başlangıcına dair elde edilebilen bilgiler sınırlıdır ve bu nedenle Türk sineması üzerine gerçekleştirilen akademik çalışmalar, çeşitli sorunlarla karşılaşmaktadır. Osmanlı'da ilk film çekimi ve gösteriminin yapılmasıyla ilgili çeşitli yorumlamalar bulunsa da kesin bir tarih belirtmek güçtür. Bu konuyla ilgili birçok farklı görüş hakimdir. Sinemanın Osmanlı topraklarına girişi, ilk film gösteriminin gerçekleştirilmesi ve sonrasındaki süreçlere ilişkin gerçekleştirilecek çalışmalar, Türkiye'de sinema alanında kültürel belleğin oluşmasına katkı sunacaktır.

Araştırmada Türk sinemasının gelişim süreçlerine kısaca değinilmiş, Cumhuriyetin ilanı ile birlikte Türk sinemasındaki modernleşme adımları tartışılmıştır. Atatürk ve sinema ilişkisine odaklanılmış, kültürel belleğin aktarım aracı olan sinema sanatının modernizasyonu, ilk film örnekleriyle incelenmiştir. Cumhuriyetin ilanı ile birlikte teknik konular, oyunculuk ve senaryo yazımı alanlarında yaşanan gelişmeler sayesinde Türk Sineması uluslararası alanda tanınması sağlanmıştır. İlk kadın oyuncuların sinema sanatına girdiği, beyaz perde ve izleyici ilişkisinin kurulmaya başlanarak filmlerin kolektif tüketim ürünlerine dönüştüğü, yönetmen sinemasının ortaya çıktığı sonuçlara varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Sineması, Cumhuriyet, Modernleşme, Kültürel Bellek

Çalışma Alanı: Kültürel Miras

CULTURAL MEMORY OF TURKISH CINEMA AND MODERNIZATION STEPS AFTER THE PROCLAMATION OF THE REPUBLIC

Osman ADAY
Selçuk University

ABSTRACT

With the proclamation of the Republic, important modernization steps were taken in the cinema industry. After the Republican period, cinema aesthetics and technique in the country made significant progress to reach world standards. The information available about the beginning of cinema in Turkey is limited and therefore academic studies on Turkish cinema face various problems. Although there are various interpretations about the shooting and screening of the first film in the Ottoman Empire, it is difficult to specify an exact date. Many different opinions prevail on this issue. The studies to be carried out on the entry of cinema into the Ottoman lands, the realization of the first film screening and the processes that followed will contribute to the formation of cultural memory in the field of cinema in Turkey.

In the research, the development processes of Turkish cinema were briefly mentioned, and the modernization steps in Turkish cinema with the proclamation of the Republic were weighed. The focus was on the relationship between Atatürk and cinema, and the modernization of the art of cinema, which is the means of transmission of cultural memory, was examined with the first film examples. With the proclamation of the Republic, Turkish Cinema was recognized internationally thanks to the developments in the fields of technical issues, acting and screenwriting. It has been concluded that the first female actors entered the art of cinema, the relationship between the silver screen and the audience began to be established, films turned into collective consumer products, and director's cinema emerged.

Keywords: Turkish Cinema, Republic, Modernization, Cultural Memory

Research Area: Cultural Heritage

ESKİ AĞ VE ORTA ÇAĞ MEDENİYETLERİNİN KAVŞAĞINDA FERGANA BÖLGESİ

Zibagul ILYASSOVA

L.N. Gumilyov Eurasian National University

ÖZET

Makalede, Eski ve Orta ağ dönemlerinde önemli bir coğrafi konum olan Fergana bölgesi, onun komşu ülkelerle ilişkisi, kültürel ve manevi etkileri, Büyük İpek Yolu üzerindeki yeri ve rolü incelenmiştir. Fergana bölgesi, eski Çin, Fars ve Arap kaynaklarında sıkça bahsedilen ve Batı ile Doğu, Güney ile Kuzey arasındaki ilişkilerde öncü bir rol oynayan, stratejik açıdan da büyük bir önem taşıyan bölgedir. Yazılı kaynakların sunduğu bilgilere göre, Fergana, Eski ve Orta ağlarda Orta Asya devletleri arasında tarihî-kültürel açıdan ayrı bir yere sahip olmuş ve bölgenin bütüncül medeniyetinin gelişimine önemli katkılar sağlamıştır. Coğrafi konumu bakımından, Fergana bölgesi tarih boyunca Çinlilerin, Tibetlilerin, Araplar ile Farsların ve Kuzeydeki konargöçerlerin ilgisini çekmiş ve onların her biri bu bölgede hakimiyet kurmaya çalışmıştır. Bu nedenle, Fergana için mücadele Eski ağda da Orta ağda da devam etmiştir. Fergana bölgesinin Sırderya havzasının yukarı kısmında bulunması, etrafının dağlarla çevrili olması, suyunun bolluğu ve toprağının verimliliği halkının durumunun iyi olmasını sağlamış, refahını artırmıştır. Bu bölgede tarım ve bağ bahçe işleri, hayvancılık, zanaat, ticaret ve şehir mimarisi çok gelişmiştir. Bununla birlikte, bu Fergana bölgesi İpek Yolu'nun güney güzergahının Kaşgar'dan Maverünnehir'e doğru geçen büyük ticaret yolu üzerinde konumlanmıştır. Fergana'dan çıkan ticaret yolları ikiye ayrılmış ve biri Şaş, İsfidcab, Talas üzerinden, diğeri ise doğrudan Oş ve Suyab üzerinden geçerek Kazakistan'ın güneyindeki İpek Yolu'nun kuzey koluna bağlanmıştır. Bu yollar üzerindeki yerleşim alanlarının ve şehirlerin Fergana ile ilişkisi, o dönemdeki tarihî olayların tesiri, ayrıca, Fergana ile bağlantılı kervan yollarının güzergahları, bu çalışmanın odak noktalarıdır. Bu konuda yapılacak araştırmalar bundan önce ayrı ayrı incelenmiş olan Orta Asya şehirlerinin Batı ile Doğu, yerleşik ve konargöçer kültürler arasındaki ilişkilere dayalı iletişim ağını tekrar gözden geçirerek yeniden oluşturmaya yardımcı olacaktır. Yazar, Arap-Fars ve Çin kaynaklarına dayanarak, Fergana bölgesi ile onun çevresinde yaşanan tarihî olayları, bölgenin özellikleri, şehirlerin tipografisi, ekonomik önemi, kültürel ve sosyal yaşamı hakkındaki bilgileri karşılaştırmalı olarak incelemiştir.

Anahtar Kelimeler: Fergana, Orta Asya, Büyük İpek Yolu, medeniyet, devlet, kültür.

**POLITICAL AND ETHNOCULTURAL PROCESSES THAT
TOOK PLACE IN THE CENTRAL ASIAN REGION IN THE
EARLY MIDDLE AGES, AND THEIR INFLUENCE ON
COINAGE**

Nurbek ALLABERGENOV
Alfraganus University

ABSTRACT

The Central Asian region has long been a center of great civilization and cultures. In the early Middle Ages, political and ethno-cultural processes took place in the region of Central Asia in a complex manner, and various dynasties and states ruled during this period. Political, social and economic processes were very active in the region mainly during the period of the Hephthalites and the Turkic Khaganate. The influence of these processes on the coin-money relations in the country was very great. In the early Middle Ages, the Hephthalites and Khaganate periods saw considerable political changes in the region, with unequal socio-political relations with other great powers as the largest empires of their time. Especially during the Turkic Khaganate, economic life developed greatly, and the domination of the Great Silk Road led them to economic development. In monetary relations of this period, mainly copper coin, silver coin mints are important. The copper coin was heavily used in domestic trade. Silver and gold coins were widely used in international trade. These coins display the symbols, stamps, titles of the dynasty or state. It is noteworthy that on most coins both the name of the ruler and the period of his reign are preserved. Coins bearing the title, "tegin", "Khagan", "eltabar", dating back to the Turkic Khaganate period, were minted and circulated in large numbers.

Keywords: Hephthalites, Turkic Khaganate, coin, money, Central Asia.

THE IMPORTANCE OF FAMILY LEGAL CONTRACTS IN THE REGULATION OF FAMILY DISPUTES AND ISSUES OF IMPROVING THE LEGISLATION IN THIS REGARD

Khurshida SAYDĪVALĪEVA

Family and women Scientific research institute

ABSTRACT

In the article, the role of family legal contracts in the family legislation of the Republic of Uzbekistan, their practical importance, the importance of using the contract as a dispositive method in regulating relations between family members, especially husband and wife, regulation and prevention of family disputes through the contract, use of the contract in resolving property disputes in judicial practice content is analyzed. Strengthening the priority position and place of the family institution in the acceleration of modern trends and globalization processes in Uzbekistan is becoming more and more urgent. The decline of the culture of family relations in society and the formation of a new attitude of family members towards traditional values have an impact on its content.

Peace in the family, kindness and tolerance of family members to each other, maintaining respect and attention, as well as a healthy environment in the family is a primary necessity in raising the next generation. There are factors that hinder the provision of a healthy social and spiritual environment in families and the family members' relationship with each other based on mutual positive feelings, and there is a need to use alternative methods to eliminate them.

In Uzbek society, family relations have their own characteristics, in which the image of the national Uzbek family, which reflects the traditional Uzbek culture and maintains the principles of collectivity, includes father-in-law and mother-in-law, husband and wife, children, as well as brothers-in-law, sisters-in-law, and sisters-in-law and brothers-in-law. , there is a place for a team consisting of aunts, uncles and uncles. After all, for the Uzbek society, the image of a harmonious and prosperous collective family has always been encouraged and gained prestige. In very few cases, we see the national Uzbek family only in the form of husband and wife. The existence of these features encourages us to preserve the continuity of respect and kindness, modesty, honesty and religion in the Uzbek family. It expands the relations of kinship and shows unique forms of socialization.

Today, the transition from the traditional family model to the new family model, the process of transformation of family values is being observed. This is influenced by a number of factors, including the principles and requirements of the market economy, labor migration, economic integration,

the development of information and communication technologies, and the wide spread of the global Internet network.

This, in turn, affects the relations between family members and changes the essence of interpersonal relations. The traditional model of the Uzbek family required the subjects of family relationships to be connected by mutual trust and understanding, modesty and affection, but today the principles of individuality, independence and mutual interest are beginning to take its place. At this point, the issue of family disputes and their resolution, agreement by family members, or in other words, the culture of conflict resolution is insufficient.

Keywords: Uzbekistan, Family legal, Peace in the family

DOMESTIC VIOLENCE IS A THREAT TO SOCIETY'S DEVELOPMENT

Rasulbek XOJIYEV - Nodira EGAMBERDIYEVA
Neighborhood and family institute

ABSTRACT

This article focuses on issues of close connection of examples of oral creativity with historical processes. In particular, the issues of the representation of historical events and phenomena in folklore works, in which the possibilities of oral creativity to awaken historical consciousness in ethnos are investigated. Seeking to study the processes of its formation in the conditions of human existence, it is emphasized that examples of oral creativity, including images and plots in oral history and folklore epics, are an important factor in self-awareness. Also, the issues of folklore traditions and materials are at the heart of any scientific work, proverbs, proverbs and sayings that play an important role in the formation and development of human thinking are discussed.

The process of formation of humanity is expressed in the sources representing the past, including heroic epics that are examples of oral creativity, examples of oral history passed down from ancestors to generations, proverbs and wise words. Determining these aspects and using them in research work as a historical source requires a deep approach to the content and essence from the researcher. The purpose becomes clear if we take into account that especially in Turkic peoples, historical reality, issues of philosophical approach to the essence of events, historical linguistics and possibilities of artistic thinking are expressed in folklore works. That is, we should not ignore the fact that the historical information and stages of development of thought specific to the Turkic peoples were initially expressed in folk epics and terms. From this point of view, the rich information in the oral works of the Turkic peoples attracts attention not only as an example of an artistic work, but also as a historical source. As examples of the thinking of the Turkic peoples, epics such as Alpamish, Manas, Goroghly, Ural Batir, Kuntugmish, Dada Qorqut, as historical processes are expressed in artistic colors, should be paid attention not only to our philologists, but also to historians. That is, researchers who are interested in the perception of historical processes should also use examples of oral creativity as a source. Because in the above-mentioned epics, the settlement area of the Turkic peoples, various stages of formation processes, their ethnic identity, and their heavy battles against the common enemy, the Kalmyks, attract attention. Historical toponymy issues, onomastics and orthography issues are also worthy of attention.

It is known that learning from historical events is based on the perception

of historical events and its analysis. Historical analysis is a multifaceted phenomenon, and it is not only a chronological or a reaction to events, but based on historical thinking, its place in the series of past processes, the position of the Turkish unity in the political and military processes of the time, and finally, the influence of the historical events of that time on the development of today's Turkish thinking. Studying issues are one of the tasks of history science. Of course, in the analysis of historical sources, it becomes clear that history is closely related to the science of philology, including folkloristics and historical linguistics. After all, in order to correctly and accurately interpret the historical text in the chorus, which relies on examples of oral creation, it is necessary not only to know the grammar and morphology of the language in which this epic is sung and the text is written, but also to pay attention to the semantic features of the words, without which it is very difficult to give a theoretical analysis of historical processes.

Of course, the source of most scientific works go back to examples of oral creativity. If we take any scientific work, our folklorist scientists look for elements of oral creativity from it, linguist researchers pay attention to stylistics, lexis, morphology, i.e. the artistic structure of the text, word formation, which are the objects of study of philology in the source, historians focus on the historical essence of the text, i.e. how much it reflects historical processes. They pay attention to the fact that they have reached. From this point of view, the study of any scientific sources require a historical-philological approach, as well as the study of the perception of past events in comparison with other sources of oral creativity. Also, we should not forget the ethnocultural essence of any oral and written sources. After all, any historical information is important for the function of conveying the cultural image, identity, lifestyle, historical traditions and values of an individual, ethnic group, tribe, nation, cultural and ethnographic processes in any societies are direct examples of oral history, heroic epics, he is nourished by the wisdom of proverbs and sayings. The issues of interrelation between folklore and history are analyzed on theoretical grounds.

Keywords: Uzbekistan, Domestic Violence, Ethnic group, Culture, Nation

GENDER DIFFERENCES AND GAMIFICATION

Asror XAKIMOV
Alfraganus University

ABSTRACT

Using digital technologies in the classroom has become a common practice among educators looking to boost student engagement. Teachers are using a range of technology to get pupils involved in the classroom and like learning in general. Furthermore, new research findings suggest that the use of digital technologies has affected gender inequalities in learning, particularly student preferences and gender disparities. The demands and preferences of male and female students in an EFL classroom remain unclear, even in the face of substantial educational progress toward gender equality. The current study used Kahoot! in EFL English literature courses to investigate gender differences in motivation and engagement. The study recruited 5 males and 17 female students from “Alfraganus” university. The purpose of the study is to determine whether gender impacts the way learners perceive and experience a game-based approach. Research shows that game-based lessons can be equally appropriate for both gender’s representatives. Future studies should apply and test additional variables, such as age, that may affect how learners perceive and perform in a curriculum centered on games.

Keywords: Kahoot, Alfraganus university students, female, male, gender, motivation

TÜRK HALKLARININ DEĞERLERİNDE “(ALP) KAHRAMAN ANNE” KAVRAMININ PSIKOLOJİK YORUMU

Uktam ŞEMSIYEV
Alfraganus University

ÖZET

Makale, ebeveynin önemli bir sosyal işlevinin, yalnızca aile değerlerini korumak için değil, aynı zamanda onu geliştirmek için nesiller arası iletişimi gelecek nesiller için korumak olduğuna dair kanıtlar sunmaktadır. Bu bakımdan, XX. yüzyıl biliminin odak noktası olan annenin ruhsal durumunun doğacak çocuk üzerindeki yaşam aktivitesine etkisi konusu, Türk halklarının sadece “Alp-Anneden” demesiyle açıklanabilir. Bu aynı zamanda yukarıdaki noktamızı, genç bir erkeğin niteliklerinde bile Alp-annenin doğrudan etkisinin olacağını kanıtlamaktadır. Ayrıca, makalenin ana fikri bizim tarafımızdan anne ve bebek arasında üç tür desteğin yanı sıra işbirliğinin oluşumuna hazırlanan hem olumlu hem de olumsuz üç tür etkileşimden ayrılmıştır. Makalede, çocuğun gelişiminin erken evrelerinde etrafındakilerin bakımı çok gereklidir. Aynı zamanda, bu ilişki ne kadar çok iletişim kurarsa, çocuk o kadar sağlıklı ve kendinden emin olur. Çocuk bir yaşına gelene kadar geçen süre, tüm değişikliklerin sevdikleriyle, özellikle anneleriyle, dil ve seslerle ilişkili işaretlerle duygusal, doğrudan ilişkilerden kaynaklanmaya başladığı sözel olmayan bir iletişim dönemidir. Baba ve annenin sağladığı bakım sürekli ve samimi ise yani gerçek, şefkatli bir anne çocuğunun tüm ihtiyaçlarını o anda anında karşılamaya çalışır, örneğin susamış su, açsa anne sütü vermek gibi işleri zamanında yaparak. Bu süreçte, ‘nin ruh-beden ve anne-çocuk ile bütünlüğü, bilimde genellikle “tutma” deneyiminden (ingilizce “tutma” kelimesinden türetilmiştir) gelen belirli bir duygudur. Yani anne, vücudu vücuduna dokunduğunda hissettiği deneyimler yoluyla çocuğundaki değişikliklere olan iştahı hissedecek, çocuğunu elinden tutacaktır. Bebek çocuk da annesini o kadar yakın duygusal bir şekilde hisseder ki belli bir mesafede bile annenin geldiğini, yaklaştığını ve “şimdi eline geçtiğini” bilir.” Ampirik verilere dayanarak, buna büyük önem vermek ve bu durumu bir bebekte öncü faaliyet olarak adlandırmak gerekiyor.

Anahtar Kelimeler: anne, Alp anne, tutunma, sevgi dolu tutum, kişilik

IMPORTANCE OF ENTREPRENEURIAL ACTIVITY IN HUMAN CAPITAL

Mashrab BERDIKULOV
Mardonbek MAHMUDOV
Sayyora MAKHMUDOVA

ABSTRACT

In this article the author outlines the crucial role of entrepreneurial activity in the development and growth of human capital. In particular, the article gives information about human capital that refers to the knowledge, skills, and abilities possessed by individuals that contribute to their productivity and economic value. And the author emphasizes that, in today's dynamic and competitive global economy, entrepreneurial activity has become increasingly important in harnessing and enhancing human capital. In general, entrepreneurs are individuals who identify opportunities, take risks, and create innovative solutions to meet market demands. Through their ventures, entrepreneurs not only create jobs and generate economic growth but also contribute to the development of human capital. By providing employment opportunities, entrepreneurs facilitate the acquisition of new skills and knowledge for individuals, thereby enhancing their human capital. Moreover, entrepreneurial activity encourages creativity, innovation, and problem-solving skills among individuals. Entrepreneurs often face challenges and uncertainties in their business ventures, which require them to think critically and find unique solutions. This fosters a culture of continuous learning and development, enabling individuals to enhance their human capital by acquiring new knowledge and skills. A person and his abilities, knowledge, skills have become the main factor of the well-being of any society and the economic development of the state. Today, human capital, without a doubt, appears as a priority direction of social economic policy in Uzbekistan. Because the development of human capital is a necessary condition for the development of innovative economy, knowledge economy, investments, global information systems, the latest technologies and new forms of business.

Keywords: entrepreneurial activity, human capital, development, growth, knowledge, skills, abilities, productivity, economic value.

SÖZLÜ İLETİŞİM OLARAK YAZMAK

Kamola USMANOVA
Alfraganus University

ÖZET

Bu makale, aktif öğrenmeyi teşvik etmek için kritik önem taşıyan biçimlendirici değerlendirme (sınıfta değerlendirme listelerinin kullanılması) hakkında bilgi edinmeye odaklanmaktadır. Bununla birlikte, bugüne kadar başka etkili öğretme ve öğrenme teşvik stratejileri de uygulanmıştır: ödev dönüş sayfaları, ödev raporları, sınıfta toplu geri bildirim, öz değerlendirme, akran değerlendirmesi, grup değerlendirmesi, portfolyo değerlendirmesi vb. Bu yöntemler üzerinde çalışılmıştır ve üniversite öğrencilerinin yazma performansının geliştirilmesinde aynı derecede önemlidir. Makalede bu tür yazılı iletişimin görevleri ve bu bağlamda edinilen yeterliliklerin değerlendirilmesi tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: yazma, sözlü iletişim, okuma becerileri, İngilizce, değerlendirme.

PREREQUISITES FOR THE TRANSITION TO A GREEN ECONOMY IN COUNTRIES OF DIFFERENT ECONOMIC LEVELS

Xolboy ABDURAHMONOV
Alfraganus University

ABSTRACT

The development of a green economy involves the integration of ecological and economic concepts to promote sustainable growth and resource management. Key indicators of green economy development include measures such as carbon footprint reduction, energy efficiency improvements, waste reduction, and biodiversity conservation. By adopting a holistic approach that considers both environmental and economic factors, societies can strive towards a more sustainable and resilient future. A strong policy framework that supports green initiatives, such as renewable energy targets, carbon pricing mechanisms, and regulations promoting sustainable practices. Access to financial resources and investments to support the development of green technologies and infrastructure. Access to green technologies and knowledge transfer from more developed countries to facilitate the adoption of sustainable practices. Developing the skills and knowledge base of the workforce to support green industries and practices. Raising awareness among the population about the benefits of transitioning to a green economy and encouraging sustainable consumption patterns. Collaboration with international organizations, NGOs, and other countries to share best practices and resources for green economy development.

Keywords: Green economy, Prerequisites, Countries, Economic levels, Transition

FOREIGN DIRECT INVESTMENTS IN UZBEKISTAN SINCE INDEPENDENCE: A CONTEMPORARY PERSPECTIVE

Maftuna SAYITOVA
Kocaeli University

ABSTRACT

The active expansion of international economic relations since the middle of the twentieth century to the present day, has played an important role in the development of the international economy. As a result of international relations entering into a globalization process, various forms, methods and strategies of global competition have been tried to be developed by all states for the right to own and control labor, natural, technological and investment resources. The main role is played by the creation of the most appropriate structure of the economy dominated by services, scientific and technological products. In the context of globalization, states are actively involved in the international science, high technologies and information exchange, and therefore receiving great benefits from this interaction. Progress in international integration processes leads to the intensification of economic cooperation, and as a result, the importance of the exogenous factor in the socio-economic development of various countries increases. These external aspects also include foreign direct investment, which plays an important role. Uzbekistan is a country with a transition economy, and it is important to note that foreign investment is an important tool for strengthening the country's integration into the global economy. Due to foreign investments, the processes of modernization of domestic production are being implemented faster, competition between enterprises is increasing, and these factors contribute to the growth of investment activity as a result. In this study, issues such as foreign direct investment in the economy of the Republic of Uzbekistan, and in particular, the impact of foreign direct investment on economic development, prospects for attracting investments, the role of the state in the formation and development of the investment environment and increasing the competitiveness of the Uzbek economy will be evaluated.

Keywords: Foreign direct investment, Economy of Uzbekistan, Central Asia, World Economy, International Economic Relations

DIŞ TİCARET DENGESİNDE TEKNOLOJİNİN ROLÜ: TÜRKİYE ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Mustafa GÜLER - İlhan EROĞLU
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ÖZET

Dış ticaret ülkelerin dışa açık ekonomi modellerinde önemli bir iktisadi olaydır. Dış ticarete olan ihracat ve ithalatı konu alan malların niteliği ödemeler bilançosunun önemli bir hesabı olan cari işlemler hesabının alacağı değerde önemli bir rol üstlenmektedir. Ülkelerin iktisadi hedeflerinden birisi de Cari işlemler hesabında muhtemel gözlenen ve genellikle dış ticaret açığı kaynaklı açıkların sürdürülebilir düzeyde olmasıdır. Cari açığın sürdürülebilirliği de ihracat ve ithalatı oluşturan mal sepetinin katma değeri yüksek mallardan mı oluŐtuđu yoksa daha düşük katma değeri olan mallardan mı oluŐtuđu ile ilgilidir.

Bu çalışma Türkiye özelinde dış ticaretin dengesinin belirlenmesinde ve dış ticaret kalemlerinin bu dengenin sağlanması teknolojik faktörlerin etkili olup olmadığı sorusuna cevap aranmaktadır. Yapılan araştırma sonucunda Türkiye'nin dış ticaret dengesinde (dış ticaret açığında) teknolojik faktörlerin önemli bir belirleyici olduğu ve Türkiye'nin daha çok katma değeri düşük ve hacimde ve ağırlıkta fazla ancak döviz getirisinde düşük mallar ihraç ettiği, buna karŐın İthal mal sepetinin de genellikle teknoloji yoğun, katma değeri yüksek, hacimde ve ağırlıkta düşük mal türlerinden oluŐtuđu ve buna rağmen ödemelerde yüksek döviz ödemelerini gerektiren mallar olması nedeni ile teknolojik faktörlerin dış ticaretin dengesinin belirlenmesinde önemli bir rol oynadığı anlaşılmaktadır. Bu sonuçlar bize Türkiye'nin dış ticaret politika setinde teknoloji yoğun mal ihracatının önceliklendirilerek teknoloji içerikli mal ithalatının da yerli üretimle ikame edilmesi ve politikaların bu eksen doğrultusunda oluşturulması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Anahtar Kelimeler: Dış Ticaret, Dış Ticaret Açığı, Teknoloji, Teknoloji Yoğunluğu, Nedensellik Analizi.

Çalışma Konusu: Uluslararası İktisat ve Uluslararası Ticaret, Mikroekonomi ve Makroekonomi

ROLE OF TECHNOLOGY IN FOREIGN TRADE BALANCE: A RESEARCH ON TURKEY

Mustafa GÜLER - İlhan EROĞLU
Tokat Gaziosmanpaşa University

ABSTRACT

Foreign trade is a significant economic phenomenon in the models of countries with open economies. The nature of goods involved in exports and imports in foreign trade plays an important role in the value of the current account balance, which is a significant account in the balance of payments. One of the economic objectives of countries is to sustainably manage the observed deficits in the current account balance, typically resulting from trade deficits. The sustainability of the current account deficit is related to whether the basket of goods constituting exports and imports consists of high-value-added goods or lower-value-added ones.

This study aims to investigate whether technological factors are effective in determining the balance of foreign trade and in achieving this balance through various trade categories, focusing on Turkey. The research concludes that technological factors are significant determinants in Turkey's foreign trade balance (trade deficit). It is observed that Turkey mainly exports goods with lower value-added but higher volume and weight, resulting in lower foreign exchange earnings, whereas its imports consist predominantly of technology-intensive, high-value-added, low-volume, and low-weight goods, which nevertheless incur high foreign exchange payments. Hence, technological factors play a crucial role in determining the balance of foreign trade.

These findings suggest the prioritization of exporting technology-intensive goods in Turkey's foreign trade policy, while also emphasizing the necessity of domestically substituting technology-based imports through local production, and shaping policies accordingly.

Keywords: Foreign Trade, Trade Deficit, Technology, Technological Intensity, Causality Analysis.

Research Area: International Economics and International Trade, Microeconomics, and Macroeconomics

KÜRESEL EKONOMİK REKABETTE BEŞERİ SERMAYENİN DEĞİŞEN ROLÜ: ULUSLARARASI TİCARET ÖRGÜTLERİNDEKİ UYARLAMALAR

Zekeriya OLGUNÇELİK
Konya Ticaret İl Müdürlüğü

ÖZET

Bu çalışma ile beşeri sermayenin uluslararası ticari örgütler ve uluslararası ticari anlaşmalar nezdinde yapılan düzenlemeler ve uygulamalar değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Beşeri sermayenin bileşenleri, önemi, günümüz rekabetçi iş hayatındaki yerine ilişkin hususlar ele alınmıştır. Küresel iş dünyasındaki değişimlerin beşeri sermayeye yaklaşımı nasıl etkilediği değerlendirilmiştir. Bu perspektifle uluslararası ticari anlaşmalar ve uluslararası ticari örgütler beşeri sermayeye ilişkin düzenlemeleri ve uygulamaları betimleyici şekilde anlatılmıştır. Söz konusu uygulamaların getirdiği fırsatlar ve tehditler değerlendirilmiş, beşeri sermayenin küresel ekonomiye maksimum fayda sağlaması için öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası Ticari Örgütler, Uluslararası Ticari Anlaşmalar, Beşeri Sermaye

THE EVOLVING ROLE OF HUMAN CAPITAL IN GLOBAL ECONOMIC COMPETITIVENESS: ADAPTATIONS IN INTERNATIONAL TRADE ORGANIZATIONS

Zekeriya OLGUNÇELİK
Konya Provincial Directorate of Trade

ABSTRACT

This study aims to evaluate the regulations and practices of human capital in international trade organizations and international trade agreements. The components of human capital, its importance and its place in today's competitive business life are discussed. It is evaluated how the changes in the global business world affect the approach to human capital. In this perspective, international trade agreements and international trade organizations' regulations and practices regarding human capital are explained in a descriptive manner. The opportunities and threats posed by these practices are evaluated and recommendations are presented to maximize the benefit of human capital to the global economy.

Key Words: International Trade Organizations, International Trade Agreements, Human Capital

HUKUKİ VE EKONOMİK BİLEŞENLERİ BOYUTUYLA ORTA KUŞAK İPEK YOLU ÜLKELERİNDE EKONOMİK ÖZGÜRLÜK ÜZERİNE BİR DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Nalan KANGAL

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ÖZET

İpek Yolu Projesi dünya nüfusunun büyük bir bölümünü etkilemekte ve dünya gelirinin beşte birine karşılık gelmektedir. Ekonomik olarak büyük bir potansiyele sahip olan İpek Yolu Projesi Kuzey Yolu, Orta Yol ve Güney Yol olmak üzere üç güzergâhtan oluşmaktadır. Orta Yolu oluşturan Orta Asya'nın coğrafi olarak İpek Yolu'nun oluşturulması için merkez konumdadır. Bölgede yer alan ülkeler gerek zengin yer altı kaynakları gerekse çeşitli reformlar yaparak dünya ekonomisinde söz sahibi olmayı hedeflemektedir. Literatürde ekonominin temel hedefi olan refah artışının pek çok faktöre bağlı olmasının yanında ekonomik özgürlük ortamının oluşturulmasıyla da yakından ilgili olduğu iddia edilmektedir. Bu iddiada ekonomik özgürlüklerin bireylerin özgürce karar vermesine ve özgürce ekonomik faaliyetlerde bulunması inancına dayandırılmakta ve bu faaliyetlerin refahı artıracığına inanılmaktadır. Bu yaklaşıma göre refah artışının sadece ekonomik büyüme ile elde edilemeyeceği gerçeği ekonomik özgürlüklerin önemini daha da arttırmaktadır. Ekonomik özgürlük kavramı kendi içinde kompleks ve olumlu etkiler açığa çıkarabilen bir gerçekliktir. Çalışmada Orta Kuşak İpek Yolu Ülkeleri olarak isimlendirilen Çin, Kazakistan, Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye'nin ekonomik özgürlük düzeylerini etkileyen ekonomik ve hukuki bileşenler incelenmiştir. Çalışma ile söz konusu ülkelerin sahip olduğu ekonomik ve hukuki bileşenlerin oluşturduğu verilerin ekonomik özgürlüklerde hukuki ve ekonomik bileşen bileşenleri en iyi olan ülke örneklerine göre kıyasla istenilen seviyede olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İnceleme sonucunda dünya sıralamasına göre daha iyi skorlar elde edebilecek potansiyele sahip olan bu ülkelerin ekonomik özgürlük düzeylerini artırabilmek için gerekli adımları atmaları zorunluluğu ortaya çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: İpek Yolu, Orta Kuşak İpek Yolu Ülkeleri, Ekonomik Özgürlükler, Mülkiyet Hakları, Demokrasi

A SITUATION ASSESSMENT OF ECONOMIC FREEDOM IN THE MIDDLE BELT SILK ROAD COUNTRIES WITH ITS LEGAL AND ECONOMIC COMPONENTS

Nalan KANGAL
Tokat Gaziosmanpaşa University

ABSTRACT

The Silk Road Project affects a large part of the world's population and corresponds to one-fifth of the world's income. The Silk Road Project has great economic potential and consists of three routes: the Northern Road, the Middle Road, and the Southern Road. Central Asia, which forms the Middle Way, is geographically central to creating the Silk Road. Countries in the region aim to have a say in the world economy by making various reforms and rich underground resources. In the literature, it is claimed that increasing welfare, which is the primary goal of the economy, depends on many factors and is also closely related to creating an environment of economic freedom. In this claim, economic freedom is based on the belief that individuals make free decisions and freely engage in economic activities. It is believed that these activities will increase welfare. According to this approach, the fact that welfare increase cannot be achieved only through economic growth further increases the importance of economic freedoms. The concept of economic freedom is a reality that can have complex and positive effects in itself. The study examined the economic and legal components affecting the economic freedom levels of China, Kazakhstan, Azerbaijan, Georgia, and Turkey, called Middle Belt Silk Road Countries. The study concluded that the data created by the economic and legal components of the countries in question are at a different level of economic freedom compared to the examples of countries with the best legal and economic components. As a result of the analysis, it becomes clear that these countries, which have the potential to achieve better scores compared to the world rankings, must take the necessary steps to increase their level of economic freedom.

Keywords: Silk Road, Middle Belt Silk Road Countries, Economic Freedoms, Property Rights, Democracy

VASATLIK ÇERÇEVESİNDEN ÖRGÜTSEL PERFORMANSI VE İNSAN SERMAYESİNİ YENİDEN DÜŞÜNMEK

Burcu Şefika DOĞRUL - Ceren EVCİMEN
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Son yıllarda gerek kamu kurumlarının gerek özel işletmelerin yönetiminde yaşanan başarısızlıkları açıklamakta kullanılan kavramlardan biri de vasatlıktır. Yapılan sınırlı sayıda çalışmada önemli örgütsel sonuçlar yarattığı, “performansın yavaş katili” olarak nitelendirildiği, psikolojik, sosyal ve davranışsal boyutlara sahip çok yönlü bir kavram olduğu vurgulanmakla birlikte alanyazında henüz yeterince araştırılmamış bir konu olduğu göze çarpmaktadır. Sözlük anlamı itibarıyla orta, ortalama, sıradan gibi karşılıkları olan vasat kelimesi, yönetici ve liderlerin sahip oldukları yönetsel yetenekler bakımından da ortalama bir özellik gösterdiklerini işaret etmektedir. Yönetsel vasatlığın, örgütlerin sahip olduğu değerler ve varlıklar içinde yer alan insan kaynağının ve bu kaynağın ortaya koyduğu örgütsel performans sonuçlarının üzerinde yarattığı etki dikkat çekici gözükmemektedir.

Bu bakımdan işletmelerin rekabetçi koşullarda ettikleri mücadelenin ayırt edici unsuru olarak kabul gören insan kaynakları yönetimi faaliyetlerinin ve bu sürecin en önemli figürü olan yöneticilerin vasatlık bağlamında değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Çalışmanın amacı, yöneticileri ve örgütleri vasatlığa götüren koşulları, vasatlığın olası sonuçlarını ve ortadan kaldırılmasına yönelik önerileri tartışabileceğimiz bir zemin oluşturmaktır. Bu çerçevede ilgili alanyazın taranarak, ampirik çalışmalara temel oluşturacak bir derleme çalışması yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Vasatlık, Yönetsel Vasatlık, İnsan Sermayesi

Çalışma Alanı: İnsan Sermayesi

RETHINKING ORGANIZATIONAL PERFORMANCE AND HUMAN CAPITAL FROM THE FRAMEWORK OF MEDIOCRITY

Burcu Şefika DOĞRUL - Ceren EVCİMEN
Mersin University

ABSTRACT

In recent years, mediocrity is one of the concepts used to explain the failures in the management of both public institutions and private enterprises. Although it has been emphasized in a limited number of studies that it creates significant organizational consequences, that it is described as “the slow killer of performance”, and that it is a multifaceted concept with psychological, social and behavioral dimensions, it is a subject that has not yet been sufficiently researched in the literature. The word mediocre, which has dictionary meanings such as average, ordinary, indicates that managers and leaders show an average characteristic in terms of their managerial abilities. The impact of managerial mediocrity on human resources, which are among the values and assets of organizations, and on the organizational performance results of this resource seems to be remarkable.

In this respect, it is important to evaluate human resources management activities, which are accepted as the distinguishing element of the struggle of organizations in competitive conditions, and the most important figure of this process, managers, in the context of mediocrity. The aim of the study is to create a ground where we can discuss the conditions that lead managers and organizations to mediocrity, the possible consequences of mediocrity and suggestions for its elimination. In this framework, a review of the relevant literature will be conducted to provide a basis for empirical studies.

Keywords: Mediocrity, Managerial Mediocrity, Human Capital

Research Area: Human Capital

LİSE ÖĞRENCİLERİNDE OKUL TÜKENMİŞLİK DÜZEYİNİN İNCELENMESİ

Mevsim ZENGİN
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada lise öğrencilerinin okul tükenmişlik düzeyleri, nedenleri ve sonuçları öğrenci görüşleri incelenerek belirlenmeye çalışılmıştır. Betimsel tarama modelindeki araştırmanın hedef evreni Mersin ili merkez ilçelerindeki kamu liselerinde öğrenim gören öğrencilerdir. Araştırmanın örnekleme bu okullarda öğrenim gören toplam 500 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem grubundaki öğrenciler küme örnekleme yöntemiyle seçkisiz olarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama aracı olarak Aypay (2012) tarafından geliştirilen Ortaöğretim Öğrencileri için Okul Tükenmişlik Ölçeği (OÖTÖ) kullanılmıştır. Araştırmada ulaşılan bulgular, ölçeğin alt boyutları olan okula ilgi kaybı, ders çalışmaktan tükenme, aileden kaynaklı tükenmişlik, ödev yapmaktan tükenme, öğretmen tutumlarından bunalma ve sıkılma, dinlenme ve eğlenme gereksinimi, okulda yetersizlik boyutlarıyla sunulmuştur. Elde edilen veriler Spss programı yardımıyla, betimsel istatistikler, t-testi ve varyans analizi ile çözümlenmiştir. Elde edilen sonuçlar ilgili alan yazın çerçevesinde okul tükenmişliğinin nedenleri ve sonuçları çerçevesinde tartışılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: lise, öğrenci, okul tükenmişlik.
Çalışma Alanı: eğitim.

INVESTIGATION OF SCHOOL BURNOUT LEVEL IN HIGH SCHOOL STUDENTS

Mevsim ZENGİN
Mersin University

ABSTRACT

In this study, the school burnout levels, causes and results of high school students were tried to be determined by examining the student's opinions. The target universe of the research in the descriptive screening model is the students studying in public high schools in the central districts of Mersin province. The sample of the research consists of a total of 500 students studying in these schools. The students in the sample group were determined as unselected by the set sampling method. In the research, the School Burnout Scale (ÖÖÖ) for Secondary Education Students developed by Aypay (2012) was used as a data collection tool. The findings reached in the research were presented with loss of interest in school, which is the lower dimensions of the scale, exhaustion from studying, family burnout, exhaustion from doing homework, depression and boredom from teacher attitudes, the need for rest and fun, and inadequacy in school. The data obtained were analyzed with the help of the Spss program, with descriptive statistics, t-test and variance analysis. The results obtained are discussed within the framework of the causes and consequences of school burnout within the framework of the relevant field letter.

Keywords: high school, student, school burnout.

Research Area: education.

İMAM HATİP LİSESİ MÜDÜRLERİNİN EĞİTİM GEÇMİŞİ VE KAZANÇ DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİYE YÖNELİK ALGILARININ İNCELENMESİ

Serkan GÖKALP
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Bu araştırma eğitim ekonomisi üzerine iki farklı perspektif sunan İnsan Sermayesi ve Eleme Hipotezi ile ilgilidir. İnsan Sermayesinin dayandığı temel sayılışı şudur: Birey eğitime daha fazla yatırım yaptığı zaman daha fazla bilgi ve beceri elde edebilir ve daha iyi geliri olan bir iş sahibi olabilir. Eleme Hipotezi eğitimin ekonomik amacının bireyleri farklı verimlilik ve üretkenlik düzeylerine göre kategorize etmek olduğunu öne sürmektedir. Bu çalışmanın amacı İmam Hatip Lisesi Okul Müdürlerinin eğitim geçmişleri ve gelir düzeyleri hakkındaki algılarını kıdem, eğitim düzeyi ve ailenin aylık geliri değişkenleri açısından incelemektir. Bu okul müdürlerinin algıları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Çalışmanın evreni 2023-2024 eğitim öğretim yılında Akdeniz Bölgesinde çalışan İmam Hatip Lisesi okul müdürlerinden oluşmaktadır. Basit seçkisiz örnekleme yöntemi kullanılmıştır ve 123 İmam Hatip Lisesi okul müdürü örneklem olarak tespit edilmiştir. Verileri toplamak için, Öğretmenlerin Eğitim Geçmişleri ve Kazanç Düzeylerine İlişkin Algı Ölçeği kullanılmıştır. Verileri analiz etmek için t-testi ve tek yönlü varyans analizi kullanılmıştır.

Kıdem, eğitim düzeyi ve ailenin aylık geliri değişkenleri açısından müdürlerin algıları arasında anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Kıdemi 20 yıl üzeri olan, yüksek lisans mezunu olan ve ailesinin aylık geliri 80.000 TL ve üzeri olan okul müdürlerinin kıdemi 21 yıldan az olan, lisans mezunu olan ve ailesinin aylık geliri 80.000 TL'den az olan okul müdürlerine göre daha yüksek düzeyde algıya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: En az 3, en fazla 5 anahtar kelime

Çalışma Alanı: Kongre ana alanlarından *en çok iki* tanesi seçilmelidir.

INVESTIGATION OF THE IMAM HATIP HIGH PRINCIPALS' PERCEPTIONS ABOUT THEIR EDUCATIONAL BACKGROUND AND THEIR LEVELS OF INCOME

Serkan GÖKALP
Mersin University

ABSTRACT

The research is related to Human Capital Theory and Screening Hypothesis, which present two different perspectives on the economics of education. The basic premise of Human Capital Theory is that an individual can gain more knowledge and skills and have more well-paid jobs when he makes more investments in education. Screening Hypothesis suggests that economic purpose of education system is to categorize the individuals according to their different levels of efficiency and productivity.

The purpose of this study is to analyse the Imam Hatip High School principals' perceptions about their educational background and their levels of income in terms of the variables of seniority, education level and family's monthly income. It is aimed to determine whether there is a significant difference among the preschool principals' perceptions. A general scanning model is used in the research. The target population of the study includes the Imam Hatip High School principals working in Mediterranean Region in 2023-2024 academic years. Simple random sampling is used and 123 Imam Hatip High School principals are determined as the sample. To collect the data, "The Scale of Teachers' Perceptions About Their Educational Background And Their Levels Of Income" is used. t-test and One Way Variance Analysis are used to analyse the data.

It is found out that there is a significant difference among the principals' perceptions in terms of the variables of seniority, education level and family's monthly income. It is found out that the principals whose seniority is over 21, the principals who have master's degree and whose family's monthly income is 80.000 TL and more than 80.000 TL have higher levels of perception than the principals whose seniority is below 21, the principals who have bachelor's degree and whose family's monthly income is below 80.000 TL.

Keywords: Principals, Human Capital, Screening Hypothesis

SÖZEL MANTIK/MANTIKSAL MUHAKEME SORULARININ 2018 TÜRKÇE DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMINDAKİ YERİ VE ULUSLARARASI SINAVLAR BAĞLAMINDA KATKILARI

Mesut GÜN - Muazzez TEPE
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Eğitim programları; eğitim-öğretimin hedeflerini ve bu hedeflere ulaşmak için gerçekleştirilen uygulamaları belirler, programın uygulayıcısı öğretmenlere eğitim-öğretim sürecinde rehberlik eder. Programlar; amaç, süreç ve ölçme-değerlendirme bakımından uyum içinde olduğunda akademik başarı için gerekli adımlardan ilki atılmış olur. 2018 yılından itibaren uygulanan Türkçe Dersi Öğretim Programı 5, 6, 7 ve 8. sınıf kazanım tabloları incelendiğinde; sözel mantık sorularının çözümü için gerekli olan öncüllerden hareketle yorum yapma, çıkarım yapma, sorgulama, sıralama, sınıflama, ilişki kurma gibi üst düzey becerilere yeterince yer verilmediği görülmektedir. Söz konusu beceriler, sözel mantık/mantıksal muhakeme soruları olarak da ifade edilen PISA tarzı soruların çözümü için destekleyici becerilerdir. Kazanım tablosunda bu becerileri içeren kazanımlar yetersiz olduğu için ders kitapları da bu becerileri geliştirmeye yönelik olarak hazırlanmamıştır. Buna rağmen sözel mantık soruları; 2018 yılından bu yana, Millî Eğitim Bakanlığı'nın liselere giriş için düzenlediği LGS'de soru tipi olarak yer almaktadır. 2018 Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda ölçme-değerlendirme uygulamalarına yön veren ilkelerin ilki olarak *öğretim programının tüm bileşenleri ile azami uyum sağlaması* gerektiği ifade edilmiştir. Sözel mantık sorularının LGS'de soru tipi olarak yer alması, ölçme-değerlendirmenin ilk ilkesine aykırı görünmektedir. Bu çalışmanın temel vurgusu olan aykırılığın giderilmesi için iki yol önerilmektedir: İlki, programda yapılacak değişiklikler ile mantıksal akıl yürütme için gerekli olan sorgulama, sıralama, sınıflama, ilişki kurma gibi zihinsel becerilerin tüm sınıflar düzeyinde kazanım tablosuna eklenmesi ve ders kitaplarının buna uygun olarak yeniden şekillendirilmesidir. İkinci yol ise liselere girişte söz konusu olan ölçme-değerlendirme süreçlerinden sözel mantık/mantıksal muhakeme soru tipinin çıkarılmasıdır. Bu iki yoldan birinin uygulanması ile programın; amaç, süreç ve sonuç bakımından uyum içinde olacağı düşünülmektedir. Doküman analizi yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı; Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımları ile LGS'de yoklanan becerilerin uyumu için çözüm önerileri sunmaktır. Çalışmada, mantıksal akıl yürütmenin genel özellikleri hakkında bilgi verilmiş; yapılandırmacılık yaklaşımının Türk eğitim sistemine dahil olduğu 2005 yılından itibaren ortaöğretime geçiş sınavlarının geçirdiği değişimlere değinilmiş; PISA bağlamında sözel mantığı destekleyen becerilerin önemi vurgulanmıştır. Bu çalışmanın önemi,

LGS'de 2018 yılından beri var olan sözel mantık soru tipinin Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarıyla uyumsuzluğunun tespit edilmesi ve bu konuda çözüm önerilerinin sunulmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda çalışma, alan yazınında yeterince yer bulmamış olan beceri temelli sözel mantık sorularının ölçme-değerlendirme süreçlerindeki yeri ile ilgili bir giriş çalışması niteliğindedir.

Anahtar Kelimeler: Sözel mantık, Türkçe dersi öğretim programı, LGS, PISA

Çalışma Alanı: Dil

THE PLACE OF VERBAL LOGIC/LOGICAL REASONING QUESTIONS IN THE 2018 TURKISH CURRICULUM AND THEIR CONTRIBUTIONS IN THE CONTEXT OF INTERNATIONAL EXAMINATIONS

Mesut GÜN - Muazzez TEPE
Mersin University

ABSTRACT

Education programmes determine the objectives of education and the practices carried out to achieve these objectives, and guide teachers, the implementer of the programme, in the education and training process. When the programmes are in harmony in terms of purpose, process and measurement-evaluation, the first of the necessary steps for academic success is taken. When the 5th, 6th, 7th and 8th grade attainment tables of the Turkish Lesson Teaching Programme implemented since 2018 are examined, it is seen that high-level skills such as interpreting, inferring, questioning, sorting, classifying, and establishing relationships based on the premises required for the solution of verbal logic questions are not sufficiently included. These skills are supportive skills for the solution of PISA-style questions, which are also expressed as verbal logic/logical reasoning questions. Since there are insufficient outcomes in the attainment table that include these skills, the textbooks were not prepared to develop these skills. Nevertheless, verbal logic questions have been included as a question type in the LGS organised by the Ministry of National Education for high school entrance since 2018. In the 2018 Turkish Curriculum, as the first of the principles guiding assessment and evaluation practices, it is stated that the curriculum should provide maximum harmony with all components of the curriculum. The inclusion of verbal logic questions as a question type in LGS seems to be contrary to the first principle of assessment and evaluation. Two ways are suggested to overcome this contradiction, which is the main emphasis of this study: The first one is to add the cognitive skills required for logical reasoning such as questioning, sorting, classifying, and establishing relationships to the attainment table at all grades and to reshape the textbooks accordingly. The second way is to remove the verbal logic/logical reasoning question type from the assessment-evaluation processes for high school entrance. It is thought that with the implementation of one of these two ways, the programme will be in harmony in terms of aim, process and result. The aim of this study, which was conducted by document analysis method, is to offer solutions for the alignment of the Turkish Language Teaching Programme outcomes and the skills measured in LGS. In this study, information about the general characteristics of logical reasoning was given; the changes in the transition

exams to secondary education since 2005, when the constructivist approach was included in the Turkish education system, were mentioned; and the importance of skills supporting verbal logic in the context of PISA was emphasised. The importance of this study stems from the determination of the incompatibility of the verbal logic question type, which has existed in LGS since 2018, with the outcomes of the Turkish Language Teaching Programme and the presentation of solution suggestions in this regard. In this context, this study is an introductory study on the place of skill-based verbal logic questions, which have not found enough place in the literature, in measurement and evaluation processes.

Keywords: Verbal logic, Turkish language teaching curriculum, LGS, PISA

Study Area: Language

TÜRKÇEDE YABANCI KÖKENLİ SÖZCÜKLERİN TÜRKÇE KARŞILIKLARIYLA BİRLİKTE KULLANIMI

Çiğdem KALEGERİ - Hürriyet GÖKDAYI
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Türkçe, takip edebildiğimiz dönemlerden bugüne, başka dillerle etkileşim içerisinde olmuştur. Türklerin çağlar boyunca pek çok toplumla ilişki kurması nedeniyle Türkçe de, Doğu ve Batı toplumlarının dillerinden kaçınılmaz olarak etkilenmiştir. İslamiyet'in kabulünden sonra Arapça ve Farsçadan yapılan alıntılar, özellikle Osmanlı Türkçesi döneminde Türkçenin söz varlığının büyük bir bölümünü oluşturmuş, Tanzimat Dönemi'yle birlikte, Türk toplumunun yüzünü Batıya çevirmesi ve Batı'yla sosyal, siyasal ve kültürel ilişkilerini arttırması, Batı kaynaklı dil unsurlarının Türkçeye girmesini kolaylaştırmıştır. Günümüzde elektronik iletişim araçları ve bilişim teknolojisindeki gelişmelere paralel olarak bu unsurların Türkçeye girişi de hızlanmış ve artmıştır. Türkçeye çeşitli vesilelerle dâhil olan Batı kökenli sözcüklerin bir kısmı Türkçeye yerleşmiş, bir kısmı ise bir süre kullanıldıktan sonra yerlerini kendilerine karşılık olarak türetilen Türkçe kökenli sözcüklere bırakmıştır. Bu sözcüklerin bir kısmının, Türkçe kökenli karşılıklarıyla birlikte kullanılmaya devam ettiği görülmektedir. Söz gelimi, İngilizceden alınan *printer* ve ona karşılık olarak türetilen *yazıcı* sözcüklerinin her ikisi de dilde aynı kavramı göstermek amacıyla kullanılmaktadır. Bu tür ikili kullanımların ne kadar süreceği veya hangisinin kalıcı olacağı, toplumun tercihiyle bağlı bir husustur.

Bu çalışmada, Türkçeye Batı dillerinden girmiş 25 sözcük ve bunların Türkçe kökenli karşılıklarının ikili kullanımı incelenmiştir. Bu sözcükler, bilgilendirici ve edebî metinler taranarak tespit edilmiştir. Batı kökenli sözcüklerin Türkçe kökenli karşılıkları *Güncel Türkçe Sözlük*'te bulunmuştur. Sonraki aşamada, sözcüklerin tamamı, *Türkçe Ulusal Derlem*'de (TUD) taranmış, her birinin kullanım sıklıkları tespit edilerek karşılaştırılmıştır. Ayrıca her sözcüğün TUD'da yıllara göre kullanım sıklığı tespit edilmiş, böylece sözcüklerin yıllar içinde artan ya da azalan kullanım sıklıkları değerlendirilebilmiştir. Çalışmanın amacı, incelenen yabancı kaynaklı sözcüklerin Türkçeye yerleşip yerleşmeyeceğinin öngörülebilmesidir.

Anahtar Kelimeler: Türkçe kökenli sözcük, yabancı kökenli sözcük, alıntı

Çalışma Alanı: Türk Dili

TURKISH WORDS OF FOREIGN ORIGIN IN TURKISH USE IN CONJUNCTION WITH ITS PROVISIONS

Çiğdem KALEGERİ - Hürriyet GÖKDAYI
Mersin University

ABSTRACT

Turkish has been in interaction with other languages from the periods we can follow until today. Since Turks have established relations with many societies throughout the ages, Turkish has inevitably been influenced by the languages of Eastern and Western societies. After the adoption of Islam, quotations from Arabic and Persian formed a large part of the vocabulary of Turkish, especially during the Ottoman Turkish period. With the Tanzimat Period, the Turkish society turned its face to the West and increased its social, political and cultural relations with the West, and the use of Western-derived language elements. It made it easier to enter Turkish. Today, in parallel with the developments in electronic communication tools and information technology, the introduction of these elements into Turkish has accelerated and increased. Some of the words of Western origin, which were included in Turkish on various occasions, settled into Turkish, while some of them, after being used for a while, were replaced by words of Turkish origin derived from them. It is seen that some of these words continue to be used with their Turkish equivalents. For example, the word *printer*, taken from English, and *yazıcı* derived in response to it, are used to show the same concept in the language. How long such dual uses will last or which one will be permanent is a matter of society's choice.

In this study, the dual use of 25 words that entered Turkish from Western languages and their Turkish equivalents were examined. These words were identified by scanning informative and literary texts. Turkish equivalents of words of Western origin are found in *Güncel Türkçe Sözlük*. In the next stage, all the words were scanned in the *Turkish National Corpus* (TUD), and the frequency of use of each was determined and compared. In addition, the frequency of use of each word in TUD was determined by year, so that the increasing or decreasing frequency of use of words over the years could be evaluated. The aim of the study is to predict whether the foreign words examined will be established in Turkish.

Keywords: Word of Turkish origin, word of foreign origin, loanword

Research Area: Turkish Language

**İBN FADLAN'IN YOLCULUKĞUNDA BÜYÜK İPEK YOLU
ÜZERİNDE YER ALAN TÜRKİSTAN'IN TARİHİ VE
KÜLTÜRÜHAKKINDA BİLGİLER**

Muminjon XUJAYEV
Alfraganus University

ÖZET

Bu makale, İbn Fadlan'ın "Gezgin" adlı eserinde sunulan Ahmad Zaki Walidy ve I.Yu.Krachkovsky'nin Türkistan ve Volga kültürü ve tarihi üzerine bilimsel mirasına ilişkin araştırmalarını ortaya koymaktadır.

10. yüzyılda yaşayan ve Doğu Avrupa, Afrika ve Asya'nın büyük bir kısmının kültürü ve maneviyatı hakkında zengin bilgiler bırakan Arap seyyah ve yazar Ahmed ibn Fadlan ibn el-Abbas ibn Raşid el-Bağdadi'nin görüşleri oldukça kapsamlıdır. değerli kaynak.

Anahtar Kelimeler: Tyurk, Uzbek, ethnos, nation, population, tribe, understanding, discussion.

“NE OLDUM” DEMEMELİ “NE OLACAĞIM” DEMELİ: TÜRK KÜLTÜRÜ BAĞLAMINDA İNSAN FELSEFESİNE DAİR BİR DEĞERLENDİRME

Emel SÜNTER
Dokuz Eylül Üniversitesi

ÖZET

İnsanlık var olduğundan beri insanı anlamak ve yaptığı eylemleri değerlendirmek önemli bir husustur. Düşünce tarihinin gelişimine bakıldığında da bu çabanın karşılıksız kalmadığı görülmektedir. Bugün insanlığın geldiği son nokta göz önüne alındığında ise insanlığın büyük bir evrim geçirdiği esastır. Bununla birlikte insanın şimdiki zamanda varlıksal olarak tek tip bir tipolojiden oluşmadığı görülmektedir. Bir insan kendi içinde ruhsal yansımalarında binlerce katmana sahiptir. Bazen insan kendi iç aleminde bu katmanların var olduğunun bilincinde olmayabilir. İnsandaki bu katmanların yansımaları da zaman içinde kendi yaşamında veya kendi dışındaki olaylar karşısında verdiği etki/tepki ile ortaya çıkabilir. Başka bir deyişle insan düşünsel anlamda kendini geliştirmeye adayabilir ya da bunun idrakinde olmadan salt eylem ile kendini ifade etmenin yolunu seçebilir. Kısacası insan düşünce ve eylemlerini bazen bilinçli bazen bilinç dışı tezahür edebilir.

İnsanın bu anlam arayışına kültür de katkı sağlar. İnsanın aitlik hissindeki temel gereksinim şimdiki/anı anlamlandırmaya yardımcı olurken tarihsel geçmişinde köklerini anlamaya yönelik özel bir çaba insanı iyileştiren/sağaltım yapan bir durumdur.

İnsanın yaşadığı coğrafya ve kültürlendiği süreçte bu mana arayışında önemli kazanımdır. Çünkü insan yaşadığı mekan yani coğrafya ve kültür ile adeta yaşamın içinde mayalanır. Onu bu durum çerçeveler ve insanın hayatını yorumlama biçimini şekillendirir.

Türk kültür ve medeniyeti de insanı anlamaya yönelik zengin birikim ve deneyime sahiptir. Bu zenginlik insanın anlam arayışına büyük katkı sağlamaktadır. Edebiyat yazılı ve sözlü olarak, sanat, felsefe vb. bilimlerin insan felsefesine dair pek çok birikimi doğal olarak barındırdığı aşikardır. Bizde çalışmamıza konu olan Türk kültürü bağlamında insanı anlamaya yönelik bir değerlendirmeye giriş olması bakımından bir atasözünü değerlendirmeye çalışacağız: *Ne oldum dememeli ne olacağım demeli!* Bu doğrultuda Türk düşüncesinde insan felsefesinin temel parametrelerine bir katkı sağlamaya çalışacağız.

Anahtar Kelime: Türk Kültürü, İnsan, Felsefe, Edebiyat, Atasözü.

Çalışma Alanı: Türk Halk Bilimi, Türk Tarihi ve Kültürü

ONE SHOULD NOT SAY “WHAT I HAVE BECOME”, BUT RATHER “WHAT WILL I BECOME”: AN EVALUATION OF HUMAN PHILOSOPHY IN TURKISH CULTURE

Emel SÜNTER
Dokuz Eylül University

ABSTRACT

Ever since humanity has existed, it has been important to understand human beings and to evaluate their actions. When we look at the development of the history of thought, it is seen that this effort has not gone unrequited. Considering the last point that humanity has reached today, it is essential that humanity has undergone a great evolution. However, it is seen that human beings are not composed of a uniform typology at the present time. A human being has thousands of layers in his/her spiritual reflections. Sometimes people may not be aware that these layers exist in their inner realm. The reflections of these layers in the human being may also emerge over time in his/her own life or with the effect/reaction he/she gives in the face of events outside himself/herself. In other words, one can devote oneself to developing oneself intellectually, or one can choose to express oneself through mere action without realizing this. In short, people can manifest their thoughts and actions sometimes consciously and sometimes unconsciously.

Culture also contributes to this search for meaning. While the basic need for a sense of belonging helps to make sense of the present/moment, a special effort to understand the roots of the historical past is a healing/healing situation.

The geography where people live and the process in which they are cultured are important achievements in this search for meaning. Because human beings are fermented in life with the place where they live, geography and culture. This situation frames him and shapes the way he interprets his life.

Turkish culture and civilization also has a rich accumulation and experience in understanding human beings. This richness makes a great contribution to the human search for meaning. It is obvious that literature, both written and oral, art, philosophy, etc. sciences naturally contain many accumulations of human philosophy.

We will try to evaluate a proverb in order to be an introduction to an evaluation for understanding human beings in the context of Turkish culture, which is the subject of our study: One should not say what I have become, but what I will become! In this direction, we will try to make a contribution to the basic parameters of human philosophy in Turkish thought.

Keywords: Turkish Culture, Human, Philosophy, Literature, Proverbs.

Research Area: Turkish Folk Science, Turkish History and Culture

MÂVERÂÜNNEHİR HAVZASININ İKİ HADİS İMAMI BUHARÎ VE TİRMİZÎ'NİN SAHİH TERİMİNE YÜKLEDİKLERİ ANLAM

Sehal Deniz VARLIK
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Hadis usulünün gelişiminin ve olgunlaşmasının tamamlanması, hadis ilminin en temel kaynakları sayılan Kütüb-i Sitte'nin yazılmasından sonraya tekabül etmektedir. Hadis usulünde sahih hadis teriminin klasik tanımına ilk yer veren eser, İbnü's-Salâh'ın (ö. 643) *Mukaddime*'sidir. Elbette bu tanım öncesinde de sahih hadis terimi hadis âlimleri tarafından kullanılmıştır. Fakat tanımın netleşmesinden önceki dönem kullanımlarında terime yüklenen anlam, âlimden âlime ve eserden esere farklılık içerebilmektedir. Kütüb-i Sitte müelliflerinden mâverâünnehir bölgesinin aynı dönemde yaşayan iki âlimi, Buharî ve Tirmizî sahih hadis kavramını kullananlar arasındadırlar. Buharî, sadece sahih bulduğu hadisleri içeren bir eser oluşturan ilk hadis âlimidir. Tirmizî ise sahih ile hasen ve garib gibi klasik usulde bir birinden bağımsız ve aynı anda gerçekleşemeyecek tanımları olan kavramları, bir arada kullanmıştır. İkisi de hadis usulünde sahih hadis konusuna yenilikçi ve farklı bir yaklaşım getirmişlerdir. Ne Buharî ne de Tirmizî sahih kavramıyla ne kast ettiğini bizzat açıklamamıştır. Bu açıdan onların, dönemleri itibarıyla tanımı kesinleşmemiş sahih hadis terimini kullanırken ne kast ettiklerini anlamak önemlidir. Ayrıca yenilikçi ve farklı yaklaşımlarının hadis usulü tarihinde nasıl bir etki oluşturduğu, zamanla netleşen sahih hadis tanımına varsa katkılarının ne olduğu dikkate değer sorulardır. Bu çalışmada ilgili sorular cevaplanmaya çalışılacak, hadis külliyatına katkıları meşhur olan âlimlerimizin hadis usulünde sahih hadis tanımının oluşumuna etkileri incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Hadis, Buharî, Tirmizî, Sahih

Çalışma Alanı: Kültürel Miras, Bilim Tarihi

**THE USE OF THE TERM SAHIH HADITH BY THE TWO
HADITH IMAMS OF THE TRANSOXIANA, AL-BUKHARĪ
AND AL-TĪRMĪZĪ**

Sehal Deniz VARLIK
Mersin University

ABSTRACT

The completion of the development and maturation of the methodology of hadith came after the writing of the Kutub-i Sitte, which are considered the most fundamental sources of the science of hadith. Ibn al-Salāh's (d. 643) Muqaddima was the first work to include the classical definition of the term sahih hadīth in hadīth methodology. Of course, the term sahih hadith was used by hadith scholars before this definition. However, the meaning attributed to the term in the period before the clarification of the definition may differ from scholar to scholar and from work to work. Among the authors of the Kutub-i Sitte, two scholars of the Tarnsoxiana who lived in the same period, al-Bukhari and al-Tirmizī, were among those who used the term sahih hadith. Bukhari was the first hadith scholar to compose a work containing only the hadiths he found sahih. Tirmizī, on the other hand, used sahih together with hasan and garib, which in classical methodology have definitions that are independent of each other and cannot be realized at the same time. Both of them brought an innovative and different approach to the subject of sahih hadith. Neither Bukhari nor Tirmizī explained what they meant by the term sahih. In this respect, it is important to understand what they meant when they used the term sahih hadith, the definition of which was not finalized at the time. In addition, the impact of their innovative and different approaches on the history of hadith methodology and their contribution, if any, to the definition of sahih hadith, which became clearer over time, are worthy questions. This study will attempt to answer these questions and examine the effects of our scholars, whose contributions to the hadith corpus are well-known, on the formation of the definition of sahih hadith in the hadith methodology.

Keywords: Hadith, al-Bukhari, al-Tirmizī, Sahih.

Research Area: Cultural Heritage, History of Science

AHMED ZEKİ VELİDİ TOĞAN BARAJI'NIN BİLİMSEL MİRASINDA MÜSLÜMAN DOĞU-BATI İLİŞKİLERİNİN FELSEFİ ANALİZİ

Muminjon XUJAYEV
Alfraganus University

ÖZET

Dünyada küreselleşme sürecinin ve bilgi atağının yoğunlaştığı günümüzde, kimliğin gerçekleşmesi ve ulusal kimliğin korunmasında geçmiş düşünürlerin manevi-bilimsel mirasının teorik bir temel olarak kullanılması acil önem taşımaktadır. Ayrıca düşünürlerin tarih felsefesi, tarihsel hafıza, veraset konularındaki fikirlerinden günümüzün sorunlarına çözüm aranmaya çalışılmaktadır. Son yıllarda çok kutuplu bir dünya düzeninin şekillendiği biliniyor. Bu süreçte tarih bilincinin ve ata mirasının olumlu yönlerinin etkin biçimde kullanılması bir zorunluluk haline gelmektedir.

Dünyanın birçok gelişmiş ülkesindeki araştırma merkezleri ve üniversiteler, Ahmed Zeki Velidi'nin bilimsel mirasını inceliyor. Özellikle tarih felsefesine ilişkin görüşleri, dini-felsefi, siyasi düşünceleri, ilmi mirasının toplumsal özellikleri, içkin hedefleri, günümüzdeki önemi, millet olgusu, milli-kültürel kimlik araştırmaları, Doğulu ve Batılı düşünürlerin etkisi. onun dünya görüşü üzerinde çalışılmaktadır. Ayrıca Walidi'nin Başkurt, Tatar, Özbek, Kazak, Kırgız halklarının tarihi ve etnografyası ile Türkiyat araştırmaları konusundaki çalışmaları ABD, Almanya ve Türkiye'de incelenmektedir.

Bilimin günümüzdeki gelişimi, olayların ve tarihsel kanıtların yeniden değerlendirilmesini gerektirmektedir. Ancak Zeki Validiy Toğon'un "Genel Türk Tarihine Giriş" kitabı Türk tarihçiliğinin bir "aynası"dır. Bu kitap o kadar bilimsel bir ölçekte yazılmıştı ki, günümüz tarihçileri, içindeki herhangi bir tarihi yapının ve bilginin yerini değiştirecek, yeniden yazacak, düzelterek cesarete ve bilimsel düşünceye sahip değildi. Bilim adamı, Türkistan ve Turan dünyasının tarihinin sayfalarını ezbere biliyordu. Burada kabilelerin, klanların ve soyağaçlarının kökenini araştırdı"Genel Türk Tarihine Giriş" M.Ö. 3000'den günümüze kadar olan tarihi dönemi kapsamaktadır. Zeki Velidi'nin "Tarihte Yöntem" adlı eseri sadece tarih yazmayı değil, tarihle nasıl ilişki kurulacağını da öğretir. Zekayı manevi ve ideolojik yönlerde uygular. Zeki Velidi, İstanbul'da İslam Araştırmaları Enstitüsü'nü kurdu ve başkanlığını yaptı.

Ahmed Zeki Velidi'nin bilimsel-felsefi mirasının oluşumunda, günümüzün görevleriyle ilgili olarak tarihsel koşulların analizine, onun tarih felsefesine ilişkin fikirlerinin benzersizliğinin bilimsel-felsefi çalışmasına, tarihsel kaynak araştırmalarındaki paradigmatik yaklaşımlarının felsefi gerekçelendirilmesi. Bilimde son yıllarda ünlü bilim adamlarının, ulusal kurtuluş hareketinin

SIRCON2024

liderlerinin, askeri ve siyasi şahsiyetlerin yaşam yolunu ve yaratıcılıklarını incelemek ve bunları genel kamuoyuna aktarmak için çok sayıda çalışma yürütülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Doğu, Batı, maneviyat, kültür, iletişim.

AVRUPA BİRLİĞİ ÜLKELERİNDE NUFUS YAŞLANMASININ EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNDEKİ ETKİSİNE MEKANSAL KANITLAR

Arif İĞDELİ - Erşan SEVER
Aksaray Üniversitesi

ÖZET

Gelişmiş ülkelerin son yüzyılda geçirdiği ekonomik değişim demografik değişimi de beraberinde getirmiştir. Özellikle sanayi devriminin beşinci olan Avrupa ülkelerindeki demografik değişim dikkat çekmekte ve önemli bir sorun olarak politika yapıcıların karşısına çıkmaktadır. Son yirmi yılda Avrupa ülkelerinde iyice belirginleşen nüfus piramidinin tersine dönmesi diğer bir ifadeyle nüfus yaşlanmasının başta ekonomik büyüme olmak üzere makroekonomik göstergeler üzerindeki etkisi literatürde üzerinde durulan konulardan biridir. Ancak Avrupa ülkeleri için nüfus yaşlanmasının ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin incelenmesinde mekân faktörünün ihmal edildiği görülmektedir. Literatürdeki bu boşluktan hareketle bu çalışmada Avrupa Birliği ülkeleri örneklemine nüfus yaşlanmasının ekonomik büyüme üzerindeki etkisinin mekânsal ekonometrik yöntemler ile incelenmesi amaçlanmaktadır. Mekansal ekonometrik yöntemler aracılığı ile ülkenin ekonomik büyümesi üzerinde yalnızca kendi ülkesinin nüfus yaşlanmasının değil kendini çevreleyen ya da coğrafi olarak yakın ülkelerin ekonomik büyümesinin ve nüfus yaşlanmasının etkisinin varlığı incelenmektedir. Avrupa Birliği ülkelerinde ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkan nüfus yaşlanmasının altında mekânsal faktörlerin olup olmadığının göstermesi de sağlanacaktır. Ayrıca Avrupa Birliği ülkelerinde gelecek dönemde ciddi ölçüde sorun olacak nüfus yaşlanmasının ekonomik büyüme üzerindeki etkisine dair projeksiyonlar oluşturulacak ve politika önerilerinde bulunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Nüfus yaşlanması, Ekonomik büyüme, Mekansal ekonometri

Çalışma Alanı: Mekansal Ekonomi ve Mekansal Ekonometri

A SPATIAL EVIDENCE ON THE IMPACT OF POPULATION AGEING ON ECONOMIC GROWTH IN THE EUROPEAN UNION COUNTRIES

Arif İĞDELİ - Erşan SEVER
Aksaray University

ABSTRACT

The economic change that developed countries have undergone in the last century has brought along demographic change. Especially the demographic change in European countries, the cradle of the industrial revolution, attracts attention and confronts policy makers as an important problem. The reversal of the population pyramid, which has become more evident in European countries in the last two decades, in other words, the effect of population ageing on macroeconomic indicators, especially economic growth, is one of the issues emphasised in the literature. However, it is observed that the spatial factor is neglected in analysing the effect of population ageing on economic growth for European countries. Based on this gap in the literature, this study aims to analyse the effect of population ageing on economic growth in the sample of European Union countries by spatial econometric methods. By means of spatial econometric methods, the existence of the effect of not only the population aging of the country's own country on the economic growth of the country, but also the economic growth and population aging of the surrounding or geographically close countries is examined. It will also be provided to show whether there are spatial factors under the population ageing, which is a serious problem in the European Union countries. In addition, projections will be made and policy recommendations will be made regarding the impact of population ageing on economic growth, which will be a serious problem in the European Union countries in the future.

Keywords: Population ageing, Economic growth, Spatial econometrics

Research Area: Spatial Economics and Spatial Econometrics

FROM CENTRAL ASIA TO THE FAR EAST: TATAR IMMIGRANTS AND TOKYO MOSQUE

Hiroki WAKAMATSU
Mersin University

ABSTRACT

This study examines the significant phenomenon of Tatar immigrants and their impact, who migrated from Central Asia to Japan. Spanning from the late 19th to the early 20th century, this wave of migration facilitated the integration of Tatar immigrants into Japan through trade, diplomatic relations, and cultural interaction. Particularly, Tokyo Mosque, located in Tokyo and one of Japan's oldest mosques, supported the cultural and religious lives of Tatar immigrants and increased their interactions with Japanese society. The study investigates the integration process of Tatar immigrants into Japan, the role of Tokyo Mosque, and its impacts on Japanese society.

Keywords: Tatar Immigrants, Tokyo Mosque, Japanese Society, Cultural Interaction, Migration History

İKAMET ETİĞİ VE GÖÇE DAİR VAROLUŞSAL BİR DEĞERLENDİRME

Feyza Şule GÜNGÖR
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

İkametgahın temel anlamı “yerleşim için açılmış yer” ve ikamet etme de “insanın bir uzamda yerleşmesi”dir. İkamet olgusunu varoluşsal bir açıdan yorumladığımızda ise onun tanımını kişinin mevcudiyetinin başladığı ve inşa edildiği yer olarak genişletebiliriz. Bu açıdan *ev/yurt*, varoluşumuzla ilk ilişkiyi kurduğumuz, fiziksel ve tinsel olarak kendimizi kurguladığımız veya kurgulandığımız yerdir. Fiziksel bir mekân olmanın ötesinde, *düşünceyi kuran asli bir zemin* olarak evi kaybetmek, dünyevi korunakların olduğu kadar düşünsel korunakların da kaybedilmesi riskini taşımaktadır. Düşünmeyi ayakta tutmayı, varlığı ayakta tutan yer ile ilişkilendiren ikamet etiği, evi/yurdu kaybetmenin varoluşsal birçok sorunun yanı sıra düşünme faaliyetini de etkileyeceği savına dayanır.

İçinde bulunduğumuz çağ göçmenler, mülteciler, sürgünler yani varoluşları yersiz yurtsuzlukla tanımlananların ve bir kovma tarihi yazımının nesnesi konumunda olanların aşmaya çalıştığı sınırlar çağıdır. Göçmenin, sırtında, zihninde ve varlığında taşıdığı toprağına ve kültürüne ait bagajıyla, yeni geldiği yerde var olmak için meydan okuma zorunluluğu, ikametgahı olduğu kadar düşünmeyi de *orada ve burada* ikileminde şekillendirmektedir. Çağımızda neredeyse trajediyle eş anlamlı kullanılan göçle ilgili ekonomik, sosyal, siyasal, kültürel sorunlar ve çözüm önerileri sosyal bilimlerin birçok alanında tartışılmaktadır. Bu çalışma da vaatleri ve zorluklarıyla çağımızın en büyük fenomenlerinden biri olan göçün varoluşsal/düşünsel boyutlarını değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Bu değerlendirme, varlık ve ikametgâh arasındaki ilişkiyi, belli bir düşünme tarzı ve ikametgâh arasındaki ilişkiyle paralel olarak değerlendiren ikamet etiği merkeze alınarak yapılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Ev/Yurt, İkamet Etiği, Felsefe.

Çalışma Alanı: Kültürel Miras, Kültür ve Kültür Antropolojisi

ETHICS OF RESIDENCE AND AN EXISTENTIAL EVALUATION OF MIGRATION

Feyza Şule GÜNGÖR
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

The basic meaning of residence is “a place opened for settlement” and residence is “the settlement of a person in a space”. When we interpret the phenomenon of residence from an existential perspective, we can expand its definition as the place where a person’s existence begins and is constructed. In this respect, home is the place where we establish the first relationship with our existence and where we construct or are constructed physically and spiritually. Beyond being a physical space, losing a home means risking not only earthly but also intellectual shelters, as it serves as a primary ground for shaping thoughts. The ethics of residence, which associates sustaining thinking with the place that sustains existence, is based on the assertion that the loss of country/home will affect the activity of thinking as well as many existential problems.

Our age is the age of borders that migrants, refugees, exiles, in other words, those whose existence is defined by displacement and those who are the objects of a history of expulsion are trying to overcome. The necessity of the immigrant to challenge himself in order to exist in his new place, with the baggage of his land and culture that he carries on his back, in his mind and in his being, shapes his residence as well as his thinking in the dichotomy of there and here. Economic, social, political, cultural problems and solution proposals related to migration, which is almost synonymous with tragedy in our age, are discussed in many fields of social sciences. This study aims to evaluate the existential/intellectual dimensions of migration, which is one of the greatest phenomena of our time with its promises and challenges. This evaluation will be done by centring on the ethics of residence, which evaluates the relationship between being and residence in parallel with the relationship between a certain way of thinking and residence.

Keywords: Migration, Home/Country, Ethics of Residence, Philosophy.

Research Area: Culturel Heritage, Culture and Cultural Anthropology

YENİ ÇAĞDA BÖLGESEL KALKINMA: DÖNÜŞEN DİNAMİKLER VE SÜRDÜRÜLEBİLİR YAKLAŞIMLAR

Nadide Sevil TÜLÜCE - Pınar Tuğba DEĞİRMENCİOĞLU
Kayseri Üniversitesi

ÖZET

Bölgesel kalkınma, modern ekonomik ve sosyal sistemlerin temel taşlarından biridir ve günümüzde küresel çapta giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Günümüzde, bölgesel kalkınma politikaları ve stratejileri, sadece ekonomik büyümeyi teşvik etmekle kalmayıp aynı zamanda çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği de hedeflemektedir. Bu bağlamda, makalede bölgesel kalkınmanın yeni çağını şekillendiren faktörler ve sürdürülebilir yaklaşımlar ele alınacaktır.

Bölgesel kalkınma, tarihsel olarak ekonomik büyümenin bölgesel düzeyde dengeli bir şekilde dağıtılması ve kalkınmışlık farklarının azaltılması amacıyla ortaya çıkmıştır. Ancak, günümüzde bölgesel kalkınma kavramı, daha geniş bir perspektife sahiptir ve sadece ekonomik göstergelerle sınırlı kalmamaktadır. Küreselleşme, teknolojik ilerlemeler, iklim değişikliği gibi faktörler, bölgesel kalkınmanın dinamiklerini etkileyen unsurlar arasındadır. Özellikle, dijital dönüşüm ve yeşil ekonomi gibi alanlardaki gelişmeler, bölgesel kalkınma stratejilerini yeniden şekillendirmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma, günümüzde bölgesel kalkınma politikalarının merkezinde yer almaktadır. Ekonomik büyüme, çevresel koruma ve sosyal adalet arasında denge kurmayı amaçlayan sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı, bölgesel düzeyde uygulandığında daha etkili sonuçlar verebilmektedir. Bu bağlamda, yerel kaynakların sürdürülebilir kullanımı, yenilenebilir enerji yatırımları, eğitim ve sağlık hizmetlerine erişimin artırılması gibi politika alanları bölgesel kalkınmanın sürdürülebilirliğini güçlendirebilir.

Geleneksel bölgesel kalkınma politikaları, genellikle ekonomik büyümeyi teşvik etmeye odaklanmıştır. Ancak, yeni çağda bölgesel kalkınma politikaları, sadece ekonomik büyümeyi değil aynı zamanda çevresel ve sosyal refahı da hedeflemektedir. Bu bağlamda, yenilikçi finansman modelleri, kamu-özel iş birliği projeleri ve yerel paydaşların katılımını artıran politika araçları, bölgesel kalkınmanın dönüşen dinamiklerine uyum sağlamaktadır.

Bu çalışma bölgesel kalkınma alanındaki güncel eğilimleri ve sürdürülebilir kalkınma yaklaşımlarının dönüşen dinamiklerini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu çalışma da bölgesel kalkınmanın yeni çağına ilişkin dönüşen dinamikler ve sürdürülebilir yaklaşımlar ele alınmıştır. Günümüzde, bölgesel kalkınma politikalarının sadece ekonomik büyümeyi değil aynı zamanda çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği de hedeflemesi gerekmektedir. Bu bağlamda, bölgesel kalkınma stratejilerinin yeniden şekillendirilmesi ve yeni yaklaşımların benimsenmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel kalkınma, Sürdürülebilir kalkınma, Ekonomik büyüme, Dönüşen dinamikler

Çalışma Alanı: Bölgesel Kalkınma ve Bölgesel Ekonomiler

REGIONAL DEVELOPMENT IN THE NEW ERA: TRANSFORMING DYNAMICS AND SUSTAINABLE APPROACHES

Nadide Sevil TLCE - Pınar Tuğba DEğİRMENCİOğLU
Kayseri University

ABSTRACT

Regional development is one of the cornerstones of modern economic and social systems and is increasingly gaining importance globally. Nowadays, regional development policies and strategies not only aim to promote economic growth but also target environmental and social sustainability. In this context, the aims of this study is to evaluate the factors shaping the new era of regional development and sustainable approaches.

Historically, regional development emerged with the purpose of distributing economic growth evenly at the regional level and reducing development disparities. However, the concept of regional development today has a broader perspective and goes beyond economic indicators alone. Globalisation, technological advancements, and climate change, among other factors, are among the elements influencing the dynamics of regional development. Particularly, developments in areas such as digital transformation and the green economy are reshaping regional development strategies.

Sustainable development is at the forefront of regional development policies today. The sustainable development approach aims to balance economic growth, environmental protection, and social justice, leading to more effective results when implemented at the regional level. In this regard, policy areas such as sustainable use of local resources, investments in renewable energy, and improving access to education and healthcare can strengthen the sustainability of regional development.

Traditional regional development policies focus on promoting economic growth. However, in the modern era, regional development policies aim not only for economic growth but also environmental and social well-being. In this context, innovative financing models, public-private partnerships, and policy tools that increase the participation of local stakeholders are adapting to the evolving dynamics of regional development.

The aims of this study evaluate the current trends in regional development and the evolving dynamics of sustainable development approaches in the regional development field. The study also addresses the transforming dynamics and sustainable approaches of the new era of regional development. Today, regional development policies need to target not only economic growth but also environmental and social sustainability. Therefore, reshaping regional development strategies and adopting new approaches are crucial

SIRCON2024

in this context.

Keywords: Regional Development, Sustainable Development, Economic Growth, Evolving Dynamics

Research Area: Regional Development and Regional Economies

REPETITION METHODS IN POETRY AND ITS ANALYSIS (IN TWO DIFFERENT LANGUAGES UZBEK AND ENGLISH)

Diyora MUXAMATJONOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

It consists of principles, methods and tools used by the translator in the process of translating repeated words from English into Uzbek. On the example of Abdulla Oripov's patriotic poems written in the Uzbek language, it is to study and analyze the specific features of repetition, which is considered an ancient phenomenon in translation, and the use of repetition in translation. It is also a linguistic analysis of repeated words (repetition) used in English poetry by Anne Brontë, a representative of bilingual English literature. This article covers the following tasks:

Studying the relationship between repeated translation and the concepts of time in poetry, analyzing the words specific to our national values; Comparing the lexical features of repeated translation on the example of a poem. The research is as follows: Analysis of the opinions and theories of scientists and translation theorists about language features, Analysis of linguistic words in repeated translations in two languages, i.e. English and Uzbek, Poetry. Consists of studying and revising the translation from a linguistic point of view in both languages.

Keywords: Repetition, anaphora, epiphora, synonym repetition, anadiplosis

LEGAL AND MORAL BASIS OF PILGRIMAGE TOURISM DEVELOPMENT

Shakhzoda NEGMATOVA
Uzbek-Finnish Pedagogical Institute

ABSTRACT

This article discusses the legal and moral foundations of the development of pilgrimage tourism, which is developing rapidly in Uzbekistan today and is the driver of the economy. In addition, there are opinions expressed by analyzing the wide-scale reforms implemented in our country in this regard and the problems in this field. While researching the field of historical tourism, we need to understand how important it is for our nation and the world. In addition to the economic returns it promises, historical tourism also serves as a bridge for cultural preservation, social development and interfaith dialogue. The basis of historical tourism is a sense of respect. At the same time, it enables tourists from different countries not only to see historical places, but also to examine sacred places in depth and to increase the spiritual richness of people's inner world. Our country, with its rich religious heritage and shrines, offers a way to enrich historical tourism spiritually, educationally and culturally.

Keywords: tourism, pilgrimage tourism, economy, heritage, ethics, cultural heritage.

CULTURAL HERITAGE TOURISM CONTRIBUTION TO SUSTAINABLE TOURISM DEVELOPMENT

Shuhratjon SAYFUTDINOV
Alfraganus University

ABSTRACT

Cultural heritage is a subcategory of sustainable tourism that has the potential for major economic benefits. It provides possible avenues for sustainable tourist development, which will have an impact on cultural heritage and economic prosperity. Unchecked human impact, growing urbanization, and substantial infrastructure development around the world continue to erode cultural and heritage sites, losing their particular cultural attraction and perhaps leading to negative consequences. Engaging in cultural heritage provides a localized solution by revitalizing economies, diversifying revenue sources, encouraging sustainable tourist practices, and giving a means of protecting cultural heritage through the preservation and perpetuation of traditional practices and local knowledge. While the achievement of long-term positive impacts from cultural heritage is dependent on strategic planning linked with the principles of sustainable tourism development, cultural heritage is currently in the mid-stage of development, with little support from national tourism policies. As a result, developing balanced and practical strategies for cultural heritage development is critical in combating the crisis that is affecting many rural communities around the world. Furthermore, acknowledging the involvement of various players, infrastructures, and resources is critical, as mismanagement of these aspects may stymie progress toward sustainable tourist growth. Therefore, this study utilized qualitative methods to identify the contribution of cultural heritage to sustainable tourism development.

Keywords: Tourism, sustainable tourism, tourism contribution, cultural tourism, cultural heritage, heritage sites.

TURKIY TILLI DAVLATLAR O'RTASIDA ETNOTURIZM MADANIYATINING TARIXIY QIYOSI: MUAMMO VA YECHIMLAR

Madiyor TURDIYEV
Alfraganus University

ANNOTATSIYA

Jahonda tobora jadallashib borayotgan etnointegratsiya jarayonlari fonida turli xalqlar va elatlarning milliy o'zligini saqlab qolish, qadriyatlarning sofligini ta'minlash ustuvor vazifa bo'lib bormoqda. Mazkur vazifani bajarishda muhim ahamiyat kasb etayotgan moddiy va nomoddiy madaniyat namunalari hamda qadriyalari ko'pmillatli O'zbekiston va barcha turkiy tilli davlatlar va xalqlar o'rtasida tinchlik va do'stlik rishtalarini mustahkamlashga hamda mintaqaning turizm salohiyatini rivojlanishga xizmat qiladi. Xususan, 2019 yil 21–23 fevral kunlari Buxoro shahrida Birinchi Xalqaro Ziyorat turizmi Forumi (The First International Forum on Ziyarat tourism)ning o'tkazilganligi, YUNESKO ning “Nomoddiy madaniy merosni muhofaza qilish bo'yicha xalqaro konvensiya” hamda “O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 25.12.2023 y. PQ-405 “Nomoddiy madaniy merosni muhofaza qilish, ilmiy o'rganish va targ'ib qilishni rivojlantirishga oid qo'shimcha chora-tadbirlar” to'g'risidagi qarori mavzuni o'rganishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Turkiy tilli davlatlar orasida nomoddiy madaniy merosni asrab-avaylash, ilmiy o'rganish va targ'ib qilishni yanada rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlari, nomoddiy madaniy merosni har tomonlama muhofaza qilish, keng jamoatchilikni jalb etgan holda uning namunalarini aniqlash, ro'yxatga kiritish, raqamlashtirish, targ'ib qilish va saqlashni yo'lga qo'yishda ushbu ilmiy maqolaning tarixiylik darajasi dolzarb, deb bilamiz.

Nomoddiy madaniy merosning noyob va yo'qolib ketish xavfi ostida bo'lgan namunalarini, shuningdek, uni muhofaza qilish bo'yicha ilg'or tajribalarni o'rganish, nomoddiy madaniy merosni muhofaza qilish to'g'risidagi xalqaro konvensiya doirasida xalqaro ro'yxatga kiritilishini ta'minlash, alohida ahamiyatga ega bo'lgan nomoddiy madaniy meros namunalari bo'yicha namunalarni yozib olish va keng targ'ib qilish, jumladan, internet va ijtimoiy tarmoqlarda e'lon qilish targ'ibot uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada nomoddiy madaniy merosning noyob va yo'qolib ketish xavfi ostida bo'lgan namunalarini muhofaza qilish bo'yicha ilg'or tajribalar o'rganiladi, qardosh xalqlar orasida etnologik dala tadqiqotlari olib borish taklif etiladi va materiallar tahlil qilinadi, qardosh xalqlar olimlari hamkorligida nomoddiy madaniy meros ob'ektlari aniqlanib etnoturizm bo'yicha sayyohlikning yangi yo'nalishlarini tashkil etish uchun aniq takliflar beriladi.

Kalit so'zlar: Turkiy xalqlar, Etnoturizm, Muammolar va Yechimlar

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN MEDYA ZİHNİYETİNİN GELİŞİMİ BAĞLAMINDA HAYATİ BİLGİLER

Nodira RUSTAMOVA
Tashkent State Dental Institute

ÖZET

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinin medya zihniyetinin gelişimi bağlamında hayati önem taşıyan bilgileri incelemektir. Çalışma çerçevesinde hayati bilgilerin özü, gelişiminin belirli aşamalarında bireyin dünya görüşünü yansıtan bir dizi bilgi, duygu ve eylem olarak tanımlanmaktadır.

Yöntemler: Hayati bilgileri belirlemek için üç ana spesifik yöntem kullanıldı:

1. Entegrasyon yöntemi: Vitojenik bilgi, organize öğrenme süreciyle ilişkili değildir, ancak doğası gereği ağırlıklı olarak otodidaktiktir (bilginin kendi kendine birikmesi). 2. Sistem analizi: Hayati bilgileri elde etmenin ana yolu, yaşamın ve faaliyetlerin geriye dönük analizidir. 3. Tahmin: Vitagenik bilginin yalnızca yardımcı değil, aynı zamanda bağımsız, eğitici bir işlevi de vardır.

Sonuçlar: Hayati bilgiler temelinde hayati eğitim için teknolojiler geliştirmek ve bunun sonucunda öğrencilerin medya zihniyetini geliştirmek mümkündür. Bu süreçte hayati bilgilerin yardımcı işlevleri aktif olarak kullanılmaktadır: eğitim kurslarında incelenen gerçeklerin, olayların, süreçlerin gösterimi; sınıfta problemler yaratmanın bir yolu olarak deneyime yönelmek; öğretim sürecinde öne sürülen teorik önermelerin ampirik kanıtı olarak. Sonuç olarak, üniversite öğrencilerinin medya zihniyetini yaşamsal deneyimlere dayalı olarak geliştirmeye yönelik "WebMediaQuest+" gibi etkili yöntemlere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: hayati bilgiler, üniversite öğrencileri, "WebMediaQuest+", medya zihniyet.

SOCIO-PSYCHOLOGICAL FACTORS AFFECTING THE FORMATION OF MIGRATION MOTIVATION IN WOMEN

Mo'tabar RUSTAMOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

In recent years, interest in the impact of migration on the development of countries participating in migration processes has increased. Multilateral development agencies, non-governmental organizations and other institutions are exploring approaches and methods to enhance the positive impact of remittances on economic development. It is important to study the direct interests, special needs and unique experience of women in the migration process, the influence of gender relations in decision-making in this area, the use of resources, and the research of socio-psychological factors that affect the formation of the motivation of women to migrate. Moreover, based on the psychological factors of a deadly relationship between a mother and adolescents, delays in movement, attention to support in difficult situations, the desire to demonstrate each other's individual characteristics, alternative decision-making and the development of an understanding of the difficulties that arise in the family. On the other hand, migration can be an indicator of people's vulnerability, as migrants often seek to escape poverty (in the case of labor migration) or from persecution or conflict (in the case of refugees and internally displaced persons). In addition, migration can lead to increased national, regional and global instability. The individual social functions of women and the continuing discrimination in society, the social need of men and women to ensure equal rights and opportunities in self-awareness, raise the gender issue of migration processes.

Keywords: integration, migration, work motivation, gender identity, economic activity, level of job satisfaction, needs, personal characteristics.

ÖZBEK MÜMTAZ EDEBİYATINDA BİDİL EKOLÜ

Dilobar EGAMBERDIYEVA
Kocaeli Üniversitesi

ÖZET

18.Yüzyılda Hindistan'da yaşayan Mirza Abdülkadir Bîdil, Doğu'nun ünlü filozoflarından biridir. Ona "Manaların babası" anlamına gelen "Ebü'lmaani" adı verilmiştir. Şark'ın felsefi düşüncesinin benzersiz özelliklerinden biri dini, ilmî ve ahlaki görüşlerin birbirini tamamlamasıdır. Mirza Abdülkadir Bîdil'in düşünceleri de yukarıdaki özellikleri içermektedir. Bu nedenle Bîdil'in görüşleri, felsefenin gelişimine büyük katkı sağlamış ve bugün dünya bilim adamları tarafından tanınmaktadır.

Mirza Abdülkadir Bîdil'in felsefesi, insanın manen zenginleşmesinde ve toplumun gelişmesinde etkin bir şekilde kullanılmış, her çağda kendi anlamını bulmuştur.

Çalışmada Özbek klasik edebiyatında filozof ve şair Mirza Bîdil'in hayatı ve eserlerinin incelenmesinin önemli konulardan biri olduğuna, düşünürün eserleri üzerinde çalışmak Özbek klasik edebiyatına büyük bir katkı sağlayacağına dikkat çekilmiştir.

Ayrıca geçen yüzyılın 90'lı yıllarından günümüze kadar Özbek klasik edebiyatında Bîdil ekolü, Bîdil'in hayatı, felsefesi ve eserleriyle ilgili yazılan bilimsel eserler ve yapılan araştırmalar derinlemesine incelenmiştir. Bunun dışında Türkiye'de Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim dalında da bu konuyla ilgili yapılan çalışmalar ele alınmış ve Özbek Mümtaz Edebiyatındaki çalışmalar ile karşılaştırılmıştır. Elde edilen sonuçlar okurun dikkatine sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Bedil ekolü, Hindistan, Çar Unsur, İrfan, şiir, sufizm, tarikat, Barlas soyu

STRATEGY FOR DEVELOPING SCIENTIFIC RESEARCH PROCESS AT ALFRAGANUS UNIVERSITY

Guzal ERGASHEVA

ABSTRACT

Alfraganus University created its development strategy on the basis of Decree No. PD-5847 of October 8, 2019 "On approval of the concept of development of the higher education system of the Republic of Uzbekistan until 2030"

In the strategy, it is determined to bring it to the level of a competitive educational institution in the national and international higher education system based on the development of the priority directions of education, science, management, finance-economics, administrative-economy, international relations and management activities. Development of scientific research processes is of great importance among all areas of activity.

The followings are included as the strategic goals and tasks of development of research, creative and innovative activities and highly qualified personnel training:

- Strengthening the scientific potential of the university, further developing science, strengthening its integration with academic science, increasing the effectiveness of scientific research activities of university personnel;
- training of highly qualified scientific, scientific-pedagogical personnel;
- attracting students to scientific researches, expanding the scope of individual work with talented students, activating the targeted training of such students in the internship, master's degree, basic doctoral studies, and doctoral studies system;
- widening of fundamental, practical and innovative projects, decent selection for state grants, as well as expanding the spectrum of scientific research topics performed on the basis of economic contracts and the scope of participation in international scientific research projects;
- establishing close cooperation with the world's leading scientific and educational institutions,
- sending university students, young scientists and professors to foreign partner higher educational institutions, scientific research centers for studies, internships, professional development and scientific research work on master's and PhD programs;
- organizing master classes of foreign professors and scientists, conducting scientific conferences, roundtable discussions and seminars with their participation;
- to ensure the participation of scientific and pedagogical staff of the university in international scientific and practical conferences with articles;
- publishing articles of foreign scientists in the scientific journal established

by the university, encouraging their participation as reviewers.

- advancement of science through research and creative activities of scientific and pedagogical staff and students, use of obtained results in the educational process;

Keywords: scientific research, strategy, innovation, international cooperation, projects

**THE MIDDLE TURKISH LANGUAGE AND THE ROLE OF
MIDDLE BRITISH IN THE DEVELOPMENT OF TURKISH
LANGUAGES**

Baxtiyor KARIMOV

Institute of Oriental Studies of the Academy of Sciences of Uzbekistan

ABSTRACT

The issues of the development of the Turkic languages for the Turkic peoples, their states and the Turkic civilization are relevant and important problems in our time. The article proposes that each local civilization, including the Turkic civilization, should create its own averaged language and collect in this language important information for this civilization and information of global significance, and World Civilization should create an averaged world language for itself. It is proposed to create a writing system “ortabitik” to solve the problem of the alphabet of Turkic languages.

Keywords: local civilization, Turkic civilization, Turkic people, Turkic state, Turkic language, language Ortaturk, ortabitik

TRACING THE EVOLUTION OF PORTRAIT DESCRIPTIONS FROM THE EARLY 20TH CENTURY TO THE LATE 20TH CENTURY, EXAMINING SHIFTS IN LINGUISTIC STYLES AND INTERTEXTUAL REFERENCES

Nilufar ANDAKULOVA
Jizzakh State Pedagogical University

ABSTRACT

The primary goal of this research is to obtain insight into how language employed in portrait descriptions has evolved over the twentieth century, reflecting broader cultural and artistic trends. The study aims to better understand the changing perceptions and interpretations of portraiture in various historical contexts by studying linguistic patterns and intertextual references. The methodology involves collecting a corpus of portrait descriptions from variety sources including art magazines, art critiques, academic journals, and literary works spanning the early to late 20th century. The researchers use computational language analysis approaches to investigate lexical choices, syntactic structures, and intertextual references in the gathered texts. The primary data resources include archival collections of art magazines, academic journals, and literary works from the early 20th century to the late 20th century. Furthermore, digital archives and web databases are used to access a diverse range of portrait descriptions. The analysis reveals alterations in linguistic styles and intertextual references across different periods of the 20th century. Early 20th-century portrait descriptions tend to be more formal and descriptive, emphasizing representational accuracy and classical aesthetics. As the century progresses, descriptions become more subjective and reflective of modernist and postmodernist sensibilities, incorporating diverse literary and cultural references. The findings point to a dynamic link between language, art, and cultural setting. Changes in portrait descriptions reflect larger trends in artistic movements and societal attitudes towards representation, identity, and subjectivity. The study highlights the importance of linguistic analysis in comprehending the historical and cultural significance of visual art. Finally, this study shows how portrait descriptions changed linguistically throughout the twentieth century, reflecting shifting creative perspectives and cultural ideals. Further research could look into the significance of these linguistic changes for modern art criticism and interpretation.

Keywords: linguistic evolution, portrait descriptions, twentieth century.

IMPROVEMENT OF MECHANISMS FOR THE FORMATION OF GENDER CULTURE IN THE COOPERATION OF FAMILY AND EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Furqat BAYJONOV - Doniyorbek NORKUZIYEV
Alfraganus University

ABSTRACT

This article describes the improvement of mechanisms for the formation of gender culture in the cooperation of family and educational institutions, and the concept of gender equality in the family coincides with the concept of gender equality, as well as clarifying the social position, place in life and their opportunities for women and men to occupy a worthy place in society. And the main content of the article shows the development of gender culture in family and educational institutions and gender differences, similarities in educational activities of men and women. This, in turn, helps to ensure the effectiveness of the learning process. Also, in family and educational institutions, the focus is on the peculiarities of the development of gender culture, as a result of which they acquire the necessary knowledge for family and future life. The principles of legality, democracy, openness and transparency, equal rights of women and men, non-discrimination by gender, mutual understanding play an important role in ensuring Gender equality. In our republic, the legal and regulatory framework for strengthening the institution of the family, preparing young people for family life and gender equality has been created. In the framework of such priorities as "setting the main directions of state policy on ensuring equal rights and opportunities for men and women in the Republic of Uzbekistan and implementing targeted reforms", the creation of books and textbooks that exclude the spread of gender discrimination to the general public, the use of foreign experiments, courses, educational and methodological support aimed at the problems of equality in It requires clarification of factors, pedagogical conditions and didactic requirements for the development of the spiritual and educational environment on the basis of national values in order to form the qualities of the culture of young people.

Young people can get answers to their questions about the family they are interested in in in this article. At the same time, the knowledge of the family of young people on the eve of marriage is improved.

Keywords: gender, gender culture, gender differences, stereotype, family.

PSYCHOLOGICAL FEATURES OF THE FORMATION OF VOLITIONAL QUALITIES IN ADOLESCENCE

Doniyorbek NORQO'ZIYEV
Alfraganus University

ABSTRACT

In the current period of globalization, solving problems related to today's youth in the world has had time to become one of the most pressing issues. We know that it is important that young people who are growing up today have volitional qualities in their lives. Because the role of youth in our living society is incomparable. When young people have a desire to contribute to the development of society for today's future, today's life is radically changed, young people can invent new ideas, innovation, innovations, go to other developed countries and study innovative ideas there and apply them to our country, which is very good, and including our President Sh.M.Mirziyoyev is also focusing on young people. But what afflicts us is the obsession with social networks among young people, the radical change of worldview under the influence of iodine ideas, the inability to make independent decisions. This is not only the case in young people, but also as a result of the fact that young children and adults get used to social networks without realizing it or not, an unhealthy atmosphere is created in the family and neglect from the roof of an adult is allowed in the upbringing of a child. It aims to attack not only the mind of a person, but also the heart of iodine ideas that above all pull young people and adults with weak will into their care.

This scientific paper reflects on the specific psychological characteristics of the formation of volitional qualities in adolescence and theories about willpower, reflecting on the fact that adolescence is an important process in the life of an individual.

Keywords: will, volitional qualities, volitional action, Free Will, will upbringing, determination, volitional characteristics of the individual

FORMATION OF CONCEPTS RELATED TO ECOLOGICAL CULTURE IN YOUNGER STUDENTS

Oqilaxon ORIFOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

This article suggested to ecological culture, upbringing of Primary School students. In younger students, it is illuminated how much understanding has been formed about the love of nature, its preservation and the proper use of its resources, and what other things can be done in addition to existing activities. As a result of being indifferent to nature, we know that various negative consequences can arise. For this reason, students are given insights into how humans affect the environment, its consequences, and ecological culture from the very beginning of the school. The importance of the school system in this regard is also mentioned below. The formation of this culture in children from a young age gives its result in the future. In particular, if we look at the environmental education of current students, we can observe some positive changes, different from the previous environmental education process.

We can see that measures for the development of environmental education in our country are carried out continuously. At the same time, a number of activities are held among the society in order to preserve nature and not harm ecology. At the end of the article, conclusions and suggestions were drawn based on the above ideas.

Keywords: ecological culture, upbringing, nature, ecology, education.

TEACHING FOREIGN LANGUAGES ON THE BASIS OF MODERN METHODOLOGY

Dilnozaxon KHOSHIMOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

In world educational institutions, innovative approaches to the practice of learning foreign languages, English, which is considered a leading tool in international communication, developing, individual-oriented educational technologies are implemented in accordance with the needs of language learners. Based on the mnemonic base in learning English, systematic work is being carried out to improve the methods and ways of rapid vocabulary growth, to train highly qualified personnel in accordance with international standards, and to improve the methodology of improving English vocabulary among students.

In the world of educational and scientific research institutions, scientific research is being carried out on improvement based on innovative methods, expanding the content of interactive software tools, facilitating models, increasing the effectiveness of reflexive technologies, and improving the vocabulary based on the mnemonic base.

Based on the results of the analysis of the needs of educational institutions for specialists who master foreign languages in our republic, the legal and regulatory frameworks for organizing the teaching of foreign languages in high demand, improving the language teaching methodology, strengthening the interdisciplinary connection in teaching English, and developing the content, form, and means of modifying the information environment were created. In the process of language teaching, the improvement of didactic support and a methodical system of formation of sociolinguistic and effective communication competencies of students is of great importance.

Keywords: Language, Teaching language, Modern methodology, English language

CONDUCTIVITY OF COMPOSITE POLYMER MATERIALS CONTAINING NICKEL NANOPARTICLES

Fakhriddin BOYMURATOV¹ - Umarbek ABDURAKHMANOV²

Fazliddin JALILOV³ - Madina TOGAYMURADOVA⁴

^{1,2}*Alfraganus University*

²*National University of Uzbekistan*

⁴*Assistant at the University of Akfa*

ABSTRACT

The behaviour of conductivity σ and permittivity ε of metal-polymer composites comprising Ni particles dispersed in the phenilon was studied. It is found that the percolation like behaviour of σ and ε , which is observed when the Ni particles are the sizes of 1-3 μm (micro-dispersed particles), gave way to another behaviour characterized by an additional contribution to σ and ε below the percolation threshold when the Ni particles are the sizes of ≤ 30 nm (nanoparticles). This peculiarity of the behaviour of σ and ε of the composites can be explained in the frame of the network hierarchy model of composites, which was proposed by Balberg et al.

Keywords: Metal-polymer composites; Nanoparticles; Conductivity; Permittivity.

COMPARATIVE ANALYSIS OF PROSTATE BIOPSY AND OTHER METHODS OF PROSTATE EXAMINATION IN EARLY DETECTION OF PROSTATE CANCER

Zarif ASADOV - Husnnora ERGASHOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

One of the main tasks of modern urology is the early diagnosis of prostate cancer (PC) and the search for more effective methods of its treatment. It is important to distinguish an oncological tumor from hyperplasia and other neoplasms in time.

Prostate cancer (PC) is the most common malignancy of the urogenital system in men. Prostate cancer is rarely diagnosed in men under the age of 40, with most cases occurring in men aged 50-70.

An important indicator of the informativeness of diagnostic methods depends on the number of really positive results, among other tests and sensitivity.

A complex of studies is always required to make a diagnosis.

Problem

Men do not always go to the urologist after the age of 50, and in some cases, the results of the initial prostate examination methods are not continued even after the subsequent examinations. As a result, in most cases, prostate cancer is detected in patients during the development of the disease and metastasis. This reduces the positive aspects of the treatment process and increases the risk of death.

The goal.

The purpose of the study was to select the most optimal methods that help in early, accurate diagnosis of prostate cancer and early prevention of complications, and to compare their advantages and disadvantages with each other. To do this, make statistics by comparing the selected test results with each other.

Improving the diagnosis of prostate cancer by optimizing the prostate biopsy scheme and creating an algorithm for its implementation.

To achieve this goal, we set the following three tasks for the study:

1. Evaluation of the value of prostate biopsy results in prostate gland examinations.
2. Evaluation of the impact of prostate gland examinations other than biopsy on the probability of detecting prostate cancer.
3. Development of an optimal individual algorithm for prostate biopsy.

Keywords: Benign prostatic hyperplasia, Body mass index, Prostate gland, Prostate cancer, Digital Rectal Examination, Transrectal ultrasound, Prostate specific antigen, Prostate Index, Ultrasound diagnostics, Transrectal ultrasound, Radical prostatectomy

YURAK-QON TOMIR KASALLIKLARI BILAN OG'RIGAN BEMORLARDA PSIXOLOGIK BUZILISHLARNI NEYROPSIXOLOGIK TAHLIL QILISH

Mirzayeva A.X
Alfraganus University

ANNOTATSIYA

So'nggi o'n yilliklarda ruhiy kasalliklar barcha kasalliklar sinflari orasida ayniqsa muhim ahamiyatga ega bo'ldi. Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti ma'lumotlariga ko'ra, dunyo aholisining taxminan 4-5 foizi depressiyadan aziyat chekmoqda, katta depressiv epizodni rivojlanish xavfi esa 15-20 foizni tashkil qiladi. Maqsadli skrining yordamida somatik alomatlar bo'yicha tibbiy yordamga murojaat qilgan bemorlarning 45-95 foizida (o'rtacha 69%) depressiya aniqlanadi.

Material va usullar: Tadqiqot TMA kardiologiya bo'limida o'tkazildi. Arterial gipertenziya bilan kasallangan 40 nafar bemor tekshirildi. Bemorlarning yoshi 50 dan $60 \pm 5,2$ yoshgacha o'zgargan. Erkaklar va ayollar o'rtasida.

Bemorlar 2 guruhga bo'lingan: 1-asosiy (20 kishi) arterial gipertenziya bilan antidepressantlar va psixoterapiya bilan bir qatorda asosiy terapiya; 2 - nazorat guruhi (20 kishi) gipertoniya bilan og'rigan, antidepressantlar va psixoterapiyasiz faqat asosiy terapiya olgan. Bemorlarning ahvoli vaqt o'tishi bilan klinik, laboratoriya va instrumental usullar majmuasi asosida baholandi: 1) ob'yektiv tekshirish; 2) EKG; 3) Qon koagulogrammasi; 4) Umumiy va biokimyoviy qon tekshiruvi; 5) Depressiya Zung testi yordamida baholandi. Antidepressantlar oldindan belgilangan sxema bo'yicha buyurilgan: 1-hafta ertalab 25 mg, 2-hafta 50 mg, qolgan 2 hafta davomida kuniga 100 mg.

Asosiy terapiya perfuzion terapiya, qon bosimini korreksiya va antikoagulyantlardan foydalanishni o'z ichiga oladi. 40 bemorda klinik sharoitda kasalxonaga yotqizilgan birinchi kunida depressiya Tsung testi yordamida tekshirildi, ular orasida 22 bemor (55%) engil darajaga ega - 52-58 (o'rtacha 55) ball, 12 bemor (30%) o'rtacha darajada - 63-69 (66) ball, 6 bemor (15%) og'ir - 74-80 (77). Ikki oydan keyin ambulatoriya sharoitida takroriy tadqiqot o'tkazildi. 1-guruhda 6 bemorda (30%) depressiya aniqlanmadi; 8 bemorda (40%) engil buzilishlar mavjud edi; 6 bemor (30%) o'rtacha darajadagi buzilishlarga ega. 2-guruhda: 11 bemor (55%) engil darajadagi depressiyani ko'rsatdi; 6 bemorda (30%) - o'rtacha daraja; 3 bemor (15%) qattiq depressiyaga uchragan.

Xulosa. Natijalar shuni ko'rsatadiki, kompleks terapiya, ya'ni psixoterapiya va antidepressantlar bilan birgalikda asosiy terapiya olgan bemorlarda terapiya samaradorligi oshadi, bemorlarning hayot sifati yaxshilanadi, emotsional holat yaxshilanadi va motivatsiya kuchayadi.

ATTITUDES TOWARDS FITNESS PRACTICES AS A RESEARCH PROBLEM. INVOLVEMENT IN FITNESS PRACTICES IN THE CONTEXT OF BODY PSYCHOLOGY

Zulaykho DEXQONBOYEVA
Alfraganus University

ABSTRACT

The issues of harmonious development of a person, creation of conditions for preserving his/her health and leading a healthy lifestyle are the focus of attention of the state social policy in many countries. At present, there is a tendency to increase the importance of human appearance for successful social adaptation, building a career, creating a family, etc., the beauty of the human body has become perceived as a necessary condition for success in life.

At the same time, interest in the psychological aspects of body image research has sharply increased. One of the key factors influencing body image is the sociocultural and educational context in which a person develops. Sociocultural exofactors - mass media and the Internet - have a huge impact on the formation of body image in post-industrial society both in childhood and adolescence and during adulthood.

Unrealistic standards of attractiveness broadcast by traditional and digital media, and the pages of celebrities in social networks are internalised by women, forming a negative body image based on the non-acceptance of their body, high concern about its weight and shape, which in turn is implemented in extreme strategies of body and appearance transformation. The article presents the problems of studying psychological factors of engagement in fitness practices. Two directions of studying involvement in fitness practices are considered: motivational factors and personal factors: 1) the search for the main motives for turning to training; 2) the identification of the relationship between the motives for turning to training and the real perception of one's own body and satisfaction with one's own appearance. The article reveals the results of the study of behaviour related to involvement in fitness practices.

Keywords: fitness practices, engagement, motivational factors, physicality, satisfaction with one's own appearance.

DÜŞÜK KARBONLU EKONOMİYE GEÇİŞTE YEŞİL ENFLASYON RİSKİ ÜZERİNE DEĞERLENDİRMELER

Mustafa Necati ÇOBAN - Tuğçe ŞAHİN
Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi

ÖZET

Endüstri Devrimi'nden bu yana çevresel sürdürülebilirlik esas alınmadan gerçekleştirilen sanayileşme, doğal kaynakların aşırı kullanımı, toplumların tüketim toplumu haline gelmeleri, enerji üretiminde fosil yakıtların kullanımı, endüstriyel tarımın yaygınlaşması vb faktörler, karbondioksit emisyonlarında ciddi artışa yol açmış ve bu durum küresel iklim değişikliği olgusunu 21. yüzyılın en önemli problemlerinden birisi haline getirmiştir. Küresel iklim değişikliği ile ilgili acil harekete geçilmesi gerekliliği sonucunda ülkeler, enerji üretiminde yenilenebilir enerji kullanımlarında önemli artışlar gerçekleştirmişlerdir. Ülkelerin yenilenebilir enerji kaynaklarını daha çok kullanmaları, düşük karbonlu ekonomiye geçiş için önem taşımaktadır. Düşük karbonlu ekonomiye geçiş, biyoçeşitliliğin devamı ve doğal kaynakların gelecek nesillere aktarımı için elzemdir. Tüm bunlarla beraber yenilenebilir enerji kullanımı ile ilgili potansiyel risklerin de bulunduğu ifade edilmektedir. Bu risklerden birisi yeşil enflasyon veya yeşilflasyon olarak tanımlanmaktadır. Buna göre düşük karbonlu ekonomiye geçişte yenilenebilir enerji kaynaklarının daha çok kullanılmasına yönelik dönüşüm, kısa vadede önemli maliyetler ortaya koyabilme riski taşımakta ve bu risk de yeşil enflasyon veya yeşilflasyon olarak tanımlanmaktadır. Bu çalışmada yeşil enflasyon kavramı ile alakalı kapsamlı bir değerlendirme yapılması amaçlanmaktadır. Yeşil enflasyon kavramı ile alakalı kapsamlı bir değerlendirme yapılacak, düşük karbonlu ekonomiye geçişte yeşil enflasyon riski ile ilgili endişelerin gerçekliği tartışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Enflasyon, Düşük Karbonlu Ekonomi, Küresel İklim Değişikliği

Çalışma Alanı: Enerji İktisadı ve Enerji Kaynaklarının Yönetimi

ASSESSMENTS ON THE RISK OF GREEN INFLATION IN THE TRANSITION TO A LOW CARBON ECONOMY

Mustafa Necati ÇOBAN - Tuğçe ŞAHİN
Tokat Gaziosmanpaşa University

ABSTRACT

Factors such as industrialisation, which has been carried out without taking environmental sustainability as a basis since the Industrial Revolution, excessive use of natural resources, societies becoming a consumer society, the use of fossil fuels in energy production, the spread of industrial agriculture, etc. have led to a significant increase in carbon dioxide emissions and this situation has made the phenomenon of global climate change one of the most important problems of the 21st century. As a result of the urgent need to take action on global climate change, countries have realised significant increases in the use of renewable energy in energy production. It is important for countries to use renewable energy resources more for the transition to a low-carbon economy. The transition to a low-carbon economy is essential for the maintenance of biodiversity and the transfer of natural resources to future generations. It is also stated that there are potential risks associated with the use of renewable energy. One of these risks is defined as green inflation or greenflation. Accordingly, the transformation towards greater use of renewable energy resources in the transition to a low-carbon economy carries the risk of significant costs in the short term, and this risk is defined as green inflation or greenflation. This study aims to make a comprehensive evaluation of the concept of green inflation. A comprehensive assessment of the concept of green inflation will be made and the realism of concerns about the risk of green inflation in the transition to a low-carbon economy will be discussed.

Keywords: Green Inflation, Low Carbon Economy, Global Climate Change

Research Area: Energy Economics and Management of Energy Resources

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ KORUMAK: G10 ÜLKELERİNDE DOĞAL KAYNAKLARIN ENTEGRE YÖNETİMİ, ENERJİ GÜVENLİĞİNİN SAĞLANMASI VE ÇEVRESEL ETKİLERİN AZALTILMASI

Oğuz ÖCAL¹ - Volkan HAN²

¹Kayseri Üniversitesi

²Neveşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

ÖZET

Küresel enerji krizi, yaşanan son savaşlar, fosil yakıta dayalı enerjiye artan bağımlılık ve artan çevresel bozulma, özellikle büyük sanayileşmiş ülkeler için enerji güvenliğini sağlamayı zorlaştırmaktadır. Sürdürülebilirliğin amacı, dengeli çevresel ve sosyal refahı sağlayarak gelecek nesillerin ihtiyaçlarını karşılarken aynı zamanda bugünün taleplerine hizmet etmesini garanti etmektir. Sürdürülebilirlik birbiriyle bağlantılı üç sütun (sosyal, çevresel ve ekonomik) olarak ortaya çıkıyor. Ayrıca Brundtland Raporunda (1987) Sürdürülebilir kalkınma, gelecek nesillerin kendi ihtiyaçlarını karşılama yeteneklerini tehlikeye atmadan bugünün gereksinimlerini karşılayan kalkınma olarak tanımlanmıştır. Ancak artan büyüme oranları, doğal kaynakların aşırı kullanımına neden olmakta, bu da dengeli sürdürülebilir kalkınma açısından sürdürülebilirlik hedefini baltalamaktadır.

Bu araştırmanın amacı, On Grubu (G10) sanayileşmiş ülkelerinde çevresel bozulma ile enerji güvenliği arasındaki bağlantıyı incelemektir. Çalışmada çevresel bozulmayı değerlendirmek için ekolojik ayak izi kullanılmakta ve enerji güvenliğindeki zorlukların çevresel bozulmayı nasıl etkilediğini keşfetmek için enerji güvenliği endeksi kullanılmaktadır. Çalışma, çevresel performans analiz etmek için Toplam Doğal Kaynak Kirasını ve Çevresel Performans Endeksinde de içermektedir. Son olarak, diğer değişkenler olarak ticaret, GSYİH ve nüfus analize dahil edilecektir. Güçlü ekonometrik araçlar kullanan bu makale ampirik literatüre katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Panel kantil regresyon analizi, zaman boyunca aynı tarihler için çok sayıda gözlem içeren bir veri seti olan bir panel veri seti üzerinde gerçekleştirilir. Model, analiz boyunca yanıt değişkenindeki hem denek içi hem de denekler arası değişiklikleri açıklayabilir. Ortalamayı tahmin etmek yerine, dağılımının belirli bir yüzdelik dilimindeki bir yanıt değişkeninin değerini tahmin eder. Son olarak çalışmada, çevrenin korunması, enerji güvenliği, dışa bağımlılığın en aza indirilmesi ve arz kesintilerini azaltmak için enerji düzenlemelerinin geliştirilmesine odaklanılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Sürdürülebilirlik, Doğal kaynaklar, Çevresel bozulma, Enerji güvenliği.

Çalışma Alanı: Yoksulluk ve Gelir Dağılımı

SAFEGUARDING SUSTAINABILITY: INTEGRATED MANAGEMENT OF NATURAL RESOURCES, ENSURING ENERGY SECURITY, AND MITIGATING ENVIRONMENTAL IMPACT IN G10 COUNTRIES

Oğuz ÖCAL¹ - Volkan HAN²

¹*Kayseri University*

²*Nevşehir Hacı Bektaş Veli University*

ABSTRACT

The global energy crisis and recent wars, rising reliance on fossil fuel-based energy, and rising environmental degradation make it difficult to ensure energy security, especially for large industrialized countries. The goal of sustainability is to guarantee that it serves the demands of the present while also fulfilling the needs of future generations by ensuring balanced environmental and social welfare. Sustainability appears as three interconnected pillars (social, environmental and economic). In addition, Sustainable development was described in the Brundtland Report (1987) as development that satisfies the requirements of the present without jeopardizing future generations' ability to satisfy their own needs. But, Increased growth rates result in excessive use of natural resources, which undermines the goal of sustainability in terms of balanced sustainable development.

The purpose of this research is to examine the link between environmental degradation and energy security in the Group of Ten (G10) industrialized countries. The study uses the ecological footprint to assess environmental degradation and uses the energy security index to explore how challenges in energy security affect environmental degradation. The study also includes Total Natural Resource Rent and Environmental Performance Index to analyze environmental performance. Finally, trade, GDP and population will be included in the analysis as other variables. Using powerful econometric tools, this article aims to contribute to the empirical literature. Panel quantile regression analysis is performed on a panel dataset, which is a dataset containing multiple observations for the same dates over time. The model can explain both within- and between-subject changes in the response variable throughout the analysis. Instead of estimating the mean, it estimates the value of a response variable in a certain percentile of its distribution. Finally, the study will focus on the development of energy regulations to protect the environment, energy security, minimize foreign dependency and reduce supply disruptions.

Keywords: Sustainability, Natural resources, Environmental degradation, Energy security.

Research Area: Poverty and Income Distribution

GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE YEŞİL EKONOMİK BÜYÜME İLİŞKİSİ: BRIC ÜLKELERİNDEN KANITLAR

Cuma DEMİRTAŞ
Aksaray Üniversitesi

ÖZET

Ekonomik büyümeyi çevreyi bozmadan yönetmek günümüzün ihtiyacı olarak görülüyor. Bu bağlamda son yıllarda, çevrenin korunmasına ve iklim değişikliği sorununa uzun vadeli bir çözüm bulmaya yönelik bir yaklaşım olarak “Yeşil büyüme” söylemi ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, çalışmada BRIC ekonomilerinde gelir eşitsizliği ve yeşil büyüme ilişkisi 2010-2022 dönemi için test edilmektedir. İki model oluşturulmuştur. Yeşil ekonomik büyümenin gelir eşitsizliği üzerine etkisinin incelendiği Model I’de yeşil ekonomik büyüme değişkeni dışında diğer değişkenler anlamlıdır. Buna göre küreselleşme değişkeni gelir eşitsizliğini negatif, gelir düzeyi değişkeni ise pozitif etkilemektedir. Gelir eşitsizliğinin yeşil ekonomik büyüme üzerine etkisinin incelendiği Model II’de ise gelir düzeyi değişkeni dışında diğer değişkenler istatistiksel olarak anlamlı değildir. Buna göre gelir düzeyi değişkeni yeşil ekonomik büyüme pozitif etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Yeşil ekonomik büyüme, gelir eşitsizliği, BRIC ülkeleri

Çalışma Alanı: Yoksulluk ve Gelir Dağılımı, Bölgesel Kalkınma ve Bölgesel Ekonomiler

THE RELATIONSHIP BETWEEN INCOME INEQUALITY AND GREEN ECONOMIC GROWTH: EVIDENCE FROM BRIC COUNTRIES

Cuma DEMİRTAŞ
Aksaray University

ABSTRACT

Managing economic growth without degrading the environment is seen as the need of the present. In this context, the “green growth” discourse has emerged in recent years as an approach to protect the environment and find a long-term solution to the problem of climate change. Therefore, this study tests the relationship between income inequality and green growth in BRIC economies for the period 2010-2022. Two models are constructed. In Model I, which examines the effect of green economic growth on income inequality, all variables except the green economic growth variable are significant. Accordingly, the globalization variable has a negative effect on income inequality, while the income level variable has a positive effect. In Model II, where the effect of income inequality on green economic growth is analyzed, the variables other than the income level variable are not statistically significant. Accordingly, the income level variable has a positive effect on green economic growth.

Keywords: Green economic growth, income inequality, BRIC countries

Research Area: Poverty and Income Distribution, Regional Development and Regional Economies

IDEAS THAT INFLUENCED THE FORMATION OF KARL POPPER'S VIEWS

Mukhriddin SHERBOBOEV
Alfraganus University

ABSTRACT

Any views are based on socio-political environment as well as previous ideas. K. Popper, like all philosophers, was a product of his time. But the basis of his knowledge in the field of philosophy was based on succession. In this article, it is analyzed that he criticized some layers of the previous philosophical heritage and that they did not deny the succession in the middle.

The role of 20th century philosophy in the history of world philosophy is incomparable. Because the problems raised in this period and their solutions are more colorful than in other periods. Many philosophers were created in the West and East, who defined the potential of this period, which was considered the peak of human civilization. In this chapter, we will get acquainted with the contribution of one such philosopher, Karl Popper, to modern philosophy.

The world wars that took place in the society of Karl Popper's time, the socio-economic relations between the states did not affect the views of the philosopher. Of course, it was natural that the philosopher's way of learning and the environment in which he lived were reflected in his worldview. The brilliance of K. Popper's teaching was that he showed that human knowledge is connected not only with socio-economic development, but also with political development.

The theoretical foundations of the formation of the philosopher's scientific worldview are extensive, and he first analyzes the work of representatives of ancient Greek philosophy and modern Western philosophy analytically and critically. While studying these ideas, K. Popper compared them with his views and tried to put them through the cracks of thinking. The uniqueness of K. Popper's work was that he recognized the positive aspects of the ideas of previous philosophers and recognized their influence on social life. If we are based on Popper's idea that "refutation of theories is the achievement of the same theory", the criticism or rejection of the theory is the achievement of previous theories. We can see that the methodological basis of K. Popper's philosophy was postpositivism and the ideas of various philosophers who lived up to that time. We will learn that he explained his philosophy in relation to his unique methods.

Keywords: Social development, worldview, criticality, positivism, rationalism, irrationalism, pragmatism

KALKINMA YOLU PROJESİ VE MUHTEMEL BÖLGESEL ETKİLERİ

Gökmen KILIÇOĞLU
Düzce Üniversitesi

ÖZET

Kalkınma Yolu Projesi, 1200 kilometrelik demir yolu ve otoyol ile Türkiye'yi Basra Körfezi'ndeki Faw Limanı'na bağlamayı amaçlamaktadır. Yeni İpek Yolu olarak tanımlanan projenin, Avrupa'dan Körfez ülkelerine kadar geniş bir bölgeyi etkilemesi beklenmektedir. 2005 yılından bu yana çeşitli vesilelerle gündeme gelen proje için somut adımlar atılmaya başlanmıştır. Irak'ın Büyük Faw Limanı projesi ile başlayan süreç, başta Irak ve Türkiye olmak üzere bölgesel bir işbirliğini zorunlu kılmaktadır. Hindistan-Ortadoğu-Avrupa Ekonomik Koridoru (IMEC) gibi girişimlere rakip olacak Kalkınma Yolu, Çin'den Gwadar Limanı'na, oradan Faw Limanı'na ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya ulaşacak, daha az maliyetli ve daha hızlı bir koridor alternatifi sunmaktadır. Projenin Türkiye açısından ekonomik yönü kadar güvenlik yönü de önemlidir. Irak'ın istikrarlı bir yapıya sahip olması gerekliliği vardır. Bu bağlamda Türkiye ile Irak'ı özellikle PKK sorununun çözümü açısından daha da yaklaştırması beklenebilir. Ayrıca Körfez Ülkeleri ile işbirliği imkanlarını arttırarak zaman zaman gerginlik içerisinde olan ilişkilerin normalleşme sürecine katkısı olabilir.

Çalışmamız projenin süreçlerini ve bu süreçlere bölge ülkelerinin tutumlarını incelemeyi amaçlamaktadır. Projenin ekonomik sürdürülebilirliğini ve siyasi etkilerini tartışmayı hedeflemektedir.

Anahtar Kelimeler: kalkınma yolu, yeni ipek yolu, Ortadoğu

Çalışma Alanı: Uluslararası İlişkiler

**DEVELOPMENT ROAD PROJECT AND ITS POTENTIAL
REGIONAL IMPACTS**

Gökmen KILIÇOĞLU
Düzce University

ABSTRACT

The Development Road Project includes connecting Turkey to Faw Port in the Persian Gulf with 1200 kilometers of railways and highways. The project, defined as the New Silk Road, is expected to affect a wide region from Europe to the Gulf countries. Concrete steps have begun to be taken for the project, which has been on the agenda on various occasions since 2005. The process that started with Iraq's Greater Faw Port project requires regional cooperation, particularly between Iraq and Turkey. The Development Road, which will rival initiatives such as the India-Middle East-Europe Economic Corridor (IMEC), offers a less costly and faster corridor alternative that will reach from China to Gwadar Port, from there to Faw Port and to Europe via Turkey. For Turkey, the security aspect of the project is as important as the economic aspect. Iraq needs to have a stable structure. In this context, it can be expected to bring Turkey and Iraq closer, especially in terms of the solution of the PKK problem. In addition, it may contribute to the normalization process of the sometimes tense relations by increasing the opportunities for cooperation with the Gulf States.

Our study aims to analyze the processes of the project and the attitudes of the countries in the region towards these processes. It aims to discuss the economic sustainability and political impacts of the project.

Keywords: Development Way, New Silk Road, Middle East

Research Area: International Relations.

İPEK YOLU VE BİR YOL- BİR KUŞAK İNİSİYATİFİNİN KURUMLAR BAĞLAMINDA KARŞILAŞTIRILMASI

Miraç ÇEVEN
Uludağ Üniversitesi

ÖZET

İpek yolu, kıtalar arası uzun mesafeli ticaretinin en uzun ömürlü ve de en önemli yolu olmayı yüzlerce yıl boyunca başarmış bir ticari kurgudur. Bu yolun önemi sadece kıtalar arası ticaretin en uzun süre boyunca üzerinden geçirmesi değil, aynı zamanda etkin olduğu bölgelerdeki inançların, dillerin, mesleklerin ve hatta kurumların bir taşıyıcısı rolü oynamasıdır. Bu çalışmada ilk olarak ipek yolu ticaretinin tarihçesinin retrospektifi kurumsal iktisat ışığında açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra ise yeni ipek yolu projesi olarak lanse edilen bir kuşak projesinin tarihi ipek yolu projesi ile benzerlik ve farklılıkları ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu karşılaştırma yapılırken yine merkeze kurumlar alınıp söz konusu kurumların kalkınmaya etkileri tartışılmıştır. Burada güdülen amaç sadece ipek yolu ve bir yol bir kuşak projesinin salt benzerlik ve farklarını ortaya koymaktan çok ipek yolu ticaretinin uzun bir zaman diliminde çok farklı kültürlerinin karşılıklı etkileşimine yol açmasını hatırlatıp ipek yolu ticaretinin ve söz konusu etkileşimin içinde bulunan tüm kültürlerin ortak bir değeri olduğudur. Konu incelenirken ipek yolu ticaretinin hangi bölgelerde yapıldığını, söz konusu ticaret yapılırken karşılaşılan sorunları ve bu sorunları aşma stratejileri açıklanmaya çalışılmış. Bu stratejiler ile yol kuşak projesinin sorunları ve çözüm stratejileri karşılaştırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Uluslararası ticaret, kurumsal iktisat, kalkınma, kültürel miras.

Çalışma Alanı: Uluslararası İktisat ve Uluslararası Ticaret, Uluslararası Örgütler.

COMPARISON OF SILK ROAD AND ONE ROAD-ONE BELT INITIATIVE IN THE CONTEXT OF INSTITUTIONS

Miraç ÇEVEN
Uludağ University

ABSTRACT

The Silk Road is a commercial fiction that has managed to be the longest-lasting and most important route of intercontinental long-distance trade for hundreds of years. The importance of this road is not only that it carries intercontinental trade for the longest time, but also that it plays the role of a carrier of beliefs, languages, professions, and even institutions in the regions where it is active. In this study, firstly, a retrospective of the history of the Silk Road trade was tried to be explained in the light of institutional economics. Then, the similarities and differences between a Belt Project, which was launched as the new Silk Road Project, and the historical Silk Road Project were tried to be revealed. While making this comparison, institutions were again taken into the center and the effects of these institutions on development were discussed. The aim here is not only to reveal the similarities and differences between the Silk Road and One Road and One Belt project but also to remind us that the Silk Road trade led to the mutual interaction of very different cultures over a long period and that the silk road trade and all the cultures involved in this interaction have a common value. While examining the subject, it was tried to explain in which regions the Silk Road trade was carried out, the problems encountered during this trade, and the strategies to overcome these problems. The problems and solution strategies of the road belt project were compared with these strategies.

Key Words: International trade, institutional economics, development, cultural heritage

Field of Study: International Economics and International Trade, International Organizations

XİN JİN PİNG DÖNEMİNDE ÇİN'İN TÜRKİSTAN POLİTİKASI

Dr. Hurşide KAŞGARLI

ÖZET

Bu çalışma, Xi Jinping'in iktidara gelmesinden sonra Çin'in Türkistan politikasında değişen veya katlanarak artan çabalarını incelemektedir. Bu coğrafya tarih boyunca farklı kültür ve medeniyetleri bağlayan köprü olmuş, aynı zamanda bulunduğu konum ve toplumsal yapısı itibariyle büyük güçler arasındaki ekonomik ve jeopolitik çatışmalara da şahit olmuştur. Çöken Sovyet-Rus hegemonyası sonrası Türkistan, jeoenerji ve jeostratejik açıdan küresel ve bölgesel aktörlerin dikkatini çekmeye başlamıştır. Xi Jinping, Çin'i Batı Kalkınma Projesi ve Avrasya stratejisi olarak bilinen "Bir Kuşak Bir Yol" Projesiyle Asya ve Avrupa arasındaki bağlantıları güçlendirmeye odaklanmıştır. Bu süreçte Türkistan ülkelerinin stratejik konumu, enerji kaynakları ve ekonomik potansiyeli, kenar güçler arasında tekrardan bir ağırlık merkezi konumuna gelmiştir. Çin açısından Türkistan, Doğu Türkistan'a yakınlığı, zengin hammaddeleri ve geniş pazar potansiyeli nedeniyle hem siyasi hem de ekonomik önem taşımıştır. Dolayısıyla Çin, bölge ülkeleriyle olan bağlarını geliştirmeye ve altyapı projeleri ile entegre etmeye yönelik çabalarını arttırmıştır. Xi iktidarının enerji kaynaklarına erişimini güvence altına alma, ticaret yollarını genişletme ve ekonomik entegrasyonu teşvik etme düşüncesi ve eylemleri bölge ülkelerinin ekonomik büyümesine ve bölgesel iş birliğine de belli düzeyde katkı sağlamaya başlamıştır. Xi Jinping aynı zamanda iç politikada istikrarı korumak, bölgeden iç işlerine gelebilecek olumsuz eleştiri ve desteği sınırlamak amacıyla bölge ülkelerinden destek sağlamayı amaçlamaktadır. Bu dönemde Çin'in Türkistan politikası, bölgedeki etnik ve kültürel kimliği homojenleştirerek, kendi yumuşak güç kullanımını arttırmak için kültürel değişimlerin teşvik edilmesi ve insan kaynaklarının geliştirilmesi yönünde eğitim ve diplomasi geliştirmeye de önem verilmiştir. Bu makale, Çin'in Xin Jin Ping dönemindeki Türkistan politikasının politik temellerini, güvenlik ve istikrar, eğitim ve diplomasi ve ekonomik kalkınma boyutlarını nitel araştırma yöntemlerinden içerik analizi yöntemi ile çözümlenecektir.

Anahtar Kelimeler: Çin'in Türkistan Politikası, güvenlik ve istikrar, eğitim ve diplomasi, ekonomik kalkınma

MODERN YÖNETİMDE ÖĞRETİM YÖNTEMLERİNİN ETKİNLEŞTİRİLMESİ BEKLENTİLERİ

Bobircan HOŞIMOV
Alfraganus University

ÖZET

Özbekistan Cumhuriyeti'nin "Eğitim Hakkında" Kanunu ve "Ulusal Personel Eğitimi Programı", eğitimi Özbekistan Cumhuriyeti'nin sosyal kalkınmasında öncelikli bir alan olarak ilan etmektedir. Eğitim ve öğretimin görevi, vatandaşların ve gençlerin en temel anayasal haklarından biri olan her bireyin entelektüel ve uygulamalı yeteneklerini gerçekleştirmek, yaratıcı yeteneklerini ortaya koymak, entelektüel gelişimlerini sağlamak ve hangi alanda faaliyet göstereceklerini ve istedikleri mesleği seçmeği belirlemektir. Eğitim sürecinin başarısı yalnızca biçimine değil aynı zamanda kullanılan yöntemlerin etkinliğine de bağlıdır. Öğretme yöntemleri eğitim teorisinde merkezi bir yer tutar. Eğitim yöntemi, öğretmen ve öğrencilerin eğitim sürecinde belirli bir hedefe ulaşmayı amaçlayan ortak faaliyetleridir. Öğrencinin yaratıcılığının, iletişim yeteneğinin, eğitim sürecinin her aşamasında eğitim kültürünün ve benzerlerinin verimliliğini ve kalitesini artırarak, bilgili bir toplum inşa ederek sosyal toplumun gelişimi için en uygun seçeneklerin seçilmesinde umut verici sonuçlar elde etmek. Süreçler girişi garanti eder. Bunun için yenilikçi teknolojilerin eğitimde yaygın olarak tanıtılması gerekir ve bunun sonucunda aktif bir eğitim süreci uygulanabilir. Aktif eğitim, öğretmenin ve öğrencinin eğitim sürecine bilinçli ve aktif katılımını, bağımsızlığını ve yaratıcı yeteneklerini sağlayan sistem-pedagojik bir süreçten oluşur. Aktif eğitim koşullarında edinilen bilgi ve eylem yöntemleri, içerik açısından mükemmel bir şekilde sistematik, mantıksal olarak eksiksiz ve çeşitli üretim durumlarında kullanıma uygun olacaktır.

Bunda esas olarak aşağıdaki eğitim yöntemleri kullanılır: Tartışma, Düşünmeye katılım, Tahtada pekiştirme, Çeşitli eğitsel ve profesyonel oyunların uygulanması vb. Öğrencilerde aktif öğrenme yeteneği, yani öğrencilerin araştırmaya ve öğrenmeye ilgi duymasını sağlayan aktif bir yaklaşım, eğitim yöntemlerinin etkinleştirilmesinin ana didaktik temeli olabilir. Eğitim yöntemlerinin etkinleştirilmesi, aşağıdaki eğitim yasalarına daha fazla dikkat edilmesini gerektirir. Eğitimde entelektüel alanın geliştirilmesine ilişkin yasa. Bu kanuna göre öğrencinin düşünme, hafıza, dikkat, zihin nitelikleri, düşünme becerisi, bilgi, öğrenme, konu ile ilgili bilgileri düzenleme, eğitim ve becerilerini geliştirmeye yönelik ileriye dönük yöntemler geliştirilir ve uygulamada kullanılır formlar oluşturulur. Eğitimde irade alanının gelişim yasası. Bu yasaya göre öğrencinin hedefe yönelik arzusunun oluşma süreci dikkate alınır. Temel olarak sinir ve

kasların gerginliğini hatırlama, inisiyatif alma, kişinin kendi gücüne inanma, öz kontrolü geliştirme, bilgi öğretme, bir aktivite geliştirme, bunun nasıl gerçekleştirileceği ve dışsal beceriler olmadan denetimi gerçekleştirme yeteneğini dikkate alır. Eğitimde duygusal bağlantının gelişim yasası. Bu yasa, öğrencinin duygularını ve zihinsel durumunu yönetmesi için gerekli becerilerin oluşturulması sürecinden oluşur; burada aşırı kaygının üstesinden gelme yeteneğini geliştirmenin ve kendini objektif olarak değerlendirme yeteneğini kazanmanın önemli olduğu. Eğitimin Bilişimleştirilmesi Yasası Bu yasaya göre, öğrencileri bilgili bir toplum koşullarında kamusal ve mesleki faaliyetlere daha etkin katılıma hazırlamak amacıyla eğitim sisteminin tüm bileşenleri bilgisayar ve bilgi teknolojileri yardımıyla iyileştirilecektir. Eğitimde bağımsızlık yasası. Bu yasaya göre, eğitim sürecini aktif bir düşünme sürecine dönüştürmek temelinde, öğrencilerin bilgilerini hayata uygulamak amacıyla, yaratıcı inisiyatif ve bağımsız düşünme, konuşma, kültür ve bilimsel dünya görüşü, inanç için en uygun seçenekler belirlenecektir. Yukarıda belirtilen eğitim yöntemlerinin etkinleştirilmesini sağlayan eğitim yasaları, bağımsız ve örnek eğitimin uygulamada kullanılmasına geniş bir fırsat yaratmaktadır. Bu özellikle öğrencilerle düzenlenen bağımsız eğitimde belirgindir. Modern eğitimde pedagojik teknolojilerin temel amacı, lisans ve yüksek lisans öğrencilerini öğretim sistemindeki öğretim sürecinin merkezine getirmek, lisans ve yüksek lisans öğrencilerini eğitim materyallerini basitçe ezberlemekten ve otomatik olarak tekrar etmekten uzaklaştırmak, bağımsız ve yaratıcı kişiliklerini geliştirmek ve etkinlikleri yaparak onları dersin aktif katılımcısı haline getirmektir.

Anahtar Kelimeler: Özbekistan, Eğitim, Eğitimde yeni yöntemler, Eğitim yasaları

**SHAMOL YO'NALISHI VA TEZLIGI SHAHAR KO'CHA
YO'LLARIDA AVTOMOBILLAR HARAKATLANISHI
NATIJASIDA HOSIL BO'LADIGAN ZARARLI
ZARRACHALARNING TARQALISHIGA TA'SIRI**

Karimova KAMOLA
Jizzakh Polytechnic Institute

ANNOTATSIYA

Deyarli barcha havo ifloslanishlari ob-havo muhitiga bog'liq bo'lib, poytaxt havo sifati Toshkentdagi shamol aylanmalari va havo oqimi fizik xususiyatlariga bevosita bog'liq. Nam havo oqimlari kirib kelishidan ancha oldin konvektsiya jarayoni Yer yoki zamindagi sirt yuzalaridan chang va boshqa mayda zarrachalarni changyutgich misol havoga ko'tarsa, aksincha, antitsiklonda (ochiq osmonli havo) Quyosh chiqishidan so'ng inversiya jarayoni yuqoridan pastga harakatlanuvchi tinch ob-havoni taqdim etib, bunda masalan mo'rildan chiqadigan ifloslikni shahar tashqarasiga emas, poytaxtda kishilar nafas oladigan balandlikka olib tushadi.

Konvektsiyaning inson salomatligi bilan bog'liq qismi - bu havoning harakatlanuvchi zarralari orqali tana issiqligining tashqariga uzatish jarayoni. Issiqlikni konvektsiya orqali tarqatishda tananing yuzasi atrofidagi haroratdan pastroq bo'lgan harorat oqimini talab etadi. Havo harorati +20 daraja va nisbiy namlik 40-60 % bo'lgan sharoitda katta yoshli kishilar tanasi issiqlik o'tkazuvchanligi konvektsiya (tabiiy konvektsiya) orqali atrof-muhitga taxminan 25-30% tana issiqligini chiqaradi.

Havo oqimlarida haroratning sovuqdan issiqqa yoki issiqdan sovuqqa tez o'zgarishi issiqlik uzatish intensivligini oshiradi. Bunda isish jarayonida kishilarda tana issiqligini qisqa vaqt davomida "changyutgich" kabi tortib olinishi ro'y beradi. Bunda tabiiy muhitda havo yuqoriga ko'tariladi. Agar tuproq yuzasida mayda chang ko'p bo'lsa, havo iflosalanishi ortadi. Bu kabi ifloslanish o'tgan 2023 yilning yanvarida ham haddan tashqari ko'p havoni ifloslantirib, Ekologiya vazirligi ma'lumotlariga ko'ra, poytaxtda yilning 26 kunlik havoning "zararli" darajada ifloslanishining aynan 19 kuni yanvar oyiga to'g'ri kelgan edi. U ham anomal sovuqlikda antitsiklonik jarayonlar fonida ro'y bergandi. Poytaxtda 2023 yilning boshqa oylarda bu kabi kuchli havo ifloslanishlari ro'y bermagan

Avtomobil transporti tomonidan chiqariladigan zarracha moddalarning yo'llar yaqinida tarqalishiga asosan havo tezligi maydonining xarakteri ta'sir qiladi. Havo oqimi esayotgan shamol tezligi va yo'nalishi, avtomobillar harakati va yo'l atrofidagi binolarning geometriyasi kabi omillarga bog'liq. Toshkent shahar havosi chiqindi gazlar va mayda zarrachalar bilan sezilarli darajada ifloslangan. Ushbu ifloslantiruvchi moddalarning asosiy manbalari avtotransport harakati va mahalliy pechlar, shuningdek, isitish tizimlarini

tashkil qiladi. Avtotransport vositalari tomonidan ishlab chiqarilgan ifloslantiruvchi moddalar yo'llar yaqinida joylashgan odamlarga bevosita yaqin joyda, ochiq havoda yoki qo'shni bino yoki transport vositasi kabi yopiq muhitda atmosferaga chiqariladi. So'nggi yillarda ichki yonuv dvigatellari tomonidan ishlab chiqariladigan havo ifloslantiruvchi moddalar zararliligi sezilarli darajada kamaygan bo'lsa-da, avtomobillar harakati butun dunyo bo'ylab shahar markazlarida havo ifloslanishining eng muhim yagona sababi bo'lib qolmoqda. Bu inson salomatligiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Bunday nojo'ya ta'sir qisman aholi punktlari hududidan oqib o'tuvchi havoning yer sathi qatlamlarida ifloslantiruvchi moddalarning uzoq muddat saqlanib turishidan kelib chiqadi; eng yuqori massa konsentratsiyasi qiymatlari odatda yo'llar va ularning kesishmalariga yaqin joyda topiladi. Avtomobil yo'llari faqat cheklangan miqdordagi toza havo oladi va bu holat asta-sekin mahalliy atrof-muhitda zararli zarralarning oshishiga va baland binolar sababli ifloslantiruvchi moddalarning uzoq vaqt ushlanib qolishiga olib keladi.

Shu nuqtai nazardan, so'nggi yillarda diametri 10 mkm (PM10) dan kam bo'lgan zararli zarrachalarga e'tibor qaratilmoqda. Zarrachalarning o'lchash texnologiyasining rivojlanishi va olimlarning bu borada olib brogan ilmiy tadqiqot ishlari natijalari asta-sekin kichikroq zarrachalarga e'tibor qaratishi lozimligini ko'rsatdi. Bugungi kunda PM2.5 va PM10 massa konsentratsiyasi standart sifatida shaharlarda kuzatilmoqda.

Avtomobillar harakatlanishi natijasida ichki yonuv dvigatellarida hosil bo'lgan zarralar yonish jarayonini tashkil etuvchi murakkab fizik-kimyoviy o'zgarishlar natijasida paydo bo'ladi. Zarracha moddalarning boshqa holatlari tormoz, shinalar va avtomobil yo'llarini ishqalanishi hamda avval hosil bo'lgan zarrachalarning qayta to'planishi natijasida hosil bo'ladi. Avtomobillar harakatlanishi natijasida hosil bo'ladigan zararli zarralarning atrof-muhitga tarqalishiga, ayniqsa, yo'l chetiga yaqin joylarda havo tezligi, shamol yo'nalishi maydonining tavsifiga bo'liq. Zararli zarrachalarning haqiqiy miqdoriga ularning o'lchamlari, zarrachalarning cho'kishi, qattiq yuzalar hamda o'simliklar bilan o'zaro ta'siri ta'sir qiladi. Bu jarayonlar bilan bir vaqtda shamol ta'sirida zarrachalar o'rtasidagi to'qnashuvlar tufayli zararli zarrachalarning qisman jismoniy o'zgarishlar sodir bo'ladi. Kam hollarda avtomobillar harakatlanishi natijasida hosil bo'ladigan zararli zarrachalar kimyoviy va fotokimyoviy o'zgarishlarga ham uchraydi.

Kalit so'zlar: shamol yo'nalishi, zarrachalar, ifloslanish, yo'l harakati, PM₁₀, PM_{2,5}.

MATHEMATICAL MODELING OF SWITCHING NETWORKS

Rahim SHAMSIYEV
Alfraganus University

ABSTRACT

The problem of finding the probabilistic characteristics of the states of a communication network with failures is considered. The network starts working from the zero state. Nodes receive Poisson flows of messages. The message lengths are exponentially distributed random variables. If at the time a message arrives at a node, this node is busy with another message, then it leaves the network. A system of differential equations describing the operation of the network has been compiled. This system of differential equations using operational calculus methods is solved.

Keywords: communication networks, probability, state, message flows, random variable, moment of occurrence.

NUMERICAL METHODS FOR THE DIFFERENTIAL EQUATIONS FRACTIONAL ORDER

Obidjon ABDULLAEV
Alfraganus University

ABSTRACT

This work devoted to applications of a numerical method for partial differential equations fractional order. Consider initial-boundary problems for wave equation fractional order involves Caputo derivatives in single and maly connected domains. Using by method of finite differences we can approximately reduce PDE fractional order to system of linear equations. On the first step we demonstrate covering of bounded domain with the network. Further, we will define number of nodes which belongs to the considered domain. On the next step we will write approximate equations on the each defined nodes. All steps we will make using by Python programming package.

Keywords: derivatives of fractional order, initial-boundary conditions, finite difference methods

Research Area: exact science

TÜRK CUMHURİYETLERİNDE GÖÇ: TERCİH Mİ? ZORUNLULUK MU?

Şerife KOÇ - Birol MERCAN - Mustafa ACAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Göç olgusu, farklı dinamiklerden etkilenmekte ve farklı dinamikleri etkilemektedir. Ekonomi, hukuk, özgürlük, insan hakları, eğitim ve sağlık gibi dinamikler bireylerin göç kararını şekillendirmektedir. Bir bakıma göç kararı, kaynak ülke ve hedef ülkenin bireylere sundukları imkanlar ile ilgilidir. Lee (1965)'e göre bireysel faktörler, kaynak ülkenin dezavantajları, hedef ülkenin avantajları ve araya giren engeller göç kararının belirleyicileridir. Bu çalışma Lee (1965)'in itme ve çekme modelinde belirlediği faktörlerden hareketle göçün tercih mi yoksa zorunluluk mu olduğunu test etmektedir. Çalışmanın örneklem grubu Azerbaycan, Kırgızistan, Kazakistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye'den oluşmaktadır. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra sosyal ve ekonomik problemler yaşayan ülkelerdeki göçmenler, Rusya'ya göç etmiştir. Aynı şekilde belirli bir etnik kökene sahip insanlar da Türk Cumhuriyetlerine göç etmiştir. Bu göç dalgası sebebiyle Türk Cumhuriyetleri'nin ekonomi ve sosyo-kültürel yapılarında bozulmalar yaşanmıştır. Bu sebeple Türk Cumhuriyetlerinde göçün belirleyicilerine odaklanılmıştır. Çalışma 1992-2023 yılları arasındaki veriler ile panel veri analizi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göç, Ekonomik Özgürlük, Demokrasi

Çalışma Alanı: Göç

MIGRATION IN THE TURKIC REPUBLICS: PREFERENCE OR NECESSITY?

Şerife KOÇ - Birol MERCAN - Mustafa ACAR
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

The phenomenon of migration is influenced by different dynamics and affects different dynamics. Dynamics such as economy, law, freedom, human rights, education and health shape the migration decision of individuals. In a sense, the decision to migrate is related to the opportunities offered to individuals by the source and destination countries. According to Lee (1965), individual factors, disadvantages of the source country, advantages of the destination country and intervening barriers are the determinants of migration decision. This study tests whether migration is a preference or a necessity based on the factors identified by Lee (1965) in his push and pull model. The sample group of the study consists of Azerbaijan, Kyrgyzstan, Kazakhstan, Uzbekistan, Turkmenistan and Turkey. After the collapse of the Soviet Union, migrants from countries with social and economic problems migrated to Russia. By the same token, people of a certain ethnic origin also migrated to the Turkic Republics. Due to this wave of migration, the economic and socio-cultural structures of the Turkic Republics have deteriorated. For this reason, we focus on the determinants of migration in the Turkic Republics. The study is based on panel data analysis with data from 1992 to 2023.

Keywords: Migration, Economic Freedom, Democracy

Research Area: Migration

TÜRKİ CUMHURİYETLERDE KALDOR BÜYÜME YASASI GEÇERLİ Mİ?

Betül GÜMÜŞ¹ - Selim KAYHAN² - Tayfur BAYAT³

^{1,2}*Necmettin Erbakan Üniversitesi*

³*İnönü Üniversitesi*

ÖZET

Ekonomik büyümeyi etkileyen birçok faktör olduğunu ifade etmek mümkündür. Bu faktörlerden biri de sanayi sektöründe yapılan üretimdir. Ekonomik büyüme ve sanayi üretimi ilişkisini araştırmaya yönelik yapılan çalışmalarda Nicholas Kaldor'un çalışmaları öne çıkmaktadır. Kaldor ekonomik büyüme ile ilgili görüşlerini üç yasa çerçevesinde açıklamaktadır. Birinci yasaya göre sanayi üretimindeki artış ekonomik büyümeyi arttırmaktadır. Bu anlamda Kaldor sanayi sektörünün ekonomik büyümenin motoru olduğunu ifade etmektedir. İkinci yasa (Verdoorn yasası) imalat sanayi üretimi ile işgücü verimliliği arasında pozitif bir ilişkinin olduğu şeklindedir. Üçüncü yasa sanayi üretimi ile sanayi sektörü işgücü verimliliği arasındaki ilişkinin pozitif olduğunu ifade ederken, diğer sektörlerde bu ilişkinin negatif olduğunu varsaymaktadır.

Bu çalışmada Kaldor'un birinci yasası olan ekonomik büyüme ve sanayileşme yasasının Türkî Cumhuriyetlerde geçerliliğinin test edilmesi amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda Azerbaycan, Özbekistan, Kırgızistan, Tacikistan, Kazakistan ve Türkiye'ye ait veriler ile araştırma yapılmıştır. Araştırma kapsamında 1992-2022 dönemine ait veriler kullanılmıştır. Sonuçlar ülke ekonomi yönetimlerinin sanayileşme politikalarını belirlemesi adına önemli ipuçları vermektedir.

Anahtar Kelimeler: Kaldor Büyüme Yasası, Türkî Cumhuriyetler, Panel Veri Ekonometrisi.

Çalışma Alanı: Mikroekonomi ve Makroekonomi.

IS KALDOR GROWTH LAW VALID IN TURKIC REPUBLICS?

Betül GÜMÜŞ¹ - Selim KAYHAN² - Tayfur BAYAT³
^{1,2}*Necmettin Erbakan University*
³*İnönü University*

ABSTRACT

It is possible to state that there are many factors affecting economic growth. One of these factors is the production in the industrial sector. Nicholas Kaldor's works stand out in studies aimed at investigating the relationship between economic growth and industrial production. Kaldor explains his views on economic growth within the framework of three laws. According to the first law, an increase in industrial production increases economic growth. In this sense, Kaldor states that the industrial sector is the engine of economic growth. The second law (Verdoorn law) states that there is a positive relationship between manufacturing industry production and labor productivity. While the third law states that the relationship between industrial production and industrial sector labor productivity is positive, it assumes that this relationship is negative in other sectors.

This study aims to test the validity of Kaldor's first law, the law of economic growth and industrialization, in the Turkic Republics. For this purpose, research was conducted with data from Azerbaijan, Uzbekistan, Kyrgyzstan, Tajikistan, Kazakhstan, and Turkey. Within the scope of the research, data from the period 1992-2022 was used. The results provide important clues for country economic administrations to determine industrialization policies.

Keywords: Kaldor Growth Law, Turkic Republics, Panel Data Econometrics.

Research Area: Microeconomics and Macroeconomics.

DIŞ BORÇLARIN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNE ETKİLERİ: TÜRK CUMHURİYETLERİ İÇİN EKONOMETRİK BİR ANALİZ

Ahmet ŞAHBAZ - Ayşe CEYLAN
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümenin artırılması ve sürdürülebilir bir hale getirilmesi için iç tasarrufların artırılması gerekmektedir. Fakat iç tasarrufların yeterli olmadığı gelişmekte olan ülkelerde ekonomik büyümenin sağlanması amacıyla söz konusu ülkeler dışarıya borçlanmaktadır. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin yıkılması ile birlikte bağımsızlığını alan Türk Cumhuriyetleri ekonomik anlamda birçok problemle karşı karşıya kalmışlardır. Özellikle iç tasarrufların yeterli düzeyde olmaması ve buna bağlı olarak yatırımların gerçekleştirilememesi en önemli problemler arasında yer almaktadır. İç tasarrufların yetersizliğinin yanı sıra yatırım mallarının ithal edilmesi gerekliliği döviz gereksinimini de artırmaktadır. Bu bağlamda Türk Cumhuriyetleri'nde üretimin artırılabilmesi ve ekonomik büyümenin sağlanabilmesi amacıyla dış borca başvurulmuştur. Çalışmanın amacı Türk Cumhuriyetleri'nde dış borçların ekonomik büyümeye olan etkisinin analiz edilmesidir. Çalışmada Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan, Türkmenistan ve Türkiye'ye ait veriler kullanılmıştır. Çalışma 1993-2022 yıllarına ait verileri kapsamaktadır. Veriler Dünya Bankası'ndan elde edilmiştir ve analizde Uzun Vadeli Dış Borç Stokları (ABD Doları), Kısa Vadeli Dış Borç Stokları (ABD Doları) ve GSYH (ABD Doları) verileri kullanılmıştır.

Anahtar Kelimeler: *Dış Borç, Ekonomik Büyüme, Türk Cumhuriyetleri*

EFFECTS OF EXTERNAL DEBT ON ECONOMIC GROWTH: AN ECONOMETRIC ANALYSIS FOR TURKISH REPUBLICS

Ahmet ŞAHBAZ - Ayşe CEYLAN
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

In order to increase economic growth and make it sustainable in developing countries, domestic savings must be increased. However, in developing countries where domestic savings are not sufficient, these countries borrow abroad to ensure economic growth. The Turkish Republics, which gained independence with the collapse of the Soviet Union in 1991, faced many economic problems. In particular, the insufficient level of domestic savings and the resulting inability to realize investments are among the most important problems. In addition to the insufficiency of domestic savings, the need to import investment goods also increases the need for foreign exchange. In this context, foreign debt was resorted to in order to increase production and ensure economic growth in the Turkish Republics. The aim of the study is to analyze the effect of foreign debts on economic growth in the Turkish Republics. Data from Azerbaijan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Uzbekistan, Tajikistan, Turkmenistan and Turkey were used in the study. The study covers data for the years 1993-2022. The data was obtained from the World Bank and Long-Term External Debt Stocks (US\$), Short-Term External Debt Stocks (US\$) and GDP (US\$) data were used in the analysis.

Keywords: *External Debt, Economic Growth, Turkic Republics*

EKOVERSE: ÇEVRE VERGİLERİNİN EKONOMİK BÜYÜME ÜZERİNE ETKİSİ AB ÜYE ÜLKELERİ ÜZERİNE BİR İNCELEME

Gamze MERCAN - Sevilay Ece GÜMÜŞ ÖZUYAR
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Sosyal refahı azaltmadan çevre vergilerinin alınması ve büyümenin gerçekleşmesi mümkün müdür? Bu soru yalnızca AB üye ülkeleri için değil bu uygulamayı kullanan tüm ülkelerin de gündeminde yer tutmaktadır. Makroekonomik etkiler farklı vergi gruplarına göre farklı sonuçlar vermektedir. Sanayileşme ile birlikte üretimde yükseliş yaşanırken doğanın orantısız ve bilinçsizce kullanılmasını da beraberinde getirmiştir. Bu da pek çok çevre sorunun yanında ekonomik, siyasi ve finansal tutarsızlıkların da doğmasına sebep olmuştur. Çevre vergisinden elde edilen gelirlerin ekonomik büyümeyi artırıcı olduğu yönündeki görüşler kısa dönem için geçerlidir. Aynı zamanda ikisi arasındaki olumsuz etki de tartışmalar arasında yer almaktadır. Buna göre çevre vergileri ile sağlanan verimlilik ekonomide büyüme meydana getireceğine ve bunun sonucunda da çevre politikalarının sıkı bir şekilde uygulanması gerekeceği söylenebilirken diğer karşıt grup ise ekonomik büyüme ile beraber çevrede kirliliğin de meydana geleceğini savunmaktadır. Literatürde yer alan bu görüşlerle birlikte biz de bu çalışmada AB üye ülkelerinde çevre vergisi uygulamasının makroekonomik belirleyicilerinden olan GSYH üzerindeki etkisini inceledik.

Anahtar Kelimeler: Çevre Vergisi, Ekonomik Büyüme, AB çevre vergisi

Çalışma Alanı: Beşeri Sermaye, Kamu Maliyesi

ECOVERSE: THE IMPACT OF ENVIRONMENTAL TAXES ON ECONOMIC GROWTH A STUDY ON EU MEMBER STATES

Gamze MERCAN - Sevilay Ece GÜMÜŞ ÖZUYAR
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

Is it possible to levy environmental taxes and achieve growth without reducing social welfare? This question is on the agenda not only for EU member states but also for all countries that use this practice. Macroeconomic effects are different for different tax groups. As industrialization has led to an increase in production, it has also led to a disproportionate and unconscious use of nature. This has led to many environmental problems as well as economic, political and financial inconsistencies. The argument that environmental tax revenues boost economic growth is valid for the short term. At the same time, the negative impact between the two is also among the debates. Accordingly, it can be argued that the efficiency provided by environmental taxes will generate growth in the economy and as a result, environmental policies will need to be implemented strictly, while the other group argues that pollution in the environment will occur along with economic growth. With these views in the literature, in this study, we have analyzed the effect of environmental tax implementation on GDP, one of the macroeconomic determinants, in EU member states.

Keywords: Environmental Tax, Economic Growth, EU environmental tax

Field of Study: Human Capital, Public Finance

MEDIA AND DEVELOPMENT OF DIGITAL CITIZENSHIP

Gulina YUSUPOVA
Sakarya University

ABSTRACT

The rise of the digital age has radically changed the way societies access information, communicate and participate. New media includes digital communication tools such as the internet and social media platforms. These tools have allowed individuals to take a more active role in information production and consumption. In this context, digital citizenship means individuals who actively and responsibly participate in the digital environment. New media tools have made access to information processes more democratic. Social media platforms play a major role in terms of interaction between individuals and the organization of social movements. While tools such as Wikipedia, YouTube and blog platforms provide innovative opportunities for individuals to share, produce and disseminate information, platforms such as Facebook, Twitter and Instagram have become important tools for individuals to make their voices heard, organize social movements and raise awareness. In this context, the study aims to examine the place of new media in the development of digital citizenship from different perspectives, along with its social contributions and opportunities, as well as various challenges and risks.

Keyword: New media, Digital citizenship, Social media, Opportunities and Challenges.

LOJİSTİK OPERASYONLARDA YAPAY ZEKA: RİSK ÖLÇÜMÜ VE VERİMLİLİK DEĞERLENDİRMESİ

Mehmet İNCE - Hüseyin Alpaslan İŞBİLİR
Tarsus Üniversitesi

ÖZET

Bilgi ve verinin güce dönüştüğü günümüzde, teknolojinin akıllarda yer edindiği alan yeni icat edilen aletlerden çok bilgiye erişme hızında yaşanan değişimler olarak görülmektedir. Yapay zeka da tam bu noktada bilgi edinme, edinilen bu bilgiyi işin gerekliliklerine göre işleme, işlenen bu bilginin insan faktörü gereksizden uygulanmasına, analiz edilmesine ve diğer faktörleri (iç ve dış faktörler) de birlikte sentezleyerek algoritma tabanlı sonuçların yürütülmesini sağlayan bilgisayar tabanlı sistemlerdir. Yapay zeka teknolojilerinin kullanım alanları giderek yaygınlaşarak birçok sektörün performansı da iyileşmektedir. Bu sektörlerden biri de lojistikdir. Sektörün karşılaştığı karmaşıklık ve belirsizliğin yanında tedarik zinciri yönetiminde aktör sayısının artması yapay zeka teknolojilerinin lojistik operasyonlarında uygulamasının temel nedenleri arasında yer alır. Lojistik sektörünün yapay zeka teknolojileriyle etkinliği yeni bir gelişme olmasına rağmen etkisi her geçen gün artmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın amacı; lojistik operasyonlarda karşılaşılan risklerin ölçümünde yapay zeka teknolojilerinin gelişimi uygulanması ve bu uygulamaların operasyon süreçlerindeki verimliliğini değerlendirilmiştir. Lojistik operasyonlarda karşılaşılan risklerin en aza indirgenmesi için yapay zeka destekli uygulamaların taşıma gecikmeleri, envanter yönetimi, depolama, tedarik zinciri yönetiminde karşılaşılan riskler ve teknolojik risklere karşı yapay zeka teknolojileriyle sürecin optimizasyonu ve maliyetlerin azaltılması için faydalı olacaktır. Yapay zeka bu noktada oluşabilecek risklere ve karmaşıklıklara karşı sadece büyük ölçekli değil, orta ve küçük ölçekli firmaların da iyi kararlar alabilmesine yardımcı olabilecektir. Çalışmanın kapsamı neticesinde yapılan literatür incelemesinde daha önceki çalışmalara atf yapılarak lojistik operasyonlarda yapay zeka teknolojisinin kullanımının olumlu etkilerinin yanı sıra maliyet ve entegrasyon risklerinin yansımaları vurgulanmış, sonraki çalışmalarda yapay zeka teknolojilerinin lojistik operasyonları özelinde etkilerinin belirlenmesine katkı sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zeka, Lojistik, Tedarik Zinciri Yönetimi, Risk Ölçümü

Çalışma Alanı: Uluslararası Ticaret ve Lojistik

ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN LOGISTICS OPERATIONS: RISK MEASUREMENT AND EFFICIENCY EVALUATION

Mehmet İNCE - Hüseyin Alpaslan İŞBİLİR
Tarsus University

ABSTRACT

In today's world, where information and data are transformed into power, technological advancements are perceived not so much in terms of newly invented tools but rather in the rapid changes in the speed of information access. Artificial intelligence (AI) plays a crucial role in this context, referring to computer-based systems that can acquire information, process it according to the requirements of a task, and apply, analyze, and synthesize it without human intervention. AI utilizes algorithms to generate actionable insights from data. The application areas of AI technologies are expanding rapidly, improving the performance of many sectors. Logistics is one such sector. The complexity and uncertainty faced by the logistics industry, coupled with the increasing number of actors involved in supply chain management, are among the primary reasons for the adoption of AI technologies in logistics operations. Although the integration of AI in the logistics sector is a recent development, its impact is growing day by day. This study aims to evaluate the development and implementation of AI technologies in measuring risks in logistics operations and the efficiency of these applications in operational processes. AI-enabled applications can be beneficial for minimizing risks encountered in logistics operations, such as transportation delays, inventory management, warehousing, risks faced in supply chain management, and technological risks. By optimizing processes and reducing costs with AI technologies, businesses of all sizes can make better decisions in the face of potential risks and complexities. The literature review conducted within the scope of the study highlights the positive effects of using AI technology in logistics operations, as well as the implications of cost and integration risks. It is expected that the findings will contribute to determining the specific effects of AI technologies on logistics operations in future studies.

Keywords: Artificial Intelligence, Logistics, Supply Chain Management, Risk Measurement

LOGISTIKA OPERATSIYALARIDA SUN'YIY INTELLEKT: XAVFNI O'LCHASH VA SAMARADORLIKNI BAHOLASH

Mehmet İNCE - Hüseyin Alpaslan İŞBİLİR
Tarsus University

ANNOTATSİYA

Axborot va ma'lumotlar kuchga aylanayotgan bugungi dunyoda texnologik taraqqiyot yangi ixtiro qilingan vositalar nuqtai nazaridan emas, balki axborotga kirish tezligining tez o'zgarishi bilan qabul qilinadi. Sun'iy intellekt (AI) bu kontekstda hal qiluvchi rol o'ynaydi, ma'lumotni olish, uni vazifa talablariga muvofiq qayta ishlash va inson aralashuvisiz qo'llash, tahlil qilish va sintez qilish mumkin bo'lgan kompyuterga asoslangan tizimlarga ishora qiladi. AI ma'lumotlardan amaliy tushunchalarni yaratish uchun algoritmlardan foydalanadi. AI texnologiyalarini qo'llash sohalari tez sur'atlar bilan kengayib, ko'plab tarmoqlarning ish faoliyatini yaxshilaydi. Logistika ana shunday sohalardan biridir. Logistika sanoati duch keladigan murakkablik va noaniqlik, ta'minot zanjirini boshqarishda ishtirok etayotgan ishtirokchilar sonining ortib borishi logistika operatsiyalarida AI texnologiyalarini qo'llashning asosiy sabablaridan biridir. AIning logistika sektoriga integratsiyalashuvi so'nggi rivojlanish bo'lsa-da, uning ta'siri kundankunga oshib bormoqda. Ushbu tadqiqot logistika operatsiyalarida xavflarni o'lchashda AI texnologiyalarini ishlab chiqish va joriy etishni va operatsion jarayonlarda ushbu ilovalarning samaradorligini baholashga qaratilgan. Sun'iy intellektni qo'llab-quvvatlaydigan ilovalar transport kechikishlari, inventarlarni boshqarish, saqlash, ta'minot zanjirini boshqarishda duch keladigan xavflar va texnologik risklar kabi logistika operatsiyalarida uchraydigan xavflarni minimallashtirish uchun foydali bo'lishi mumkin. AI texnologiyalari yordamida jarayonlarni optimallashtirish va xarajatlarni kamaytirish orqali barcha o'lchamdagi korxonalar potentsial xavf va murakkabliklar oldida yaxshiroq qaror qabul qilishlari mumkin. Tadqiqot doirasida olib borilgan adabiyotlarni o'rganish logistika operatsiyalarida AI texnologiyasidan foydalanishning ijobiy ta'sirini, shuningdek, xarajatlar va integratsiya xatarlarining oqibatlarini ta'kidlaydi. Topilmalar kelajakdagi tadqiqotlarda AI texnologiyalarining logistika operatsiyalariga o'ziga xos ta'sirini aniqlashga yordam berishi kutilmoqda.

Kalit so'zlar: Sun'iy intellekt, Logistika, Ta'minot zanjirini boshqarish, Risk o'lchash

LOJİSTİK PERFORMANS VE GÜMRÜK: GÜMRÜK VE SINIR GEÇİŞ İŞLEMLERİ ETKİNLİĞİ ÜZERİNE İNCELEME

Mehmet İNCE - Muhammed TURGUT
Tarsus Üniversitesi

ÖZET

Lojistik performans, kalkınmanın ve ekonomik gelişimin bir göstergesi durumundadır. Günümüzde ülkeler lojistik altyapılarının ve performanslarının gelişmişliği öne çıkmakta ve yatırımcıların yatırımlarını buna göre sınıflandırdıkları önemli bir husus haline gelmiştir. Uluslararası firmalar taşımacılık, depolama, envanter, paketleme, gümrük ve dağıtım süreçlerinde iş yapma kolaylıkları ve altyapıları güçlü ülkeleri tercih etmekte ve bu unsurlar işletmelerin verimlilik ve karlılıklarına doğrudan etki etmektedir. Lojistik performans dış ticareti geliştiren önemli süreçlerin başında gelmektedir. Lojistik performans işletmelerin kesintisiz tedarik zinciri süreçlerinin etkinliği ve verimliliği açısından önem arz ederken, ülkelerinde ihracatlarının artmasında önemli bir rol oynamaktadır. Lojistik performansın iyileşebilmesi gümrük performansıyla doğrudan ilgilidir. Gümrük performansının verimsiz olması ekstra maliyetlere ve zaman kayıplarına neden olmaktadır. Gümrük maliyetlerinin, uluslararası ticarete en az taşıma maliyetleri kadar hatta bazı durumlarda taşıma maliyetlerinden daha fazla büyük bir engel oluşturduğu ortaya koyulmaktadır. Bu maliyetlerin önemli bir kısmı idari engellerden, yani gümrük ve sınır daireleriyle ilgili olanlardan kaynaklanmaktadır. Gümrüklerde idari verimsizliklerden kaynaklı yaklaşık dünya ticaretinin yüzde 7-10'u kadar kayıp yaşanmaktadır. Gümrük işlemleri ise uluslararası ticaretin önemli bir parçasıdır. Gümrük süreçleri mal hareketinin düzenlenmesini ve denetlenmesini sağlar. Küreselleşme ve uluslararası ticaretin artmasıyla birlikte lojistik performans ve gümrük işlemleri arasındaki ilişki giderek önem kazanmıştır. Lojistik performans, mal ve hizmetlerin tedarik zincirindeki akışını optimize etme yeteneğini ifade ederken, gümrük işlemleri ise uluslararası ticarete sınırların geçilmesi için gerekli olan yasal ve idari prosedürleri içermektedir. Ekili bir lojistik performans, gümrük işlemlerini kolaylaştırabilir ve hızlandırabilir. Aynı şekilde etkili gümrük işlemleri de zaman kayıpları ve belirsizlikleri ortadan kaldırarak lojistik performansı iyileştirecektir. Bu çalışmada karşılıklı bağımlılığa dayanan bu iki kavram arasındaki ilişki ortaya konulacaktır. Ayrıca Dünya Bankası'nın yayınlamış olduğu Lojistik Performans Endeksi incelenerek, gümrük ve sınır geçiş işlemlerinin etkinliği incelenecektir. Türkiye'nin gümrük ve sınır geçiş işlemlerindeki durumu ortaya konularak çözüm önerileri ve alternatifler sunulacaktır. Çalışma sonucunda Lojistik performans endeksine bakıldığında 2023 yılında önemli yükseliş gösteren ülkeler Singapur, Finlandiya, Danimarka, İsviçre ve Kanada olmuştur. Gümrük

ve sınır etkinliği performansına bakıldığında ise 2023 yılında önemli yükseliş gösteren ülkeler Singapur, İsviçre, Kanada, Belçika ve Güney Kore olarak kaydedilmiştir. Türkiye Lojistik Performans Endeksinde sıralamada 2023 yılında 38. sırada yer alırken, gümrük ve sınır etkinliği alt boyutunda ise 47. sırada yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Lojistik, Lojistik Performans, Gümrük, Sınır Geçiş İşlemleri

Çalışma Alanı: Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Lojistik Yönetimi

**LOGISTICS PERFORMANCE AND CUSTOMS: A REVIEW
ON THE EFFECTIVENESS OF CUSTOMS AND BORDER
CROSSING PROCEDURES**

Mehmet İNCE - Muhammed TURGUT
Tarsus University

ABSTRACT

Logistics performance is an indicator of development and economic development. Nowadays, the development of countries' logistics infrastructures and performances comes to the fore and it has become an important issue for investors to classify their investments accordingly. International companies prefer countries with strong infrastructures and ease of doing business in transportation, storage, inventory, packaging, customs and distribution processes, and these factors directly affect the efficiency and profitability of businesses. Logistics performance is one of the most important processes that improve foreign trade. While logistics performance is important for the effectiveness and efficiency of the uninterrupted supply chain processes of businesses, it plays an important role in increasing exports in their countries. Customs procedures are an important part of international trade. The improvement of logistics performance is directly related to customs performance. Inefficient customs performance causes extra costs and time losses. It is revealed that customs costs constitute a major obstacle to international trade, at least as much as transportation costs, and in some cases even more than transportation costs. A significant part of these costs arises from administrative obstacles, namely those related to customs and border authorities. Approximately 7-10 percent of world trade is lost due to administrative inefficiencies in customs. Customs processes ensure the regulation and control of the movement of goods. With globalization and the increase in international trade, the relationship between logistics performance and customs procedures has become increasingly important. While logistics performance refers to the ability to optimize the flow of goods and services in the supply chain, customs procedures include the legal and administrative procedures necessary to cross borders in international trade. Improved logistics performance can facilitate and speed up customs procedures. Likewise, effective customs procedures will improve logistics performance by eliminating time losses and uncertainties. In this study, the relationship between these two concepts based on mutual dependence will be revealed. In addition, the Logistics Performance Index published by the World Bank will be examined and the effectiveness of customs and border crossing procedures will be examined. Turkey's situation in customs and border crossing procedures will be revealed and solution suggestions and alternatives will be presented. As a result of the study, looking at the logistics

performance index, the countries that showed a significant increase in 2023 were Singapore, Finland, Denmark, Switzerland and Canada. Considering the customs and border efficiency performance, the countries that showed a significant increase in 2023 were recorded as Singapore, Switzerland, Canada, Belgium and South Korea. While Turkey ranked 38th in the Logistics Performance Index in 2023, it ranked 47th in the customs and border efficiency sub-dimension.

Keywords: Logistics, Logistics Performance, Customs, Border Crossing Procedures

Research Area: International Trade and Logistics, Logistics Management

YEŞİL LİMAN KAVRAMININ BİLİMSEL HARİTALAR TEKNIĞIYLE ANALİZİ

Mehmet İNCE - Şule GÜNGÖR
Tarsus Üniversitesi

ÖZET

Dünya ticaretinin %84'ünün deniz yolu taşıması ile yürütülmesi limanların gerek ülke ekonomileri gerekse de bireylerin tüketim yapabilmeleri açısından önem taşıdığını ve geri planda tutulmasının mümkün olmadığını göstermektedir. Limanların varlık olarak dünya ticaretini sürdürülebilir potansiyelde tutması limancılıkta hareketliliği artırmakta, yük transferi süreçlerini doğrudan ilgilendirmektedir. Dünya üzerinde konumlanmış limanların bir kısmı buldukları kent merkezlerinden uzak bir konumdayken, bir kısmı da kent merkezlerine yakın veya doğrudan temas edilebilecek bir alanda konumlandırılmıştır. Limanlardaki yoğun yük trafiği, buldukları yer itibarıyla insan yaşamını ve doğayı olumsuz yönde etkilemektedir. Buradan yola çıkarak olumsuzlukların mümkün seviyede giderilmesi veya azaltılması amacıyla ülke politikalarının yönlendirmesiyle yeşil liman kavramı ortaya çıkmıştır. Temelde çevreye duyarlı ve enerji tasarrufunu önemseyen bir açıklama taşıyan yeşil liman, dünya üzerinde özellikle iş hacmi yüksek limanlarda uygulanmaya yönelik çalışmaların yürütüldüğü bir kavramdır. Bu açıdan akademisyenlerin de ilgisini üzerinde tutan yeşil liman kavramı teorik ve ampirik yayınlara konu olmaktadır. Bu çalışmada, bibliyometrik analiz yöntemi ile yeşil liman kavramını konu edinerek Web of Science veri tabanı üzerinden 2014 ve 2024 yılları arasında kavrama dair anahtar kelimelerin ele alındığı yayınlar incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre kavram güncelliğini korumakla beraber teori ve uygulama açısından geniş bir alanda yer bulmuştur. Emisyon azaltımı, hükümetlerin tutumları, liman inşaa projeleri gibi hususların dikkat çektiğine ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yeşil Liman, Bibliyometrik Analiz, Görsel Haritalama

Çalışma Alanı: Uluslararası Ticaret ve Lojistik, Lojistik Yönetimi

ANALYSIS OF THE GREEN PORT WITH SCIENTIFIC MAPS TECHNIQUE

Mehmet İNCE - Şule GÜNGÖR
Tarsus University

ABSTRACT

The fact that 84% of world trade is carried out by sea transport shows that ports are important for both national economies and individuals' ability to consume, and it is not possible to keep them in the background. The fact that ports, as assets, keep world trade at a sustainable potential increases mobility in port management and directly concerns cargo transfer processes. While some of the ports located in the world are located far from the city centers, some of them are located close to the city centers or in an area that can be directly contacted. Heavy freight traffic in ports negatively affects human life and nature due to their location. Based on this, the concept of green port has emerged with the guidance of country policies in order to eliminate or reduce the negativities as much as possible. Green port, which basically has a statement that is environmentally friendly and cares about energy saving, is a concept that is being implemented around the world, especially in ports with high business volume. In this respect, the concept of green port, which attracts the attention of academics, is the subject of theoretical and empirical publications. In this study, publications covering the concept of green ports were examined through the Web of Science database between 2014 and 2024, using the bibliometric analysis method. According to the findings, the concept maintains its current status and has found a place in a wide range of areas in terms of theory and practice. It has been found that issues such as emission reduction, governments' attitudes, and port construction projects attract attention.

Keywords: Green Port, Bibliometric Analysis, Visual Mapping

Research Area: International Trade and Logistics, Logistics Management

O'ZBEKISTONNING BARQAROR IQTISODIYOTGA O'TISHDA YER RESURSLARIDAN SAMARALI FOYDALANISH MUAMMOLARI

Hasan UNGAROV
National University of Uzbekistan

ANNOTATSIYA

Tadqiqot mavzusining dolzarbligi. “O‘zbekistonning barqaror iqtisodiyotga o‘tish sharoitida yer resurslaridan samarali foydalanish muammolari” yer resurslarining mamlakat iqtisodiy rivojlanishidagi ahamiyati va ulardan oqilona foydalanish strategiyasi va chora-tadbirlarini ishlab chiqish zarurligi bilan izohlanadi. Iqlim o‘zgarishi va tuproq degradatsiyasi, biologik xilma-xillikning yo‘qolishi va suv tanqisligi kabi boshqa omillar yerdan barqaror foydalanish va tabiiy ekotizimlarni saqlash uchun yangi yondashuvlarni talab qiladi. Bu muammolarni hal etishda xalqaro hamkorlik, boshqa davlatlar bilan tajriba almashish ham muhim jihatlardandir.

Tadqiqot maqsadi. O‘zbekistonning barqaror iqtisodiyotga o‘tish sharoitida yer resurslaridan samarali foydalanish muammolarini tahlil qilish, yer resurslaridan oqilona foydalanish strategiyasi va chora-tadbirlarini ishlab chiqish, tabiiy ekotizimlarni saqlash va bu muammolarni hal qilish uchun xalqaro hamkorlikni jalb qilish.

O‘zbekistonda yer resurslaridan samarali foydalanish bilan bog‘liq muammolar ko‘p. Bularga tuproqning degradatsiyasi, sho‘rlanishi, suv tanqisligi va iqlim o‘zgarishining ta‘siri kiradi. Bu omillarning barchasi mamlakat iqtisodiyotiga salbiy ta‘sir ko‘rsatib, ularni bartaraf etish choralari ko‘rishni taqozo etadi.

Maqolada O‘zbekistonda yer resurslaridan samarali foydalanish muammolarini hal qilish yo‘llari taklif etiladi:

Yerdan oqilona foydalanish va tabiiy resurslarni asrashni rag‘batlantirish maqsadida yerdan foydalanish va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi qonunchilikni takomillashtirish;

Infratuzilmalarni rivojlantirish, jumladan, yangi yo‘llar, ko‘priklar va kommunikatsiyalar qurish, yer resurslaridan foydalanishni yaxshilash va ulardan samarali foydalanish;

Qishloq xo‘jaligida hosildorlikni oshirish, issiqxona gazlari chiqindilarini kamaytirish va tuproq unumdorligini saqlash uchun innovatsion texnologiyalarni joriy etish;

yer tuzish, yerdan foydalanish va yer tuzish sohasida mutaxassislarni tayyorlash va ularning malakasini oshirish;

Yerdan barqaror foydalanish, biologik xilma-xillikni saqlash va iqlim o‘zgarishiga moslashish sohasida tajriba va bilim almashish uchun xalqaro

hamkorlikni jalb qilish;

O'zbekistonda ushbu muammolarni hal etishda eng samarali bo'ladigan strategiya va chora-tadbirlarni ishlab chiqish bo'yicha xalqaro tajriba o'rganildi;

Yuqoridagi chora-tadbirlarni qo'llash O'zbekistonda yer resurslaridan samarali foydalanish muammolarini hal etish, barqaror iqtisodiy rivojlanishni ta'minlash va kelajak avlodlar uchun tabiiy ekotizimlarni saqlab qolish imkonini berishi asoslanadi.

Kalit so'zlar: yer resurslaridan samarali foydalanish muammolari, barqaror iqtisodiyotga o'tish, yer resurslari, iqtisodiy rivojlanish, oqilona foydalanish, tuproq degradatsiyasi, tabiiy ekotizimlarni saqlash, xalqaro hamkorlik, strategiyalar, chora-tadbirlar, iqlim o'zgarishi, suv resurslari, yerdan barqaror foydalanish.

ÖĞRENCİLERDE SOSYO-KÜLTÜREL YETERLİLİK GELİŞİMİNİN AKSİYOLOJİK BİLGİYE DAYALI DİL- PEDAGOJİK MODELİ

Nazira BOBOJONOVA

*Ministry of Higher education, science and innovations of the Republic of
Uzbekistan*

ÖZET

Bu makale, öğrencilerde sosyo-kültürel yeterliliğin gelişimini artırmak için aksiyolojik bilgiden yararlanan dilsel-pedagojik bir modeli incelemektedir. Değerleri, etiği ve kültürel anlayışı dil eğitimine entegre eden bu model, öğrencilerin farklı kültürel bağlamlarda farkındalığını, empatisini ve etkili iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Makalede modelin teorik temelleri, dil öğretimindeki pratik uygulamaları ve öğrencilerin sosyo-kültürel yeterlilikleri üzerindeki potansiyel etkisi tartışılmaktadır. Ayrıca makale, değerler ve etik çalışmalarını ifade eden aksiyolojik bilginin dilsel-pedagojik çerçeveye dahil edilmesinin önemini de ele almaktadır. Dil öğreniminde kültürel değerlerin ve inançların önemini vurgulayan bu model, çeşitlilik ve kültürlerarası iletişim konusunda daha derin bir anlayış geliştirmeyi amaçlamaktadır. Bu yaklaşımın pratik sonuçları, öğrenciler arasında eleştirel düşünmeyi ve kişisel farkındalığı teşvik etmek için otantik kültürel materyallerin, deneyimsel öğrenme etkinliklerinin ve yansıtıcı tartışmaların kullanımını içerir. Sonuçta bu model, öğrencilere karmaşık sosyo-kültürel ortamlarda saygı, empati ve açık fikirlilik ile yön bulmaları için gerekli beceri ve tutumları kazandırmayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: dilsel-pedagojik model, sosyo-kültürel yeterlilik, aksiyolojik bilgi, dil eğitimi, değerlere dayalı yaklaşım.

Çalışma Alanı: Pedagogical theory. History of pedagogical teaching.

LINGUISTIC-PEDAGOGICAL MODEL OF DEVELOPMENT OF SOCIO-CULTURAL COMPETENCE IN STUDENTS BASED ON AXIOLOGICAL KNOWLEDGE

Nazira BOBOJONOVA

Ministry of Higher education, science and innovations of the Republic of Uzbekistan

ABSTRACT

This article explores a linguistic-pedagogical model that leverages axiological knowledge to enhance the development of socio-cultural competence in students. By integrating values, ethics, and cultural understanding into language education, this model aims to cultivate students' awareness, empathy, and effective communication skills in diverse cultural contexts. The article discusses the theoretical foundations of the model, its practical applications in language teaching, and the potential impact on students' socio-cultural competence. Furthermore, the article delves into the importance of incorporating axiological knowledge, which refers to the study of values and ethics, into the linguistic-pedagogical framework. By emphasizing the significance of cultural values and beliefs in language learning, this model seeks to foster a deeper appreciation for diversity and intercultural communication. The practical implications of this approach include the use of authentic cultural materials, experiential learning activities, and reflective discussions to promote critical thinking and self-awareness among students. Ultimately, this model aims to equip students with the necessary skills and attitudes to navigate complex socio-cultural landscapes with respect, empathy, and open-mindedness.

Keywords: linguistic-pedagogical model, socio-cultural competence, axiological knowledge, language education, values-based approach

Research Area: Pedagogical theory. History of pedagogical teaching.

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI KASID ZIYORAT TOURIZMINI RIVOJLANTIRISH YOLLARI

Ahmadjon XALMIRZAYEV
National University of Uzbekistan

ANNOTATSIYA

Zamonaviy duneda ziyorat tourisming rivozhlanishi aholining manaviy-ruhiy kamoloti, bilimni yo'lga qo'yish, muqaddaszholarni so'ning daromadli daromad olish, texnologiya va transport tarakkieoti ziyoratni yanada kuchayishi, qulab mamlakatlar ziyorat tourismi manba deb bilishi bilan bo'g'lik bulmo Yes. Ziyorat tourism boshka mamlakatlar madaniyati va tarixi bilan tanishishga erdam berib, sayohlarni o'ziga žalb qiladi. Yuqoridagilarning barchasi ziyorat turizming bugungi kundagi faoliyati va ahamiyatini yanada oshiring.

O'zbekiston uchun ziyorat tourismi o'rganishning ahamiyati katta. Uzbekistonlom madaniyati markazlaridan biri, ziyorat turizmini Uzbekiston iqtisodiyoti uchun mukhim daromad manbaiga erishish mumkinligi, ziyorat tourismi rivozhlashtirish tourisming boshka turlarini rivojlantirish va aholi turmush sifatini yaxshilashga yordam beradigan intuzilmani takozo etishi bilan etiborga loyik.

Maqolada Uzbekistan Respublikasida ziyorat tourisming rivozhlanishi qirib chikiladi, uning asosiy yo'nalishlari muqaddas shaharlar va islom dini bilan boglik tarixiy zhoylarni ziyorat qilish amaliyotiga e'tibor qaratiladi. Boy tarikh, betakror memoriy yodgorliklar, turli madaniy va diniy diqqatga sazovor joylar kabi ziyorat tourismi rivozhlashtirish uchun yordam kulay saroitlar, siyosiy barkarorlik ozbekistonni butun dunyo sayohatchilari uchun jozibador manzilga ailanti for the sake of. Ziyorat sayoqlarini tashkil etish uchun zarur bo'lgan infratuzilmani o'rganish, Uzbekistonda tourism ushbu yo'nalishini aniqlashning bugungi holati va rivozhlanish istiqbollarini tahollash aloida etibor qaratiladi.

Makolada tourismi rivozhlashtirish tazhribasi kurib chikiladi, ziyorat tourismi halqaro maydonda tan olinishidan biri ilmiy asoslanadi. Diny kasallik molik xotira yodgorliklar, ziyoratchilarning qulay yashashini taminlash uchun zarur bulgan infratuzilmani urganishga alohida etibor qaratiladi. Zhumladan ziyorat sayoqlarini tashkil etish, ziyoratchilarning muqaddas qadamzholarni ziyorat qilishlari uchun alohida ta'lim, tahlil ta'riflari. Zamonaviy infratuzilmani hamda ziyoratchilarning mamlakat kolishlari uchun saroitlarni yaxshilash uchun katta mablag 'yo'shish uchun o'rgangan. Ziyoratchilarning mamlakatda bulish saroitlarini yaxshilash va mamlakatda havfsizlik darajasini belgilash byicha kurilayotgan chora-tadbirlarni urganiladi. Halqaro tashkilotlar bilan faol hamkorlik qilib, sayyoglar mehnatini rivojlantirish va ziyoratchilarni jalb qilish bwyicha

boshka mamlakatlar bilan kuchma-xillik ishlab chikish ishlab chikiladi.

Kalit so'zlar: Uzbekiston, ziyorat tourism, muqaddas qadamzholar, islom madaniyati, turmush sifati, turistik infratuzilma, memory yodgorliklar, islom, tarixiy zhoylar, diniy diqqatga diqqatga sazovor aholi zhoylar, halkaro turistik tashkilotlar.

BİN HÜZÜNLÜ HAZ'DA BİRLEŞİK FİLLER VE DURUM EKİLİ TAMLAYICILARI

Ömer Anıl DÜŞMEZ
Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı

ÖZET

Bin Hüzünlü Haz, Hasan Ali Toptaş tarafından yazılmış postmodern bir eserdir. Bu çalışmada, üstkurmaca, metinlerarasılık gibi yönlerden zengin bir görünüm sergileyen eserde yer alan birleşik fiiller ve bu fiillerin durum ekli tamlayıcıları ele alınmıştır. Böylece, postmodernist bir anlatıdaki birleşik fiillere ait durum ekli tamlayıcıların Türkiye Türkçesindeki görünümünün belirginleştirilmesi amaçlanmıştır.

Çalışmada öncelikle Hasan Ali Toptaş'ın edebî kimliği ve Bin Hüzünlü Haz hakkında bilgiler verilmiştir. Ardından, birleşik fiil konusuyla ilgili açıklamalarda bulunulmuştur. Açıklamalar yapılırken bu konudaki fikir farklılıklarına ve ortak görüşlere değinilmiştir. İnceleme kısmında, eserde tarama yöntemiyle tespit edilen birleşik fiiller, üç ana başlık altında toplanmıştır. İlgili başlık altındaki bu fiiller, cümlede ihtiyaç duydukları ad durum ekleriyle birlikte ele alınmıştır. Birleşik fiillerin hangi durum ekli tamlayıcıları aldıkları, örnek cümlelerle gösterilmiştir. Çalışmanın bu kısmında fiiller, aldıkları durum ekli tamlayıcılarla birlikte alfabetik biçimde sıralanmıştır. Bir cümledeki birleşik fiil, birden fazla durum ekli tamlayıcı almışsa söz konusu özellikteki fiiller ayrı başlıkta incelenmiştir. Sonuç ve değerlendirme kısmında, birleşik fiillerin sayıları ve birbirlerine oranları incelenmiş, ad durum eklerinin birleşik fiilli cümlelerdeki kullanım sayıları karşılaştırılmış, birden fazla durum eki alan birleşik fiilli cümleler ayrıca değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler, görselleştirilmiştir. Çalışma boyunca elde edilen verilerin ışığında, Türkiye Türkçesinde birleşik fiillerin durum ekli tamlayıcılarla kullanımına dair çalışmalara postmodernist bir anlatı temelinde katkıda bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: birleşik fiil, Bin Hüzünlü Haz, Türkiye Türkçesi.

Çalışma Alanı: Dil.

COMPOUND VERBS IN BİN HÜZÜNLÜ HAZ AND THEIR COMPLEMENTS

Ömer Anıl DÜŞMEZ
Ministry of National Education

ABSTRACT

Bin Hüzünlü Haz, is a postmodern work written by Hasan Ali Toptaş. In this study, the compound verbs and the case-fixed complements of these verbs in the work, which displays a rich appearance in terms of metafiction and intertextuality, are discussed. Thus, it is aimed to clarify the appearance of case-fixed complements of compound verbs in a postmodernist narrative in Turkey Turkish.

In the study, firstly, information about Hasan Ali Toptaş's literary identity and Bin Hüzünlü Haz is given. Then, explanations on the subject of the compound verb are given. While making explanations, differences of opinion and common views on this subject are mentioned. In the analysis part, the compound verbs identified in the work by scanning method are grouped under three main headings. These verbs under the relevant heading are discussed together with the case suffixes they need in the sentence. The case affixed complements that the compound verbs take are shown with example sentences. In this part of the study, the verbs are listed alphabetically with the case suffixed complements they take. If the compound verb in a sentence takes more than one case-fixed complement, the verbs in question are analyzed under a separate heading. In the conclusion and evaluation section, the number of compound verbs and their ratios to each other are analyzed, the number of use of noun case suffixes in sentences with compound verbs is compared, and sentences with compound verbs with more than one case suffix are also evaluated. The data obtained were visualized. In the light of the data obtained throughout the study, a contribution has been made to the studies on the use of compound verbs with case-fixed complements in Turkey Turkish on the basis of a postmodernist narrative.

Keywords: compound verb, Bin Hüzünlü Haz, Türkiye Türkçesi.

Research Area: Language.

KÜLTÜREL MİRASIN AKTARIMINDA YÜZ YÜZE ÖĞRENMEDEN MEDYA ÖĞRENMESİNE: “KANKA”

Aliye MANSUROĞLU - Gönül REYHANOĞLU
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

ÖZET

Çağın gerekleri, insanoğlunun ihtiyaçlarıyla birlikte, bilgi edinme kaynaklarının değişip çeşitlenmesine neden olmuştur. Başlangıçtan günümüze kültürel mirasın bilgi edinme kaynakları, sözlü kültür ortamında dinleyerek; medyanın gelişmesiyle yazılı kültür ortamında okuyarak; elektro-kültür ortamında ise izleyerek şeklinde çeşitlenerek genişlemiştir. Çalışmanın amacı, Hatay’da lise öğrencileri arasında kullanılan “kanka” kavramının bilgi edinme kaynaklarını tespit edilmesidir. Kanka, iki genç arasındaki özel arkadaşlığa dayanan bir sanal akrabalıktır. Sanal akrabalık, kan akrabalığı veya evlilik yoluyla kurulan akrabalıktan farklı olarak, kişilerin tercihleri sonucu oluşan kurgusal akrabalıktır. Kanka kavramı, bulunduğu çağın ihtiyaçlarına uyum sağlayarak ortaya çıkmıştır. Çalışma verileri, 2022 yılında nitel araştırma yöntemlerinden kısa cevaplı sorular kullanılarak elde edilmiştir. “Google form” olarak, dijital ortam üzerinden lise öğrencilerine yollanan 23 soru, 152 gönüllü lise öğrencisi tarafından cevaplanmıştır. Çalışmanın örnekleme MEB’e bağlı beş lisedeki öğrencilerdir. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Etik Kurulundan ve Hatay İl Milli Eğitim Müdürlüğünden onay, öğrenci velilerinden de onam alınmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi çerçevesinde kod ve temalara dönüştürülmüştür. Çalışma bulgularına göre, tarihi eski dönemlere dayanan kan kardeşliğinin çağın gerekleri ve lise öğrencilerinin ihtiyaçları gereği değişime uğrayarak “kanka” kurumuna dönüştüğü tespit edilmiştir. Bir kuşak önce kan kardeşliği ile ilgili bilgi edinme kanalları sadece aile bireylerinden sözlü ortamda yüz yüze konuşarak öğrenmek şeklindeydi. Günümüzdeki kuşakta ise kankalık kurumuyla ilgili bilgi edinme kanalları medyadan (kitap, televizyon ve internet) okuyarak ve izleyerek öğrenme şeklinde genişlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Hatay, kanka, kan kardeşliği, medya, kültürel miras

Çalışma Alanı: Kültürel Miras

FROM FACE-TO-FACE LEARNING TO MEDIA LEARNING IN TRANSFER OF CULTURAL HERITAGE: “KANKA”

Aliye MANSUROĞLU - Gönül REYHANOĞLU
Hatay Mustafa Kemal University

ABSTRACT

The requirements of the age, along with the needs of human beings, have caused the sources of information to change and diversify. Sources of information about cultural heritage from the beginning to the present day are by listening in the oral culture environment; with the development of media, it has diversified and expanded by reading in the written culture environment; and by watching in the electro-cultural environment. The aim of the study is to determine the sources of information about the concept of “kanka” used among high school students in Hatay. Kanka is a virtual kinship based on a special friendship between two young people. Virtual kinship is a fictional kinship that occurs as a result of people’s choices, unlike kinship established by blood or marriage. The concept of “kanka” has emerged by adapting to the needs of the age. We collected the study data in 2022 using short-answer questions from qualitative research methods. 152 volunteer high school students responded to 23 questions sent to them via digital media using a Google form. The sample of the study is students in five high schools affiliated with the Ministry of Education. We obtained approval from the Hatay Mustafa Kemal University Ethics Committee and the Hatay Provincial Directorate of National Education, as well as consent from the students’ parents. We converted the obtained data into codes and themes through content analysis. The study findings reveal that the ancient blood brotherhood has evolved into a “kanka” institution for high school students, driven by the demands of the times. A generation ago, the only way to obtain information about blood brotherhood was through face-to-face conversations with family members. In today’s generation, the channels for obtaining information about the institution of “kanka” have expanded to learning by reading and watching from the media (books, television, and the internet).

Keywords: Hatay, kanka, blood brotherhood, media, cultural heritage

Research Area: Cultural Heritage

GÖZ HEKİMLERİ VE OFTALMOLOJİ TIBBINİN ESKİ ROMA ORDU SAĞLIĞI ÜZERİNDEKİ ETKİSİ: *MEDICUS OCULARIUS*

Sait ÖZDEMİR
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Savaşlarda en çok görülen yaralanma türlerinden birisi göz travmalarıdır. Roma ordusunda oftalmoloji tıbbıyla ilgilenen bir doktor, medicus ocularius olarak bilinmektedir. Medidus ocularius hem lejyonlar için askere alınacak kişilerin dikkatli gözlere sahip, güçlü, sağlıklı erkekler olmasına özen gösterir hem de savaşlarda alınan göz yaralanmaları ve tedavileri gerçekleştirdi. Aulus Cornelius Celsus (MS 1. yy), Pedanius Dioscorides (MS 40-80) Claudius Galenus (MS 129-205) Flavius Renatus Vegetius (MS 4. yy), Paulus Aegineta (625-690), gibi edebi kaynaklar, yazıtlar, madeni paralar ve arkeolojik buluntular üzerinden çoğu Roma kalesinde askeri hastane personelinin bir parçası olarak medicus ocularius bulunmadığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle, göz yaralarını veya hastalıklarını içeren büyük bir savaş veya salgından sonra, bir göz doktoru görevlendirilmektedir. Göz hekimleri genellikle tedavilerini bir Roma kalesi içindeki hastanede, valetudinarium'da gerçekleştirmiştir. Göz hekimleri ile birlikte çalışan bir medicus chirugus, cerrah bulunmaktadır. Başka bir yardımcı nutrix chirugus, cerrahi hemşire de operasyonlara yardımcı olmuştur. Cerrahi aletler arasında katarakt iğnesi, neşterler, kaldıraç, kemik tutan forsepsler, spatula sondası, cımbız ve daha birçokları bulunmaktadır. Her tedaviden önce tüm aletler suda kaynatılmıştır. Küçük yaralanmalar göz damlaları veya merhemlerle giderilmiştir. Katarakt, kornea aşınmaları, irisler ve göz şişmeleri en çok muzdarip olunan şikâyetlerdir. Tedavi genelgesinde basit olarak gözün su veya salinle yıkanması, askere mental olarak güvence verilmesi, gözbebeğinin genişletilmesi, iltihabı azaltmak için steroid kullanımı, buz kalıpları, başın yükseltilmesi ve yatak istirahati başlıca yöntemlerdir. Daha sonra yaralı gözün üzerine keten veya yünden yapılmış bir yama yapıştırılmış ve göz damlaları küçük, mühürlü amforalarda saklanmıştır. Romalı hekimler reçetelerinde genellikle yumurta akı, şalgam, kayısı, haşhaş suyu, jaborandi (pilocarpus micophyllus), koyu yeşil yapraklı meyveler ve goji meyvesi gibi ilaçlar önermişlerdir. Dolayısıyla bir göz doktorunun önemli hizmetlerinin yanı sıra, oftalmolojik tedavi Roma ordusuna savaşta avantajlar sunmuş, yaralı veya hasta askerlerin mümkün olan en kısa sürede savaş alanına dönmesine olanak sağlamıştır.

Anahtar Kelimeler: Roma Ordusu, Tıp, Göz Hekimleri, Farmakoloji.

Çalışma Alanı: Bilim Tarihi.

THE IMPACT OF EYE PHYSICIANS AND OPHTHALMOLOGICAL MEDICINE ON ANCIENT ROMAN ARMY HEALTH: *MEDICUS OCULARIUS*

Sait ÖZDEMİR
Mersin University

ABSTRACT

One of the most common types of injuries in wars is eye trauma. A doctor in the Roman army who specialized in ophthalmological medicine was known as a medicus ocularius. Medidus ocularius made sure that the people to be recruited for the legions were strong, healthy men with careful eyes, and he also performed eye injuries and treatments during the wars. Literary sources, inscriptions, Based on coins and archaeological findings, it is understood that there was no medicus ocularius as part of the military hospital staff in most Roman castles. Therefore, after a major war or epidemic involving eye wounds or diseases, an ophthalmologist is assigned. Ophthalmologists generally performed their treatments in a valetudinarium, a hospital within a Roman castle. There is a medicus chirugus, a surgeon, who works with ophthalmologists. Another assistant nutrix chirugus, a surgical nurse, also assisted in the operations. Surgical tools include cataract needle, scalpels, levers, bone grasping forceps, spatula probe, tweezers and many more. All instruments were boiled in water before each treatment. Minor injuries were treated with eye drops or ointments. Cataracts, corneal abrasions, irises and eye swelling are the most common complaints. In the treatment circular, the main methods are simply washing the eye with water or saline, providing mental reassurance to the soldier, dilating the pupil, using steroids to reduce inflammation, ice blocks, elevating the head and bed rest. A patch made of linen or wool was then placed over the injured eye, and the eye drops were stored in small, sealed amphoras. Roman physicians generally recommended medicines such as egg white, turnip, apricot, poppy juice, jaborandi (*pilocarpus mycophyllus*), dark green leafy fruits and goji berry in their prescriptions. Therefore, in addition to the important services of an ophthalmologist, ophthalmological treatment offered the Roman army advantages in battle, allowing wounded or sick soldiers to return to the battlefield as quickly as possible.

Keywords: Roman Army, Medicine, Ophthalmologists, Pharmacology

Research Area: The History of Science.

BİZANS İMPARATORLUĞU'NDA TIP KÜLTÜRÜ

Tolgahan KARAİMAMOĞLU
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Roma İmparatorluğu'nun dağılmaya başlamasıyla birlikte batı tarafı ortadan kalkarken doğu da Bizans diye bildiğimiz yeni bir güç ve kültür teşekkül etti. Bizans tıbbı ise 476-1453 yılları arasındaki genel tıbbi uygulamaları kapsar. Bizans tıbbı Greko-Romen tıp prensiplerinin üzerine inşa edilmişti. Bundan dolayı da Antik çağlardan kalma tıbbi uygulamaları koruyarak İslam ve Avrupa tıbbını etkilemişti. Özellikle bu dönemde Hıristiyanlık Bizans tıbbı üzerinde etkili olmuştur. Ancak Avrupa'da kilisenin tıp üstündeki baskısının aksine Bizanslı hekimler ve tıp uygulamaları daha özgür olmuştur. Kendilerine Romalı diyen ancak günümüzdeki isimlendirmesiyle Bizans olarak bildiğimiz bu imparatorluk yaklaşık bin yıl boyunca, İstanbul'un fethine (1453) kadar varlığını sürdürdü. Bizans tıbbı ise Hristiyanlık etrafında gelişti. Bizanslı hekimler genellikle tıbbi bilgilerini ders kitapları şeklinde toplayarak öğrencilere aktarılmasını sağladılar. Bu tıp kayıtları, hem teşhis açıklamalarını hem de teknik çizimleri içeriyordu. Bizans'ın önde gelen cerrahı olan Paulus Aegineta tarafından yazılan yedi ciltlik eser yaklaşık sekiz yüz yıl boyunca satandar bir tıp kitabı olarak kullanılmıştır. On üçüncü yüzyılda yaşamış olan Nikolas Myrepsos'da genel farmakoloji kitabını yazdı. Bu kapsamlı eser de uzun süre tıp kitabı olarak kullanıldı. Bizans tıbbı genel olarak diyetler, hijyen bilgileri, klinik bilgiler, cüzzam, yanıklar, kanamalar, zehirler, cerrahi ve farmakoloji konularına odaklanmıştır. Bu bilgiler ise Ksenodokheion ismiyle kurulan ve bir nevi halk hastaneleri görevi üstlenen yapılarda din adamları eliyle hastaları iyileştirmek için kullanıldı. Halkın sağlığını önemse durumu kurumsal bir uygulamaydı. Örneğin büyük bir veba salgısıyla birlikte bu durumun önemini daha da iyi kavrayan İmparator Justinianus doktorların yılın altı ayı fakirlere bakımını finanse etmeye başlamıştır. II. John Komnenos ise İstanbul'da biri erkekler diğeri de kadınlar için olmak üzere her biri on bölümlü ve 50 yataklı iki hastane kurmuştur. Bu hastahanelerde 12'si erkek ve biri kadın olmak üzere 12 ya da 13 arasında doktor görev yapıyordu. Sonuç olarak bu çalışmada Bizans tıbbının inanç, geleneksel uygulamalar ve ortaçağ bilgileriyle bezendiği ve kurumsal bir yapı oluşturduğu anlatılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bizans Tıbbı, Ortaçağ, Hristiyanlık.

Çalışma Alanı: Bilim Tarihi.

THE MEDICAL CULTURE IN THE BYZANTINE EMPIRE

Tolgahan KARAİMAMOĞLU
Mersin University

ABSTRACT

As the Roman Empire began to disintegrate, the western side disappeared, while a new power and culture was formed in the east, which we know as Byzantium. Byzantine medicine covers general medical practices between the years 476-1453. Byzantine medicine was built on Greco-Roman medical principles. Therefore, it influenced Islamic and European medicine by preserving medical practices from ancient times. Especially during this period, Christianity had an impact on Byzantine medicine. However, unlike the pressure of the church on medicine in Europe, Byzantine physicians and medical practices were freer. This empire, which called itself Roman but which we now call Byzantine, existed for nearly a thousand years, until the conquest of Istanbul (1453). Byzantine medicine developed around Christianity. Byzantine physicians generally collected their medical knowledge in the form of textbooks and transferred them to students. These medical records contained both diagnostic descriptions and technical drawings. The seven-volume work written by Paulus Aegineta, the leading surgeon of Byzantium, was used as a standard medical book for approximately eight hundred years. Nikolas Myrepsos, who lived in the thirteenth century, wrote the book on general pharmacology. This comprehensive work was also used as a medical book for a long time. Byzantine medicine generally focused on diets, hygiene information, clinical information, leprosy, burns, hemorrhages, poisons, surgery and pharmacology. This information was used by the clergy to heal the patients in the buildings called Ksenodokheion, which served as a kind of public hospitals. It was an institutional practice of caring about public health. For example, with a major plague epidemic, Emperor Justinian, who understood the importance of this situation even more, started to finance doctors' care of the poor for six months of the year. II. John Komnenos founded two hospitals in Istanbul, one for men and the other for women, each with ten departments and 50 beds. There were 12 or 13 doctors working in these hospitals, 12 of whom were men and one woman. As a result, this study explains that Byzantine medicine was adorned with belief, traditional practices and medieval knowledge and created an institutional structure.

Keywords: Byzantine Medicine, Middle Ages, Christianity.

Research Area: History of Science.

GIPOTIREOZ HOLATIDAGI AYOLLARNING REPRODUKTIV A'ZOLARINING MORFOLOGIYASI

Bolibuvi RO'ZIYEVA - Muxamedjanov A.X
Alfraganus University

ANNOTATSIYA

Tadqiqot obyekti sifatida Angren shahrida tug'ilgan va doimiy yashovchi 200 nafar birinchi va ikkinchi yetuk yoshi davridagi ayollarning bachadoning anatomik o'lchamlari UTT orqali o'rganildi. Olingan ma'lumotlar bachadonning anatomik-gistologik tuzulishini va ularning yoshga qarab o'zgarishi haqidagi ma'lumotlarni kengaytiradi. Gipotireoz holatidagi kalamushlarda bachadonning tuzilishi haqida olingan ma'lumotlar reproduktiv yoshdagi xotin qizlar organizmida gipotireoz holatida bachadonning o'zgarishlarini tushunishga yordam beradi.

Kalit so'z: bachadon, gipotireoz, UTT, reproduktiv yosh

**OILADA BOLALARNI ESTETIK TARBIYASINI
RIVOJLANTIRISH.**

Atajanova Rabbina RAXĪMOVNA
Oila va gender ilmiy-tadqiqot instituti

ANNOTATSIYA

Ushbu maqolada estetik tarbiya, kishilarda san'at asarlari, badiiy ijod namunalarini nafaqat faol o'zlashtirish balki, ularning estetik mohiyatini anglash va baholash qobiliyatini takomillashtirish kabi tushunchalar yoritib beriladi. Bundan tashqari maqolada san'atga nisbatan mehr va muhabbat, qadirlash va e'zozlash, go'zallikni ko'ra olish va his qilishni o'rganish, avloddan avlodga yetkazish haqida so'z boradi. Estetik tarbiya ham tarbiyaning asosiy qismi bo'lib, o'quvchining ahloqiga, hulq-atvoriga kuchli ta'sir qiladi va ota-onalarni ularni murg'aklikdan boshlab tarbiya qilishga chaqiradi.

Tayanch so'zlar. Estetika, estetik qobiliyat, oila, ota-ona, farzandlar, pedagogika, oila pedagogikasi, oila tarbiyasi, oila an'analari, oila tarbiyasi.

**DEVELOPMENT OF AESTHETIC EDUCATION OF
CHILDREN IN THE FAMILY**

Atajanova Rabbina RAXĪMOVNA
Research Institute of Family and Gender

ABSTRACT

In this article, concepts such as aesthetic education, not only active assimilation of works of art, works of art in people, but also improvement of the ability to understand and evaluate their aesthetic essence, are highlighted. In addition, the article talks about kindness and love for art, appreciation and respect, learning to see and feel beauty, passing it on from generation to generation. Aesthetic education is also the main part of education, it has a strong influence on the student's morals and behavior and calls on parents to educate them from childhood.

Keywords: Aesthetics, aesthetic ability, family, parents, children, pedagogy, family pedagogy, family education, family traditions, family education.

VERGİ TARHİYATLARI KARŞISINDA MÜKELLEFLERİN HAK VE YÜKÜMLÜLÜKLERİ

Kazım GÖKTAŞ¹ - Altuğ Murat KÖKTAŞ²

¹Hazine ve Maliye Bakanlığı

²Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Vergi incelemesi, Türk Vergi Sistemindeki en önemli denetim araçlarından birisidir. Vergi incelemesi, ödenmesi gereken vergilerin doğruluğunu araştırmak, tespit etmek ve sağlamak amacıyla yapılan ve denetim araçları arasında en çok kamu geliri sağlayan uygulamadır. Vergi incelemesi ile mükelleflerin defter ve belgeleri ile hesapları üzerinde detaylı tespitler yapılmakta, yapılan tespitler vergi mevzuatı kapsamında değerlendirilmekte ve sonucunda vergi ya da vergi farkı bulunmuşsa vergi inceleme raporu düzenlenerek tarhiyat önerilmektedir. Vergi tarhiyatı, vergi matrahına belli oranlar uygulanarak verginin miktar itibarıyla hesaplanmasıdır. Vergi incelemeleri sonucunda düzenlenen Vergi İnceleme Raporlarına istinaden ihbarname esasına göre yapılan tarhiyatlar karşısında mükelleflerin tarhiyat sonrası uzlaşma, vergi ve cezalarda indirim talebinde bulunma ve dava açma gibi hakları bulunmaktadır. Bu bağlamda çalışma, vergi incelemeleri sonucunda yürütülen vergi tarhiyatları karşısında mükelleflerin hak ve yükümlülüklerini ayrıntılı olarak ele almakta ve sonuç itibarıyla mükelleflerin söz konusu tarhiyatlar karşısındaki durumu araştırılmaktadır. Çalışmada örnek vakalar üzerinden yapılan tarhiyatlar ve bunun sonucunda elde edilen cezalar üzerinden karşılaştırmalı değerlendirmeler yapılarak, somut öneriler elde edilecektir.

Anahtar Kelimeler: Vergi İncelemesi, Uzlaşma, Vergi ve Cezalarda İndirim.

RIGHTS AND OBLIGATIONS OF TAXPAYERS AGAINST TAX ASSESSMENTS

Kazım GÖKTAŞ¹ - Altuğ Murat KÖKTAŞ²

¹Ministry of Treasury and Finance

²Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

Tax inspection is one of the most important audit tools in the Turkish Tax System. Tax inspection is a practice that is carried out in order to investigate, determine and ensure the correctness of the taxes to be paid and provides the most public revenue among the audit tools. With the tax inspection, detailed determinations are made on the books, documents and accounts of the taxpayers, the determinations made are evaluated within the scope of the tax legislation and as a result, if a tax or tax difference is found, a tax assessment report is issued and a tax assessment is proposed. Tax assessment is the calculation of the tax amount by applying certain rates to the tax base. Taxpayers have the right to request reconciliation, reduction in taxes and penalties and to file a lawsuit against the tax assessments made on the basis of the Tax Inspection Reports issued as a result of tax inspections. In this context, the study examines the rights and obligations of taxpayers in detail in the face of tax assessments made as a result of tax inspections, and as a result, the situation of taxpayers in the face of such assessments is investigated. In the study, comparative evaluations will be made on the tax assessments made through sample cases and the resulting penalties, and concrete recommendations will be obtained.

Keywords: Tax Inspection, Tax Compromise, Tax and Penalty Reduction

ADLİ VE İDARİ YARGI BAKIMINDAN VERGİ UYUŞMAZLIKLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Beyza AKTÜRK - Altuğ Murat KÖKTAŞ
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Kamu harcamalarının finanse edilebilmesi amacıyla farklı fonksiyonlara hizmet eden pek çok vergi alınmaktadır. Söz konusu vergiler devletin egemenlik gücüne dayanarak ülkesi üzerinde kullandıkları yetkililerdir. Bu yetki kapsamında vergiler devlet tarafından kanunlarda yer alan usul ve esaslar doğrultusunda toplanmaktadır. Ancak gerek vergi yükümlüsünden gerek vergi uygulayıcısından gerekse hayatın olağan akışından kaynaklanan vergisel uyuşmazlıklar ortaya çıkabilmektedir. Vergi yargılaması, genel itibari ile vergi uygulamalarında oluşabilecek keyfiyeti ve vatandaşın yükümlülüklerini ihlal etmesini engellemek, yükümlülüklerin ihlali halinde ise yaptırım uygulanmasını sağlamak amacıyla gündeme gelmektedir. Vergi yargılaması; idari yargı alanında vergi mahkemelerinde yapılabileceği gibi eylemin suç teşkil edip etmemesine göre vergi ceza hukuku kapsamında ceza mahkemelerinde de yapılabilmektedir. Buna göre çalışmamızda vergi yargılaması süreci ve Vergi Mahkemelerinin görev alanına giren idari davalar; vergi yargılamasına ait temel ilkeler ışığında ele alınacaktır. Aynı zamanda vergisel suç olarak değerlendirilen eylemler vergi ceza hukuku kapsamında değerlendirilecektir. İdari yargı ve ceza hukuku alanında yapılan vergi uyuşmazlıklarında görülen sorunlara Yargıtay kararları doğrultusunda değinilecektir. Söz konusu vergi uyuşmazlıklarında meydana gelen sorunların adli ve idari yargı açısından farklılık arz ettiği tespit edilmiştir. Çalışma sonunda vergi uyuşmazlıklarına alternatif çözüm yollarının uygulanabilirliği değerlendirilecek olup uyuşmazlıkların giderilmesinde meydana gelen sorunlara ilişkin çözüm önerilerine yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: Vergi Yargılaması, Vergi Suçları, Vergi Hukuku.

Çalışma Alanı: Kamu Politika Uygulamaları, Kamu Maliyesi ve Ekonomisi.

EVALUATION OF TAX DISPUTES IN TERMS OF JUDICIAL AND ADMINISTRATIVE JURISDICTION

Beyza AKTÜRK - Altuğ Murat KÖKTAŞ
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

Many taxes serving different functions are levied to finance public expenditures. These taxes are the powers that the state exercises over its territory based on its sovereign power. Within the scope of this authority, taxes are collected by the state in accordance with the procedures and principles set out in the laws. However, tax disputes arising from both the taxpayer and the tax practitioner and the ordinary course of life may arise. Tax proceedings are generally brought to the agenda in order to prevent arbitrariness that may occur in tax practices and to prevent citizens from violating their obligations, and to ensure that sanctions are imposed in case of violation of obligations. Tax proceedings can be held in tax courts in the field of administrative jurisdiction or in criminal courts within the scope of tax criminal law, depending on whether the action constitutes a crime or not. Accordingly, in our study, the process of tax proceedings and the administrative cases within the jurisdiction of the Tax Courts will be discussed in the light of the basic principles of tax proceedings. At the same time, the actions considered as tax crimes will be evaluated within the scope of tax criminal law. The problems encountered in tax proceedings in the field of administrative jurisdiction and criminal law will be addressed in line with the decisions of the Court of Cassation. It has been determined that the problems arising in these tax disputes differ in terms of judicial and administrative jurisdiction. At the end of the study, the applicability of alternative solutions to tax disputes will be evaluated and solution suggestions for the problems that occur in resolving the disputes will be included.

Keywords: Tax Trial, Tax Crimes, Tax Law.

Research Area: Public Policy Applications, Public Finance and Economics.

GEÇMİŞTEN ÇİN'İN YENİ İPEK YOLU GİRİŞİMİ VE ORTA ASYA-TÜRKİYE İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Bilal ÖZEL
Bingöl Üniversitesi

ÖZET

İpek Yolu, Doğu ile Batı arasında ticaretin yanı sıra kültürlerin, fikirlerin ve bilgilerin yol üzerindeki ülkeler arasında transferine aracılık eden köklü bir ticaret ağıdır. Tarih boyunca çeşitli medeniyetlere ev sahipliği yapmış ve onların kültürel ve ticari olarak gelişmelerini sağlamıştır. Günümüzde, Çin'in ekonomik yükselişi ve küresel entegrasyon çabalarıyla birlikte İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması fikri de giderek önem kazanmıştır. Bu sebeple; Çin'in dışı açılma politikaları ve ekonomik entegrasyon stratejileri, bu yolu canlandırma hayali olarak uygulama alanı bulmaya başlamıştır. Çin'in ekonomik gücünü sürdürülebilir kılmak amacıyla başlattığı Yeni İpek Yolu Girişimi, oldukça geniş ve kapsamlı bir projedir ve birçok ülkeyi etkileyeceği gibi küresel ticareti de etkilemesi hedeflenmektedir. Bu girişim, ekonomik, siyasi ve kültürel etkileşimleri barındırmakta ve Orta Asya ile Anadolu coğrafyası gibi bölgelerde araştırmacılar tarafından büyük ilgi ile takip edilmektedir. Bu projenin bölgedeki ve Orta Asya-Türkiye ilişkilerine olan etkisi, uluslararası ekonomik ilişkiler alanında da önemli bir araştırma konusudur.

Çin'in İpek Yolu girişimi, Orta Asya ve Türkiye arasındaki ticaretin ve iş birliğinin geçmişte Anadolu medeniyetlerinde olduğu gibi artmasını sağlayabilir. Ancak, bu projenin başarılı olabilmesi için bölgedeki tüm ülkelerin ortak çalışması ve hareket etmesi gerekmektedir. Yapılan bu çalışmada, Çin'in Bir Kuşak Bir Yol adı ile duyurduğu Yeni İpek Yolu Girişimi'nin Orta Asya ve Türkiye ekonomileri üzerindeki etkilerini analiz ederek, bölgesel kalkınma ve iş birliği imkanları mukayese edilecektir. Ayrıca, çalışma, bölgesel iş birliğinin ve kalkınmanın teşvik edilmesine yönelik diğer araştırmalarla birlikte literatüre önemli bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

**AN EVALUATION OF CHINA'S NEW SILK ROAD INITIATIVE
FROM THE PAST AND THE FUTURE OF CENTRAL ASIA-
TURKEY RELATIONS**

Bilal ÖZEL
Bingöl University

ABSTRACT

The Silk Road is a well-established trade network that mediates trade between East and West, as well as the transfer of cultures, ideas and information between countries along the route. It has hosted various civilizations throughout history and enabled their cultural and commercial development. Nowadays, with China's economic rise and global integration efforts, the idea of revitalizing the Silk Road has become increasingly important. Therefore; China's opening-up policies and economic integration strategies have begun to find application as a dream of revitalizing this path.

The New Silk Road Initiative, launched by China to make its economic power sustainable, is a very large and comprehensive project and is intended to affect many countries as well as global trade. This initiative involves economic, political and cultural interactions and is followed with great interest by researchers in regions such as Central Asia and Anatolia. The impact of this project on the region and Central Asia-Turkey relations is also an important research topic in the field of international economic relations. China's Silk Road initiative may increase trade and cooperation between Central Asia and Turkey, as in the Anatolian civilizations in the past. However, for this project to be successful, all countries in the region must work and act together. In this study, regional development and cooperation opportunities will be compared by analyzing the effects of the New Silk Road Initiative, announced by China under the name One Belt One Road, on the economies of Central Asia and Turkey. Additionally, the study aims to make a significant contribution to the literature along with other research on promoting regional cooperation and development.

SUUDİ ARABİSTAN'DAKİ ÖZBEKLER: BİTMİYEN BİR GÖÇ HİKAYESİ

Shoirakhon NURDINOVA

Özbekistan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Ulusal Sosyal Koruma Kurumu

ÖZET

Bu makale Orta Asya'dan Suudi Arabistan'a göçü analiz etmekte, göç kalıplarını, ikamet ve istihdam rejimlerini gözden geçirmektedir. 20. yüzyılın 20'li yıllarınsonlarında – 30'lu yılların başlarında Özbeklerin büyük bir kısmının Suudi Arabistan'a göç ettiği görülmektedir. Suudi Arabistan'daki Özbeklerin sayısına ilişkin güvenilir bir veri bulunmamaktadır. Bu araştırma boşluğunun ışığında, bu çalışma Suudi Arabistan'daki Özbeklerin göçü, adaptasyonu ve geri dönüş niyeti arasındaki ilişkiyi araştırmayı amaçlamaktadır. Bu çalışma özellikle Özbeklerin kayıt dışı ve kayıt dışı statülerinin istihdam ve eğitimlerini nasıl etkilediğini ve bu durumlarda vakıfların onları desteklemedeki rolünü araştırmayı amaçlamaktadır. Araştırma nitel metodolojilere dayanmaktadır, Suudi Arabistan'ın farklı büyük şehirlerinde yaklaşık 16 göçmenle yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirildi.

Anahtar kelimeler: Göç, Özbek, Suudi Arabistan

**UZBEKS IN SAUDI ARABIA: AN UNENDING STORY OF
MIGRATION**

Shoirakhon NURDINOVA

*National Social Protection Agency under the Presidency of the Republic of
Uzbekistan*

ABSTRACT

This article analyzes migration from Central Asia to Saudi Arabia, reviewing migration patterns, residence, and employment regimes. Previous studies revealed a significant migration influx from Central Asia/Uzbekistan to Saudi Arabia in the late 20s- early 30s of the 20th century. Despite this, there is no reliable data on the number of Uzbeks in Saudi Arabia. This study investigates the migration, adaptation, and return intentions of Uzbeks in Saudi Arabia. The study aims to investigate how the informal/undocumented and irregular status affects their employment and education, and the role of waqf foundations in supporting Uzbeks. The research is based on qualitative methodology, and semi-structured interviews conducted with 16 ethnic Uzbek migrants in different major cities of Saudi Arabia.

Keywords: migration, Uzbek, Saudi Arabia

BEŞERİ SERMAYENİN TÜRKİYE DÜZEY 1 BÖLGESİ ÜZERİNE KATKILARI: ÇOK KRİTERLİ KARAR VERME YÖNTEMIYLE BİR ANALİZ

Munise Ilıkkan ÖZGÜR - Zekiye ÖRTLEK
Aksaray Üniversitesi

ÖZET

Beşeri sermaye; üretim sürecine dahil olan iş gücünün sahip olduğu ve diğer üretim faktörlerinin etkinliğini ve verimliliğini bilgi, beceri ve deneyim gibi yollarla artırma potansiyeline katkıda bulunan değerlerin bütünü olarak ifade edilmektedir. Bu bağlamda, beşeri sermaye, bir toplumun hem bölgesel hem de iktisadi kalkınma potansiyelinin önemli bir belirleyicisi olmaktadır. Bu nedenle bir ülkenin veya bölgenin beşeri sermayesinde meydana gelen artış daha inovatif ve daha üretken gelişmeleri beraberinde getirmektedir. Çalışmanın amacı, beşeri sermayenin Düzey 1 Bölgesi'ne yönelik katkılarını, çok kriterli bir yaklaşımla karşılaştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, öncelikle Entropi yöntemi ile değerlendirme kriterlerinin ağırlıkları hesaplanmıştır. Sonrasında ise karar verme yöntemlerinden MABAC yöntemi ile uygun çözümün seçimi belirlenmiştir. Bu çerçevede, Türkiye'nin Düzey 1 Bölgesi'ndeki 12 alt bölgeye yönelik istihdam, kişi başına GSYH, Ar-Ge insan gücü, Ar-Ge harcamaları, işgücü, bilgi ve iletişim ile işsizlik oranı olmak üzere yedi kriter göz önünde bulundurularak değerlendirme yapılmıştır. Çalışma sonucunda Entropi yöntemine göre 2013-2022 yılları arasında ağırlığı en yüksek çıkan kriterler; bilgi ve iletişim, Ar-Ge harcamaları ve Ar-Ge insan gücü iken; en düşük çıkan kriterler, işsizlik oranı ve kişi başına GSYH olmaktadır. MABAC yöntemine göre ise Düzey 1 Bölgesi içerisinde 2013-2022 yılları arasında en yüksek performansa sahip olan bölgeler; sırasıyla TR1 (İstanbul) ve TR5 (Batı Anadolu) olmakta iken; en düşük performansa sahip olan bölgeler genel olarak TRC (Güneydoğu Anadolu), TRA (Kuzeydoğu Anadolu) ve TRB (Ortadoğu Anadolu) olmaktadır. Sonuç olarak bu yaklaşım, Düzey 1 Bölgesi'ne beşeri sermayenin katkısının belirlenmesinde hem önem dereceleri hem de alternatifler arasında seçim yapabilme imkanı sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Beşeri sermaye, Düzey 1 Bölgesi, Çok Kriterli Karar Verme Yöntemi

THE CONTRIBUTIONS OF HUMAN CAPITAL TO TURKEY'S LEVEL 1 REGION: A MULTICRITERIA DECISION MAKING ANALYSIS

Munise Ilikkan ÖZGÜR - Zekiye ÖRTLEK
Aksaray University

ABSTRACT

Human capital is defined as the totality of values possessed by the labor force involved in the production process and contributing to the potential to increase the efficiency and productivity of other factors of production through knowledge, skills and experience. In this context, human capital is an important determinant of both the regional and economic development potential of a society. Therefore, an increase in the human capital of a country or region leads to more innovative and productive developments.

The aim of the study is to compare the contributions of human capital to the Level 1 Region in Turkey with a multi-criteria approach. For this purpose, firstly, the weights of the evaluation criteria were calculated with the Entropy method. Then, the selection of the appropriate solution was determined by the MABAC method, one of the decision-making methods. In this framework, seven criteria, namely employment, GDP per capita, R&D manpower, R&D expenditures, labor force, information and communication, and unemployment rate, were taken into consideration for 12 sub-regions in Turkey's Level 1 Region. As a result of the study, according to the Entropy method, the criteria with the highest weight between 2013-2022 are information and communication, R&D expenditures and R&D manpower, while the criteria with the lowest weight are unemployment rate and GDP per capita. According to the MABAC method, TR1 (Istanbul) and TR5 (Western Anatolia) are the regions with the highest performance in 2013-2022, while TRC (Southeastern Anatolia), TRA (Northeastern Anatolia) and TRB (Central Eastern Anatolia) are the regions with the lowest performance. As a result, this approach provides the opportunity to choose between both importance levels and alternatives in determining the contribution of human capital to Level 1 Region.

Keywords: Human capital, Level 1 Region, Multi-Criteria Decision Making Method

GELİR EŞİTSİZLİĞİ VE KARBON EMİSYONLARI ARASINDAKİ DİNAMİK İLİŞKİ: PANEL REGRESYON ANALİZİYLE BAĞLANTININ İNCELENMESİ

Gazi POLAT¹ - Volkan HAN²

¹Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi

²Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi

ÖZET

Küreselleşmenin olumsuz sonuçları arasında görülen iklim değişiklikleri ve gelir adaletsizlikleri, dikkat edilmesi gereken iki acil konu olarak öne çıkmaktadır. Her iki konu üzerine bağımsız olarak kapsamlı çalışmalar yapılmış olsa da aralarındaki bağlantı nispeten az araştırılmıştır. Araştırmalarda, gelir dağılımında yaşanan adaletsizliğin çevresel kaliteyi, özellikle de karbon emisyonlarını etkileyebileceği çeşitli mekanizmalar önerilmektedir. Teorik olarak, gelir eşitsizliğinin karbon emisyonlarını etkileyebileceği iki temel mekanizma öne sürülmektedir: politik ekonomi teorisi ve tüketim teorisi. İlki, daha büyük gelir eşitsizliğinin, siyasi gücün eşitsiz dağılımı nedeniyle daha zayıf çevre politikalarına yol açabileceğini öne sürmektedir. Diğer taraftan, tüketim teorisi, gelir eşitsizliği ile tüketim kalıpları arasında, kirlilik seviyelerini etkileyen doğrudan bir ilişki olduğunu önermektedir. Mevcut ampirik literatür incelendiğinde ise, gelir eşitsizliği ile karbon emisyonları arasındaki ilişkiye ilişkin karışık bulgular sunulmaktadır. Bazı çalışmalar, sosyal adalet ile çevre koruma arasında bir değiş tokuşu işaret ederek negatif bir korelasyonu desteklerken, diğerleri anlamlı bir ilişki veya hatta pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşamamıştır. Bu makale, 1990'dan 2022'ye kadar gelişmekte olan ülke örnekleri üzerinde panel regresyon analizi yapmayı amaçlamaktadır. Çalışma, sağlam ampirik teknikler kullanarak ve içsellik endişelerini ele alarak, gelir eşitsizliği ile karbon emisyonları arasındaki dinamikler hakkında netlik sağlamayı amaçlamaktadır. Çalışmamız, gelir dağılımının çevresel sonuçları nasıl etkilediğine ışık tutarak hem sosyal adaleti hem de çevresel sürdürülebilirliği sağlamaya yönelik kanıta dayalı politika müdahalelerine ilişkin bilgi sağlamayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Gelir Eşitsizliği, Karbon Emisyonu, Panel Regresyon Analizi

Çalışma Alanı: Yoksulluk ve Gelir Dağılımı

THE DYNAMIC RELATIONSHIP BETWEEN INCOME INEQUALITY AND CARBON EMISSIONS: EXAMINING THE LINK WITH PANEL REGRESSION ANALYSIS

Gazi POLAT¹ - Volkan HAN²

¹*Kırşehir Ahi Evran University*

²*Nevşehir Hacı Bektaş Veli University*

ABSTRACT

Climate changes and income injustices, which are among the negative consequences of globalization, stand out as two urgent issues that need attention. Although extensive studies have been conducted independently on both topics, the connection between them has been relatively understudied. Research suggests various mechanisms through which inequality in income distribution may affect environmental quality, especially carbon emissions. Theoretically, two main mechanisms are proposed by which income inequality may affect carbon emissions: political economy theory and consumption theory. The first suggests that greater income inequality can lead to weaker environmental policies due to the unequal distribution of political power. On the other hand, consumption theory suggests that there is a direct relationship between income inequality and consumption patterns, which affects pollution levels. When the existing empirical literature is examined, mixed findings are presented regarding the relationship between income inequality and carbon emissions. While some studies support a negative correlation, indicating a trade-off between social justice and environmental protection, others have failed to conclude a significant relationship or even a positive relationship. This article aims to conduct panel regression analysis on developing country samples from 1990 to 2022. The study aims to provide clarity on the dynamics between income inequality and carbon emissions by using robust empirical techniques and addressing endogeneity concerns. Our study aims to provide information on evidence-based policy interventions to ensure both social justice and environmental sustainability by shedding light on how income distribution affects environmental outcomes.

Keywords: Income Inequality, Carbon Emission, Panel Regression Analysis

Research Area: Poverty and Income Distribution

İPEK YOLU'NUN BÖLGESEL KALKINMAYA VE İŞBİRLİĞİNE STRATEJİK KATKISI: GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE BAKIŞ

Feyza ÖZEL
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

İpek Yolu, binlerce yıl boyunca Doğu ve Batı arasında kritik bir ticaret ağı olarak hizmet vermiştir. Tarih boyunca, bu ağ sadece mal ticaretine değil, aynı zamanda kültürel alışverişe, fikirlerin ve bilgilerin aktarımına da ev sahipliği yapmıştır. Bu durum, İpek Yolu'nun sadece ekonomik değil, aynı zamanda sosyal ve kültürel boyutlarda da etki yarattığını açıkça göstermektedir. Günümüzde ise, bu yolun revize edilmesi ve modernize edilmesi, bölgesel kalkınma için yeni fırsatları oluşturma potansiyeline sahiptir. Altyapı projeleri, teknolojik gelişmeler ve ticaret anlaşmaları gibi faktörler, İpek Yolu'nun bölgesel iş birliğini güçlendirecek temel başlıklardan birkaçı olarak ele alınabilir. Ancak, bu sürecin sürdürülebilir kalkınma hedefleriyle uyumlu olması için dikkatle yönetilmesi gerekmektedir. Bölgesel denge ve çevresel sürdürülebilirlik gibi faktörler, stratejik planlama sürecinde dikkate alınmalıdır.

Bu çalışmada, İpek Yolu'nun bölgesel kalkınma ve iş birliği üzerindeki stratejik önemi analiz edilmekte ve gelecekteki stratejik politika yapıcılarına ve akademik çalışmalara katkı sağlaması hedeflenmektedir. Aynı zamanda, İpek Yolu'nun tarihsel ve çağdaş önemi ile ilgili literatür derlenerek, bölgesel kalkınma ve iş birliği için stratejik yaklaşımların önemi ele alınmaktadır. İpek Yolu'nun yeniden canlandırılması, sadece ekonomik kazanımları değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal etkileşimleri de beraberinde getirecektir. Bu nedenle, politika yapıcılar ve karar vericiler, sürdürülebilir kalkınma hedeflerini göz önünde bulundurarak İpek Yolu'nun potansiyelini en iyi şekilde değerlendirmelidirler. Bu çaba, bölgesel barış, refah ve kalkınma için önemli bir adım olabilir. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları, gelecekteki stratejik planlamalarda rehberlik sağlayabilir ve bölgesel kalkınma hedeflerine ulaşmada etkili bir araç olabilir.

THE STRATEGIC CONTRIBUTION OF THE SILK ROAD TO REGIONAL DEVELOPMENT AND COOPERATION: A HISTORICAL PERSPECTIVE

Feyza ÖZEL
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

The Silk Road has served as a critical trade network between East and West for thousands of years. Throughout history, this network has hosted not only the trade of goods but also cultural exchange and the transfer of ideas and knowledge. This clearly shows that the Silk Road had an impact not only on economic but also on social and cultural dimensions. Today, revising and modernizing this road has the potential to create new opportunities for regional development. Factors such as infrastructure projects, technological developments and trade agreements can be considered as some of the main topics that will strengthen the regional cooperation of the Silk Road. However, this process needs to be managed carefully to be compatible with sustainable development goals. Factors such as regional balance and environmental sustainability should be taken into account in the strategic planning process.

In this study, the strategic importance of the Silk Road on regional development and cooperation is analyzed and it is aimed to contribute to future strategic policy makers and academic studies. At the same time, literature on the historical and contemporary importance of the Silk Road is compiled and the importance of strategic approaches for regional development and cooperation is discussed. Revitalization of the Silk Road will bring not only economic gains but also cultural and social interactions. Therefore, policy-makers and decision-makers should make the best use of the potential of the Silk Road, taking into account sustainable development goals. This effort could be an important step for regional peace, prosperity and development. In this context, the findings of the study can provide guidance in future strategic planning and be an effective tool in achieving regional development goals.

IMPROVING THE FINANCING ACTIVITIES OF INVESTMENT PROJECTS IN SPECIAL ECONOMIC ZONES

Tolibjon Mirali ugli BURIBOEV
Alfraganus University

ABSTRACT

This article explores strategies to enhance the financing activities associated with investment projects within Special Economic Zones (SEZs). Special Economic Zones, designated regions with regulatory and economic incentives, play a crucial role in fostering economic growth and attracting investments. However, the financing landscape for projects within these zones presents unique challenges. Through a comprehensive analysis of existing financial models and case studies, this article proposes innovative approaches to optimize financing activities, ensuring sustained project success and economic development within SEZs.

Keywords: Special Economic Zones (SEZs); Investment Projects; Financing Strategies; Economic Development; Regulatory Incentives.

İSRAİL'DE MERKEZ-SOL BİR PARTİ OLARAK MAPAI: İDEOLOJİ, KURUM VE ELİTLER

Gökhan ÇINKARA*
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışma, İsrail İşçi Partisi'nin (MAPAI) kurumsal, ideolojik ve elit özelliklerini betimleyici bir metodoloji ile incelemektedir. Siyasi partilerin İsrail'deki kökenleri, Birinci Siyonist Kongre ile belirginleşmiştir, zira Siyonist vizyonun temel amacı Filistin'de bir ulus devletin kurulması olmuştur. Ancak, bu amaca ulaşma yolunda rekabet eden ve zaman zaman çatışan çeşitli siyasi ve ideolojik gruplar ortaya çıkmıştır. Bu gruplar daha sonraları siyasi partilere dönüşmüştür. Filistin'e gelen Sosyalist Siyonistler arasında birçok farklı siyasi yapı bulunmuştur, bu yapıların içinden en önemlilerinden biri MAPAI olmuştur. MAPAI, 1930-1968 yılları arasında aktif olmuştur.

MAPAI, İsrail Emek Hareketi'ne ait iki siyasi oluşumun, HaPoel HaTzair ve Ahdut HaAvoda'nın birleşmesiyle ortaya çıkmıştır. 1949'da İsrail'deki ilk genel seçimlerin yapılmasından, Lavon Olayı olarak bilinen politik krizin soruşturulmaya başlandığı döneme kadar, 1967'ye dek siyasi alanda hâkim bir parti olarak iktidarda kalmıştır. MAPAI, aynı zamanda İsrail'de kurucu elitlerin ve kurumların şekillendirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. MAPAI'nin analizi, sol ideolojinin ulus inşası ve devlet kurma süreçlerindeki etkisinin anlaşılması açısından kritik öneme sahiptir. MAPAI ayrıca, birçok siyasi figürün yetiştiği bir elit okulu işlevi görmüştür. Bu siyasi figürler, İsrail'in siyasi sahnesinde önemli roller üstlenmişlerdir. Böylelikle, MAPAI, İsrail'de modern siyasetin kurumsal çerçevesinin şekillendirilmesinde merkezi bir role sahip olmuştur. Aynı zamanda, doğrudan ilişkili olduğu birçok kurum aracılığıyla (örneğin, Histadrut ve Kibbutzlar) toplum ile siyaset/devlet ilişkilerini yeniden yapılandırmıştır.

Bu çalışma MAPAI'nin kurucu parti olarak İsrail siyasetindeki özel konumunu birçok faktöre bağlamaktadır. Bunlardan ilki Filistin'e göç edenlerin diasporada iken Sosyalist Siyonist kuruluşlar aracılığıyla endoktrine ve mobilize edilmesidir. İkinci faktör ise Filistin'de güçlü ve yerleşik bir Yahudi kapitalist sınıfın olmaması örgütlü sosyalist grupların nüfuz elde etmesini ve insan devşirmesini kolaylaştırmıştır. Üçüncüsü ise MAPAI merkezli kurulan sosyal refah kurumları eliyle toplumsal desteğin sürekli diri tutulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Siyasi Partiler, İsrail Siyaseti, MAPAI.

Çalışma Alanı: Siyaset Bilimi

*Bu bildiri Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilimdalı'nda Prof. Dr. Taşansu Türker danışmanlığında savunulan "Sosyalist Siyonist İşçi Partilerinin Kurumsal ve İdeolojik Kökenleri (1897-1935)" adlı doktora tezinden üretilmiştir

MAPAI: THE IDEOLOGICAL, INSTITUTIONAL, AND ELITE DYNAMICS OF A CENTER-LEFT ISRAELI PARTY

Gökhan ÇINKARA
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

This study employs a descriptive methodology to examine the institutional, ideological, and elite characteristics of the Israeli Labor Party (MAPAI). The origins of political parties in Israel are distinctly marked by the First Zionist Congress, as the foundational aim of the Zionist vision was the establishment of a nation-state in Palestine. However, this objective was pursued amid competing and at times conflicting political and ideological groups that later transformed into political parties. Among the Socialist Zionists who migrated to Palestine, several political structures emerged, with MAPAI being one of the most significant. MAPAI was active during the years 1930-1968.

MAPAI emerged from the merger of two political formations within the Israeli Labor Movement, HaPoel HaTzair and Ahdut HaAvoda. It remained in power as a dominant party in the political arena from the conduct of Israel's first general elections in 1949 until the investigation of the political crisis known as the Lavon Affair began, up until 1967. MAPAI also played a significant role in shaping the founding elites and institutions in Israel. Analyzing MAPAI is critically important for understanding the impact of leftist ideology on nation-building and state formation processes. Additionally, MAPAI functioned as an elite school from which numerous political figures emerged. These figures have taken on significant roles within Israel's political landscape, positioning MAPAI at the heart of shaping the institutional framework of modern politics in Israel. Furthermore, through its direct association with various institutions (for example, Histadrut and Kibbutzim), it has restructured the relationships between society and politics/state.

This study attributes MAPAI's unique position as a founding party in Israeli politics to several factors. The first is the indoctrination and mobilization of migrants to Palestine through Socialist Zionist organizations while in the diaspora. The second factor is the absence of a strong and established Jewish capitalist class in Palestine, which facilitated the influence and recruitment by organized socialist groups. The third is the continuous vitality of social support through social welfare institutions established around the MAPAI center.

Keywords: Political Parties, Israeli Politics, MAPAI.

Research Area: Political Science

SOSYALİST VE MİLLİYETÇİ BİR POLİTİKACI OLARAK DAVID BEN-GURION'DA SINIF, ULUS VE DEVLET

Gökhan ÇINKARA*
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışma David Ben-Gurion'un devlet, sınıf ve ulus kavramlarına yaklaşımlarını incelemiştir. David Ben-Gurion, İsrail siyasi hayatının kurucu figürlerinden birisidir. 1886-1973 yılları arasında yaşamış olan Ben Gurion, 1948-53 ve 1955-63 arasında başbakanlık koltuğunda oturmuştur. Bu yönüyle İsrail'in ilk başbakanıdır. İsrail'in kuruluş süreçlerinde karar verici pozisyonlarda bulunan Ben-Gurion'un devlete ve topluma dair yaklaşımları önemlidir.

Ben Gurion sosyalist siyasetin içerisinde gelmektedir. Fakat siyasi pozisyon olarak komünizm karşıtıdır. Bu açıdan Ben Gurion sınıf ve ulus kavramlarını birbirinden ayrışık değil birbirini tamamlayan unsurlar olarak görmekteydi. Ben Gurion İsrail'de yeni bir çatışma hattı olarak sınıf savaşını gereksiz ve tehlikeli olduğunu düşünmüştür. Ben Gurion'un ulusu öncelemesi ve sınıfı ise bir aşama olarak görmesi sonucu İsrail'de sosyalizm ve geniş anlamıyla sol Sovyetler'in etkisinden azade olabilmıştır. Bu da bir yönüyle İsrail'de solun radikalleşmesini önleyen bir faktör olarak analiz edilebilir.

İsrail'in devlet olarak karakteri Ben Gurion'un meşgul olduğu kritik bir konu olmuştur. Bir yanda sol değerleri benimsemiş elitlerin yönetici pozisyonundaki hâkim konumları öte yandan jeopolitik basınçlar ve güvenlik riskleri İsrail'i Amerika Birleşik Devletleri'ne yaklaştırmıştır. Bu jeopolitik tercihin yanında Ben Gurion devleti kavramsal olarak İbranice bir kelime olan "mamlahiyut" yani Türkçe karşılığı olarak "devletçilik" ekseninde ele almıştır. Bu kavramın operasyonu ise İsrail'in ilanı öncesinde mevcut alternatif kuruluşların kamusallaştırılması esasına dayanıyordu. Ben Gurion partiküler ve otonom çıkarlar etrafında örgütlenmiş yapıların (Palmah gibi) tasfiyesini yeğlemiştir. Ayrıca bu kavram yeni kurulan siyasi yapının anayasal temeli olmasını da ertelemek için bir fırsat yaratmıştır.

Bu çalışma Ben Gurion'un devlet, sınıf ve ulus kavramlarına geliştirdiği özel ve pratik anlamların kurulan yeni devlette belirleyici siyasi hatlar olduğu sonucuna varmıştır.

Anahtar Kelimeler: David Ben Gurion, Sınıf, Ulus, Devlet, Mamlahiyut
Çalışma Alanı: Siyaset Bilimi

* Bu bildiri Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Ta'ansu Türker danışmanlığı altında savunulan "Sosyalist Siyonist Çi Partilerinin Kurumsal ve Ideolojik Kökenleri (1897-1935)" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

DAVID BEN-GURION: AN EXAMINATION OF SOCIALIST AND NATIONALIST PERSPECTIVES ON CLASS, NATION, AND STATE CONCEPTS

Gökhan ÇINKARA
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

This study examines David Ben-Gurion's approaches to the concepts of state, class, and nation. David Ben-Gurion is one of the founding figures of Israeli political life. Having lived from 1886 to 1973, Ben-Gurion served as Prime Minister from 1948-53 and again from 1955-63, making him Israel's first Prime Minister. His positions and approaches towards the state and society during the founding processes of Israel are significant.

Ben-Gurion emerged from within socialist politics, yet he was anti-communist in his political stance. From this perspective, he viewed the concepts of class and nation not as separate but as complementary elements. Ben-Gurion considered the class struggle, seen as a new conflict line in Israel, to be unnecessary and dangerous. His prioritization of the nation over class allowed socialism and, broadly, the left in Israel to be free from Soviet influence. This can be analyzed as a factor that prevented the radicalization of the left in Israel.

The character of Israel as a state was a critical issue that occupied Ben-Gurion. On one hand, the dominant positions of elites who embraced leftist values, and on the other, geopolitical pressures and security risks brought Israel closer to the United States. Alongside this geopolitical preference, Ben-Gurion conceptually addressed the state around the Hebrew word "mamlachtiut," which translates to "statism" in English. The operation of this concept was based on the nationalization of existing alternative institutions prior to the declaration of Israel. Ben-Gurion preferred the dissolution of structures organized around particular and autonomous interests (such as the Palmach). Additionally, this concept also created an opportunity to delay the establishment of a constitutional foundation for the newly formed political structure.

This study concludes that the specific and practical meanings Ben-Gurion developed for the concepts of state, class, and nation were decisive political lines in the newly established state.

Keywords: David Ben-Gurion, Class, Nation, State, Mamlachtiut

Research Area: Political Science

PROTO-SİYONİST SÜREÇLER, OLUŞUMLAR VE AKTÖRLER: HİBBAT SİYON VE HASKALA

Gökhan ÇINKARA*
Necmettin Erbakan Üniversitesi

ÖZET

Bu çalışmada Siyonizmi önceleyen ve ona ideolojik ve kurumsal zemin hazırlayan iki kurum ele alınmıştır: Hibbat Siyon ve Haskala. Siyonizm 19.yy'da Yahudi entelektüeller arasında yaygınlaşmadan önce ona hâkim olan birçok fikir tartışılmıştı. Siyonizm esas itibariyle Yahudilerin Avrupa'da karşılaştıkları anti-semitizmin iktidar odakları eliyle teşvik edilmesi sonucu toplumsal yaygınlık kazanan reaksiyonlara tepki olarak konsolide olan bir fikirdir. 19.yüzyıl Avrupası'nda milliyetçilik ve sosyalizmin yükselişe geçmesi sonucu Yahudiler iki türlü baskı altındaydılar. Fransız Devrimi sonrasında vatandaşlık kavramının yaygınlaşmasıyla sınıfsal olarak yükselişe geçen Yahudiler hem finans sektöründe öte yanda medyada ve eğitim kurumalarında sivrildiler. Bu elit konsolidasyonu sosyalistlerin tepkisini çekmeye başlamıştı. Öte yandan işçileşemeyen ve geleneksel hayat sürdüren Yahudi kitleler milliyetçi siyasetin doğal hedefi haline geldiler. Bu iki basınç Yahudi entelektüelleri Siyonizm fikri etrafında zamanla konsolide olmaya itmiştir.

Siyonizm öncesinde Yahudilerin farklı ölçülerde karşılaştıkları anti-semitizme karşı geliştirdikleri stratejilerden birisi de geleneksel yaşamın modern koşullar içerisinde yeniden ele alınışı olarak Haskala (Aydınlanma) Hareketi gösterilebilir. Haskala ile Avrupa Yahudileri İbrance dışındaki dillere açılmışlar ve seküler eğitimle tanışmışlardır. Etraflarındaki dünya ile entegre olmaya başlayan Yahudi entelektüelleri Avrupa romantizminden etkilenerek Kudüs'e gitmeyi tema alan eserleriyle geniş kitlelere ulaşmışlardır. İkinci kırılma ise fikirlerin kurumsal süreç içerisinde değerlendirildiği dönem olarak 19.yüzyılda ortaya çıkan Siyon Aşıkları Teşkilatı yani Hibbat Siyon'dur. 1880'lerde ortaya çıkan bu hareket esas itibariyle Filistin'de Yahudi yaşamını yeniden canlandırmak ve genişletmek için Avrupa'da teşkilatlanmaya başlamıştı. Filistin'de tarım çiftlikleri kurmak ve bu amaçla göçü teşvik etmek öncelikleri arasındaydı.

Bu çalışma Siyonist hareketin 1897'de Birinci Siyonist Kongre ile netleşen tutumlarını, stratejilerini ve kurumlarını önceleyen iki kurumun temel önemde olduğu sonucuna varmıştır. Bu amaçla Siyonist hareketi tarihsel kırılma süreçlerinde sivrilen ani tepkilere ve Theodor Herzl'in müstakil öngörülerine dayandırmak hatalı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Proto-Siyonizm, Haskala Hareketi, Hibbat Siyon

Çalışma Alanı: Siyaset Bilimi

*Bu bildiri Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı'nda Prof. Dr. Ta'aruf Türker danışmanlığında savunulan "Sosyalist Siyonist Çi Partilerinin Kurumsal ve Ideolojik Kökenleri (1897-1935)" adlı doktora tezinden üretilmiştir.

PROTO-ZIONIST PROCESSES, FORMATIONS, AND ACTORS: HIBBAT ZION AND HASKALAH

Gökhan ÇINKARA
Necmettin Erbakan University

ABSTRACT

This study addresses two institutions that preceded Zionism, providing it with ideological and institutional groundwork: Hibbat Zion and Haskalah. Prior to its widespread acceptance among Jewish intellectuals in the 19th century, many ideas that would dominate Zionism were already being debated. Essentially, Zionism consolidated in response to reactions against anti-Semitism in Europe, which was encouraged by powers-that-be, gaining social traction. The rise of nationalism and socialism in 19th-century Europe subjected Jews to dual pressures. Following the French Revolution, as the concept of citizenship became widespread, Jews ascended socially, becoming prominent in the finance sector, media, and educational institutions. This elite consolidation began to draw socialist criticism. Meanwhile, Jews who could not industrialize and continued traditional life became natural targets of nationalist politics. These two pressures gradually drove Jewish intellectuals to consolidate around the idea of Zionism.

One strategy that Jews developed in response to varying degrees of anti-Semitism they encountered before Zionism was the Haskalah (Enlightenment) Movement, which reconsidered traditional life under modern conditions. Through Haskalah, European Jews opened up to languages other than Hebrew and were introduced to secular education. Jewish intellectuals, beginning to integrate with the world around them, influenced by European Romanticism, reached broad audiences with works themed around going to Jerusalem. The second significant development was the institutional phase, marked by the emergence of the Lovers of Zion Organization, or Hibbat Zion, in the 19th century. Emerging in the 1880s, this movement primarily organized in Europe to revitalize and expand Jewish life in Palestine, prioritizing the establishment of agricultural settlements and encouraging immigration for this purpose.

This study concludes that two institutions preceding the definitive attitudes, strategies, and institutions of the Zionist movement, solidified at the First Zionist Congress in 1897, are of fundamental importance. Therefore, attributing the Zionist movement solely to sudden historical reactions or to Theodor Herzl's independent foresights would be incorrect.

Keywords: Proto-Zionism, Haskalah Movement, Hibbat Zion

Research Area: Political Science

KAZAKİSTAN'IN KÜLTÜREL MİRAS BEŞİĞİ

Kımbat AKHAYEVA
Kazakistan Devlet TV kanalı

ÖZET

Kazakistan'daki çağdaş kültürel süreçler çok yönlü ve çeşitlidir. Bunlar, şu anda gelişmekte olan tüm sanat türleri ve ana türleri de dahil olmak üzere, eğitim, bilim ve kültürün çeşitli dallarını ve alanlarını kapsayan çok çeşitli değişiklikler, yenilikler ve temel dönüşümler olarak anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, buradaki kültürel süreç, ulusal kültürlerin etkileşimi ve karşılıklı etkisiyle ilgili olguları içerir. Gelişmiş bir kültür, insanları kendi etrafında birleştirebilir, onları güçlü ve modernitenin zorluklarına hazır hale getirebilir. Kazakistan'ın kültürel mirasın beşiği olduğunu ve şimdi modern dünyada yetenekli yurttaşlarımızın sadece siyasi, ekonomik değil, aynı zamanda kültürel başarıya da ulaşabileceğini kanıtladığını belirtmek önemlidir. Günümüzde kültürel mirasın korunması konusunun toplum için özellikle akut hale geldiğini belirtmek gerekir. Kültürel mirasın değişen sosyo-kültürel ve ekonomik dinamiklerle kesişimini göz önünde bulundurmak gerekli hale gelmiştir. Çalışmanın amacı, Türk uluslarının bir atardamarı olarak Kazakistan sınırında hangi mirasın var olduğunu belirlemenin yanı sıra, kültürel miras kavramına ilişkin algıları ve somut kültürel mirasa yönelik tutumları nitel ve nicel yöntemler kullanarak tespit etmektir.

AnahtarKelimeler: kültür, eğitim, bilim, sanat

ÇalışmaAlanı: kültürel miras

KAZAKHSTAN'S CRADLE OF CULTURAL HERITAGE

Kimbat AKHAYEVA
Qazaqstan Devlet TV kanalı

ABSTRACT

Contemporary cultural processes in Kazakhstan are multifaceted and diverse. They are understood as a wide range of changes, innovations and fundamental transformations covering various branches and spheres of education, science and culture, including all types and main types of art that are currently developing. Thus, the cultural process here includes phenomena related to the interaction and mutual influence of national cultures. A developed culture can unite people around itself, make them strong and ready for the challenges of modernity. It is important to note that Kazakhstan is the cradle of cultural heritage and now proves that in the modern world our talented compatriots can achieve not only political, economic, but also cultural success. It is worth noting that today the issue of preservation of cultural heritage has become particularly acute for society. It has become necessary to consider the intersection of cultural heritage with changing socio-cultural and economic dynamics. The aim of the study is to determine what heritage exists on the border of Kazakhstan as an artery of Turkic nations, as well as to identify perceptions of the concept of cultural heritage and attitudes towards tangible cultural heritage using qualitative and quantitative methods.

Keywords: culture, education, science, art

Research Area: cultural heritage

KIRSAL BÖLGELERDE SULU TARIMIN YAYGINLAŞTIRILMASININ GÖÇ ÜZERİNDEKİ ETKİLERİ

Erol AKYILDIRIM
Iğdır Üniversitesi

ÖZET

Küçük işletmeler, piyasayı tekelleştiren kapitalist gelişmeye karşı üretim bağlamında alternatif konumda bulunmaktadır. Kırsal bölgelerdeki göç ile birlikte tarımsal üretimin ülke ekonomisindeki payının giderek göçülmesi, insanları gittikçe kapitalist üretime teslim olmaya sürüklemektedir. Ayrıca bu durum, organik üretimin zamanla yok olmasına da yol açmaktadır. Bu nedenle çalışmada, kırsal göçü hafifletmek ve tersine göç olgusunu yaygınlaştırmak amacı ile iklim koşullarına bağlı olan tarımsal üretimin, sulu tarıma geçilmesi ile kırsal bölgelerin kalkındırılması amaçlanmaktadır. Tarımsal üretimin yıldan yıla değişen iklim şartlarına bağlı olması, küçük işletmeler olan çiftçileri karamsarlığa zorlamaktadır. Çünkü hem toprak mahsulü hem de hayvanların yaz aylarında otlatılması ve kış yemlerinin yağmura bağlı olmasından, kırsal bölgelerin kurak geçmesi durumunda göçü kaçınılmaz kılmaktadır. Ekonomik anlamda çiftçilerin yıl boyunca yağmur şartlarına bağlı olarak sosyal ve ekonomik yaşamını tanzim ettiklerinden, kuraklık gibi durumlar karşısında yaşamları alt üst olmaktadır. Çiftçinin aile gelirinin kuraklık sonucu zarara uğraması birçok faktörü de etkilemektedir. Örneğin ailenin ekonomik bağlamdaki alım gücünün zayıflaması, çocukların ulaşım ve eğitim gibi giderlerinin karşılanmaması durumunda, kırsal bölgeleri göçe zorlamaktadır. Bu durum, üretici konumunda bulunan küçük işletmelerin kent merkezlerinde kapitalist işçi ordusunda ücretli emek karşılığında istihdam edilerek, tüketici duruma düşmekle sonuçlanmaktadır. Bu nedenle kırsal bölgelerde ivedi ile sulu tarımın yaygınlaşması gerekmektedir. Sulu tarımın yaygınlaştırılmasında sondaj çalışmalarının önemli olduğu düşünülmektedir. Traktörlerin kasnakları ile çalışabileceği sondajların devlet tarafından karşılıksız olarak köy arazilerinde yaygınlaştırılması, önemli bir adım olarak düşünülmektedir. Böylece tarlanın sulanması ile birlikte ekonomik değeri yüksek tarımsal üretim ve yıl içerisinde birden fazla tarım ürününün alınması olanağı da doğmuş olmaktadır. Sonuç olarak kırsal bölgelerde kuraklık sonucu çiftçilerde yaşanan karamsarlığın önüne geçilmesinde, sulu tarımın yaygınlaştırılmasının önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Sulu tarım, Tarımsal üretim, Kapitalizm, Göç.

EFFECTS OF EXPANDING IRRIGATE AGRICULTURE IN RURAL AREAS ON MIGRATION

Erol AKYILDIRIM
Iğdır University

ABSTRACT

Small businesses are in an alternative position in the context of production against capitalist development that monopolizes the market. Along with migration to rural areas, the gradual loss of agricultural production's share in the country's economy drives people to increasingly surrender to capitalist production. In addition, this situation causes organic production to disappear over time. For this reason, the study aims to develop rural areas by transitioning agricultural production, which depends on climatic conditions, to irrigated agriculture, in order to alleviate rural migration and popularize the phenomenon of reverse migration. The fact that agricultural production depends on climatic conditions that change from year to year forces small farmers to be pessimistic. Because both land crops and animals are grazed in the summer months and winter feed depends on rain, migration becomes inevitable if rural areas are dry. In economic terms, since farmers regulate their social and economic lives depending on rain conditions throughout the year, their lives are turned upside down in situations such as drought. The loss of a farmer's family income as a result of drought affects many factors. For example, the weakening of the family's economic purchasing power forces children to migrate to rural areas if their expenses such as transportation and education are not covered. This situation results in small businesses in a productive position being employed in the city centers in exchange for wage labor by the capitalist labor army and becoming consumers. For this reason, irrigated agriculture needs to be expanded urgently in rural areas. Drilling studies are thought to be important in popularizing irrigated agriculture. It is considered an important step for the state to expand drillings that can be used with tractor pulleys in village lands, free of charge. Thus, with the irrigation of the field, agricultural production with high economic value and the opportunity to purchase more than one agricultural product during the year are also possible. As a result, it is thought that the expansion of irrigated agriculture is an important factor in preventing the pessimism experienced by farmers as a result of drought in rural areas.

Keywords: Irrigated agriculture, Agricultural production, Capitalism, Migration.

TÜRK ÇİMENTO VE BETON SEKTÖRÜ ŞİRKETLERİNDE ÇALIŞANLARA SAĞLANAN FAYDALARIN KARLILIĞA OLAN ETKİSİ^{1*}

Hakan KİTAPÇI¹ - Mehmet AKDENİZ²
Gebze Teknik Üniversitesi
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Şirketler, küresel ölçekte olduğu gibi Türkiye'de de kar elde etme odaklı olarak kurulan işletmelerdir. Günümüz rekabetçi piyasa ortamında şirketlerin kârlılığını yükseltebilecek potansiyele sahip her çeşit faktör büyük bir önem arz etmektedir. Şirketlerin kar elde edebilen işletmeler olmasının ardında tesis yatırımı, reklam, fiyatlandırma gibi birçok parametre yer almaktadır. İlgili literatür incelendiğinde, şirketlerin insan kaynağına odaklanarak yaptığı maaş, ücret, yan haklar, emeklilik faydaları, izin karşılıkları, kıdem tazminatı karşılıkları gibi çeşitli yatırımları bünyesinde barındıran çalışanlara sağlanan faydaların da bir bütün olarak bu parametrelerden birisi olabileceği öngörülmektedir. Bu doğrultuda eldeki bu çalışma ise, çalışanlara sağlanan faydalar kapsamındaki yükümlülüklerin Türk çimento ve beton sektörü şirketleri özelinde karlılığa etkisi olan bir parametre olup olmadığını incelemiştir. Araştırma kapsamında BIST Sınai Endeksi'ni oluşturan üretim temelli endekslerden birisi olan BIST Taş, Toprak Endeksi içerisinde yer alan Türk çimento ve beton sektörü şirketlerinin Sermaye Piyasası Kurulu'na sunduğu yıllık finansal raporlarındaki verilerden yararlanılmıştır. BIST Taş, Toprak Endeksi'ni oluşturan 23 şirket içerisinde 2013-2022 arasındaki 10 yıllık verilerine ulaşılabilen 15 şirketin ilgili finansal verileri kullanılarak çalışanlara sağlanan faydaların vadelerine göre yükümlülüklerle oranı ve şirketlerin net kar marjı bulunmuş ve regresyon analizi ile aralarındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen analiz sonuçları ışığında, Türk çimento ve beton sektörü özelinde çalışanlara sağlanan kısa ve uzun vadeli faydaların karlılık üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karlılık, Çalışanlara Sağlanan Faydalar, Üretim

Çalışma Alanı: İşletme ve Yönetim/ Pazarlama

COĞRAFI İŞARETLER VE KÜLTÜREL MİRAS: SOFRADAN OYUNA SİLİFKE YOĞURDU ÖRNEĞİ

Kadriye ŞAHİN
Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi

ÖZET

Silifke, Akdeniz Bölgesinde yer alan Mersin iline bağlı bir ilçedir. Göksu Deltası, Toros Dağları ve Akdeniz'in etkisi ile zengin bir biyolojik çeşitliliğe içeren bölge Yörük kültürünün nesillerdir aktarılan geleneklere sahiptir. Kültür ve coğrafyanın kesişme noktası olan Coğrafi İşaretler, Silifke'de Silifke Yoğurdu ile sembolik bir hale dönüşmüştür. 2022 yılında Türk Patent Enstitüsünde tescillenen ve yöresel bir ürün olan Silifke Yoğurdu, yeme kültürünün halk oyunları üzerinden sahnelenmesine örnek olarak gösterilebilir. Bir kültürel miras unsuru olan Silifke Yoğurdu şiiirlere, festivallere, türkülere konu olması dışında Silifke'nin simgesel değerlerinden birisi haline gelmiş ve gün geçtikçe üretim ve bilinirliği artmıştır. Bu çalışmanın amacı kültürel miras, Coğrafi İşaret ve Silifke Yoğurdunun kesişim noktalarını ortaya koymaktır. Bu bağlamda araştırmada döküman analizi yapılarak, medya antropolojinin yöntem ve tekniklerinden faydalanılmıştır. Sonuç olarak, toplumlara ait gıda gelenekleri rastgele ortaya çıkan gelenekler değildir. Beşeri unsurların etkisi, çevresel koşulların belirleyiciliği ile zaman içinde gelişen değişen geleneksel bilgi birikiminin yansımaları geleneksel ürünler ortaya çıkar. Silifke Yoğurdu da bu ürünlerden biridir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi işaret, Kültürel miras, Silifke yoğurdu, Folklor

Çalışma Alanı: Kültür ve Kültürel Antropoloji, Kültürel Miras

**GEOGRAPHICAL INDICATIONS AND CULTURAL
HERITAGE: THE EXAMPLE OF SILIFKE YOGHURT FROM
TABLE TO FOLK DANCE**

Kadriye ŞAHİN
Hatay Mustafa Kemal University

ABSTRACT

Silifke is a district of Mersin province which is located in the Mediterranean Region. The region containing a rich biological diversity with the influence of Göksu Delta, Taurus Mountains and the Mediterranean has traditions of Yuruk (Turkish nomads in Anatolia) culture that have been passed on for generations. Geographical Indications, which are the intersection points of culture and geography, have become symbolic in Silifke through Silifke Yoghurt. As a local product registered at the Turkish Patent Institute in 2022, Silifke Yoghurt can be demonstrated as an example of the staging of food culture through folk dances. Silifke Yoghurt, which is an element of cultural heritage, has become one of the symbolic values of Silifke as well as being the subject of poems, festivals and folk songs; and its production and recognition has increased day by day. The purpose of this study is to reveal the intersection points of cultural heritage, Geographical Indication and Silifke Yoghurt. Within this scope, document analysis was carried out in the research; and the methods and techniques of the anthropology of media were used. As a result, food traditions of societies are not traditions that arise randomly. On the contrary, traditional products emerge as reflections of the changing traditional knowledge developing over time with the influence of human factors and the determination of environmental conditions. Silifke Yoghurt is also one of these products.

Keywords: Geographical indication, Cultural heritage, Silifke yoghurt, Folklore

Research Area: Culture and Cultural Anthropology, Cultural Heritage

IKKINCHI JAHON URUSHI YILLARIDA O'ZBEKISTONDA RASSOMLAR FAOLIYATINI SAFARBAR ETISH JARAYONLARI

Sevara PULATOVA
Alfraganus University

ÖZET

Ikkinchi jahon urushi yillarida ko'pmillatli O'zbekiston xalqining fashizmga qarshi kurashi - XX asrda O'zbekiston tarixining ajralmas qismidir. Darhaqiqat, bu davr butun o'zbek xalqining bosqinchilarga qarshi hayot-mamot kurashiga qizg'in safarbarlik yillari bo'ldi. Respublikamiz ijodkor ziyolilari ham fashizm ustidan qozonilgan g'alabaga munosib hissa qo'shdilar.

O'zbekiston san'at namoyandalari oldiga yurtdoshlarimizni jangga chorish, ozodlik uchun kurashda uning muqarrar g'alabaga ishonchini mustahkamlash, sinovli kunlarda xalqimizga ma'naviy madad berish vazifasi qo'yildi. Muxtasar aytganda, urush san'atkorlar ijodiy faoliyatini keskin qayta ko'rib chiqishni talab etardi. Shunday bo'ldi ham. San'atkorlar frontdagi jangchilar, shakllantirilayotgan harbiy qismlar, gospitallar, harbiy xizmatga chaqiruv punktlari, qishloq xo'jaligida yig'im-terim kampaniyalari ishtirokchilari, xalq qurilishi va harbiy inshootlar qurilishlarida xalq xizmatida bo'ldilar. Ular san'atni ommaviylashuviga xizmat qiladigan yangi shakl va mazmun bilan boyitishga, agitbrigadalar tashkil etishga kirishdilar. Ushbu yo'nalishdagi ishlarni muvofiqlashtirish esa O'zbekiston Xalq Komissarlari Soveti qoshidagi San'at ishlari bo'yicha Boshqarmaga topshirildi. Albatta, Moskvadan va respublika rasmiy idoralari tomonidan san'at sohasi va ijodkorlar faoliyatini boshqarish qattiq nazoratga olindi. O'zbekiston Milliy arxivi fondlarida saqlanayotgan hujjatlar mazkur jarayonning borishini xronologik tarzda tiklash va o'rganish imkoniyatini beradi.

Qayd etish lozimki, san'atsevar xalqimiz orasida ma'lum sabablarga ko'ra tasviriy san'at boshqa san'at turlariga nisbatan u qadar ommaviy emas edi. Biroq aynan shu davrdan boshlab, kundalik voqelikni aks ettirishda hozirjavobligi, xalqqa ta'sirchanligi bilan ajralib turadigan tasviriy san'atning ayniqsa agitplakat va karrikatura kabi janrlardagi asrlarga talab ehtiyoj benihoya ortdi.

Maqolada ushbu davrda ijod qilgan rassomlar, ularning ishlari va umuman tasviriy san'at sohasining xolati birlamchi hujjatlar asosida tadqiq etilgan. Mazkur maqolani yozishda O'zbekiston Milliy arxivida saqlanuvchi hujjatlardan, jumladan, O'zbekiston SSR Xalq Komissarlari Soveti qoshidagi San'at ishlari bo'yicha Boshqarma, O'zbekiston rassomlar uyushmasi fondlaridan foydalanilgan bo'lib, bu hujjatlarning ayrimlari ilmiy muomilaga ilk bora kiritilmoqda.

Kalit so'zlar: Ikkinchi jahon urushi, O'zbekiston, tasviriy san'at.

PROCESSES OF MOBILIZATION OF THE ACTIVITY OF ARTISTS IN UZBEKISTAN DURING THE YEARS OF THE SECOND WORLD WAR

Sevara PULATOVA
Alfraganus University

ABSTRACT

The struggle of the multinational people of Uzbekistan against fascism during the Second World War is an integral part of the history of Uzbekistan in the 20th century. In fact, this period was the year of intense mobilization of the entire Uzbek people for the life-and-death struggle against the invaders. Creative intellectuals of our republic also made a worthy contribution to the victory over fascism.

Artists of Uzbekistan were given the task of encouraging our compatriots to fight, to strengthen their confidence in the inevitable victory in the struggle for freedom, and to give moral support to our people in trying days. In short, the war required a sharp revision of the creative activity of artists. And so it happened. The artists were at the service of the people in frontline fighters, military units being formed, hospitals, conscription points, participants in agricultural harvest campaigns, public construction and construction of military facilities. They began to enrich art with a new form and content that served to popularize art, and to organize agitbrigades. The coordination of works in this direction was assigned to the Department for Art Affairs under the Council of People's Commissars of Uzbekistan. Of course, from Moscow and the official authorities of the republic, the management of the art sphere and the activities of creators was strictly controlled. The documents stored in the funds of the National Archives of Uzbekistan provide an opportunity to chronologically restore and study the course of this process.

It should be noted that among our art-loving people, for certain reasons, fine art was not so popular compared to other types of art. However, since this period, the demand for visual art, which is distinguished by its immediacy and impact on the people, especially in genres such as agitplakat and caricature, has increased exponentially.

In the article, the artists who created during this period, their work and the state of the field of visual arts in general are researched on the basis of primary documents.

In writing this article, the documents stored in the National Archives of Uzbekistan, including the funds of the Department of Art Affairs under the Council of People's Commissars of the Uzbek SSR, the Union of Artists of Uzbekistan, were used.

Key words: Second World War, Uzbekistan, visual arts.

PSYCHOLOGICAL APPROACHES TO THE STUDY OF COGNITIVE LINGUISTICS

Gulchiroy Mirsoatova ESHMURODOVNA
Alfraganus University

ABSTRACT

In this article, we will focus on the approaches of Eastern and Western psycholinguists in the study of cognitive linguistics. It examines the science of cognitive linguistics and what its role is, and at the same time the important aspects of language that are inextricably linked with the science of psychology. The importance of the approaches to research conducted by scientists today was also touched upon.

Recently, cognitive linguistics has become one of the most dynamic and attractive frameworks of theoretical and descriptive linguistics. This article provides a brief overview of cognitive linguistics. Cognitive linguistics is considered an interdisciplinary branch of linguistics with a combination of knowledge and research from cognitive psychology, neuropsychology, and linguistics. In the last 20-30 years, the demand for language learning is increasing, of course, language learning is useful in its own right, but the ability to learn a language in some of our young people is different in them and language learning. Many people do not realize the importance of the psychological state in the process. It is important to take into account that many psychological scientists should pay attention to the psychological processes related to language learning.

Keywords: Cognitive linguistics, cognitive psychology, modern linguistics, Croft Cruz experience, cognitive compulsion, generalization compulsion, Warfel system, Gray Wise button emotion theory, postulational method, traditional language code, Irwin traditional research method, Aristotelian theory, cognitive semantics, A. A. Leontev's theory.

ÖZBEKÇE VE İNGİLİZCEDEKİ KÜÇÜLTME EKLERİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Saparova Dilafruz MUHIDDIN QIZI
Alfraganus Üniversitesi

ÖZET

Küçültme ekleri hem Özbekçe hem de İngilizce dillerinde önemli bir rol oynar ve küçüklüğü, sevgiyi veya aşinalığı ifade etmeye hizmet eder. Bu makale Özbekçe ve İngilizcede küçültme eklerinin kullanımını, yapısını ve kültürel sonuçlarını araştırıyor ve iki dil arasındaki benzerlik ve farklılıkları vurguluyor. Karşılaştırmalı bir analiz yoluyla, küçültme eklerinin kullanıldığı çeşitli yolları inceliyoruz ve her iki dilsel bağlamda bunların dilsel ve sosyokültürel önemine ışık tutuyoruz.

Dünya çapındaki dillerde yaygın olan küçültme ekleri, çok yönlü dilsel ve sosyokültürel işlevlere hizmet etmektedir. Bu makale, hem Özbekçe hem de İngilizcedeki küçültme eklerinin kapsamlı bir incelemesini sunarak bunların kullanımına, yapısına ve kültürel çağrışımlarına ışık tutmaktadır. Karşılaştırmalı bir analiz yoluyla, Özbekçedeki "-cha" ve "-ak" gibi küçültme eklerinin sistematikliğini, İngilizcedeki "-ie", "-y", " gibi küçültme biçimlerinin çeşitliliğiyle karşılaştırıyoruz. "-let" ve "-ling." Ayrıca, bu küçültme eklerinin Özbekçe ve İngilizce konuşulan toplumlarda kültürel normları, kişilerarası ilişkileri ve duygusal nüansları nasıl yansıttığını da inceliyoruz. Bu makale, bu dillerdeki küçültme ekleri arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları açıklayarak, farklı dilsel bağlamlardaki dilsel çeşitliliğin ve kültürel ifadelerin daha derinlemesine anlaşılmasına katkıda bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Küçültme ekleri, Özbek dili, İngiliz dili, karşılaştırmalı inceleme, dil özellikleri

A COMPARATIVE ANALYSIS OF DIMINUTIVE SUFFIXES IN UZBEK AND ENGLISH

Saparova Dilafruz MUHIDDIN QIZI
Alfraganus University

ABSTRACT

Diminutive suffixes play a significant role in both Uzbek and English languages, serving to denote smallness, affection, or familiarity. This article explores the usage, structure, and cultural implications of diminutive suffixes in Uzbek and English, highlighting similarities and differences between the two languages. Through a comparative analysis, we examine the diverse ways in which diminutive suffixes are employed, shedding light on their linguistic and sociocultural significance in both linguistic contexts.

Diminutive suffixes, prevalent in languages worldwide, serve multifaceted linguistic and sociocultural functions. This article provides a comprehensive exploration of diminutive suffixes in both Uzbek and English, shedding light on their usage, structure, and cultural connotations. Through a comparative analysis, we delve into the systematicity of diminutive suffixes in Uzbek, such as "-cha" and "-ak," contrasted with the diversity of diminutive forms in English, including "-ie," "-y," "-let," and "-ling." Furthermore, we examine how these diminutive suffixes reflect cultural norms, interpersonal relationships, and emotional nuances in Uzbek and English-speaking societies. By elucidating the

Keywords: Diminutive suffixes, Uzbek language, English language, comparative analysis, linguistic features

MAVZU: “O‘ZBEKISTON VA QOZOG‘ISTON CHEGARALARIDA TRANSCHEGARAVIY TURIZMNI RIVOJLANTIRISH”

Umriniso Tursunqulovna EGAMBERDIYEVA
National university of Uzbekistan

ÖZET

O‘zbekiston va Qozog‘iston chegaralarida transchegaraviy turizmning hozirgi holatini tahlil qilish va uni rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqish.

Tadqiqotda transchegaraviy turizmning ta‘rifi, turlari, xususiyatlari, afzalliklari va kamchiliklari kabi nazariy jihatlar o‘rganildi. Transchegaraviy turizmni rivojlantirishga ta‘sir etuvchi omillar, uni rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash usullari ham ko‘rib chiqildi.

Tadqiqot doirasida O‘zbekiston va Qozog‘istonda turizmning hozirgi holati tahlili o‘tkazildi: turistlar soni, turistik oqimlar, eng mashhur yo‘nalishlar va diqqatga sazovor joylarni baholash, shuningdek, infratuzilma holatini baholash.

Tadqiqotlar doirasida O‘zbekiston va Qozog‘iston chegarasidagi asosiy turistik yo‘nalishlar o‘rganilib, sayyohlar uchun eng qiziqarli va ommabop diqqatga sazovor joylar: tarixiy, madaniy va tabiiy obidalar aniqlanib, ularning borishi uchun qulaylik va qulaylik tahlil qilindi.

O‘rganish davomida O‘zbekiston va Qozog‘iston chegarasida turizm infratuzilmasini rivojlantirish salohiyati: mehmonxonalar, restoranlar, do‘konlar, transport vositalari va sayyohlarning qulay yashashi uchun zarur bo‘lgan boshqa ob‘ektlarning mavjudligi va holati baholandi. Mavjud infratuzilmani yaxshilash va kengaytirish, shuningdek, yangi ob‘ektlar yaratish imkoniyatlari ham o‘rganildi.

Tadqiqot doirasida transchegaraviy turizmni rivojlantirish bo‘yicha boshqa mamlakatlar tajribasi o‘rganilib, uni O‘zbekiston va Qozog‘istonda qo‘llash imkoniyatlari aniqlandi: turizmni rag‘batlantirish, turizm sohasida kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlashning muvaffaqiyatli amaliyotlari tahlil qilindi va turistlarni jalb qilish uchun marketing strategiyalari ishlab chiqildi.

Tahlillar asosida O‘zbekiston va Qozog‘iston o‘rtasida transchegaraviy turizmni rag‘batlantirish va rivojlantirish bo‘yicha tavsiyalar ishlab chiqildi va infratuzilmani yaxshilash, kichik va o‘rta biznesni qo‘llab-quvvatlash, marketing strategiyalarini ishlab chiqish, shuningdek, yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan muammolar va xavflarni hal qilish bo‘yicha takliflar berildi.

Kalit so‘zlar: transchegaraviy turizm, turistik yo‘nalishlar, diqqatga sazovor joylar, infratuzilma, nazariy tahlil, hozirgi holat, turizmni rag‘batlantirish va qo‘llab-quvvatlash, investisiya yo‘nalishlari, marketing strategiyalari.

"DEVELOPMENT OF CROSS-BORDER TOURISM ON THE BORDERS OF UZBEKISTAN AND KAZAKHSTAN"

Umriniso Tursunqulovna EGAMBERDIYEVA
National university of Uzbekistan

ABSTRACT

This study is analysis of the current state of cross-border tourism on the borders of Uzbekistan and Kazakhstan and development of recommendations for its development.

The study examined the theoretical aspects of cross-border tourism, such as definition, types, features, advantages and disadvantages. Factors influencing the development of cross-border tourism, as well as methods of stimulating and supporting it, are also considered.

As part of the study, an analysis of the current state of tourism in Uzbekistan and Kazakhstan was carried out: an assessment of the number of tourists, tourist flows, the most popular routes and attractions, as well as an assessment of the state of infrastructure for tourism.

As part of the study, the main tourist routes on the border of Uzbekistan and Kazakhstan were studied, and the most interesting and popular attractions for tourists were identified: historical, cultural and natural sites, and their accessibility and convenience for visiting were analyzed.

The study assessed the potential for the development of infrastructure for tourism on the border of Uzbekistan and Kazakhstan: the availability and condition of hotels, restaurants, shops, vehicles and other facilities necessary for a comfortable stay of tourists. Opportunities for improving and expanding existing infrastructure, as well as creating new facilities, have also been explored.

As part of the study, the experience of other countries in the development of cross-border tourism was studied and the possibilities of its application in Uzbekistan and Kazakhstan were determined: successful practices of stimulating tourism, supporting small and medium-sized businesses in the tourism sector were analyzed, and marketing strategies were developed to attract tourists.

Based on the analysis, recommendations were developed for stimulating and developing cross-border tourism between Uzbekistan and Kazakhstan: proposals for improving infrastructure, supporting small and medium-sized businesses, developing marketing strategies, as well as solving possible problems and risks.

Keywords: cross-border tourism, Uzbekistan, Kazakhstan, tourist destinations, attractions, infrastructure, theoretical analysis, current situation, tourism promotion and support, investment directions, marketing strategies.

DIGITAL MARKETING PERSPECTIVES IN E-COMMERCE

Uktam Ibrogimovich BEGIMOV
Alfraganus University

ABSTRACT

This article explores the dynamic landscape of digital marketing within the realm of ecommerce, shedding light on the evolving strategies and perspectives that drive success in the online marketplace. From the integration of cutting-edge technologies to the harnessing of data analytics, this study delves into key aspects that define the contemporary digital marketing landscape in e-commerce. Through a comprehensive analysis, the article aims to provide insights into effective approaches, challenges, and future trends shaping the intersection of digital marketing and e-commerce.

Keywords: Digital Marketing; E-commerce; Technology Integration; Data Analytics; Future Trends.

**KHOJA AHMAD YASSAVIY AND HIS PHILOSOPHICAL
IDEAS**

Khajieva Maksuda SULTANOVNA
Urgenç Devlet Üniversitesi

ABSTRACT

This article examines the maqoms of Ahmad Yassawi, which form the basis of his spiritual teaching, as well as the features of the relationship between mentor and student

Keywords: Religion, righteousness, honesty, protest against oppression, purity and honesty, generosity and compassion, knowledge, learning, acquiring a profession, fighting for justice, having faith.

CURRENT ISSUES OF LINGUISTICS AND PEDAGOGY

Abdumalikov ABDUKAHHOR
Alfraganus University

ABSTRACT

This article discusses the lack of linguistic diversity in education: Many education systems prioritize dominant languages, which results in marginalization of minority languages and cultures. This problem hinders the development of multilingualism and may perpetuate inequalities in education. Ineffective Language Teaching Methods: Traditional language teaching methods may not always align with current research in language acquisition and cognitive science. In order to better support students in the effective acquisition of language skills, there is a need to update teaching methods. Access to language education is limited: Access to quality language education is not equitable around the world due to disparities in resources, teacher training and infrastructure. This lack of access can prevent people from developing multilingualism and participating fully in a globalized society. Technology integration in language learning: Although technology offers new opportunities for language learning, there are challenges in ensuring its effective integration in educational settings. Issues such as the digital divide, privacy concerns, and the quality of online resources must be addressed to maximize the benefits of technology in language education. Assessment and Evaluation in Language Learning: Traditional methods of language assessment may not always fully capture language skills and competencies. There is a need for more holistic and innovative approaches to assessment that reflect the complexity of language learning outcomes. Teacher Training and Development: Language teachers require ongoing training and support to keep abreast of the latest research and best practices in language education. Limited opportunities for professional development can hinder the quality of language teaching and hinder teacher effectiveness. Sociolinguistic issues in education: Language is closely related to identity and social dynamics, leading to issues related to language relations, dialect change, and language policy in educational institutions. Addressing sociolinguistic issues is critical to creating an inclusive and culturally responsive language learning environment.

Keywords: Language education, Linguistics, dominant languages, technology.

QUTADG'U BILIG ASARIDAGI AXLOQIY MASALALAR TALQINI" MAZMUNI

Berdaliyeva Sevara DAMIROVNA
Alfraganus University

ABSTRACT

Annotatsiya Mazkur maqolada "Qutadg'u bilig" asari ham shunday zaruriyat tufayli yaratildi. Bu asarda qoraxoniylar davlatini mustahkamlash, uning idora usullarini yaratish, barcha tabaqa, toifadagi kishilarning xulq-atvori, jamiyatda tutgan o'rni, davlatni iqtisodiy, ijtimoiy, madaniy jihatdan mustahkamlash, davlat mustahkamligining bosh tayanchi — insonni ma'naviy kamolga yetkazish masalalari qamrab olinadi. YUsof Xos Hojib bu murakkab vazifani hal etishda faqat donishmand, qomusiy mutafakkir sifatidagina emas, balki tarbiyashunos olim sifatida ham o'zini namoyon etdi. Suunga ko'ra u yaratgan "Qutadg'u bilig" asari ta'lim-tarbiya tarixi, uning nazariy masalalari, komil insonni shakllantirishda ayniqsa muhim ahamiyat kasb etadi.

"Qutadg'u bilig" asarida hokimiyat qoraxoniylar qo'lga o'tishi munosabati bilan ta'lim va tarbiyaning ham hokimiyatni mustahkamlash va taraqqiy ettirish uchun xizmat etadigan o'ziga xos talab va tamoyillarni belgilash zarur edi. SHuning uchun ham mazkur asar didaktik, ya'ni ta'limiy-axloqiy uslubda yozildi.

Kalit so'zlar: insonni ulug'lash, hayotiy, insoniy munosabatlar, yuksak axloqiy xislatlar, ma'naviy-axloqiy, ta'lim-tarbiya, ta'limiy-axloqiy

**CONTENTS OF "THE INTERPRETATION OF ETHICAL
ISSUES IN THE WORK OF QUTADG'U BILIG"**

Berdaliyeva Sevara DAMIROVNA
Alfraganus University

ABSTRACT

Abstract The work "Kutadggu Bilig" was created due to such necessity. This work covers the issues of strengthening the Karakhanid state, creating its administrative methods, the behavior of people of all classes and categories, their role in society, the economic, social, and cultural strengthening of the state, the main pillar of the state's strength - bringing a person to spiritual maturity. In solving this complex task, Yusuf Khos Hajib showed himself not only as a wise, encyclopedic thinker, but also as an educational scientist. Accordingly, his work "Kutadgu Bilig" is of particular importance in the history of education, its theoretical issues, and the formation of a perfect person.

In the work "Kutadgu Bilig", in connection with the transfer of power to the hands of the Karakhanids, it was necessary to define the specific requirements and principles of education and training that serve to strengthen and develop the power. That is why this work was written in a didactic, i.e., educational-ethical style.

OSMANLIDA BUHARALI DEVLET ADAMLARI

Hasan TELLİ
Mersin Üniversitesi

ÖZET

Günümüzde Özbekistan Cumhuriyeti'nde bulunan Buhara, Alper Tunga'nın da zaman zaman yaşadığı en kadim Türk şehirlerinden birisidir. Sahabeden Huzeyfe b. el-Yemân'a isnad edilen bir hadise göre Hz. Peygamber'in fethini müjdelediği Buhara, 764 yılında Muâviye döneminde İslam topraklarına dâhil olmuştur. Kısa süre sonra İslam dünyasının en parlak ilim, kültür, ticaret ve sanat merkezi haline gelmiştir. Doğunun "Kubbetü'l-İslâm"ı olarak anılan şehir, Emevîler, Abbasîler, Sâ mânîler, Karahanlılar, Selçuklular, Hârizmşahlar, Moğollar, İlhanlılar, Çağatay Hanlığı ve Timurluların hâkimiyeti altına girmiştir. 1500-1920 yılları arasında ise Buhara Hanlığı'nın idaresinde kalmıştır. Buhara Hanlığı, 1868 yılında yapılan Zirebulak Savaşı'nda Ruslara mağlup olduktan sonra 1873 yılında Rusya'nın tabiiyetine girmiştir. Hanlık 1920 yılında Ruslar tarafından tamamen ortadan kaldırılmış ve Buhara'nın da olduğu topraklar Rus işgaline uğramıştır. Rus işgali bölge halkının göçüne de sebebiyet vermiştir. Buhara'dan çıkan bazı muhacirler Osmanlı Devleti'ne sığınmıştır. Osmanlı Devleti Buhara'dan göç eden muhacirleri çeşitli bölgelere iskân ettirmiş ve bu iskânın daha düzenli olması için iskân-ı muhâcirîn nizamnâmesinin hükümlerini uygulamıştır. Osmanlı'ya sığınan Buharalı muhacirler çocuklarını okutmuşlar ve devletin hizmetine sunmuşlardır. Bu çalışmada Buhara doğumlu olup Osmanlı Devleti'nde resmi görev alan devlet adamlarının/görevlilerin biyografileri ve sicil bilgileri incelenmiştir. Çalışma Osmanlı arşiv belgelerinde prosografik bilgilerine ulaşılan Buhara doğumlu devlet görevlilerinden Kasım Efendi, İbrahim Edhem Efendi, İsmail Zühdü Efendi, Naci Mabe Efendi, Mehmed Receb Efendi, Mehmed Fikret Efendi ve Ahmed Efendi kapsamında ele alınmıştır. Bunların eğitim durumları, resmi görevleri, görev yerleri, özlük hakları ve yaptıkları hizmetler üzerinde durulmuştur. Konuyla ilgili bulunan arşiv belgeleri, dönemin idari ve sosyal yapısı çerçevesinde yorumlanmaya çalışılmıştır. Çalışma; dönemsel, nitel ve deskriptif bir araştırmadır. Çalışmada konu Osmanlı arşiv belgelerini analiz etmeye ve değerlendirmeye dayalı doküman incelemesi yöntemiyle ele alınmıştır. Bu çalışma, kapsamı, spesifik konusu ve alanında yapılan ilk çalışma olması yönüyle özgün bir değer taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: İslam Tarihi, Osmanlı, Osmanlı Arşivi, Buhara, Devlet Adamları

Çalışma Alanı: Türk Tarihi ve Kültürü

STATESMEN FROM BUKHARA IN THE OTTOMAN EMPIRE

Hasan TELLİ
Mersin University

ABSTRACT

Bukhara, located today in the Republic of Uzbekistan, is one of the most ancient Turkish cities where Alp Er Tunga lived from time to time. According to a hadith attributed to Hudhayfah ibn al-Yaman, Bukhara, whose conquest was heralded by the Prophet, was included in the Islamic lands in 764 during the Muawiya period. After a short time, it became the brightest center of science, culture, trade and art in the Islamic world. The city, known as the "Dome of Islam" of the East, came under the domination of the Umayyads, Abbasids, Samanids, Karakhanids, Seljuks, Khwarezmshahs, Mongols, Ilkhanate, Chagatai Khanate and Timurids. It remained under the rule of the Bukhara Khanate between 1500 and 1920. The Khanate of Bukhara became a subject of Russia in 1873 after being defeated by the Russians in the Battle of Zirebulak in 1868. The Khanate was completely abolished by the Russians in 1920 and the lands including Bukhara were occupied by the Russians. The Russian occupation also caused the migration of the people of the region. Some immigrants who left Bukhara took refuge in the Ottoman Empire. The Ottoman Empire settled the immigrants migrating from Bukhara in various regions and implemented the provisions of the immigration settlement regulations in order to make this settlement more orderly. The immigrants from Bukhara who took refuge in the Ottoman Empire educated their children and offered them to the service of the state. In this study, the biographies and background information of statesmen/officials who were born in Bukhara and served in the Ottoman Empire were examined. The study was handled within the scope of Kasım Efendi, İbrahim Edhem Efendi, İsmail Zühdü Efendi, Naci Mabe Efendi, Mehmed Receb Efendi, Mehmed Fikret Efendi and Ahmed Efendi, among the Bukhara-born state officials whose prosographic information was found in the Ottoman archive documents. Their educational backgrounds, official duties, places of duty, personal rights and services they provided were emphasized. Archive documents related to the subject have been tried to be interpreted within the framework of the administrative and social structure of the period. Study; It is a periodic, qualitative and descriptive research. In the study, the subject was discussed with the document analysis method based on analyzing and evaluating Ottoman archive documents. This study has a unique value in terms of its scope, specific subject and being the first study in its field.

Keywords: Islamic History, Ottoman, Ottoman Archive, Bukhara, Statesmen

Research Area: Turkish History and Culture.

THE ROLE OF FOLKLORE IN THE PERCEPTION OF HISTORICAL PROCESSES

Rasul XOJJIYEV¹ - Nasriddin NAZAROV²

¹*Neighborhood and Family Institute*

²*Chirchik State Pedagogical University*

ABSTRACT

This article focuses on issues of close connection of examples of oral creativity with historical processes. In particular, the issues of the representation of historical events and phenomena in folklore work, in which the possibilities of oral creativity to awaken historical consciousness in ethnos are investigated. Seeking to study the processes of its formation in the conditions of human existence, it is emphasized that examples of oral creativity, including images and plots in oral history and folklore epics, are an important factor in self-awareness. Also, the issues of folklore traditions and materials are at the heart of any scientific work, proverbs, proverbs and sayings that play an important role in the formation and development of human thinking are discussed.

The process of formation of humanity is expressed in the sources representing the past, including heroic epics that are examples of oral creativity, examples of oral history passed down from ancestors to generations, proverbs and wise words. Determining these aspects and using them in research work as a historical source requires a deep approach to the content and essence from the researcher. The purpose becomes clear if we take into account that especially in Turkic peoples, historical reality, issues of philosophical approach to the essence of events, historical linguistics and possibilities of artistic thinking are expressed in folklore works. That is, we should not ignore the fact that the historical information and stages of development of thought specific to the Turkic peoples were initially expressed in folk epics and terms. From this point of view, the rich information in the oral works of the Turkic peoples attracts attention not only as an example of an artistic work, but also as a historical source. As examples of the thinking of the Turkic peoples, epics such as *Alpamish*, *Manas*, *Gorogly*, *Ural Batir*, *Kuntugmish*, *Dada Qorqut*, as historical processes are expressed in artistic colors, should be paid attention not only to our philologists, but also to historians. That is, researchers who are interested in the perception of historical processes should also use examples of oral creativity as a source. Because in the above-mentioned epics, the settlement area of the Turkic peoples, various stages of formation processes, their ethnic identity, and their heavy battles against the common enemy, the Kalmyks, attract attention. Historical toponymy issues, onomastics and orthography issues are also worthy of attention.

It is known that learning from historical events is based on the perception of historical events and its analysis. Historical analysis is a multifaceted phenomenon, and it is not only a chronological or a reaction to events, but based on historical thinking, its place in the series of past processes, the position of the Turkish unity in the political and military processes of the time, and finally, the influence of the historical events of that time on the development of today's Turkish thinking. Studying issues are one of the tasks of history science. Of course, in the analysis of historical sources, it becomes clear that history is closely related to the science of philology, including folkloristics and historical linguistics. After all, in order to correctly and accurately interpret the historical text in the chorus, which relies on examples of oral creation, it is necessary not only to know the grammar and morphology of the language in which this epic is sung and the text is written, but also to pay attention to the semantic features of the words, without which it is very difficult to give a theoretical analysis of historical processes.

Of course, the source of most scientific works goes back to examples of oral creativity. If we take any scientific work, our folklorist scientists look for elements of oral creativity from it, linguist researchers pay attention to stylistics, lexis, morphology, i.e. the artistic structure of the text, word formation, which are the objects of study of philology in the source, historians focus on the historical essence of the text, i.e. how much it reflects historical processes. They pay attention to the fact that they have reached. From this point of view, the study of any scientific sources requires a historical-philological approach, as well as the study of the perception of past events in comparison with other sources of oral creativity. Also, we should not forget the ethnocultural essence of any oral and written sources. After all, any historical information is important for the function of conveying the cultural image, identity, lifestyle, historical traditions and values of an individual, ethnic group, tribe, nation, cultural and ethnographic processes in any societies are direct examples of oral history, heroic epics, he is nourished by the wisdom of proverbs and sayings. The issues of interrelation between folklore and history are analyzed on theoretical grounds.

Keywords: Uzbekistan, Culture, Folklore, Identity

ALIXONTO'RA SOG'UNIYNING ILMIIY VA IJODIY FAOLIYATI XUSUSIDA

Sevara PULATOVA
Alfraganus University

ANNOTATSIYA

O'z davrida xalqi tomonidan "XX asrning Imom Buxoriysi" deb atalgan Alixonto'ra Sog'uniiy haqida AQSh, Turkiya, Xitoy, Rossiya va so'nggi yillarda O'zbekistonda ham allomaning faoliyati va ijodiga bag'ishlangan asarlar nashr qilingan, matbuotda ilmiy maqolalar e'lon qilingan, tadqiqotlar amalga oshirilgan bo'lsada, uning ilmiy va ijodiy faoliyati to'liq o'rganilib, hali munosib bahosini olmagan deyilsa mubolag'a bo'lmaydi. Vaholanki, Sharqiy Turkiston inqilobidagi o'rni, Turkiston o'lkasining ozodligi umidida chekkan zahmatlari bilan bir qatorda Alixonto'ra Sog'uniiyning ilmiy va ijodiy faoliyati Islom dunyosining katta ma'naviy merosini tashkil etadi. Ular orasida siyosiy ishlardan majburan chetlashtirilganidan so'ng, allomaning Toshkentda o'tgan so'nggi 30 yillik umri davomida yozgan "Tarixiy Muhammadiy", "Turkiston qayg'usi" kabi katta asarlari alohida ahamiyatga ega. 1937 yilda yozilgan "Shifo-ul ilal" ("Kasalliklar davosi") asari esa sharq tabobati ko'p yillik tajribasi asosida yozilgan. Uning ijod namunalari "Uyg'on", "Elingni kutqar", "Vatan va ilm" kabi she'rlari esa o'quvchini Alixonto'ra Sog'uniiy qalbida umr bo'yi kurtak otgan orzu va umidlaridan voqif qiladi.

Alixonto'ra Sog'uniiyning tarjima sohasidagi ishlari ham uning ilmiy ijodining alohida yo'nalishini tashkil qiladi. Amir Temur Tarag'ay Bahodir o'g'lining "Temur tuzuklari", Ahmad Donishning "Navodir-ul vaqoe", Darveshali Changiyning "Musiqqa risolasi" asarlarining o'zbekchaga o'girilishi, shuningdek, taniqli venger sharqshunosi Hermon Vamberining "Buxoro yoki Movarounnahr tarixi"ni usmonli turkchadan o'zbekchaga uyg'unlashtirilgan tarjimasi "kelajak avlod ma'naviyatini tanazzuldan asrash, fozila madaniyatimizdagi azaliy qadriyatlarini islom ma'rifati va yaqin tarix saboqlari vositasi-la saqlab qolish yo'lida qilingan ulkan xizmatlari deb qarashni taqozo etadi".

Alixonto'ra Sog'uniiyning ijtimoiy faoliyatini ham alohida qayd etish lozim. Undan tahsil olganlar orasida oddiy ilm toliblaridan tortib, el tanigan yirik olimlar yoki kelgusida yirik ulamolar bo'lib yetishganlar ham bor edi. Muhimi, alloma o'z kitoblari va shogirdlari yordamida o'z ilmini eliga meros qoldirdi va bu meros xalqimiz ma'naviyatining ajralmas qismiga aylandi.

Kalit so'zlar: Sog'uniiy, "Tarixiy Muhammadiy", "Turkiston qayg'usi", Sharqiy Turkiston

GÖÇ VE KADIN: TÜRK DÜNYASINDA KADIN GÖÇ HAREKETLERİ

Zebiniso KAMALOVA
İstanbul Ticaret Üniversitesi

ÖZET

Sovyetler Birliğinin parçalanması ardından bağımsızlığını kazanan Cumhuriyetlerde nüfus göç hareketleri yaşanmıştır. Soğuk Savaş'ın getirdiği ekonomik tahribat, Küreselleşmenin etkisi ve Çarlık Rusya'sı dönemi dâhil ortalama 150 yıl boyunca Rus egemenliğinde yürütülen siyasi-ekonomik, kolonyal politikalar, ülkelerdeki göç hareketlerini etkileyen en önemli faktörlerden olmuştur. Özellikle yaşanan göç sürecinde kadın göçmen sayısının erkek göçmenlerden daha fazla olması, kadınların münferit olarak göç etme eğiliminin artması "göçün feminizasyonu" üzerinde çalışmalara ihtiyaç doğurmaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti, yıllardır dışarıdan göç alan bir ülkedir. Bağımsızlıklarını kazanan Türk Cumhuriyetlerinden Özbekistan, Türkmenistan, Kazakistan, Kırgızistan ve Azerbaycan'dan çok sayıda kadın, Türkiye'ye çalışmak için gelmiştir ve gelmeye devam etmektedir. Çeşitli eğitim düzeyine sahip olan, sosyal durumlarında farklılık gösteren, çeşitli amaçlarla devam eden kadın göç hareketlerinin sosyal, kültürel, ekonomik ve politik nedenleri mevcuttur.

Bu çalışmada Orta Asya Türk Cumhuriyetleri'nde yaşanan göçün nedenleri, sebep-sonuç ilişkileri Özbekistan Cumhuriyeti özelinde ele alınacaktır. Göç sürecinde kadının aile içindeki statüsünde ne tür değişiklikler yaşandığı, geleneksel kadın rollerinin hangi yönden etkilendiği meselelerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Türkiye'ye gelen kadınların karşılaştıkları ekonomik, sosyal ve kültürel sorunları değerlendirecektir.

Anahtar Kelimeler: Türk Dünyası, Kadın, Kadın Göçü, Kadın Göçmenler

Çalışma Alanı: Türk Tarihi ve Kültürü, Uluslararası İlişkiler

MIGRATION AND WOMEN: WOMEN'S MIGRATION IN THE TURKISH WORLD

Zebiniso KAMALOVA
İstanbul Ticaret Üniversitesi

ABSTRACT

After the disintegration of the Soviet Union, there were population migration movements in the Republics that gained independence. The economic devastation caused by the Cold War, the impact of globalization, and the political-economic and colonial policies carried out under Russian rule for approximately 150 years, including the period of Tsarist Russia, have been among the most important factors affecting migration movements in countries. Especially during the migration process, the fact that the number of female immigrants is higher than male immigrants and the increasing tendency of women to migrate individually creates a need for studies on the "feminization of migration".

The Republic of Turkey is a country that has been receiving immigration from abroad for years. Many women from the Turkic Republics that gained their independence, Uzbekistan, Turkmenistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, and Azerbaijan, have come to Turkey to work and continue to come. There are social, cultural, economic, and political reasons for the migration movements of women, who have various levels of education, differ in their social situations, and continue for multiple purposes. In this study, the reasons and cause-effect relationships of migration in the Central Asian Turkish Republics will be discussed specifically in the Republic of Uzbekistan.

It aims to reveal the changes in the status of women within the family during the migration process and how traditional women's roles are affected. The economic, social, and cultural problems women face in Turkey will be evaluated.

Key Words: Turkish World, Women, Women's Migration, Women Immigrants

Research Area: Turkish History and Culture, International Relations

TÜRK KÖKENİ SORUNU ÜZERİNE X-XIV YÜZYILLARDA KULE TEZGAHLAR

Comart Cengisoğlu CENGİS
Valihanov Tarih ve Etnoloji Enstitüsü

ÖZET

Gazneliler, Selçuklular ve İlhanlılar gibi Türk hanedanının saltanatı sırasında inşa edilen kule türbeleri, İran'ın geniş alanlarında ve komşu bölgelerde - Transkafkasya'da, Afganistan'da bulunur. Bu tür mimari anıtların Avrasya bozkırlarında İslam'dan çok önce inşa edildiği ortaya çıktı. İran'da kule türbelerinin ortaya çıkmasının Türk-İran kültürel simbiyozunun tezahürlerinden biri olduğu tespit edilmiştir.

Bu türdeki ilk anıtların yapım zamanının, zamanla İran topraklarında ilk Türk kabilelerinin ortaya çıkışına tekabül ettiği ortaya çıktı. Mimari anıtların, yani İran ve Kazakistan topraklarında inşa edilen kule mozolelerin incelenmesine dayanan eser, X-XIV yüzyıllarda İslam kültürü ile göçebe medeniyet arasındaki ilişkiyi karakterize ediyor. İran'ın Türkler tarafından fethinin manevi ve kültürel sonuçlarına dikkat çekilmektedir. Avrasya bozkırlarında inşa edilen kuleli türbeler örneğinde Orta Asya göçebelerinin İran'daki kültürel mirasının izi sürülmektedir. Bu mimari anıtların, Türklerin geleneksel konutu ile doğrudan ilişkili olduğu ortaya çıktı - bu da göçebelerin dünya görüşü ile ilişkili olan yurt.

Yurt, Türk-Moğol etnik gruplarının maddi kültürünün bir anıtı, göçebelerin kültürel mekânı, bir mikro kozmos, bir ailenin yaşadığı, bir göçebenin doğduğu, büyüdüğü, bir aile kurduğu, değerleri aktardığı, gittiği bir dünyadır. başka bir dünya. Elde edilen sonuçlar, İranlıların maddi kültürünün bu bileşenin gelişiminde göçebelerin geleneksel dünya görüşünün önemini vurgulamayı mümkün kıldı.

THE ROLE OF THE STATE IN REGULATING INFORMAL EMPLOYMENT

Behzod TAGAEV
National University of Uzbekistan

ABSTRACT

The article studies the measures and tools taken by the government of Uzbekistan to combat informal employment in the country. An analysis of the current state of the informal sector of the economy, the reasons for its spread and its impact on the socio-economic development of the country was carried out. The article also examines successful examples of the implementation of government programs to stimulate formal employment and evaluates their results. The presented analysis allows us to draw conclusions about the need for further efforts in the field of regulating labor relations and creating conditions for sustainable economic growth in Uzbekistan

Keywords: informal employment, informal economy, labor market, labor force, unemployment, social protection.

